

**A FOGYASZTÓI ADÁSVÉTEL
ÉS A TISZTESSÉGTELEN
KERESKEDELMI GYAKORLATOK
TAGÁLLAMI SZABÁLYOZÁSÁNAK
ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE**

**CSEHORSZÁG, MAGYARORSZÁG, LENGYELORSZÁG,
ROMÁNIA ÉS SZLOVÁKIA**

SZERKESZTETTE:

SZIKORA VERONIKA – HAJNAL ZSOLT

DEBRECENI EGYETEM, ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

DEBRECEN, 2020

A kötet elkészítése és kiadása
az IGAZSÁGÜGYI MINISZTERIUM által támogatott,
a JOGÁSZKÉPZÉS SZÍNVONALÁNAK EMELÉSÉT CÉLZÓ PROGRAMOK keretében valósult meg.
A programot
a DEBRECENI EGYETEM, ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KARA
koordinálta.

Szerkesztő:
SZIKORA VERONIKA,
PhD. habil., egyetemi tanár, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
HAJNAL ZSOLT,
PhD., egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Általános lektor:
ÁRVA ZSUZSANNA,
PhD. habil., egyetemi tanár, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
BENCZE MÁTYÁS,
PhD. habil., egyetemi tanár, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
CSÉCSY GYÖRGY,
PhD. habil., egyetemi tanár, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Olvasó- és technikai szerkesztő:
BARTHA ILDIKÓ,
PhD. habil., egyetemi docens, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
BORDÁS PÉTER,
PhD. egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar

Szerzők:
FÉZER TAMÁS – HAJNAL ZSOLT (2. FEJEZET), HRÁDEK, JIŘÍ (1. FEJEZET),
JAGIELSKA, MONIKA (3. FEJEZET), KOVÁCS BÁLINT (9. FEJEZET),
MASLÁK, MAREK (10. FEJEZET), MÉSZÁROS, PETER (5. FEJEZET),
SIMON RITA (6. FEJEZET), SZÉKELY JÁNOS (4. FEJEZET),
WIEWIÓROWSKA-DOMAGALSKA, ANETA (8. FEJEZET), ZAVODNYIK JÓZSEF (7. FEJEZET)
A 3., 4., 8., és 9. FEJEZETEK magyar nyelvű fordítását BALOGH ÁRON készítette.

Kézirat lezárva: 2020. augusztus 31.

Felelős kiadó:
DEBRECENI EGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

Nyomtatta: FÖNIX MÉDIA Bt., 2020

ISBN 978-963-490-256-0

A kötet elektronikus változata a Debreceni Jogi Műhely honlapján érhető el
a 2020/1-2. (17. évfolyam) számnál: <https://ojs.lib.unideb.hu/DJM>

ELŐSZÓ.....	5
-------------	---

I. RÉSZ.

A FOGYASZTÓI ADÁSVÉTEL EGYES KÉRDÉSEINEK SZABÁLYOZÁSA ÉS JOGGYAKORLATA	7
1. CSEHORSZÁG (Jiří Hrádek)	11
2. MAGYARORSZÁG (Fézer Tamás – Hajnal Zsolt)	35
3. LENGYELORSZÁG (Monika Jagielska)	65
4. ROMÁNIA (Székely János).....	85
5. SZLOVÁKIA (Peter Mészáros).....	119

II. RÉSZ.

A TISZTESSÉGTelen KERESKEDELMI GYAKORLATOK SZABÁLYOZÁSA ÉS JOGGYAKORLATA.....	137
6. CSEHORSZÁG (Simon Rita)	139
7. MAGYARORSZÁG (Zavodnyik József).....	165
8. LENGYELORSZÁG (Aneta Wiewiórowska-Domagalska).....	189
9. ROMÁNIA (Kovács Bálint)	213
10. SZLOVÁKIA (Marek Maslák)	243

ELŐSZÓ

Az európai fogyasztóvédelmi politika új kihívásokkal néz szembe, amelyek alapjaiban fogják megváltoztatni azt a szemléletmódot, ahogyan eddig az európai fogyasztóvédelmi szabályozásra tekintettünk. A védelemre szoruló fogyasztói társadalom vásárlási szokásai megváltoztak, a kereslet elszakadása a valós szükségletektől azt eredményezte, hogy a kereslet egyre kevésbé képes befolyásolni a kínálatot. Richard H. Thaler és Cass R. Sunstein *Nudge* című műve¹ óta teljes bizonyossággal állíthatjuk, hogy a fogyasztó esendő, és a fogyasztói társadalom szintjén modellezve ez a rendszerszintű gyengesége, irracionális magatartása kiszámítható, sőt irányítható.

Mindezek alapján egyre aktuálisabbá válik a kérdés megválaszolása: vajon mennyire és meddig tartható az évtizedek alatt kimunkált, a fogyasztóvédelmi szabályozás alapjának számító mintafogyasztó eszményi képe, amely az európai és nemzeti fogyasztóvédelmi szabályozás középpontjában áll? Elvárható-e vajon a mai fogyasztótól, hogy a 90-es években rögzített dogma szerint minden helyzetben megfelelően informált, kellően körültekintő és figyelmes legyen?

A korábban atipikusnak számító szerződéskötési módozatok mára az ügyletkötés bevett formáivá váltak, vagy éppen jelentőségüket veszítették. Az új technológiák, termékek megjelenése új szabályozási csoportok kialakulását, a jelenlegi szabályozási keretek kitágítását kényszerítik ki. A mesterséges intelligencia, az önvezető járművek, az internethez kapcsolódó tárgyak megjelenése mind a felelősségi koncepciók, mind pedig a termékbiztonság forgalomrendszerének újragondolását kívánja meg. Az adatainkkal történő fizetés megjelenése immáron egyértelművé teszi, hogy más világba érkeztünk.

A kutatás alapjául egy kulturálisan, történelmileg és az európai integrációt tekintve is közös gyökerekkel rendelkező közép európai térség, a Visegrádi Négyek és Románia szabályozását vettük alapul, elindulva az összehasonlító jogi iskola alapítói, Lambert és Salleiles által megnyitott, és sokan mások által kitaposott úton.

¹ Richard H. Thaler – Cass R. Sunstein: *Nudge: Improving Decisions About Health, Wealth and Happiness*. Penguin Books, New York, 2009.

A kutatással talán az utolsó esélyt kívántuk megragadni arra, hogy az európai fogyasztóvédelmi jog két emblematikus szabályozási pillérének tagállami átültetését és joggyakorlatát vizsgáljuk meg, még mielőtt az általunk ismert szabályozásai környezet végérvényesen megváltozik.

A fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló, az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve számos alkalommal bizonyult az európai integráció elmélyítésével szembeni tagállami ellenállás utolsó bástyájának. Elég, ha felidézzük a fogyasztói jogokról szóló irányelv eredeti javaslata körüli szakmai vitákat, a Common Frame of References elnevezésű kutatási projektet és a Common European Sales Law jogalkotási javaslatot. Az irányelv minimum harmonizáció mentén a tagállami szerződési jogi szabályozás hibás teljesítéshez kapcsolódó alapvető jogi instrumentumait rendezte, meghagyva a mozgásteret a tagállamoknak az eltérésre és különösen a jogérvényesítéshez kapcsolódó részletszabályok kidolgozására. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló 2005/29/EK irányelv a maga nemében és idejében korszakos és trendet meghatározó mérföldkövé vált, nem pusztán a harmonizáció foka, hanem a kereskedelmi célú információáramlás újfajta megközelítése révén.

A Magyar Kormány Igazságügyi Minisztériuma több éve támogatja a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán folyó fogyasztóvédelmi kutatásokat és az oktatásfejlesztést. A szakkönyv/tanulmánykötet az Igazságügyi Minisztérium Jogászképzés színvonalának emelését célzó program keretében valósult meg. A program által támogatott kutatás során arra tettünk kísérletet, hogy a Visegrádi Négyek – Csehország, Lengyelország, Magyarország, Szlovákia – és Románia tagállami szabályozását és vonatkozó joggyakorlatát vizsgáljuk meg a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok és a fogyasztási cikkek adásvételének és a jótállásnak tagállami szabályozásához kapcsolódóan.

A kutatásba valamennyi résztvevő országból jeles elméleti és gyakorlati, a nemzeti és európai fogyasztóvédelem és versenyjog területén jártas kutatók, szakemberek kapcsolódtak be, akiknek a munkáját ezúton is köszönjük!

Az összehasonlító kutatás során leginkább arra kerestük a választ a vizsgálatba bevont országok vonatkozásában, hogy a harmonizálandó szabályoktól mennyiben tért el a nemzeti jogalkotó az átültetés során, a joggyakorlat hogyan értelmezte az európai szabályok és az Európai Bíróság joggyakorlatának keretébe terelt hazai szabályozást. A tagállami szabályozási hatáskörbe utalt eljárási rendelkezések keretében milyen módon oldotta meg a nemzeti jogalkotó a hatásköri kérdéseket,

a fogyasztói jogérvényesítést. A tanulmányok nem pusztán a szabályozást kívánják ismertetni, hanem ugyanazokat a kérdéseket körüljárva a tagállami szabályozás és joggyakorlat mélyére kíván lemerülni.

A kötetet mindezek alapján egyaránt ajánljuk a fogyasztóvédelemmel tudományosan foglalkozó kutatóknak, jogalkalmazással foglalkozó gyakorlati szakembereknek, mind pedig a jogalkotóknak.

*a szerkesztők:
Szikora Veronika és Hajnal Zsolt*

I. RÉSZ

A FOGYASZTÓI ADÁSVÉTEL EGYES KÉRDÉSEINEK SZABÁLYOZÁSA ÉS JOGGYAKORLATA

A FOGYASZTÓI ADÁSVÉTEL EGYES KÉRDÉSEINEK SZABÁLYOZÁSA ÉS JOGGYAKORLATA CSEHORSZÁGBAN²

JIŘÍ HRÁDEK

1. A szabályozás kialakulása és hatályos állapota

A fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló, 1999. május 25-i 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet³ (továbbiakban: 1999/44/EK irányelv) a cseh jogalkotó a 2012. évi 89. számú Polgári Törvénykönyvben (továbbiakban: CsPtk.)⁴ a fogyasztókkal kötött adásvételi szerződések keretei között ültette át a nemzeti jogba. A részletes szabályokat a CsPtk. 4. rész II. főfejezetének 5. alszakasza – „A fogyasztási cikkek adásvételére vonatkozó különös rendelkezések” – tartalmazza (CsPtk. 2158–2174.§-ai). Ezen szabályok azonban önmagukban nem elég komplexek, ezért a CsPtk. általános rendelkezéseit is alkalmazni kell. Következésképpen az adásvételi szerződések általános szabályait, azon belül pedig az ingók és ingatlanok adásvételének különös szabályait, valamint a hibás teljesítésért való felelősség általános szabályait kell alkalmazni a fogyasztókkal kötött adásvételi szerződésre (CsPtk. 1916–1925. §-ai).

Ezen túlmenően a fogyasztókkal kötött adásvételi szerződés néhány aspektusát az 1992. évi 634. számú fogyasztóvédelemről szóló törvény (a továbbiakban: CsFvt.) is szabályozza, amely számos fogyasztói jogot definiál, így például a konkretizálja a hibás teljesítésből származó jogok gyakorlásának módját (reklamáció, panaszkezelés).

A vonatkozó cseh jogszabályok személyi hatálya nemcsak a fogyasztókra vonatkozik, hanem más olyan személyre is kiterjed, akik nem üzleti tevékenységükhöz tartozó célból járnak el [CsPtk. 2158. § (1) bekezdése]. Ezt a szempontot a korábbi Polgári Törvénykönyv (1964. évi 40 sz. törvény) alakította

2 A tanulmány megírása és megjelenítése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

3 Az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve (1999. május 25.) a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól, HL L 171., 1999.7.7., 12-16.

4 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. (2012. évi 89. számú Polgári törvénykönyv)

ki, azzal indokolva, hogy a vásárló gyengébb szerződő félnek minősül. Noha az 2014-es új CsPtk. szabályait progresszívnek kell minősítenünk, az 1999/44/EK irányelv átültetése nem tekinthető hibátlannak és sok esetben nem is következetes. Mindezeket az egyes fejezeteknél külön is bemutatjuk, ugyanakkor néhány alapvető jogelméleti és a gyakorlati problémát meg kell említenünk előljáróban is, mivel a joggyakorlat sem kezeli őket egységesen:

- A leggyakrabban vitatott kérdés a kellékhibákért való felelősség és az úgynevezett törvényes jóállás viszonya, amelyet a régi 1964. évi 40. számú Polgári Törvénykönyv szabályozott. A hatályos új CsPtk. szövege nem egyértelmű ebben a kérdésben, csak az átvételkor fennálló hibákkal kapcsolatos felelősséget említ [CsPtk. 2161.§ (1) bekezdése], nem pedig az átvétel után keletkezett hibákat.
- Problémát jelent továbbá a hibás teljesítésből fakadó jogok hierarchiája, amely – az általános és a különös szabályok együttélése miatt – zavaró és félrevezető.
- Nincs bizonyosság a fogyasztókkal kötött adásvételi szerződés tárgyi hatálya tekintetében sem. Ebben az összefüggésben a törvény az „áruk” kifejezést használja az 1999/44/EK irányelvvel összhangban, tehát az irányelvben foglalt szabályok természetéből fakadóan elsősorban ingó dolgokat kell értenünk ezalatt. Ugyanakkor a „tárgy” általános jogi kifejezést is használja a törvény, amely ingatlan- és ingó dolgokat egyaránt magába foglal. Következésképpen az uralkodó jogtudományi álláspont az, hogy a fogyasztókkal kötött adásvételi szerződések cseh szabályozása ingatlanokra is vonatkozik.
- A jelenlegi jogszabályok nem veszik kellőképpen figyelembe az 1999/44/EK irányelv 4. és 6. cikkét, amelyek a végsőeladó visszereseti igényét szabályozzák a szerződésláncban korábban álló a felelős személlyel (személlyel) szemben, valamint a jóállás feltételeit.⁵

Ezek a problémák jelenleg a jogalkotó asztalán vannak, ugyanis módosítani tervezik a CsPtk.-t. A módosító novella egyrészt igyekszik pótolni ezeket a hiányosságokat, de arra is hivatott, hogy átültesse a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes

5 ACsPtk.módosításánaktervezete,1170/19.sz.,elérhető:<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBFGCDCT>
(letöltés dátuma: 2020.02.10.)

vonatkozásairól szóló (EU) 2019/770 irányelvet,⁶ valamint az áruk adásvételére irányuló szerződések egyes vonatkozásairól szóló (EU) 2019/771 irányelvet.⁷ A módosítások kidolgozása egyelőre folyamatban van, ezért a tervezetre csak részben térünk ki.

Fontos megjegyzést kell fűznünk az alkalmazott terminológiára nézve: Az 1999/44/EK irányelv által meghatározott és alapvető fogalomként alkalmazott a „szerződésnek való megfelelés hibája” helyett a cseh jogszabályok a „vada” (hiba) kifejezést használják. Ugyanakkor ugyanazt a „vada” (hiba) kifejezést használják a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló 85/374/EGK irányelv (termékfelelősségi irányelv)⁸ kapcsán is, amit a CsPtk. 2939. §-a ültetett át.⁹ A CsPtk. mindkét fogalmat külön-külön definiálja, azonban mégis ugyanazt a „hiba” kifejezést használja mindkét fogalom esetén, ami igen zavaró, ezért a jogalkalmazónak különösen tisztába kell lennie a fogalmi eltérésekkel, amikor alkalmazza a „szerződésnek való megfelelés hibája” vagy a „termékfelelősségi hiba” fogalmát. Az egységes cseh terminológia miatt a szerzők itt is a „hiba” kifejezést fogják használni, a szerződésnek való megfelelés hibája esetén is.

2. A fogyasztó fogalma a cseh jogban

A fogyasztó fogalmát a CsPtk. 419. §-a adja meg, amelynek értelmében: fogyasztó az a természetes személy, aki üzleti tevékenységén vagy önálló szakmája gyakorlásán kívül köt szerződést egy vállalkozással; vagy azzal egyéb módon üzletet köt. E rendelkezés értelmében csak természetes személy lehet fogyasztó. A fogyasztó közigazgatási jogi meghatározását a CsFvt. tartalmazza, amelynek értelmében a fogyasztót „természetes személynek kell tekinteni, aki üzleti vagy szakmai tevékenységén kívül jár el”. A fogyasztókkal kötött adásvételi szerződés alkalmazása során csupán a magánjogi meghatározásból kell kiindulnunk.

6 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/770 irányelve (2019. május 20.) a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól, HL L 136., 2019.5.22., 1-27.

7 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/771 irányelve (2019. május 20.) az áruk adásvételére irányuló szerződések egyes vonatkozásairól, az (EU) 2017/2394 rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról, valamint az 1999/44/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 136., 2019.5.22., 28-50.

8 A Tanács irányelve (1985. július 25.) a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről, HL L 210., 1985.8.7., 29-33.

9 A (nem megfelelő) átitételről lásd: J. Hrádek: Damage caused by Product Defects and (Legitimate) Expectation Concerning Product Safety. In: V.L. Petrov, V. Tokušev (eds.): *Sborník naučni izsledovanie v pamet na doc. Christian Takov*. Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, Sofia, 2019, 312-324.

Az Európai Unió Bírósága gyakorlatának megfelelően – különös tekintettel a C-269/95¹⁰ vagy a C-497/13¹¹ esetekre – a cseh jog követi azt a koncepciót, hogy a fogyasztó fogalmát szűken és mindig az adott szerződéssel összefüggésben kell értelmezni; különös tekintettel annak jellegére és céljára, mivel a vevő magatartása meghatározó lehet jogi helyzete szempontjából. Ugyanazt a személyt fogyasztónak és vállalkozónak is lehet tekinteni, attól függően, hogy milyen árut vásárol, és milyen célra használja fel azt. A vállalkozások és a fogyasztók minősítését a résztvevők akaratától függetlenül, objektív kritériumok alapján kell meghatározni, így nem a szerződő felek szempontjai, hanem cselekedeteik objektív minősítése a döntő. A fogyasztókkal kötött adásvételi szerződés speciális rendelkezéseinek eredményeképpen (CsPtk. 2158. és azt követő §-ok) a vevő nem minden esetben lesz fogyasztó. Társaság, alapítvány, társulás vagy betétesek társulása is lehet vevő, ha nem üzleti tevékenysége során köti meg a szerződést. Ez a következtetés abból a tényből fakad, hogy a törvény nem korlátozza az adott típusú szerződést a fogyasztó és a vállalkozás kapcsolatára. Minden olyan szerződéses kapcsolatra vonatkozik, ahol az egyik fél üzleti tevékenysége keretében köti a szerződés, míg a másik fél azon kívül. A „fogyasztói adásvételi szerződés” kifejezést csak nem hivatalosan használják, a törvény az „Áruk üzleti célú értékesítésére vonatkozó különös rendelkezések” kifejezést használja.

3. A szerződésszerűség vizsgálata a nemzeti jogszabályokban és az ítélkezési gyakorlatban

A szerződésszerűség hiányát (a hibás teljesítést) a CsPtk. 2161.§-a rendezi, amely meghatározza az áruk minőségi feltételeit a „átvételtkori minőség” (*jakost při převzetí*) megnevezés alatt. A „hiba” a meghatározott követelményektől való eltérést jelenti. Terminológiai szempontból az áruk minőségére vonatkozó fenti hivatkozás pontatlan, mivel a minőségi követelményeken kívül a CsPtk. 2161. §-a számos egyéb paramétert is tartalmaz, amelyekkel rendelkeznie kell az árunak.¹² Ennélfogva helyénvaló, hogy úgy alkalmazzuk a rendelkezés szövegét, hogy az áruknak hibátlannak és így „tökéletesnek” kell lenniük. A tökéletesség

10 C-269/95. sz. *Benincasa kontra Dentalkit* ügyben 1997. július 3-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:1997:337)

11 C-497/13. sz. *Froukje Faber kontra Autobedrijf Hazet Ochten BV* ügyben 2015. június 4-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2015:357)

12 L. Tichý, § 2161. In J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala et al. (eds.): *Občanský zákoník, komentář*. Sv. V., Wolters Kluwer, Prague, 2014, 960.

mindig a felek megállapodásától vagy a jogszabály rendelkezésétől függ, ha abból az áru szükséges tulajdonságai vezethetők le.

A CsPtk. 2161. §-a következő követelményeket írja elő az áru tulajdonságaira és egyéb paramétereire nézve, amelyekkel az árunak már az átvétel időpontjában rendelkeznie kell:

- a) az áru (tárgy) rendelkezik a felek által megállapított tulajdonságokkal, és külön megállapodás hiányában az eladó vagy a gyártó által leírtakkal vagy a vevő által elvárt tulajdonságokkal, figyelemmel az áruk jellegére és azok reklámjára;
- b) az áru alkalmas az eladó által meghatározott célra, vagy amelyre általában egy ilyen árut használnak;
- c) az áru megfelel a szerződés szerinti mintának vagy modellnek a minőség vagy a kivitelezés szempontjából, feltéve, hogy a minőséget vagy a kivitelezést a megállapodás szerinti minta vagy modell alapján határozták meg;
- d) az árut megfelelő mennyiségben, méretben vagy súlyban teljesítették; és
- e) az áru megfelel a jogszabályban meghatározott követelményeknek.

A CsPtk. 2099. §-a alapján a szükséges dokumentumok hiányosságait is hibának kell tekinteni az adásvételi szerződések általános szabályai értelmében. Ha az előírt tulajdonságok bármelyike hiányzik, akkor az áru hibásnak minősül. Hibának kell tekinteni az összeszerelési hiányosságokat is, mert az áru összeszerelése szerves részét képezi az eladó adásvételi szerződésből eredő kötelezettségeinek.¹³

Az 1999/44/EK irányelv 5. cikkének (3) bekezdéséhez képest (hibás teljesítés jogi véelme) a cseh jogalkotó nagyvonalúbb volt a cseh fogyasztóval. A CsPtk. 2161. § (2) bekezdése szerint, ha a hiba az átvételt követő hat hónapon belül jelentkezik, akkor az árut már az átvétel időpontjában hibásnak kell tekinteni. Ezért a vevőnek nem kell bizonyítani, hogy a hiba már az átvétel pillanatában fennállt, csupán azt, hogy az áru nem felel meg a szerződésben vagy jogszabályban foglaltaknak. Ezenkívül a „szerződésszerűség hiánya” (hibás teljesítés) is jogi véelmen alapul.¹⁴ Ami a védekezést illeti, az eladónak a véelmet

¹³ P. Hubková: § 2161. In: J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran et al. (eds.): *Občanský zákoník, komentář*. C.H.BECK, Prague, 2017, 2185.

¹⁴ L. Tichý: § 2161. *i. m.*, 963.

teljes mértékben meg kell döntenie, a hiba okainak megkérdőjelezése nem elegendő bizonyíték.

A szerződésszerűség szempontjából meg kell említenünk, hogy a fogyasztókkal kötött adásvételi szerződés keretében a CsPtk. 2158. §-ának értelmében vett „dolog” fogalma (CsPtk. 489. §) a jogi értelemben vett tárgyra is vonatkozik. Mivel a CsPtk. nem határozza meg a fogyasztói szerződések alapján értékesített termék jellegét, és nem szűkíti annak funkcionális koncepcióját, az áruk mind ingók, mind ingatlanok is lehetnek. A jótállási szabályok ingatlanokra vonatkozó alkalmazásának feltétele csupán az, hogy a kérdéses szerződést az üzletszerű ingatlan kereskedelmet folytató személlyel, vállalkozóval kösse meg a „fogyasztó”.¹⁵

4. A szavatossági és jótállási igények érvényesítésének szabályai

A hibás teljesítésért való felelősségre vonatkozó szabályokat, illetve az igényérvényesítés (igények közötti választás) általános feltételeit a CsPtk. 1923. §-a tartalmazza, továbbá az adásvételi szerződésre vonatkozó különös rendelkezéseket is alkalmazni kell (CsPtk. 2106. §). Ezek a szabályok azonban nem kifejezetten vonatkoznak a fogyasztási cikkek adásvételére, mivel a hibás teljesítésből eredő jogokat átfogóan szabályozzák. De a károk egyidejű megtérítésének a CsPtk. 1925. §-ában előírt lehetősége, azaz a hibás teljesítésből eredő jogok érvényesítése és a kártérítési szabályok párhuzamos alkalmazása, valamint a költségek megtérítésének lehetősége is CsPtk. 1924. §-a szerint alkalmazandó.

A CsPtk. 2169. §-a tartalmazza a hibás teljesítésből eredő jogok szabályait. Ezen jogokat három alapvető kategóriába lehet sorolni: (i) kiegészítő teljesítéshez való jog; (ii) elállási jog; és (iii) árleszállításhoz való jog.¹⁶

15 P. Hubková: § 2158. In: J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran et al. (eds.): *Občanský zákoník, komentář*. C.H.BECK, Prague, 2017, 2182.; L. Tichý: § 2114. In J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala et al. (eds.): *Občanský zákoník, komentář*. Sv.V., Wolters Kluwer, Prague, 2014, 848. lásd például a Legfelsőbb Bíróság 33 Odo 1314/2005. és 33 Cdo 2889/2015. számú határozatait.

16 A CsPtk. 2169. §-a értelmében: a vevő a hibátlan új árucikk átadását is kérheti, kivéve, ha ez a hiba jellege miatt észszerűtlen. Ha ez nem lehetséges, a vevő elállhat a szerződéstől. Ha azonban ez [t. i. az elállás] a hiba jellege miatt aránytalan, különösen, ha a hiba indokolatlan késedelem nélkül helyreállítható, a vevőnek joga van a hiba térítésmentes helyreállításához. (2) A vevőnek helyreállítható hiba esetén is joga van arra, hogy új árucikk átadását vagy egy alkatrész cseréjét kérje, ha az árucikk nem használható rendszeren a hiba javítás utáni ismételt előfordulása miatt, vagy nagyobb számú hiba esetén. Ebben az esetben a vevőnek jogában áll elállni a szerződéstől. (3) Ha a vevő nem áll el a szerződéstől vagy nem él az új hibátlan termék átadásának, az alkatrész cseréjének vagy a termék javításának lehetőségével, akkor észszerű árengedményre jogosult. A vevő jogosult észszerű árengedményre akkor is, ha az eladó nem tudja új hibátlan termék átadását, az alkatrészét kicserélését vagy a termék megjavítását vállalni; vagy ha az eladó észszerű időn belül nem javítja meg a terméket; vagy ha a javítás jelentős nehézségeket okozna a vevő számára.

Az alapvető különbség az adásvételi szerződés hibás teljesítéséért való felelősség általános szabályaihoz képest az, hogy a CsPtk. 2106. § (1) bekezdésétől eltérően a 2169. §-rendelet nem engedélyezi a hibás teljesítés esetén a pótlólagos teljesítést. A CsPtk. 2169. §-a szerinti kiegészítő teljesítéshez való jog tehát csupán abban az esetben eredményezheti a dolog kijavítását, ha a dolog egy részének pótlása szükséges; a főszabály az, hogy a vevő új termékre történő kicserélést kérhet. Mindazonáltal úgy gondoljuk, hogy a rendelkezés általános jellegénél fogva az eladó kiegészítheti a hibás teljesítést.

Ami az egyéni jogorvoslati lehetőségeket illeti, a dolog cseréjéhez való jog a dolog konkrét jellegétől függ, azaz igazodik annak értékéhez és az alkatrészrész cseréjének vagy javításának költségeihez. A csere kizárólag ugyanolyan dologra történő kicserélést jelent (szín, típus stb.), ugyanakkor a törvény nem zárja ki azt sem, hogy az eladó jobb minőségű termékre cserélje ki az eredeti terméket. Ha azonban a kicserélt termék jobb minőségű, az eladó nem jogosult megfizettetni az árkülönbözetet a fogyasztóval. Ha a hiba csupán a dolog egy részét érinti, akkor a csere jogát csak az adott részre gyakorolhatja a fogyasztó.

Ha a fenti esetekben nincs lehetőség cserére, a fogyasztó javítást igényelhet. Ha azonban a javítás ellenére ismét bekövetkezik a hiba, amely az ítélezési gyakorlat szerint akkor fordul elő, ha az eladó kétszer is megkísérelte kijavítani a hibát, de az ennek ellenére ismét bekövetkezik, akkor a vevő kérheti a dolog kicserélését.¹⁷

Az elállási jog csak akkor gyakorolható, ha az árut vagy annak részét nem lehet kijavítani vagy kicserélni, vagy ha a hibák ismételten megjelennek, vagy a terméknek több (háromnál több) hibája van. Ha a vevő gyakorolja az elállási jogot, akkor a szerződést *ab initio* megszüntetik, így a vevő köteles visszaadni a hibás terméket az eladónak. Az eladó viseli a visszaküldés költségeit, és ha a vevő a terméket rendeltetésszerűen és a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelően használta, akkor nem lesz köteles megtéríteni az jogalap nélküli gazdagodást az eladónak a teljesítésig visszamenően.¹⁸ Másrészről azonban a vevőnek joga van visszaszolgáltatni az eladónak a szerződés teljesítéseként nyújtott dolgot az elállás időpontjában.

17 A Legfelsőbb Bíróság 33 Cdo 1323/2013. számú határozata.

18 A Legfelsőbb Bíróság 30 Cdo 68/2007. számú határozata.

A vevő ezen túl választhatja az árleszállítás jogát is, ha semmiféle egyéb igényt nem nyújt be, vagy az eladó nem teljesíti az érvényesíteni kívánt igényeket. Így az árleszállításhoz való jog nem minősül másodlagos vagy harmadlagos követelésnek, hanem a vevő különálló elsődleges jogaként funkcionál a hibás teljesítésért való felelősség szabályai között.¹⁹

A vevőnek joga van arra, hogy válasszon a szavatossági jogok közül, de a szavatossági jogok nem azonos szinteken helyezkednek el és ezek érvényesítése során az eladó képességeit, kompetenciáját is figyelembe kell venni. Így a szavatossági jogok közötti választás során a vevő joga meglehetősen korlátozott az eladóval szemben. Ezt a szempontot az eset összes körülményeit figyelembe véve objektívnek kell tekinteni. Ugyanakkor a fogyasztó szempontjai tekinthetők döntőnek, amelyet például a „amennyiben az nem jelent jelentős nehézséget a fogyasztó számára” megállapítások fejeznek ki.²⁰

5. A szavatossági és jótállási igények érvényesítésének határidői

A hibás teljesítésből eredő jogok gyakorlására vonatkozó határidőt a CsPtk. 2165. § a következőképpen szabályozza: (i) a vevő a fogyasztási cikkek hibás teljesítéséből származó jogait az átvételtől számított 24 hónapon belül gyakorolhatja és (ii) ha az az áru csomagolásán, vagy az ahhoz mellékelt leírásban vagy a reklámban – más jogi szabályozással összhangban – feltüntetik az áru használhatóságának idejét, akkor a minőségi jótállásra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

5.1. A szavatossági határidők

A CsPtk. tehát kétféle esetet határoz meg. Az első a vásárlónak a hibás teljesítésből származó jogainak gyakorlására vonatkozó feltételeket szabályozza, azaz a dolog átadás napján fennálló hibáiért való felelősség kérdéseit; a második tényállás a jótállást szabályozza (CsPtk. 2113. §), amelyet az általános felelősségi szabályoknak rendel alá.

A hibás teljesítésért való felelősség esetén a jogalkotó csak azt írja elő, hogy a vevő az áru kézhezvételétől számított két éven belül köteles a hibás teljesítésből eredő jogait érvényesíteni az eladóval szemben (CsPtk. 2172. §).

19 L. Tichý: § 2169. In J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala et al. (eds.): *Občanský zákoník, komentář*. Sv. V., Wolters Kluwer, Prague, 2014, 983.

20 L. Tichý: § 2169. *i. m.*, 980.

Ez az időintervallum tulajdonképpen meghatározza azt az időszakot, amelyen belül a hibának meg kell mutatkoznia.²¹ A jogalkotó azonban kifejezetten nem határoz meg más határidőket, így azt sem, hogy a hiba megjelenése után milyen határidőn belül kell értesítenie a vevőnek az eladót a hibákról. Ez alapvető különbség a kontraktuális felelősségre vonatkozó általános szabályozáshoz képest, ugyanis arra vonatkozólag a CsPtk. 2112. §-a konkrétan előírja, hogy a vevőnek indokolatlan késedelem nélkül kell értesítenie az eladót a hibáról, miután a vevő megvizsgálta és elegendő gondossággal beazonosította a hibát; valamint rejtett hiba esetén, indokolatlan késedelem nélkül, miután a vevő elegendő gondossággal észlelni tudta a hibát. Miután a CsPtk. 2165. §-a különös szabályt állapít meg, ezért a CsPtk. 2112. §-ában található általános szabályok nem alkalmazhatók a fogyasztókkal kötött adásvételi szerződésekre.

A CsPtk. 2168. §-a semmisnek nyilvánítja a jogérvényesítési határidők bármilyen korlátozását, akkor is, ha arról az eladó és a vevő állapodik meg. Ez a tilalom azonban nem alkalmazható használt fogyasztási cikkek esetében, amennyiben a korlátozás nem haladja meg a törvényes határidő felét. Ha a felek a megengedettnél rövidebb határidőben állapodnak meg, akkor a jogszabályban előírt időszak felét, azaz 12 hónapot kell irányadónak tekinteni. Ezt a határidőt a használt fogyasztási cikkek minimális szavatossági határidejének kell tekintenünk.

Tichý szerint annak ellenére, hogy a CsPtk. 2165. §-a nem ír elő konkrét határidőt a hibák eladó részére történő bejelentésére a hiba észlelését követően, a jóhiszeműség és tisztesség elvének figyelembevételével, a fogyasztónak indokolatlan késedelem nélkül kell értesítenie az eladót, mivel egyébként a késlekedést *contra bonos mores*-nek²² kell tekintenünk. Ezen következtetés helytállóságát a CsPtk. 2165. §-ára vonatkozó módosítástervezet is alátámasztja, amely konkretizálja az értesítési határidőt az „indokolatlan késedelem nélküli értesítés határideje”-ként definiálva (ugyanakkor tükrözi az 1999/44/EK irányelv vonatkozó rendelkezését, amely értelmében ez az időtartam nem lehet rövidebb, mint 2 hónap). A tervezet szerint: „A bíróság akkor is megadja a hiba érvényesítésének jogát, ha a hibát nem érvényesítették indokolatlan késedelem nélkül azután, hogy a vevő kellő gondossággal észlelhette a hibát.”²³

21 M. Hulmák: Prostředky právní ochrany kupujícího při spotřebitelské koupi. In: L. Tichý, M. Kocí (ed.): *Spotřebitelská kupní smlouva* Centrum právní komparatistiky, Praha, 2013 38-39.

22 L. Tichý: § 2165. In J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala et al. (eds.): *Občanský zákoník, komentář*. Sv. V., Wolters Kluwer, Prague, 2014, 971.

23 A CsPtk. módosításának tervezete, *i. m.*

A 24 hónapos jótállási időszakra vonatkozóan más vélemény is létezik a jogirodalomban, amely elsősorban a jogszabályok folytonosságán alapul, a 24 hónapos, úgynevezett törvényes jótállást a régi CsPtk. vezette be. Ezen vélemény képviselői szerint²⁴ a 24 hónapos időszak nem a hibás teljesítésből származó igények érvényesítésének határidejét jelenti az eladóval szemben, hanem azt az időszakit jelöli meg, amely idő alatt az eladó felel a hibákért. Ezt a nézetet nem tartjuk helyesnek, mivel egy ilyen következtetés a hatályos CsPtk. terminológiájának és szisztematikájának sem nem felel meg. Más oldalról közelítve ugyanakkor a kérdéses törvényi norma nyelvtani értelmezéséből kiindulva helyesnek kellene ítélnünk ezt az érvelést.²⁵

5.2. A jótállás tartalma

Ami a jótállás tartalmát és az arra vonatkozó közérthető információkat illeti, az 1999/44/EK irányelv 6. cikkében megállapított feltételek hiányoznak a cseh jogból. A jótállásból eredő fogyasztói jogokat sem a CsPtk. 2165. §-a, sem a 2113. §-a nem határozzák meg részletesen. Ezért kérdéses, hogy a jogalkotó szándékosan hagyta-e ki a jótállás tartalmi elemeit a törvényből, vagy az eladót kötelezi-e a szóban forgó irányelvi cikk és elvárható-e tőle, hogy eurokonform interpretációnak megfelelően alkalmazza a CsPtk. 2113. §-át és részletesen informálja a fogyasztót a jótállás tartalmáról?²⁶ Mivel a jótállás nem érinti a hibás teljesítéshez fűződő jogokat, feltételezhetjük, hogy a jótállási idő megegyezik az áru használati időtartamával, és a fogyasztó jogok korlátozása az eladón múlik. Amennyiben az eladó nem korlátozza a fogyasztó jogait, akkor a fogyasztó a jótállási idő teljes időtartama alatt érvényesítheti jogait.

5.3. A fogyasztó jogainak korlátozása

A CsPtk. 2167. §-a értelmében a vevő nem rendelkezik kötelező szavatossági vagy jótállási joggal abban az esetben, ha a vásárlás időpontjában tudomást szerzett a hibáról vagy a hibát maga okozta. A törvény a következő esetekben zárja ki a fogyasztó hibás teljesítésből eredő jogainak érvényesítését:

24 P. Hubková: § 2165. In: J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran et al. (eds.): *Občanský zákoník, komentář*. C.H.BECK, Prague, 2017, 2189.; B. Vítová: § 2165. In: M. Hulmák et al. (eds.): *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. C.H.Beck, Prague, 2014, 158.

25 Lásd B. Vítová: § 2165. *i. m.*, 159.

26 L. Tichý: § 2165. *i. m.*, 972.

- a) ha a felek a dolog hibájának ismeretében alacsonyabb vételárban állapodtak meg;
- b) a dolog szokásos mértékű használatából vagy hordásból származó hibáiért;
- c) használt áruk olyan hibáiért, amely a hasznátság vagy hordás mértékével megegyezik, és a vevő átvette az árut;
- d) a tárgy jellegéből adódó hibák esetében.

Ez a rendelkezés azonban nem kötelező, és nem zárható ki az sem, hogy az eladó több jogosultságot biztosítson a vevőnek, mint amit a törvény előír.²⁷

5.4. A hibás teljesítés által okozott költségek viselése

A jogok érvényesítésével kapcsolatos költségek sorsát a CsPtk. 1924. §-a határozza meg. Ennek értelmében a fogyasztó követelheti a jogainak gyakorlása során ténylegesen felmerült költségei megtérítését. A jogérvényesítéshez kapcsolódó költségek magukban foglalják a postai küldemény feladásának vagy az áru elszállításának költségeit, valamint a panasz elutasítása után beszerzett szakértői vélemény költségeit is. A költségek megtérítésének jogát az eladóval szemben legkésőbb egy hónappal a 24 hónapos (új termékek esetében) vagy a 12 hónapos határidő (használt termékek esetében) lejárta után kell érvényesíteni.

5.5. Elévülési határidő

Minden jog, amelyet a vevő az eladóval szemben érvényesíthet, a jogok keletkezésétől számított három éves határidővel évül el. Az elévülési szabályokat a CsPtk. 628. és 629. §-ai részletezik.

²⁷ L. Tichý: § 2167. In J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala et al. (eds.): *Občanský zákoník, komentář*. Sv. V., Wolters Kluwer, Prague, 2014, 976.

6. A jótállás részletes szabályai

6.1. A jótállás

A CsPtk. visszatért az eredeti koncepcióhoz, és elválasztja a teljesítés hibáiból eredő, törvény által garantált jogokat, a minőségi jótállásból származó vevői jogoktól. Amennyiben a felek minőségi jótállásban állapodnak meg, vagy az eladó egyoldalú nyilatkozattal garantálja az áru minőségét, akkor az áru jó minőségéért meghatározott ideig és meghatározott feltételekkel vállal felelősséget. A minőség garantálása azonban nem zárhatja ki a szavatossági igényeket, amelyek érvényesítése különösen rejtett hibák esetén lehet fontos. Így tulajdonképpen a jótállást nem a jogszabály biztosítja a vevőnek, hanem arról a feleknek kell megállapodniuk, vagy az eladó biztosíthatja azt egyoldalú nyilatkozatával. Jótállást nemcsak az eladó biztosíthat, hanem bármely harmadik fél, vagy az eladó és egy harmadik fél együttesen. Ekkor a jótállási jogviszony a jótállásra kötelezett és a vevő között jön létre. Ilyen esetben a jótállási nyilatkozat vagy a szerződés konkretizálhatja, hogy ki és hogyan köteles biztosítani a vevőnek a jótállást.

A minőségi jótállást a CsPtk. három helyen szabályozza: a szerződési jog általános részében a CsPtk. 1919. §-a, az adásvételi szerződésnél a CsPtk. 2113. §-a és a fogyasztókkal kötött adásvételi szerződésnél a CsPtk. 2165. § (2) bekezdése.

A CsPtk. 1919. és 2113. §-ai értelmében az eladó jótállás keretében vállalja, hogy a dolog egy meghatározott időtartamra alkalmas lesz rendeltetésszerű használatra, és megtartja szokásos tulajdonságait. Ugyanezt eredményezi a szavatossági idő vagy az áru eltarthatóságának a csomagoláson vagy a reklámban való feltüntetése. A CsPtk. 2165. §-a kiterjeszti a jótállási nyilatkozat listáját az áruk használati utasításaira is.

Ami a jótállás tartalmát illeti a fogyasztóval kötött adásvételi szerződés esetén (CsPtk. 2165. §), a jótállásra vonatkozóan sem találunk olyan rendelkezéseket, amelyek az 1999/44/EK irányelv 6. cikkében megállapított tartalmi feltételeket részleteznék. Mindez a cseh jogszabály és az 1999/44/EK irányelv 6. cikkének rendelkezései közötti ellentmondáshoz vezet, mivel ez utóbbi előírja azt, hogy a jótállásra kötelezett meghatározza a fogyasztó jótállásból eredő jogait. Kérdéses, hogy a jogalkotó szándékosan tekintett-e el a részletszabályoktól, ezzel korlátozva a fogyasztók jogait, vagy az eladó

egyébként is köteles részletesen tájékoztatni a fogyasztót a jótállás konkrét tartalmáról.²⁸

6.2. A hibákért való felelősség

A jótállásból eredő jogok érvényesítése nem érinti a vevőnek a hibás teljesítésből származó törvényes jogait, azaz az eladó hibás teljesítésért való helytállási kötelezettségét. A termék minőségéért történő jótállás egy külön megállapodás, amely a vevő jogait szabályozza, függetlenül attól, hogy a hibák már az átvétel időpontjában fennálltak-e. Ez a szabály akkor is érvényes, ha a CsPtk. ezt külön nem nevesíti.

A jótállási jogok szempontjából a jogtudomány különbséget tesz az önálló és a nem önálló jótállás között. A nem önálló jótállás esetén az eladó jogi felelőssége kibővül, például arra az időszakra, amelyben az eladó felel a teljesített termék minőségéért. Önálló jótállás esetén az eladó jogi felelősségének a kibővüléséről beszélünk a jogi felelősségen túl, például a termék által okozott károkért.²⁹

6.3. A jótállás tartalma és formája

Az 1999/44/EK irányelv 6. cikkének szövegezése alapján arra lehet következtetni, hogy a jótállás az eladó önkéntes nyilatkozata, az általa eladott áruk szerződésszerű minőségére vonatkozóan tett vállalás. Az eladónak azonban nem feltétlenül kell kifejezett „jótállási nyilatkozatot” tennie, a CsPtk. 2165. § (2) bekezdése értelmében elegendő az áru csomagolásán feltüntetett vagy egyéb módon tett minőségi utalás. Így alapvetően az eladó határozza meg a jótállást és annak tartalmát, így különösen a vevők jogait és a hibás teljesítésért való felelősségen túlnyúló minőségi garancia mértékét.

A fentiekre tekintettel megkérdőjelezhető, hogy a jótállásvállalás az eladó egyoldalú kötelező erejű ígérete-e, amelyet a vevőnek nem kell kifejezetten elfogadnia, vagy pedig minden esetben jótállási szerződést kell-e kötniük a feleknek? A kérdés kezelése a nemzeti jogalkotóra van bízva, de sajnos a cseh jogalkotó nem foglalkozott ezzel a kérdéssel. Úgy gondoljuk, hogy mivel a CsPtk. szerint a kötelezettségek keletkezhetnek egyoldalú nyilatkozattétellel is (CsPtk. 1723. §), az eladó egyoldalú nyilatkozatát kötelező érvényű akaratnyilatkozatnak

28 L. Tichý: § 2165. i. m., 972.

29 L. Tichý: § 2113. In J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala et al. (eds.): *Občanský zákoník, komentář*. Sv.V., Wolters Kluwer, Prague, 2014, 944.

kell tekinteni, amelynek következményei függetlenek attól, hogy a vevő kifejezetten elfogadta-e a nyilatkozatot.

A jótállás tartalmát illetően a CsPtk. nem tartalmaz részletes szabályokat. A jótállási nyilatkozat formai követelményeire nézve sem találunk speciális rendelkezést az fogyasztókkal kötött adásvételi szerződéseknél, ezért szóbeli nyilatkozat is lehetséges. A gyakorlatban azonban a jótállási nyilatkozatot gyakran írott formában is csatolja az eladó (aláírásával azonban nem látja el), hogy az elegendő bizonyítékot szolgáltatson a fogyasztónak a szavatosság tartalmáról. A fogyasztónak arra is van joga, hogy írásban kérje az eladótól a jótállási nyilatkozatot, továbbá faxon, e-mailben vagy más olyan módon, hogy rendelkezésére álljon. A CsFvt. 11.§-a értelmében minden információt cseh nyelven kell megadni, amennyiben az írott formájú.

A jótállási nyilatkozatot az áruk eladásakor közli az eladó a vevővel, amikor kifejezi szándékát a jótállás vállalásáról. A jótállási nyilatkozat akkor is érvényes, ha annak szövege vagy a tartalma nem felel meg az 1999/44/EK irányelvben előírt összes követelménynek. Az eladó akarata irányadó.

6.4. A jótállás feltételei

A jótállás vonatkozhat az adásvételi szerződés tárgyára vagy a termék egyetlen, meghatározott részére. Hasonlóképpen, a minőségi garancia csak egy bizonyos tulajdonságra vagy funkcióra is vonatkozhat, és különféle jótállási feltételeket lehet megállapítani a jótállással biztosított tulajdonságokra, így különös tekintettel a vásárló jogaira és a jótállás időtartamára.³⁰

Mivel a jótállási nyilatkozatot többféle formában is lehet tenni, a CsPtk. 2114. §-a azt a kérdést is rendezzi, hogy mi történik, ha ugyanazon árura különféle jótállási határidőket állapított meg az eladó.

- Általános szabályként az érvényesül, hogy ha a szerződés és a jótállási nyilatkozatok eltérő jótállási határidőket állapítanak meg, akkor a leghosszabb időtartamot kell érvényesnek tekinteni. A jótállási nyilatkozatot e rendelkezés értelmében úgy kell tekinteni, mint az eladó egyoldalú akaratnyilatkozatát, akkor is, ha az a csomagoláson, a reklámban vagy a termék-leírásban szerepel.

30 J. Zapletal: § 2116. In: J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran et al. (eds.): *Občanský zákoník, komentář*. C.H.BECK, Prague, 2017, 2143.

- A második szabály értelmében, ha a felek olyan jótállási időpontban állapodnak meg, amely eltér a csomagoláson feltüntetett használati időponttól, akkor a felek megállapodása az irányadó.

6.5. A jótállási határidő

A jótállás határideje áru átvételétől kezdődik. Lehetnek azonban kivételek:

- Ha az árut a szerződés szerint leszállítják a vevőnek, akkor a jótállási idő abban a pillanatban kezdődik, amikor az áru megérkezik a rendeltetési helyére.
- Ha a vásárolt dolgot az eladótól különböző személy helyezi üzembe, akkor a jótállási idő a termék üzembe helyezésének napján kezdődik. Ez a feltétel azonban csak akkor érvényes, ha a vevő legkésőbb a termék kézhezvétele után három héten belül kéri az üzembe helyezést, és megfelelő együttműködést tanúsít ahhoz, hogy az üzembe helyező időben teljesíthessen.

A jótállás határideje nyugszik azon időtartam alatt, amely alatt a vevő nem tudta használni a hibás terméket, a hibás teljesítésből eredő jogainak érvényesítése miatt.

6.6. A jótállásból eredő jogok kizárása

A CsPtk. 2116. §-a meghatározza azt az esetet, amikor a vevőt nem illeti meg a jótállás. Az egyértelmű esetek mellett, amikor a vevő maga okozza a kárt az áruban, akkor lehet szó erről, amikor a kárviselés kockázatának átszállását követően egy külső esemény, például vis maior vagy harmadik fél cselekedetei okozzák a hibát. Ha azonban a hiba felmerülését az eladó magatartása idézte elő, akkor az eladó felel a felmerült hibákért.³¹

³¹ J. Zapletal: § 2116. *i. m.*, 2143.

6.7. A jótállással kapcsolatos speciális kérdések a fogyasztókkal kötött adásvételi szerződéseknél

Két alapvetően eltérő vélemény létezik a cseh joggyakorlatban a jótállási jog terjedelmével kapcsolatban a fogyasztóval kötött adásvételi szerződéseknél. Míg a fejezet szerzője azt a véleményt osztja, hogy a fogyasztókkal kötött adásvételi szerződésnél érvényesülő jótállási jog kizárólag a már említett CsPtk. 2165. §. (2) bekezdéséből származtatható, egy másik nézet szerint a jótállás szintén a CsPtk. 2165. § (1) bekezdéséből fakad. Ez azonban nem szerződéses jótállás lenne, hanem úgynevezett törvényes jótállás, amint azt a korábbi CsPtk. is tartalmazta.³²

A két megközelítés közötti fő különbség abban rejlik, hogy kit terhel a hiba fennállásának bizonyítási terhe olyan rejtett hibák esetén, amelyeket hat hónappal az átvétel után jelentkeznek, azaz akkor, amikor a hiba átvételkor meglepte már nem vélelmezhető. A mi nézetünk szerint ebben az esetben a vevőnek kell bizonyítania, hogy a hiba már az áru átvételének időpontjában létezett. A törvényes jótállás esetén az eladónak kell bizonyítania, hogy a termék nem volt hibás.

Az alapvető eltérés azon 24 hónapos időszak értelmezésén alapul, amelyen belül a hibát be kell jelenteni. A negatív nézet hívei azt feltételezik, hogy a 24 hónapos határidő nem szab határidőt a hiba közlésére az eladóval, hanem azt az időszaktól jelöli, amely alatt az a hiba keletkezik, amelyért az eladó felelős.

A témáról folytatott vita remélhetőleg okafogyottá válik a CsPtk. aktuális módosítása után, mivel az aktuális tervezet szerint a CsPtk. 2161. és 2165. §-át is módosítani fogja a jogalkotó. A norma javasolt új szövege kifejezetten kimondja, hogy az eladó felel azért, hogy az áru az átvételkor hibátlan volt (2161. §). „A vevő a hibát az áru kézhezvételétől számított két éven belül érvényesítheti; ami nem érinti a CsPK 2161a. §-át. A bíróság a hiba érvényesítésének jogát akkor is biztosítja, ha a hibát nem érvényesítették indokolatlan késedelem nélkül azután, hogy a vevő kellő gondossággal észlelte a hibát.”

32 P. Hubková: § 2165. *i. m.*, 2189.; F. Melzer: K úpravě ochrany spotřebitele ve vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, Vol. 17. 2009/21. 771-776.; B. Vítová: § 2165. *i. m.*, 157.; T. Liškitiún: Otazníky nad zákonnou zárukou při prodeji zboží v obchodě od ledna 2014. *Právní rozhledy*, Vol. 22. 2014/5. 160-164. Ezt a véleményt az Igazságügyi Minisztérium és a Kereskedelmi és Ipari Minisztérium közös nyilatkozata is megerősítette, elérhető: <http://lobcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/infocentrum/infocentrum-aktuality/214-dvouleta-zakonna-zaruka-na-zbozi-bude-platit-i-po-1-1-2014> (letöltés dátuma: 2020.02.10.)

7. A fogyasztó egyéb jogai a szerződés hibás teljesítéséhez kapcsolódóan

Ha az eladó a szerződés hibás teljesítésével kárt okoz, a kártérítési igényre jogosult lesz a károsult. A kár ebben az esetben az a kár, amely a hibás teljesítés eredményeként keletkezett a szerződés tárgyát képező termékben vagy egy másik termékben.

A kétféle kártérítés a CsPtk. 1925. §-án alapul, amely szerint a hibás teljesítésből eredő szavatossági jog nem zárja ki a kártérítéshez való jogot; azonban amit a hibás teljesítésért való helytállás keretében vissza lehet téríttetni, arra nem keletkezhetsz további kártérítési igény, tehát a „kétszeres-kártérítés” lehetősége kizárt.

Ebből a rendelkezésből az következik, hogy a hibákért és a károkért való felelősség két különféle jogi kötelezettség, melyeknek eltérő célja van és a felelősség más-más elvei érvényesülnek. A hibákért való felelősség esetén az eladó saját teljesítésének hiányosságaiért felel és azt biztosítja, hogy a vevő hiánytalan teljesítésben részesül, azaz a megvásárolt termék rendelkezik azokkal a tulajdonságokkal, amiben megállapodtak a felek és hibátlan. A kártérítési felelősség célja viszont az, hogy kompenzálja azokat a vagyoni károkat, amelyek a jogi kötelezettség megszegése miatt vagy más jogilag elismert tény következtében keletkeznek.³³

A hibás teljesítéssel okozott kár esetén a károkért való felelősséget a szerződéses kötelezettség megszegésére vonatkozó CsPtk. 2913. § határozza meg. A szerződéses felelősségre mind a CsPtk. általános részeit, mind a speciális, konkrét szerződésre vonatkozó szabályait alkalmazni kell. Az általános rendelkezés értelmében, ha valamely szerződéses fél szerződésszegése kárt okoz, akkor a károkozó minden esetben köteles megtéríteni a kárt, és a jogsértésért felelős személy csak akkor mentesülhet a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy rendkívüli, előre nem látható esemény okozta a kárt.³⁴

A vevő a CsPtk. 2936. §-a alapján is folyamodhat kártérítésért, ha valamely kötelezettség teljesítésekor használt tárgy (például szerszám, gépek stb.) okozott kárt, vagy a CsPtk. 2939. §-a alapján, ha a hibás termék okozta a kárt. Az ilyen típusú felelősségvállalás (strict liability) a veszélyes üzemi felelősség esetének

³³ A Legfelsőbb Bíróság 25 Cdo 1612/2004. számú határozata.

³⁴ J. Hrádek, A. Bell: The New Civil Code and Compensation for Damage: Introductory Remarks. *JETL*, Vol. 7. 2016/3. 303.

minősül, és a jogsértő szándékosságától függetlenül fennáll a kártérítési kötelezettség. Noha az első eset nem teszi lehetővé a jogsértő mentesítését felelősség alól, a hibás termék által okozott károkért való felelősség lehetővé teszi a kimentést a 85/374/EK irányelvben meghatározott esetekben.

8. A hibás teljesítésből eredő jogok érvényesítésének szabályai

Az a kérdés, hogy milyen eljárás keretében érvényesítheti a fogyasztó kárigényeit, alapvetően attól függ, hogy a törvényi szavatosságból vagy jótállásból erednek-e az igényei. Míg a CsFvt. 19. §-a meghatározza az eladó alapvető kötelezettségeit a hibás teljesítésért való törvényes szavatosság esetére, addig az eladó konkrét kötelezettségei jótállás esetén eltérőek lehetnek a jótállási megállapodásnak, illetve a nyilatkozatnak megfelelően. A vállalt kötelezettségek ezutóbbi esetben a fogyasztónak küldött jótállási nyilatkozatban található meg, amit az eladó írott formában juttat el a vevőnek.

8.1. A panasz benyújtásának helye

A követelés érvényesítésének helyére vonatkozó alapvető rendelkezések értelmében (CsPtk. 2172. §) a hibás teljesítésből eredő jogokat az eladóval szemben kell érvényesíteni, akitől a terméket vásárolták. Kivéve, ha a vásárlásról szóló igazolásban más, javításra kijelölt személyben egyeztek meg a felek (CsPtk. 2166. §), aki például könnyebben elérhető a vevő számára. A javításra kijelölt személy a javítást az eladó és a vevő által az adásvételkor megállapított határidőn belül végzi el.

Azon esetek kivételével, amikor egy másik személyt jelölnek ki a javítás elvégzésére, az eladó köteles a panaszt minden olyan helyen elfogadni, ahol érvényesíteni lehet a panaszt (székhely, üzlethelység, telephely stb.). Az eladó köteles írásban visszaigazolni a fogyasztónak a panasz felvételét, annak tartalmát és a fogyasztó által igényelt panaszkezelési módot. A folyamat végén az eladó visszaigazolja a felmondás határidejét, a panasz kezelés módját, beleértve a javítás végrehajtását és annak időtartamát vagy írásban indokolja a panasz elutasításának okait. Ez a kötelezettség a javítás elvégzésére kijelölt más személyekre is vonatkozik.

8.2. A panasz tartalma

A vevő panaszának tartalmaznia kell a hiba bejelentését, annak konkrét leírását, valamint a panasz kezelésére választott módszert. Ezenkívül a vevőnek azt is igazolnia kell, hogy valóban ő vásárolta a hibás terméket. Ha a vevő nem rendelkezik az adásvételt igazoló okmánnyal, más hiteles módon kell bizonyítania a vásárlás megtörténtét, pl. számlával, vagy az eladó által kiadott visszaigazolással.³⁵

8.3. Eljárási szempontok

A hibás terméket az eladó vagy a szolgáltató rendelkezésére kell bocsájtani, hogy felmérhesse és kijavíthassa a hibát, kivéve, ha más eljárásban állapodtak meg a felek. Ez lehet például egy javító szervíz kiszállásának közbeiktatása a vevőnél vagy a hiba távoli kijavítása. Ha a vevőnek költségei merülnek fel a panasz benyújtásával, akkor joga van arra, hogy azt megtérítse az eladóval, mivel ezek a költségek közvetlenül kapcsolódnak a hiba felmerüléséhez.

Az eladó köteles elfogadni a panaszt és nem utasíthatja el azt még akkor sem, ha indokolatlannak ítéli meg. A panasz benyújtásakor a fogyasztónak nem kell az eladóhoz szállítania azokat a terméktartozékokat, amelyekhez nem kapcsolódik a hiba, így például a vevőnek nem kell elküldenie a telefonját, ha a követelés csupán a telefontöltőre vonatkozik. Ha azonban az eladó ennek ellenére követelné ezeket, azzal megsérti a CsFvt. 13. és 19. §-ait.³⁶ Az eladó akkor sem utasíthatja el a panaszt, ha az áruk piszkosak vagy a kopás jeleit mutatják.³⁷

8.4. Az eljárás időtartama és kimenetele

A CsFvt. előírja, hogy a panaszokat – beleértve a hibátlan teljesítés helyreállítását is – indokolatlan késedelem nélkül kell rendezni, de figyelembe kell venni a termék és szolgáltatás fajtáját, amelyek befolyásolják a hiba szakmai megítélését.

³⁵ Lásd B. Vítová: § 2165. i. m., 158.

³⁶ B. Vítová: § 2173. In: M. Hulmák et al. (eds.): *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. C.H.Beck, Prague, 2014, 174.; lásd az Alkotmánybíróság IV. ÚS 512/05. és III. ÚS 2983/08. ügyszámú eseteit.

³⁷ A Cseh Kereskedelmi Felügyelet weboldala, elérhető: <https://www.coi.cz/pro-spotrebitel/spotrebitelsky-pruvodce/> (letöltés dátuma: 2020.02.15.).

Legkésőbb azonban a panasz benyújtásától számított 30 napon belül teljesíteni kell a fogyasztó igényét, kivéve, ha az eladó és a fogyasztó ennél hosszabb időtartamban állapodnak meg. A határidő módosításáról kifejezetten meg kell állapodni a fogyasztóval, egy egyoldalúan előre meghatározott, nyomtatott formális megállapodás nem fogadható el.

Ennek az időszaknak a hiábavaló lejártát lényeges szerződésszegésnek kell tekinteni és a vevő elállhat a szerződéstől. A panaszos eljárása csak akkor eredményes, ha az eladó felméri a hibát, és ha az értékelés a fogyasztó javát szolgálja, majd az eladó eltávolítja a hibát és a vevőt tájékoztatja a panasz eredményéről.³⁸ Ha az eladó elutasítja a panaszt, akkor az árun más módosítást nem végezhet a fogyasztó hozzájárulása nélkül. Hasonlóképpen, nem lehet elutasítani a hibát egy másik olyan hiba előfordulása miatt, amelynek nincs kimutatható hatása az állítólagos tényre. Az eladó mindig csak a konkrét hibát tudja kezelni, amelyet kifogásolt a fogyasztó.³⁹

8.5. A felmerült költségek megtérítése

Ami a jogok érvényesítésével kapcsolatos költségeket illeti, a fogyasztó jogosult a joggyakorlás során felmerült tényleges költségeinek megtérítésére. A panaszhoz kapcsolódó tipikus költségek magukban foglalják a postai küldemények, az áru szállításának költségeit, valamint a panasz elutasítása után igényelt szakértői vélemény költségeit. Az eladónak joga van megvizsgálni a felmerült költségek célszerűségét, és például nem megfelelő szállítás esetén leszállítani a költségigényt.

Ami a költségtérítés terjedelmét illeti, a törvény nemcsak azokra az esetekre vonatkozik, amikor az eladó megalapozottnak ítéli a fogyasztó igényeit, hanem általában minden olyan esetre, amikor a fogyasztó által kifogásolt termék hibás. Nem egyértelmű, hogy mindez azokra az esetekre is vonatkozik-e, amikor a fogyasztó visszaél a jogaival, vagy nem megalapozott a panasz.⁴⁰ A szakirodalom szerint, ha a vevő tudatában van (vagyis tudnia kellett volna), hogy az eladó nem felelős a hibáért (például a vevő maga okozta a hibát), és ennek

38 B. Vitová: § 2172. In: M. Hulmák et al. (eds.): *Občanský zákoník VI. Záväzkové právo. Zvláštni část (§ 2055–3014)*. C.H.Beck, Prague, 2014, 172.

39 A Cseh Kereskedelmi Felügyelet weboldala, *i. m.*

40 A Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 3 As 60/2005. számú határozata szerint az eladó által meghatározott jótállási feltételek minden olyan rendelkezése, amely felhívja a fogyasztó figyelmét az indokolatlan panaszok költségeire, „korlátozó hatással van a fogyasztók azon jogaira, hogy a hibás teljesítésből eredő igényeiket érvényesítsék”.

ellenére érvényesíti a hibás teljesítésből származó jogokat, akkor ezek a költségek nem terhelik az eladót. Ilyen eset nem tekinthető a fogyasztó jogérvényesítéshez való joga korlátozásának. Bizonyos esetekben mérlegelni kell, hogy amennyiben az eladó a panasz áldozattá válik, akkor alkalmazni lehet a CsPtk. 2909. §-át, azaz a jó erkölcs megsértésével okozott károkért való felelősség szabályait.⁴¹ A költségtérítés igényét az eladóval szemben legkésőbb a 24 hónapos vagy más szavatossági időszak lejártát követő egy hónapon belül kell érvényesíteni (CsPtk. 1924. §).

8.6. További jogi lépések

Ha az eladó nem tesz eleget a fogyasztó kifogásának, akkor a fogyasztó kereset nyújthat be a bírósághoz az 1963. évi 99. számú, Polgári perrendtartásról szóló törvény⁴² alapján vagy alternatív vitarendezési eljárást vehet igénybe. Mindezek mellett a vevő panaszt nyújthat be a Cseh Kereskedelmi Felügyelethez, amely eljárást indít és a jogszabályban megkövetelt megalapozottság esetén bíróságot szab ki.

A békéltető eljárás lefolytatásának szabályait a CsFvt. részletezi, melynek keretében a fogyasztók a CsFvt. 20d. §-a szerint kezdeményezhetik az alternatív vitarendezési eljárást, ha a panaszt nem lehetett közvetlenül rendezni az eladóval.

Ami a polgári bírósági eljárást illeti, a fogyasztók egyéni jogorvoslatot is kezdeményezhetnek a bíróság előtt annak érdekében, hogy az eladó hibás teljesítéséből eredő jogait érvényesíteni tudják. Az ilyen eljárás azonban meglehetősen hosszú, költséges és kiszámíthatatlan eredménnyel jár, továbbá a fogyasztót terhel mindennemű bizonyítási teher. Ezenkívül a fogyasztónak eljárási illetékeket is kell fizetnie, amelyek pénzbeli összege az igényelt összeg 4 vagy 5% -át teszi ki, a kereset típusától függően, ezért kisebb összegű kárigénynél nagyon ritka a bírósági eljárás.

⁴¹ P. Bezouška: Neoprávněná reklamace. *Právní rádce*. 2006/12. 15.

⁴² 1963. évi 99. számú törvény a polgári eljárásról (Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád).

Forrásjegyzék

1. P. BEZOUŠKA: Neoprávněná reklamace. *Právní rádce*. 2006/12. 15-17.
2. J. HRÁDEK: Damage caused by Product Defects and (Legitimate) Expectation Concerning Product Safety. In: V.L. Petrov, V. Tokušev (eds.): *Sborník naučni izsledovanie v pamet na doc. Christian Takov*. Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ochridski“, Sofia, 2019, 312-324.
3. J. HRÁDEK, A. BELL: The New Civil Code and Compensation for Damage: Introductory Remarks. *JETL*, Vol. 7. 2016/3. 300-307.
4. M. HULMÁK: Prostředky právní ochrany kupujícího při spotřebitelské koupi. In: L. Tichý, M. Kocí (eds.): *Spotřebitelská kupní smlouva*. Centrum právní komparistiky, Praha, 2013. 27-43.
5. T. LIŠKITÍN: Otazníky nad zákonnou zárukou při prodeji zboží v obchodě od ledna 2014. *Právní rozhledy*, Vol. 22. 2014/5. 160-165.
6. F. MELZER: K úpravě ochrany spotřebitele ve vládním návrhu občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, Vol. 17. 2009/21. 771-776.
7. J. PETROV, M. VÝTISK, V. BERAN et al. (eds.): *Občanský zákoník, komentář*. C.H.BECK, Prague, 2017.
8. J. ŠVESTKA, J. DVOŘÁK, J. FIALA et al. (eds.): *Občanský zákoník, komentář*. Sv.V., Wolters Kluwer, Prague, 2014.
9. A Tanács irányelve (1985. július 25.) a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről, HL L 210., 1985.8.7., 29-33.
10. Az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve (1999. május 25.) a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól, HL L 171., 1999.7.7., 12-16.
11. Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/770 irányelve (2019. május 20.) a digitális tartalom szolgáltatására és digitális szolgáltatások nyújtására irányuló szerződések egyes vonatkozásairól, HL L 136., 2019.5.22., 1-27.
12. Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/771 irányelve (2019. május 20.) az áruk adásvételére irányuló szerződések egyes vonatkozásairól, az (EU) 2017/2394 rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról, valamint az 1999/44/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 136., 2019.5.22., 28-50.

FOGYASZTÓI ADÁSVÉTEL EGYES KÉRDÉSEI – CSEHORSZÁG

13. 1963. évi 99. számú törvény a polgári eljárásról (*Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád*)
14. 1992. évi 634. számú törvény a fogyasztóvédelemről (*Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele*)
15. 2012. évi 89. számú Polgári törvénykönyv (*Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník*).
16. A CsPtk. módosításának tervezete, 1170/19. sz., elérhető: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNBFGCDCT> (letöltés dátuma: 2020.02.10.)
17. Európai Unió Bíróságának C-269/95. sz. *Benincasa kontra Dentalkit* ügyben 1997. július 3-án hozott ítélete (ECLI:EU:C:1997:337)
18. Európai Unió Bíróságának C-497/13. sz. *Froukje Faber kontra Autobedrijf Hazet Ochten BV* ügyben 2015. június 4-én hozott ítélete (ECLI:EU:C:2015:357)
19. Alkotmánybíróság IV. ÚS 512/05. ügyszámú határozata
20. Alkotmánybíróság III. ÚS 2983/08. ügyszámú határozata
21. Legfelsőbb Bíróság 25 Cdo 1612/2004. számú határozata
22. Legfelsőbb Bíróság 33 Odo 1314/2005. számú határozata
23. Legfelsőbb Bíróság 30 Cdo 68/2007. számú határozata
24. Legfelsőbb Bíróság 33 Cdo 1323/2013. számú határozata
25. Legfelsőbb Bíróság 33 Cdo 2889/2015. számú határozata
26. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 3 As 60/2005. számú határozata
27. Az Igazságügyi Minisztérium és a Kereskedelmi és Ipari Minisztérium közös nyilatkozata, elérhető: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/index.php/home/infocentrum/infocentrum-aktuality/214-dvouleta-zakonna-zarukana-zbozi-bude-platit-i-po-1-1-2014> (letöltés dátuma: 2020.02.10.)
28. A Cseh Kereskedelmi Felügyelet weboldala, elérhető: <https://www.coi.cz/pro-spotrebitel/spotrebitelsky-pruvodce/> (letöltés dátuma: 2020.02.15.).

DR. JIŘÍ HRÁDEK PH.D., a prágai Károly Egyetem (Univerzita Karlova) Jogi Karának Összehasonlító Jogi Központjának kutatója és a Zeppelin CZ s.r.o társaság ügyvédje. Jogi diplomáját a Károly Egyetem Jogi Karán szerezte 2002-ben. Tanulmányokat folytatott a Hamburgi Egyetemen (2000–2001 között), LLM képzésben vett részt a Tubingeni Eberhard-Karls Egyetemen (2002–2003 között) és a Károly Egyetem posztgraduális képzését is elvégezte (2002–2009 között). 2002-ben és 2003-ban a bécsi Európai Kártérítési és Biztosítási Jogi Központ kutatásában vett részt (ECTIL); 2007-ben az Európai Bizottság ösztöndíjasa volt, az Egészségügyi és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóságnál. Jiří Hrádek a cseh Jurisprudence (Jogtudomány) folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. Szakterülete a polgári jog és a polgári eljárásjog, különös tekintettel a szerződésen kívüli kártérítési jogra. A szerződéskötés előtt okozott károkért való felelősségről szóló szakkönyv szerzője, továbbá szerződésen kívüli kártérítéssel kapcsolatos szakkönyv, valamint a cseh polgári törvénykönyvről és a cseh polgári perrendtartásról szóló kommentárok társszerzője. Ezen túl rendszeresen publikál hazai és külföldi szakmai folyóiratokban.

A FOGYASZTÓI ADÁSVÉTEL EGYES KÉRDÉSEINEK SZABÁLYOZÁSA ÉS JOGGYAKORLATA MAGYARORSZÁGON¹

FÉZER TAMÁS – HAJNAL ZSOLT

1. A hibás teljesítés hazai szabályozásának kialakulása az irányelv hatálybalépését követően

A hazai jogalkotó a minimum harmonizáción alapuló 1999/44/EK irányelvvel² összhangban álló szabályokat fogadott el a 2002. évi XXXVI. törvény által, amely ekként jelentős módosításokhoz vezetett a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) normaszövegében. A régi Ptk. 277. § teljesítésre vonatkozó szabályai az irányelv 2. cikk (1)-(4) bekezdéseivel, a régi Ptk. 248. § jóállásra vonatkozó rendelkezései az irányelv 6. cikkében foglalt szabályokkal összhangban kerültek módosításra. A régi Ptk. 305-311. §-ának rendelkezései is módosultak és beiktatásra került az új 311/A. §, a kellékszavatosság irányelvkonform szabályozását megteremtve. A módosítás az értelmező rendelkezések közé beillesztette a fogyasztó és a fogyasztói szerződés fogalmakat, a fogyasztói szerződésekre vonatkozóan pedig a hibás teljesítés szabályozása körében az általánostól eltérő, a gyengébb fél védelmét biztosító szabályokat iktatott be a régi Ptk. normaszövegébe.³

2014. március 15-én lépett hatályba a jelenleg is alkalmazandó Ptk., amely számos változást hozott a hibás teljesítésre vonatkozó normaanyagban. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy a Kúria 1/2014. számú PJE határozatának 1. pontja alapján a Ptk. alkalmazása körében továbbra is megfelelően irányadónak tekinti a hibás teljesítéssel kapcsolatos egyes jogalkalmazási kérdésekről szóló 1/2012. (VI. 21.) PK vélemény 1-11. és 15. pontjait.

1 A tanulmány megírása és megjelentetése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

2 Az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve (1999. május 25.) a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jóállásnak egyes vonatkozásairól, HL L 171., 1999.7.7., 12-16.

3 Varga N.: Gondolatok a fogyasztói szerződési jog kialakulásáról és fejlődéséről. *Debreceni jogi Műhely*, Vol. 10, 2013/3. 138-157. <https://mad-batter.it.unideb.hu/portal/displayDocument/id/2482204ol>. (letöltés dátuma: 2020.02.10.)

2. A szabályozás természete, a fogyasztó és vállalkozás között kötött szerződés meghatározása

A Ptk. 8:1. § (1) bekezdésének 3. pontja alapján a fogyasztó a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körén kívül eljáró természetes személy, megfelelő ezáltal az 1999/44/EK irányelv 1. cikk (2) bekezdésének a) pontja szerinti meghatározásnak. A fogyasztóvédelem alanyának jogi dilemmájával több szerző is foglalkozott már kimerítően,⁴ a jogi dilemmák nagy része meghaladottnak mondható a Ptk. új, a jogvédelmet természetes személyekre leszűkítő megoldásának hatályba lépésével. Fuglinszky Ádám részletesen mutatja be a Ptk. alkalmazásával összefüggésben felmerülő dilemmákat az önálló, foglalkozásuk körében eljáró személyek fogyasztóként történő minősítése tárgyában.⁵

A hazai joggyakorlat részletesen vizsgálta mind a korábbi fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény, mind a régi Ptk. szabályai alapján a jogi személyek fogyasztói minőségét. A Legfelsőbb Bíróság BH2006. 343⁶ és EBH2004. 1093⁷ számú döntéseiben az Fgytv. szerinti fogyasztói minőség vizsgálatok az álláspontot képviselte, mely szerint a fogyasztói státusz egyik legfontosabb kritériuma, hogy *a dolog megszerzése, birtoklása, használata annak végső felhasználása érdekében történjen*. A Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.20.911/2008/7 számú ítéletében arra a következtetésre jutott, hogy a Ptk. alkalmazási körében, a fogyasztói szerződés meghatározása során, a régi Ptk. 685. § e) pontjának közvetlen tételes jogi rendelkezéséből kell kiindulni, amikor kizárólag az ügylet célja vizsgálandó a fogyasztói szerződés létrejöttének megállapítása szempontjából. A Legfelsőbb Bíróság az EBH 2005. 1321. szám alatt közzétett eseti döntésében a régi Ptk. 685. § d) pontjának alapul vételével olyan iránymutatást adott, hogy a szerződő fél csak akkor minősül fogyasztónak, ha a szerződést olyan célból köti meg, amely független az általa folytatott gazdasági, vagy szakmai tevékenységtől. Vékás Lajos álláspontja szerint,⁸ megegyezően a Ptk.

4 Lásd ezzel kapcsolatban: Hámori A.: A fogyasztóvédelem közigazgatási "útvesztői": (a "fogyasztó" fogalom "dilemmái"). In: Majoros P. (szerk.): *BGF Tudományos Évkönyv 2008: Kultúrák közti párbeszéd az üzleti világban*. Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest, 2009. 150-166.; Papp T.: Mit takar a fogyasztó kategóriája? *Céghírnök*, 2013/2. 5., Fuglinszky Á.: *Fogyasztói adásvétel, kellék- és termékszavatosság*. Wolters Kluwer, Budapest, 2016. 27-50.

5 Fuglinszky Á.: *i. m.*, 39-50.

6 L. Legf. Bír. Kfv. III. 37.091/2004. sz.

7 L. Legf. Bír. Kfv. III. 37.675/2003. sz.

8 Vékás L.: Az európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: a „fogyasztó” fogalmáról. *Európai Jog*, 2002/5. 4.

fogyasztó fogalmának értelmezésével kapcsolatos joggyakorlattal, a szigorúbb jogvédelemre csak kivételes és indokolható esetben kerülhet sor, így az üzleti, gazdasági tevékenységgel bármilyen igazolható kapcsolat már ennek a kivételes elbírásnak a mellőzésével jár. A természetes személy minőségükben önálló gazdasági, szakmai tevékenységet végzők fogyasztói minősítése kapcsán azt kell vizsgálnunk, hogy a szerződéskötés a vállalkozás nevében eljáró személy saját vagy családja személyes szükségleteinek kielégítését szolgálta, vagy bármilyen formában kereskedelmi, üzleti, gazdasági célból történt. Ezt a gondolatmenetet támasztja alá az Európai Bíróság C-110/14. sz. *Horățiu Ovidiu Costea és SC Volksbank România SA* ügyben hozott döntésének⁹ indokolása is, amelyben egy szakmailag hozzáértő ügyvéd mint hitelfelvevő szerepét értelmezte az Európai Bíróság egy olyan hitelügylettel kapcsolatban, ahol a jelzálogfedezetet az ügyvédi iroda ingatlana biztosította. A bíróság szerződésszegésen alapuló igény esetén is köteles hivatalból vizsgálni és értékelni a szerződés fogyasztói jellegét.¹⁰

Vállalkozásnak a Ptk. 8:1. § (1) bekezdésének 4. pontja alapján a szakmája, önálló foglalkozása vagy üzleti tevékenysége körében eljáró személy minősül. A Ptk. 6:157. § (2) bekezdése átfogó jelleggel rögzíti, hogy a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben semmis az a kikötés, amely a Ptk. XXIV. fejezetének a kellékszavatosságra és a jótállásra vonatkozó rendelkezéseitől a fogyasztó hátrányára tér el (klauzikálókógens rendelkezések). A fogyasztó ténylegesen az 1999/44/EK irányelv által elvárt védett helyzetbe kerül, mert a hátrányára eltérő kikötés valójában nem köti.

3. Szerződésszerűség és szerződésszegés

3.1. A szerződésszerűség követelménye

A hazai szabályozásban a Ptk. normarendszerében több szinten, az általános kötelmi és az egyes szerződésekre vonatkozó speciális szabályok között is tetten érhető e követelmény. Generális jelleggel – az 1999/44/EK irányelv 2. cikk (1) bekezdése szerint – a Ptk. 6:34. § előírja, hogy a szolgáltatást a kötelelem tartalmának megfelelően kell teljesíteni. Ahogy arra az 1/2012. (VI.21.) PK vélemény 1. pontjához fűzött indokolás is utal, a felek szerződésükben szabadon

⁹ C-110/14. sz. *Horățiu Ovidiu Costea v. SC Volksbank România SA* ügyben 2015. szeptember 3-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2015:538)

¹⁰ Fővárosi Ítéletábla 6.Pf.21.974/2012/10.

meghatározhatják a kötelezett által nyújtandó szolgáltatás minőségét, konkrét tulajdonságait, azaz a szerződéses minőségi követelményeket. A szolgáltatás minőségének megítélése során ezért alapvetően a szerződésben meghatározott követelményekből kell kiindulni.¹¹

Az irányelv 2. cikkének (2) bekezdésében meghatározott, a fogyasztási cikk szerződésszerűségének védelmére vonatkozó rendelkezések a Ptk. 6:123. § (1) bekezdésében, a szerződés teljesítésére vonatkozó szolgáltatás-minőségi szabályok között jelennek meg. Az irányelv 2. cikkének (2) bekezdésétől eltér a Ptk. szöveghasználata, hiszen a Ptk. hivatkozott rendelkezései nem csak az irányelvi definíció szerinti fogyasztási cikkekre, hanem a szolgáltatások átfogó körére vonatkoznak, illetve kiegészül a jogszabályi követelményekre vonatkozó ponttal.

A szolgáltatásnak a teljesítés időpontjában alkalmasnak kell lennie a rendeltetése szerinti célra, így:

- alkalmasnak kell lennie a jogosult által meghatározott célra, ha azt a jogosult a szerződéskötés előtt a kötelezett tudomására hozta,
- alkalmasnak kell lennie azokra a célokra, amelyekre más, azonos rendeltetésű szolgáltatásokat rendszerint használnak,
- rendelkeznie kell azzal a minőséggel, és nyújtania kell azt a teljesítményt, amely azonos rendeltetésű szolgáltatásoknál szokásos, és amelyet a jogosult elvárhat, figyelembe véve a kötelezettnek vagy – ha nem a kötelezett állítja elő a szolgáltatás tárgyát – a szolgáltatás előállítójának és ezek képviselőjének a szolgáltatás konkrét tulajdonságaira vonatkozó nyilvános kijelentését,
- rendelkeznie kell a kötelezett által adott leírásban szereplő vagy az általa a jogosultnak mintaként bemutatott szolgáltatásra jellemző tulajdonságokkal,
- meg kell felelnie a jogszabályban meghatározott minőségi követelményeknek.

Az 1999/44/EK irányelv 2. cikk (4) bekezdését átültetése a Ptk. 6:123. § (2) bekezdése ültette át a magyar jogrendszerbe. A nyilvános kijelentéseknek való megfelelés követelménye tekintetében kimentési bizonyításra ad ez a rendelkezés lehetőséget, a következő kivételek rögzítésével:

- a nyilvános kijelentést a kötelezett nem ismerte, és azt nem is kellett ismernie;

¹¹ Kúria Pfv.V.21.825/2012/9.

- a nyilvános kijelentést a szerződés-kötés időpontjáig már megfelelő módon helyesbítették;
- a nyilvános kijelentés a jogosult szerződés-kötési elhatározását nem befolyásolhatta.

A szerződéses minőségi követelményeknek való megfelelés esetében a szolgáltatott dolog törvényes tulajdonságait meghatározó jogi szabályozás is irányadó. Ez magában foglalja egyrészt a teljesítés minőségére vonatkozó, a Ptk. 6:123. § (1) bekezdésében foglalt általános szabályokat (generálklauzula), a dolog (termék, szolgáltatás) konkrét tulajdonságaira vonatkozó minőségi követelményeket rögzítő szabványokat, műszaki előírásokat, szakmai útmutatókat előíró jogszabályokat; valamint a dologhoz kapcsolódó járulékos kötelezettségeket szabályozó normákat egyaránt. A hibás teljesítés megítélése során e körben egyébként a generálklauzula követelményéből kell kiindulni. A Ptk. 6:123. § (4) bekezdése új szabályként rögzíti a rendeltetés szerinti célra való alkalmasság szempontjából a minőségi előírások figyelembevételének szükségességét is. A Ptk. 6:124. §-ában meghatározottak szerint a kötelezett köteles a jogosultnak átadni a szolgáltatásról szóló tájékoztató leírásokat és egyéb dokumentumokat is. Ennek elmulasztása szintén a szolgáltatás hibáját eredményezi, még akkor is, ha maga a főszolgáltatás egyébként nem minőséghibás.

3.2. A hibás teljesítés

Dogmatikai oldalról megközelítve maga a hibás teljesítés a szerződésszegés egyik esetköre. A Ptk. 6:137. §-a szerint a szerződés megszegését jelenti bármely kötelezettség szerződésszerű teljesítésének elmaradása. A szerződésszegés általános jogkövetkezményei a teljesítés követelése, a visszatartási jog gyakorlása, az elállás, illetve felmondás, valamint a kártérítés.

A Ptk. 6:157. § (1) bekezdése szerint a kötelezett hibásan teljesít, ha a szolgáltatás a teljesítés időpontjában nem felel meg a szerződésben, vagy jogszabályban megállapított minőségi követelményeknek. A hibás teljesítés Ptk. által meghatározott jogkövetkezménye a jog- és kellékszavatosság, a hasonló jogi alapokon nyugvó, de összességében szigorúbb felelősséget teremtő jótállás, a kötelmi viszonyok zárt jellegét áttörő termékszavatosság, valamint a kártérítés.

3.3. A jogosult által ismert hiba

Az 1999/44/EK irányelv 2. cikk (3) bekezdésének megfelelő módon a Ptk. 6:157. § (1) bekezdése is rögzíti, hogy nem teljesít hibásan a kötelezett, ha a jogosult a hibát a szerződéskötés időpontjában ismerte, vagy a hibát a szerződéskötés időpontjában ismernie kellett, azaz a hiba nem ún. rejtett hiba. Ahogyan az 1/2012. (VI.21.) PK vélemény 2. pontja is utal rá, ekkor a kötelezett hibás teljesítése nem állapítható meg és nem a hibás teljesítés alóli mentesülési okként határozza ezt meg, hiszen ebben az esetben a kötelezett a szerződésben foglaltaknak megfelelően teljesít.¹²

Felismerhető hibának az ún. nyílt, tehát az egyszerű észleléssel megállapítható hibák minősülnek, továbbá azok a hibák, amelyeket a jogosultnak a kötelezett tájékoztatása, a szerződéskötés körülményei, illetőleg a dolog életkora, állapota és használati foka alapján egyébként számításba kell vennie, valamint azok a hibák is, amelyek fennállása, illetve jelentkezése a ténylegesen ismert, illetve a nyílt hibákra tekintettel a szerződéskötéskor alappal feltételezhető, előrelátható.¹³ Önmagában egyébként bizonyos hibajelenségek észlelése esetén sem várható el a laikus vevőtől, hogy ebből műszaki szakértelmet igénylő olyan következtetésre jusson, hogy a teljesítés hibás.¹⁴

A használt dolog esetében hibás teljesítés viszont csak akkor állapítható meg, ha a hiba független a használatától, illetőleg az az elhasználódás számítható mértékét túllépi, s a rendeltetésszerű használatot lehetetlenné teszi.¹⁵

3.4. A bizonyítási teher általános szabálya és a hibás teljesítési vélelem

APtk. 6:158. § által meghatározott, fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetén a hibás teljesítési vélelmére vonatkozó szabályok tartalmilag megfeleltethetők az 1999/44/EK irányelv 5. cikk (3) bekezdésében foglaltaknak. A hatályos jogszabályhely alapján a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetén az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy a teljesítést követő hat hónapon belül a fogyasztó által felismert hiba már a teljesítés időpontjában megvolt.

¹² Kúria Pfv.IV.20.366/2014/5.

¹³ Kúria Pfv.V.21.203/2012/6.

¹⁴ Kúria Pfv.V.21.083/2012/6.

¹⁵ Szegedi Ítéletábra Pf.II.20.445/2014/3.

4. A szavatossági és jótállási igények érvényesíthetőségének szabályai

4.1. Kellékszavatosság

A Ptk. 6:159. § (1) bekezdése szerint olyan szerződés alapján, amelyben a felek kölcsönös szolgáltatásokkal tartoznak, a kötelezett a hibás teljesítésért kellékszavatossággal tartozik. Lényeges, hogy a szavatossági felelősség a szerződés hibás teljesítésének jogkövetkezménye, ezért szavatossági igény kizárólag szerződéses jogviszonyban érvényesíthető.¹⁶

4.2. A kellékszavatossági jogok érvényesítésének rendszere

A Ptk. 6:159. § szerinti kellékszavatossági jogok szabályozásának alapját az 1999/44/EK irányelv 3. cikkében meghatározott szabályok adják,¹⁷ ugyanakkor a Ptk. átveszi a régi Ptk. 306. § (3) bekezdésében foglalt szabályt is, amely szerint a hibát a kötelezett költségére a jogosult maga is kijavíthatja vagy mással kijavíttathatja, valamint az irányelvi szabályozást a második sorban érvényesíthető igények vonatkozásában az érdekmúlásra vonatkozó rendelkezésekkel kibővíti. Mindezek tükrében a törvény a szavatossági jogok érvényesítését továbbra is ún. kétlépcsős rendszerben képzelel el, vagyis rangsort állít fel közöttük. Első lépcsőben a Ptk. 6:159. § (2) bekezdésének a) pontjában a kijavítást vagy kicserélést, míg b) pontjában a második lépcsőben az ellenszolgáltatás arányos leszállítását, kötelezett költségére történő kijavítást vagy kijavíttatást, valamint az elállás jogát nevesíti.

A kellékszavatossági jogok érvényesítése során fokozott jelentősége van az arányossági elv érvényesülésének. Az arányosság elve explicit módon megjelenik az első sorban érvényesíthető kellékszavatossági jogok vonatkozásában, miként a Ptk. 6:159. § (2) bekezdésének a) pontja a jogosult választását korlátozza a kijavítás és kicserélés között akkor, ha a választott kellékszavatossági jog teljesítése lehetetlen, vagy ha az a kötelezettnek – másik kellékszavatossági igény teljesítésével összehasonlítva – aránytalan többletköltséget eredményezne, figyelembe véve a szolgáltatás hibátlan állapotban képviselt értékét, a szerződésszegés súlyát és a kellékszavatossági jog teljesítésével a jogosultnak okozott érdeksérelmet. Az arányossági feltétel teljesülését az eltérő lépcsőkbe tartozó jogok közötti választás

¹⁶ Szegedi Ítéletábrla Pf.II.20.049/2013/3.

¹⁷ A régi Ptk. normaszövegében a 306. § szabályozta a kellékszavatossági jogokat.

során is vizsgálni kell. Ennek megfelelően nem kérhet például kijavítást a jogosult akkor, ha ez a kötelezettnek az árleszállításhoz képest aránytalan többletköltséget eredményezne.¹⁸

Egységes a bírói gyakorlat abban, hogy ha a szolgáltatott dolog valamely hibáját több hónap alatt sem tudják eredményesen kijavítani, ennek eredményeként sérül a jogosultnak a folyamatos használathoz való érdeke, amely megalapozza a kicserélés iránti igényt.¹⁹ Az arányosság elvével összeegyeztethető továbbá, hogy a jogosult a kijavítás mellett is igényt tarthat árleszállításra, ha a szolgáltatás értéke és ellenértéke közötti egyensúly csak így állítható helyre. Előfordulhat ugyanis például, hogy a dologban a javítás elvégzése után is fennmarad olyan hiba, amely a rendeltetészerű használatra való alkalmasságát, az élettartamát, vagy az értékét csökkenti, illetve hátrányosan befolyásolja a küllemét, az esztétikai hatását, viszont a jogosult a szolgáltatáshoz ilyenkor is ragaszkodik.²⁰ Újdonság, hogy a dolog kicserélése esetén az értéknövekedés miatti gazdagodás jogosult általi megtérítését nem lehet követelni a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben.

Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy – miként az 1/2012. (VI.21.) PK vélemény 3. pontjából és annak indokolásából is kiderül – az ún. második lépcsőbe tartozó szavatossági jogok érvényesítésének nem szükségképpen előfeltétele az, hogy a jogosult előzetesen eredménytelenül felhívja a kötelezettet a dolog kijavítására vagy kicserélésére. A jogosult ugyanis ilyen előzetes felhívás hiányában is bizonyíthatja, hogy a kötelezett a kijavítás vagy a kicserélés kötelezettségének a dolog tulajdonságaira és a jogosult által elvárható rendeltetésére figyelemmel megfelelő határidőn belül, a jogosult érdekeit figyelembe véve nem tud eleget tenni, és erre tekintettel megalapozottan tarthat igényt a kijavítási költség megfizetésére vagy az ellenszolgáltatás arányos leszállítására, illetve elállhat a szerződéstől. Egyébként az, ha a kötelezett magának a hibás teljesítésnek a tényét is vitatja, ez általában – külön felhívás hiányában is – azt jelenti, hogy a kijavítást, kicserélést sem vállalja.

Külön kiemelés érdemel továbbá az érdekmúlás kérdésköre. Az érdekmúlás szempontjából nem azt kell bizonyítani, hogy általában a teljesítés befejezése már nem áll a jogosult érdekében (abszolút érdekmúlás), hanem azt, hogy a kötelezett részéről (relatív) megvalósuló további teljesítéshez fűződő érdek szűnt meg.²¹

18 1/2012. (VI.21.) PK vélemény 4. pontja és az ahhoz fűzött indokolás

19 Szegei Ítéltábla Gf.I.30.253/2013/2.

20 1/2012. (VI.21.) PK vélemény 7. pontjához fűzött indokolás

21 Szegei Ítéltábla Gf.I.30.039/2011/3.

A bírói gyakorlat eddig is jogszerűnek tekintette a jogosult szerződéstől való elállását, amennyiben a szerződés tárgyát képező új dolog rövid időközönként többször is meghibásodott, függetlenül attól, ha a kötelezett a hibákat mindig kijavította.²²

A bírói gyakorlat szerint az ellenszolgáltatás arányos leszállítása (jellemzően árleszállítás) rendeltetése a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás közötti, a hibás teljesítés folytán megbomlott értékegyensúly helyreállítása, melynek meghatározása során az ellenszolgáltatásból kell kiindulni.²³ Azonban nem a dolog forgalmi értékéből, hanem az érvényes szerződésből, a kikötött vételárból kiindulva kell azt vizsgálni, hogy a dolog szavatossági hibái milyen mértékben sértik a jogosultnak a hibátlan teljesítéshez fűződő érdekét, és ez az érdeksérelem a szerződésben kikötött vételár milyen összegű csökkentésével orvosolható.

A kijavítási költség megfizetése az ún. első lépcsős szavatossági jogok közül kizárólag a kijavítás helyett választható. A jogosult kijavítási költség megtérítése iránti igényt érvényesíthet akkor is, ha a hibás teljesítés körülményei, illetve a kötelezett magatartása miatt alappal rendül meg a bizalma abban, hogy a kötelezett a javítást az ő méltányos érdekeinek sérelme nélkül, megfelelő határidőn belül el tudja végezni.²⁴ Az egységes bírósági gyakorlat szerint a kijavítási költség iránti igény érvényesítésének nem előfeltétele a kijavítás elvégzése.

Az 1999/44/EK irányelv 3. cikk (2) bekezdésében foglaltaknak megfelelően a fogyasztó a választott kellékszavatossági jogról másira térhet át. A Ptk. 6:160. §-ában foglaltrendelkezések az áttérés esetén a jogosult terhére róják az ezzel okozott költségek kötelezettnek való megfizetését. Ez alól kivételt jelent, ha az áttérésre a kötelezett magatartása adott okot, vagy az áttérés egyébként indokolt volt. Az áttérésre a kötelezett magatartása ad okot például azzal, hogy a jogosult hibabejelentésére nem reagál, a neki megküldött hibalistában szereplő hibákat nem vizsgálja, nem javítja.²⁵

Az arányosság követelménye implicit módon a második sorban érvényesíthető kellékszavatossági jogok vonatkozásában is megjelenik, ugyanis a Ptk. 6:159. § (3) bekezdése rögzíti, hogy jelentéktelen hiba miatt elállásnak nincs helye. A jogosult elállása esetén egyébként a szerződés a megkötésének időpontjára visszamenő hatállyal szűnik meg, és a már teljesített szolgáltatások

22 Győri Ítéltábla Pf.II.20.271/2013/8.

23 Győri Ítéltábla Gf.II.20.099/2009/13.

24 1/2012. (VI.21.) PK vélemény 8. pontja és annak indokolása

25 Fővárosi Ítéltábla 3.Pf.21.536/2009/5.

visszajárnak, a kölcsönösen teljesített szolgáltatások visszatérítése főszabályként pedig csak kölcsönösen és egyidejűleg történhet.²⁶ Erre tekintettel – ahogyan azt az 1/2012. (VI.21.) PK vélemény 9. pontja is rögzíti – nem gyakorolhat elállást mint szavatossági jogot a jogosult akkor, ha a dolgot nem hajlandó visszaszolgáltatni. A kötelezett utólagos, az elállás közlését követő intézkedései, nyilatkozatai ugyanakkor az elállás megalapozottságát nem befolyásolhatják.

A Ptk. 6:167. § (2) bekezdése alapján kicserélés, vagy elállás esetén a jogosult nem köteles a dolognak azt az értékcsökkenését megtéríteni, amely a rendeltetészerű használat következménye. Sőt nem akadály a elállási jog gyakorlásának az sem, ha a jogosult a dolgot a hibás teljesítés miatt vagy a kötelezett érdekkörébe tartozó bármely más okból csak lényegesen értékcsökkent állapotban vagy egyáltalán nem tudja visszaszolgáltatni.²⁷ Végül pedig kiemelendő, hogy az arányosság szempontjának a második lépcsőbe tartozó szavatossági jogok közötti választás során is érvényesülnie kell, így például kijávitási költség címén nem követelhető aránytalanul nagyobb összeg annál, ami az ellenszolgáltatás arányos leszállítása címén megállapítható lenne és fordítva.

5. Határidők a hibás teljesítés szabályozásában

5.1. A hiba közlése, az érvényesített szavatossági igény terjedelme

Az 1999/44/EK irányelv 5. cikkének (2) bekezdése által adott lehetőséggel élve a Ptk. 6:162. § (1)-(2) bekezdései rögzítik, hogy a jogosult a hiba felfedezése után késedelem nélkül köteles a hibát a kötelezettel közölni. A fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetén a hiba felfedezésétől számított 2 hónapon belül közölt hibát kell késedelem nélkül közölni tekinteni. Jogkövetkezményeit tekintve a késedelem, bár jogvesztéssel nem jár egyébként, a Ptk. 6:162. § (3) bekezdése rögzíti, hogy a közlés késedelméből eredő kárért a jogosult felelős.

5.2. A kellékszavatossági igény elévülése

A Ptk. 6:21. §-ának rendelkezéseire tekintettel, ha a jogszabályban előírt határidő nem jogvesztő, arra az elévülés szabályait kell alkalmazni. A kellékszavatossági

²⁶ A felperesnek az elállásra alapított keresete ekként megalapozza a bíróságnak azt a kötelezettségét is, hogy az alperes ellenkérelme vagy viszontkeresete hiányában is döntsön az alperes részére visszajáró szolgáltatásról.

²⁷ 1/2012. (VI.21.) PK vélemény 9. pontja

igények elévülési ideje általánosságban a Ptk. 6:163. § (1) bekezdése alapján egy év, de a Ptk. több esetben is speciális elévülési határidőt állapít meg,²⁸ így

- fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés esetén a fogyasztó kellékszavatossági igénye a teljesítés időpontjától számított két év alatt évül el; azzal, hogy ha a szerződés tárgya használt dolog, a felek rövidebb elévülési időben is megállapodhatnak, azonban egy évnél rövidebb elévülési határidő ebben az esetben sem köthető ki érvényesen;
- ha a szerződés alapján szolgáltatott dolog ingatlan, a kellékszavatossági igény a teljesítés időpontjától számított öt év alatt évül el.

Az elévülés jogkövetkezménye a Ptk. 6:23. § (1) bekezdése tükrében az, hogy az elévült követelést bírósági eljárásban nem lehet érvényesíteni, ezt azonban hivatalból nem kell figyelembe venni.

A kellékszavatossági elévülési határidők számítására az elévülés általános szabályai az irányadók,²⁹ így megfelelően alkalmazni kell a Ptk. 6:24. elévülés nyugvására és a 6:25. § elévülés megszakítására vonatkozó szabályait is. A Ptk. 6:24. § (1) bekezdése szerint, ha a követelést a jogosult menthető okból nem tudja érvényesíteni, az elévülés nyugszik. A Ptk. 6:24. § (2) bekezdése szerint pedig, ha az elévülés nyugszik, az akadály megszűnésétől számított egyéves – egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetén három hónapos – határidőn belül a követelés akkor is érvényesíthető, ha az elévülési idő már eltelt, vagy abból egy évnél – egyéves vagy ennél rövidebb elévülési idő esetén három hónapnál – kevesebb van hátra.

Az 1/2012. (VI.21.) PK vélemény 11. pontjához fűzött indokolás szerint egyébként a hiba felismerését az jelenti, ha a jogosult tudomást szerez mindazokról a hibával kapcsolatos tényekről, amelyek ismerete szükséges a hiba miatti szavatossági igény érvényesítéséhez, vagyis a hibajelenség észlelése mellett felismeri a hiba okát, terjedelmét, jelentőségét és következményeit is. Az elévülés nyugvásának megszűnése ugyanis csak akkor következhet be, ha a jogosult a követelése érvényesíthetőségének helyzetébe került. Az azonban, hogy a jogosult a hibát nem ismerte fel, csak akkor eredményezheti az elévülés nyugvását, ha a hiba kellő időben történő felismerése menthető, vagyis a jogosult hibáján kívüli okból maradt el.

²⁸ Ptk. 6:163. § (1)-(2) bekezdései, a régi Ptk. normaszövegében
²⁹ 1/2012. (VI.21.) PK vélemény 11. pontjához fűzött indokolás

A Ptk. 6:163. § (4)-(5) bekezdései a kellékszavatossági igények elévülésének szabályozása körében egyes speciális szabályokat is meghatároznak, így

- nem számít bele az elévülési időbe a kijavítási időnek az a része, amely alatt a jogosult a dologt rendeltetésszerűen nem tudja használni,
- a dolognak a kicseréléssel, vagy kijavítással érintett részére a kellékszavatossági igény elévülése újból kezdődik; ezt a szabályt kell alkalmazni arra az esetre is, ha a kijavítás következményeként új hiba keletkezik.

5.3. Költségviselés

Az 1999/44/EK irányelv 3. cikkének (4) bekezdése leszögezi, hogy a „térítésmentesség” fogalma magában foglalja a fogyasztási cikk szerződészerű állapota helyreállításának szükséges költségeit, különösen a postaköltséget, a munkadíjat és az anyagköltséget. Ezzel összhangban a Ptk. 6:166. § (1) bekezdése is rögzíti, hogy a szavatossági kötelezettség teljesítésével kapcsolatos költségek a kötelezettet terhelik, amely alól kivételt jelent a Ptk. 6:166. § (2) bekezdésének szabálya, amely szerint, ha a dolog meghibásodásában a jogosultat terhelő karbantartási kötelezettség elmulasztása is közrehatott, a szavatossági kötelezettség teljesítésével felmerült költségeket közrehatása arányában a jogosult köteles viselni. Ennek azonban további törvényi feltétele az is, hogy a dolog karbantartására vonatkozó ismeretekkel a jogosult rendelkezzen, vagy a kötelezett e tekintetben tájékoztatási kötelezettségének eleget tegyen.

6. Jótállás

6.1. A jótállás szabályai a Ptk. normaszövegében

A Ptk. normaszövegében a jótállás a hibás teljesítés jogkövetkezményeként került meghatározásra. A Ptk. 6:171. § (1) bekezdése alapján a kötelezett a jótállás időtartama alatt a jótállást keletkeztető jognyilatkozatban³⁰ vagy jogszabályban foglalt feltételek szerint köteles helytállni a hibás teljesítésért. Mentésül a jótállási kötelezettség alól, ha bizonyítja, hogy a hiba oka a teljesítés után keletkezett. Ilyenkor tehát a kötelezettnek kell kimentenie magát annak bizonyításával, hogy

³⁰ Az 1999/44/EK irányelv 6. cikk (1) bekezdésével összhangban, azzal, hogy nem tartalmaz a kapcsolódó reklámban meghatározott feltételekre utalást.

a hiba oka a teljesítés után keletkezett.³¹ Ha a bizonyítás ebben a körben – akár azért, mert a beszerzett bizonyítékok alapján az derül ki, hogy a szolgáltatásban a hiba már a teljesítéskor is megvolt, akár azért, mert nem lehet egyértelműen megállapítani, hogy a hibát mi idézte elő, illetve, hogy a hiba oka mikor keletkezett – nem vezet eredményre, a kötelezett a jótállási helytállás alól nem mentesülhet.³²

A Ptk. 6:171. § (2) bekezdésében jogszabályi előírásként is kifejezésre jut, hogy a jótállás a jogosultnak jogszabályból eredő jogait nem érinti. A Ptk. 6:172. § rendelkezés szerint a jótállásból eredő jogokat a dolog tulajdonjogának átruházása esetén az új tulajdonos érvényesítheti a jótállást vállaló kötelezettel szemben (ezt a régi Ptk. nem tartalmazta).

A szigorú felelősségi alakzat miatt a jótállási idő – főszabály szerint – jogvesztő jellegű.³³ Ez azt jelenti, hogy a kötelezett kizárólag azokért a hibákért, rendellenességekért áll helyt jótállási alapon, amelyek a jótállási idő letelte előtt keletkeztek és a jogosult emiatt igényét bejelentette. Ennek megfelelően a jótállási idő – a jogszabályi esetektől eltekintve – nem nyugszik és nem szakad meg akkor sem, ha a hiba a jótállási idő alatt nem vált felismerhetővé.³⁴ Habár a jótállási határidő elmulasztása a Ptk. 6:173. § (1) bekezdése alapján jogvesztéssel jár, azonban ez nem zárja ki a hibás teljesítés egyéb jogkövetkezményeinek érvényesítését és fontos kiemelni, hogy ha a jótállásra kötelezett kötelezettségének a jogosult felhívására – megfelelő határidőben – nem tesz eleget, a jótállási igény a felhívásban tűzött határidő elteltétől számított három hónapon belül akkor is érvényesíthető bíróság előtt, ha a jótállási idő már eltelt.

A Ptk. 6:173. § (2) bekezdése szerint a jótállási igény érvényesítésére egyebekben a kellékszavatossági jogok gyakorlására vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. Megjegyzendő ezen szabállyal összefüggésben, hogy

- a jótállási idő alatt felmerült hiba miatt szavatosság, illetve kártérítés címén érvényesített igényeket a szavatosságra, illetve a kártérítésre vonatkozó szabályok alapján kell elbírálni,

31 1/2012. (VI.21.) PK vélemény 15. pontjához fűzött indokolás

32 Kúria Pf.V.20.369/2014/4.

33 Ptk. 6:173. § (1) bekezdése

34 Szegedi Ítéltábla Pf.I.20.564/2011/10.

- a hibás teljesítéssel okozott következménykárookra a jótállási kötelezettség - jogszabály eltérő rendelkezése, illetve erre vonatkozó külön szerződéses kötelezettségvállalás hiányában - nem terjed ki, mivel ezek a jótállással alapvetően védeni kívánt vagyoni érdek körén kívül esnek.³⁵

6.2. Jogszabályon alapuló kötelező jótállás szabályai

A Ptk. 6:171. § (1) bekezdése is utal rá, hogy jótállási kötelezettség jogszabályon is alapulhat. A jótállás szabályozása kapcsán utóbbira példaként megemlíthető az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról szóló 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet I.), a lakásépítéssel kapcsolatos kötelező jótállásról szóló 181/2003. (XI. 5.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet II.), valamint az egyes javító-karbantartószolgáltatásokra vonatkozó kötelező jótállásról szóló 249/2004. (VIII. 27.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet III.) egyaránt. A Kormány a Korm. rendelet I. és II. módosítását 2020. július 12-én hirdette ki, melyek 2021. január 1-től alkalmazandók.³⁶

A Korm. rendelet I. 1. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a Polgári Törvénykönyv szerinti fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés keretében eladott, a Korm. rendelet I. 1. mellékletben felsorolt új tartós fogyasztási cikkekre e rendelet szabályai szerint jótállási kötelezettség terjed ki. Garanciális jelentőségű szabály a Korm. rendelet I. 1. § (5) bekezdése, miszerint a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződésben semmis az a kikötés, amely e rendelet rendelkezéseitől a fogyasztó hátrányára tér el.

A kötelező jótállás alanyi köre tekintetében a Korm. rendelet I. 1. § (2) bekezdése rögzíti, hogy a jótállási kötelezettség azt a vállalkozást terheli, amelyet a fogyasztóval kötött szerződés a szerződés tárgyát képező szolgáltatás nyújtására kötelez, míg a jogosult a fogyasztási cikk fogyasztónak minősülő tulajdonosa lehet.³⁷ A kötelező jótállás szigorú szabályai vonatkozásában eltérést a Korm. rendelet I. két esetben enged meg csupán:

35 1/2012. (VI.21.) PK vélemény 15. pontja és ahhoz fűzött indokolás

36 A Kormány 270/2020. (VI. 12.) Korm. rendelete az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról szóló 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet, valamint az egyes javító-karbantartó szolgáltatásokra vonatkozó kötelező jótállásról szóló 249/2004. (VIII. 27.) Korm. rendelet módosításáról

37 Ez utóbbi egyébként – észszerű szűkítés mellett – összhangban van a Ptk. 6:172. §-ában meghatározott szabályokkal.

- a fogyasztó számára terheesebb irányba, miként az 1. § (3) bekezdésében meghatározottakra tekintettel a jótállás érvényességéhez, valamint a jótállásból eredő jogok érvényesítéséhez a vállalkozás további követelményt támaszthat a fogyasztóval szemben, ha a fogyasztási cikk megfelelő üzembe helyezése más módon nem biztosítható és a követelmény teljesítése nem jelent aránytalan terhet a fogyasztó számára,
- fogyasztó számára kedvezőbb irányba, mivel az 1. § (4) bekezdése alapján, ha a gyártó a fogyasztási cikkekre az e rendeletben foglaltaknál kedvezőbb jótállási feltételeket vállal, a jótállás alapján a vállalkozást megillető jogok a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés teljesítésének időpontjában átszállnak a fogyasztóra.

A joggyakorlat rámutatott arra, hogy nincs elzárva a jótállásra kötelezett attól, hogy a jótállási kötelezettségét csak az általa megjelölt szakszervezet közreműködésével történt üzembe helyezés esetén vállalja. Az ilyen feltétel (kikötés) azonban nem jelenthet aránytalan terhet a fogyasztóra. A jótállás kötelezettjének kell ugyanakkor bizonyítania, hogy az üzembe helyezés egy szakszervíz szolgáltatásának igénybevételét nélkülözhetetlenné teszi.³⁸

A Ptk. 6:173. § (1) bekezdésére figyelemmel a Korm. rendelet I. 2. § (1)-(2) bekezdései szerint a jótállás határideje a fogyasztási cikk fogyasztó részére történő átadásától, vagy ha az üzembe helyezést a vállalkozás vagy annak megbízottja végzi, az üzembe helyezés napjától számított egy év.³⁹

A jótállásból eredő jogok a jótállási jeggyel érvényesíthetőek,⁴⁰ és ellentétben a kellékszavatossággal, ebben az esetben a vásárlásról készült számla bemutatása nem kötelező. Az 1999/44/EK irányelv 6. cikk (3) bekezdésére figyelemmel a Korm. rendelt I. 3. § (1) bekezdése is rögzíti, hogy a vállalkozás köteles a fogyasztási cikkel együtt a jótállási jegyet a fogyasztó rendelkezésére bocsátani olyan formában, amely a jótállási határidő végéig biztosítja a jótállási jegy tartalmának jól olvashatóságát.

Az irányelv 6. cikk (4) bekezdésének megfelelően a Korm. rendelet I. 3. § (2) bekezdésében a magyar jogalkotó előírja, hogy a jótállási jegyet magyar nyelven

³⁸ Kúria Pfv.VII.20.194/2012/6.

³⁹ A jótállási határidő jogvesztő, de természetesen ez nem zárja ki a Ptk. szerinti kellékszavatossági jogok elévülési határidőben történő érvényesítését

⁴⁰ Korm. rendelet I. 4. § (1) bekezdése

kell megfogalmazni. Az irányelv 6. cikk (2) bekezdésével összhangban a Korm. rendelet I. 3. § (2)-(4) bekezdései tartalmazzák, hogy a jótállási jegyet milyen formában és milyen tartalommal kell kiállítani (közérthetően és egyértelműen, tartalmazza a felek adatait, szerződés teljesítésének adatait, átadás, üzembehelyezés határidejét, a fogyasztó jogérvényesítési lehetőségeiről szóló kitanítást).

A jótállási jegy közérthető módon és egyértelműen történő megfogalmazásának követelményével kapcsolatban a joggyakorlat rámutatott, hogy – a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény 3. § (1) és (3) bekezdésére, 6. § (1) bekezdés i) pontjára figyelemmel – a jótállási jegyen szereplő mondat megtévesztő, ha azt a képzetet kelti a fogyasztóban, hogy jótállási igényt csak akkor érvényesíthet, ha rendelkezik a jótállási jeggyel és a vásárlási okmányokkal. Megtévesztő továbbá a tájékoztatás, amely azt sugallja a vevőknek, hogy kizárják a jótállást az egész termékre vonatkozóan, ha abba nem eredeti gyári tartozék kerül, vagy azt nem szakszervizben javítják, vagy olyan károsodásra, ami nem eredeti kiegészítő készülék és tartozék használatából adódik.⁴¹

A Ptk. 6:171. § (1) bekezdésére tekintettel a vállalkozás a kormányrendeletben foglalt feltételek szerint köteles helytállni a hibás teljesítésért. A Korm. rendelet I. 5. § (1)-(3) bekezdései a fogyasztó kijavítási és kicserélési igényével kapcsolatban számos speciális szabályt tartalmaznak, mint például a fogyasztó igényét a jótállási jegyen feltüntetett javítószolgálatnál közvetlenül is érvényesítheti; a kijavítás során a fogyasztási cikkbe csak új alkatrész kerülhet beépítésre.

Szükséges külön kiemelni a Korm. rendelet I. 7. §-ában foglalt garanciális jelentőségű szabályt, amely szerint, ha a fogyasztó a fogyasztási cikk meghibásodása miatt a vásárlástól (üzembe helyezéstől) számított három munkanapon belül érvényesít csereigényt, a vállalkozás nem hivatkozhat a Ptk. 6:159. § (2) bekezdés a) pontja értelmében aránytalan többletköltségre, hanem köteles a fogyasztási cikket kicserélni, feltéve, hogy a meghibásodás a rendeltetésszerű használatot akadályozza. Amennyiben van ugyanolyan árucikk a forgalmazónál, előzetes vizsgálat nélkül azonnal köteles kicserélni a terméket, ha az azonnali csere azért nem lehetséges, mert a fogyasztási cikk átmenetileg nincs a forgalmazó üzletében vagy raktárában, akkor törekednie kell a tizenöt napon belüli cserére.⁴²

A Korm. rendelet II. is kötelező jótállásra vonatkozó szabályokat határoz meg. Kötelező jótállás vonatkozik – a Korm. rendelet II. mellékleteiben

⁴¹ Kúria Kfv.III.37.038/2013/4.

⁴² Legfelsőbb Bíróság Kfv.III.37.027/2007/4.

meghatározott körben – az újonnan épített lakásoknak, lakóépületeknek, közhasználatú építményeknek egyes épületszerkezeteire, egyes lakás- és épületberendezésekre, amennyiben azok a lakás alkotórészének minősülnek, továbbá ezek beépítésére, illetve beszerelésére, valamint a lakóépületeknek egyes, a lakásokat kiszolgáló helyiségeire és részeire is. Mindezek mellett pedig a jótállási kötelezettség kiterjed az újonnan épített lakásoknak, lakóépületeknek, közhasználatú építmények épületszerkezetei létrehozásánál felhasznált egyes termékeire és anyagaira. Nem áll fenn tehát ex lege a jótállási kötelezettség a használt ingatlan vásárlása esetén, így például, ha a használatba vételi engedélyt már korábban kiadták és az ingatlant ténylegesen használatba is vették. Természetesen ettől függetlenül szerződéssel jótállás önként még vállalható.⁴³

A Korm. rendelet II. 2. § (1) bekezdése alapján a jótállási kötelezettség azt a vállalkozót terheli, aki a kivitelezési szerződés alapján az építési, szerelési munka elvégzésére kötelezettséget vállalt. A Korm. rendelet II. 2. § (2)-(3) bekezdései megteremtik a fogyasztó számára kedvezőbb jótállási feltételeket biztosításának lehetőségét, kimondva ugyanakkor, hogy semmis az a megállapodás, amely a rendeletben foglaltaktól a megrendelő hátrányára tér el. A jótállás időtartama, differenciáltan került meghatározásra a szerződés közvetett tárgyától függően, három (1. és 2. mellékletben meghatározottakra), öt (3. mellékletben meghatározottakra) vagy tíz éves időtartamban (4. mellékletben meghatározottakra), amely határidők jogvesztőek. A Korm. rendelet II. 3. § (2) bekezdése alapján a jótállási jogokat a lakás (lakóépület) vagy építmény tulajdonosa, a lakás vagy építmény tulajdonba adásáig a megrendelő a vállalkozóval vagy az általa javításra kijelölt személlyel, illetve szervezettel szemben érvényesítheti, jótállási jeggyel, amelyet a vállalkozó lakásonként külön-külön köteles kiállítani.⁴⁴

A Korm. rend. II. 4. § (3)-(4) bekezdéseiben foglalt szabályok meghatározzák a jótállási jegy kötelező tartalmi is. A Korm. rendelet II. 5. § (1)-(2) bekezdései pedig a jótállási igények intézésnek speciális szabályait rögzítik, így

- a vállalkozó a bejelentett jótállási igény alapján tizenöt napon belül köteles a hibát megvizsgálni és a jogosult igényéről nyilatkozni;
- a javítást, a cserét, a munka újbóli elvégzését úgy kell teljesíteni, hogy az lehetőség szerint a lakóépület, illetőleg a lakás használatát ne akadályozza.

⁴³ Fővárosi Ítéletábrla 3.Pf.20.240/2014/3.

⁴⁴ A kötelezettség egyébként megfelel az 1999/44/EK irányelv 6. cikk (3) bekezdésében foglaltaknak.

Végezetül megemlítendő, hogy a Korm. rendelet III. mellékletében felsorolt, fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés tárgyát képező, a fogyasztó által megrendelt, húsz ezer forintot meghaladó díjú javító-karbantartó szolgáltatás esetén a szolgáltatást nyújtó vállalkozást 6 hónap időtartamra jótállási kötelezettség terheli. A határidő jogvesztő jellegű, és a szolgáltatás elvégzése után a dolognak a fogyasztó vagy megbízottja részére való átadásával, vagy – ha az üzembe helyezést a vállalkozás végzi – az üzembe helyezés napjával kezdődik.

A Korm. rend. III. 3. § (1) és (3)-(4) bekezdései szerint a vállalkozó az átadásakor jótállási jegyet köteles a fogyasztó rendelkezésére bocsátani. A Korm. rendelet III. 3. § (5)-(6) bekezdései alapján a jótállásból eredő jogok a jótállási jeggyel érvényesíthetők, amelynek a kötelező tartalmi elemeit a Korm. rendelet III. meghatározza. A jótállási jegy kiállításának elmaradása és helytelen kitöltése nem érinti a fogyasztó jótállásból eredő jogait. A vállalkozás a fogyasztó jótállási igényéről egyébként – a Korm. rendelet III. 4. § (1) és (4) bekezdéseire figyelemmel – jegyzőkönyvet köteles felvenni,⁴⁵ amelynek tartalmát a jogszabály szintén meghatározza.

6.3. A kötelező jótállás 2021. január 1-től hatályos módosított szabályai

A Kormány a Korm. rendelet I. és II. módosítását 2020. július 12-én hirdette ki, melyek 2021. január 1-től alkalmazandók.⁴⁶ A módosított jogszabály alapot biztosít a javítószolgálatok és a kötelezett közötti tájékoztatásra. A módosítás értelmében a javítószolgálat jótállási igény érvényesítése esetében köteles igazolható módon a vállalkozást értesíteni a termék kijavítását követő öt munkanapon belül a javítás elvégzéséről, arról, ha az ingó dologról megállapítható az első javítás alkalmával, hogy nem javítható, továbbá a javítás várható idejéről, ha az ingó dolog javítása előreláthatóan tizenöt napnál hosszabb időt vesz igénybe, végezetül, ha az ingó dolog javítása nem lehetséges harminc nap alatt. A módosítás visszafogottan igyekszik a Ptk. által előírt szabad bizonyítás minimális formai kéréseit előírni, amely természetesen távol áll a szavatossági és jótállási ügyekben igénybe vehető szakértői vizsgálat és névjegyzék kötelezővé tételétől, azonban

⁴⁵ Három évig meg is kell őriznie a Korm. rendelet III. 4. § (6) bekezdése szerint.

⁴⁶ A Kormány 270/2020. (VI. 12.) Korm. rendelete az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról szóló 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet, valamint az egyes javító-karbantartó szolgáltatásokra vonatkozó kötelező jótállásról szóló 249/2004. (VIII. 27.) Korm. rendelet módosításáról

a fogyasztók védelme érdekében minimális formai szempontokat határoz meg a szakvélemények formáját és tartalmát illetően.

A módosítás értelmében a tartós fogyasztási cikkek kötelező jótállásának határideje értéktől függően sávosan fog változni. A jótállás időtartama a 10 000 forintot elérő, de 100 000 forintot meg nem haladó eladási ár esetén egy év, 100 000 forintot meghaladó, de 250 000 forintot meg nem haladó eladási ár esetén két év, 250 000 forint eladási ár felett három év lesz.

A legszembetűnőbb változás, hogy a tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó jótállás e rendeletben szabályozottak szerinti kivételekkel lesz csak jogvesztő. A módosítás értelmében, hasonlóan a Ptk.-ban szabályozott szavatossági jogokhoz, a fogyasztási cikk kijavítása esetén (kizárólag ebben az esetben) a jótállás időtartama meghosszabbodik a javításra átadás napjától kezdve azzal az idővel, amely alatt a fogyasztó a fogyasztási cikket a hiba miatt rendeltetésszerűen nem használhatta. A szavatossági határidők szabályozásától eltérően, ebben az esetben a jótállás nyugvása kizárólag a javítás időtartamára vonatkozik, nem alkalmazandó ugyanakkor a fogyasztási cikk cseréje miatti használatból kiesés időtartamára, illetve a dolognak a kicseréléssel vagy a kijavítással érintett része esetében sem kezdődik újból a jótállási határidő. A módosítás számos korábbi szabályozást egészít ki a gyakorlati igényeknek megfelelően (beüzemelési igénylő termékek esete, csomagolás sértetlenségének kérdésköre), szem előtt tartva a fogyasztó tájékoztatásának követelményét. Nevesíti az elektronikus jótállási jegyet és meghatározza formai, tartalmi követelményeit, elérhetővé tételének kötelezettségét. A jótállási igények érvényesíthetőségének megkönnyítése érdekében bővíti azon helyek listáját, ahol a jótállási igényt be lehet jelenteni (a vállalkozás székhelyén, bármely telephelyén, fióktelepén, és a vállalkozás által a jótállási jegyen feltüntetett javítószolgálatnál).

A jótállási igények érvényesítése szempontjából számos újítást hoz a módosítás, bevezetve a „szankciós csere és vételárvisszatérítés” külön szabályait. Ha a fogyasztási cikk nem javítható (első javítás alkalmával megállapítható) vagy háromszori javítást követően újból meghibásodik (negyedik hibánál), akkor azt a fogyasztó eltérő rendelkezésének hiányában 8 napon belül ki kell cserélni. Ha ez nem lehetséges, akkor a vállalkozás köteles a fogyasztási cikk ellenértékét 8 napon belül visszatéríteni. Ha a fogyasztási cikk kijavítására jótállás keretében a kijavítási igény vállalkozás részére való közlésétől számított harmincadik napig nem kerül sor, – a fogyasztó eltérő rendelkezése hiányában – a vállalkozás köteles a fogyasztási cikket a harminc napos határidő eredménytelen elteltét

követő nyolc napon belül kicserélni. Ha a fogyasztási cikk cseréjére nincs lehetőség, a vállalkozás köteles a vételárat a harminc napos kijavítási határidő eredménytelen elteltét követő nyolc napon belül a fogyasztó részére visszatéríteni. A jogalkotó, a fogyasztó visszaélészerű jogalkalmazásának elkerülésére törekedve, különösen a nagyobb értékű fogyasztási cikkek esetében állapít meg kivételeket e rendelkezések alkalmazása alól (az elektromos kerékpár, elektromos roller, quad, motorkerékpár, segédmotoros kerékpárra, személygépkocsi, lakóautó, lakókocsira, utánfutós lakókocsi, utánfutó stb.).

7. Termékszavatosság

A termékszavatosság jogdogmatikai elhelyezését illetően elsődleges problémát jelent, hogy a jogintézménynek nincsenek valódi tradíciói, sem a hazai jogrendszerben, sem a külföldi szabályozásokban. A termékszavatosság jogintézmények bevezetése jelentős szemléletváltást igényel, a relatív szerkezetű kötelmi viszonyok zárt jellegének („privity of contract”) doktrínája ugyanis mélyen az uniós tagállamok jogi tradícióiban gyökerezik, míg a közvetlen gyártói felelősség ilyen kiterjesztése igazi jogtörténeti tradíciókkal nem bír.

A termékszavatosság esetén szerződéses viszony keretében a fogyasztó közvetlenül a gyártóval szemben érvényesítheti kijavítás vagy kicserélés iránti igényeit.⁴⁷ Észszerű, hogy csere esetén a kicserélt termékre, kijavítás esetén a termék kijavítással érintett részére vonatkozó kellékszavatossági kötelezettség a gyártót terheli a továbbiakban. A Ptk. 6:168. § (2) bekezdése alapján gyártónak minősül a termék előállítója és forgalmazója.

A Ptk. 6:168. § (1) bekezdése alapján a termékszavatossági igény kizárólag vállalkozás által, fogyasztónak eladott ingó dolog hibája esetén érvényesíthető a gyártóval szemben.⁴⁸ A termék akkor hibás, ha

- nem felel meg a terméknek a gyártó által történt forgalomba hozatalakor hatályos minőségi követelményeknek, vagy
- nem rendelkezik a gyártó által adott leírásban szereplő tulajdonságokkal.

⁴⁷ A Ptk. 6:168. § (1) bekezdése alapján a csere igénye szubszidiárius, akkor érvényesíthető, ha a kijavítás megfelelő határidőn belül, a fogyasztó érdekeinek sérelme nélkül nem lehetséges.

⁴⁸ A termékszavatossági szabályok alkalmazásában a Ptk. 6:168. § (2) bekezdése alapján gyártónak minősül a termék előállítója és forgalmazója.

A Ptk. 6:169. § (1) bekezdése alapján a fogyasztó a hiba felfedezése után késedelem nélkül köteles a hibát gyártóval közölni. A hiba felfedezésétől számított két hónapon belül közölt hibát késedelem nélkül közöltnek kell tekinteni. A közlés késedelméből eredő kárért a fogyasztó felelős. Ez a szabályozás összhangban áll a Ptk. 6:162. §-ban a kellékszavatosság kapcsán a hiba közlésére meghatározott szabályokkal. Az igényérvényesítési határidő ugyanakkor – a kellékszavatossági határidőktől eltérően – jogvesztő, a Ptk. 6:169. § (2) bekezdése alapján a gyártót a termékszavatosság az adott termék általa történő forgalomba hozatalától (tehát nem a fogyasztó által kötött szerződés teljesítésének időpontjától) számított két évig terheli.

A gyártó felelősség alóli mentesülésének eseteit tekintve hasonlóság fedezhető fel a termékfelelősség szabályai kapcsán korábban a hazai jogban már megismert egyes mentesülési esetekhez;⁴⁹ így a Ptk. 6:168. § (3) bekezdése alapján a gyártó mentesül a termékszavatossági kötelezettség alól, ha bizonyítja, hogy

- a terméket nem üzleti tevékenysége, vagy önálló foglalkozása körében gyártotta, vagy forgalmazta;
- a termék forgalomba hozatalának időpontjában a hiba a tudomány és a technika állása szerint nem volt felismerhető; vagy
- a termék hibáját jogszabály, vagy kötelező hatósági előírás alkalmazása okozta.

Végül megemlítendő, hogy a Ptk. 6:170. § rendezi a tulajdonosváltás esetét is; a termékszavatossági jogokat a termék tulajdonjogának átruházása esetén az új tulajdonos érvényesítheti a gyártóval szemben. Ez egyébként logikus megoldás, hiszen a gyártó közvetlen felelősségének biztosítására hivatottak a termékszavatosság szabályai.

⁴⁹ Jelenleg a Ptk. 6:555. § (1) bekezdése

8. Szavatossági és jótállási igények érvényesítése fogyasztói szerződés esetén

8.1. A szavatossági és jótállási igények intézésének hatályos szabályai

A fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés keretében eladott dolgokra vonatkozó szavatossági és jótállási igények intézésének hatályos szabályait a 19/2014. (IV. 29.) NGM rendelet (a továbbiakban: NGM rendelet) határozza meg. Fontos hangsúlyozni, hogy e rendelet szabályai kizárólag akkor alkalmazhatók, ha az eladott ingó dolog hibája miatt a fogyasztó a Ptk. szerinti kellékszavatossági vagy termékszavatossági igényt vagy jogszabály alapján őt megillető jótállási igényt érvényesít.

Az NGM rendelet 3. § (1) bekezdése alapján a szavatossági igénye érvényesítéskor magát a szerződés megkötését a fogyasztónak kell bizonyítania. Garanciális jelentőségű szabály ugyanakkor, hogy

- ha a vállalkozás a szerződés megkötését vitatja, köteles felhívni a fogyasztó figyelmét a panasztétel lehetőségére és a panasz intézésének
 - a fogyasztóvédelemről szóló törvényben foglaltakkal összhangban álló – módjára,
- a szerződés megkötését bizonyítottnak kell tekinteni, ha az ellenérték megfizetését igazoló bizonylatot – az általános forgalmi adóról szóló törvény alapján kibocsátott számlát vagy nyugtát – a fogyasztó bemutatja.⁵⁰

Az NGM rendelet 4. § (1)-(6) bekezdései rögzítik, hogy a vállalkozás a fogyasztó nála bejelentett szavatossági vagy jótállási igényéről jegyzőkönyvet köteles felvenni és azt három évig megőrizni, amelyben rögzíti a kifogás legfontosabb adatait, a felek és a termék megnevezését, a hiba leírását, a fogyasztó igényét, kitanítást a fogyasztói jogérvényesítés lehetőségeiről.

A jegyzőkönyv felvételének kötelezettsége nem a meghibásodás okától, és nem a forgalmazó szubjektív szakmai megítélésétől vagy válaszától függ, hanem az a jogalkotó objektív elvárása a fogyasztói igény érvényesítése, tehát a bejelentés esetén; így ezen jogszabályi kötelezettség teljesítése különböző indokokkal nem kerülhető meg.⁵¹

⁵⁰ NGM rendelet 3. § (1)-(2) bekezdései

⁵¹ Legfelsőbb Bíróság Kfv.IV.37.022/2007/6.

Az igények intézésének fogyasztó szempontjából garanciális jelentőségű szabályait is megfogalmazza az NGM rendelet 5. §-a és 7. §-a, meghatározza a vállalkozás kötelezettségét, hogy törekedjen a kijavítás vagy kicserélés legfeljebb tizenöt napon belüli elvégzésére, valamint azt, hogy a fogyasztó kijavítás iránti igényét közvetlenül a jótállási jegyen feltüntetett javítószolgálatnál is érvényesítheti. A márkaszerviz, ha javításokat végez, e körben ugyanis a forgalmazó teljesítési segédje. Ekként pedig tehet jognyilatkozatot a saját nevében a jótállási igények érvényesítésével összefüggésben.⁵²

8.2. A fogyasztó szavatossági és jótállási igényeinek 2021. január 1-től hatályos szabályai⁵³

A módosított NGM rendelet különbséget tesz szavatossági igények vagy áruk jogszabályon alapuló jótállásának érvényesítése között. A vállalkozásnak változatlanul törekednie kell arra, hogy szavatossági jogkörben a kijavítást vagy kicserélést legfeljebb tizenöt napon belül elvégezze, ugyanakkor, ha a kijavítás vagy a kicserélés időtartama a tizenöt napot meghaladja, akkor a vállalkozás a fogyasztót tájékoztatni köteles a kijavítás vagy a csere várható időtartamáról.

A módosított NGM rendelet alapot biztosít a javítószolgálatok és a kötelezett vállalkozás közötti tájékoztatásra, amely eddig nem állt fent, tekintettel arra, hogy a javítószolgálat rendszerint a gyártó (importőr) megbízottjaként járt el. A módosítás értelmében a javítószolgálat jótállási igény érvényesítése esetén köteles igazolható módon a vállalkozást értesíteni a termék kijavítását követő öt munkanapon belül a javítás elvégzéséről, arról, ha az ingó dologról megállapítható az első javítás alkalmával, hogy nem javítható, továbbá a javítás várható idejéről, ha az ingó dolog javítása előreláthatóan tizenöt napnál hosszabb időt vesz igénybe, végezetül, ha az ingó dolog javítása nem lehetséges harminc nap alatt. A módosítás visszafogottan igyekszik a Ptk. által előírt szabad bizonyítás minimális formai kéréseit előírni, amely természetesen távol áll a szavatossági és jótállási ügyekben igénybe vehető szakértői vizsgálat és névjegyzék kötelezővé tételétől, azonban a fogyasztók védelme érdekében minimális formai szempontokat határoz meg a szakvélemények formáját és tartalmát illetően.

⁵² Fővárosi Ítéletábla 3.Pf.21.222/2011/3.

⁵³ Az innovációért és technológiáért felelős miniszter 18/2020. (VI. 12.) ITM rendelete a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés keretében eladott dolgokra vonatkozó szavatossági és jótállási igények intézésének eljárási szabályairól szóló 19/2014. (IV. 29.) NGM rendelet módosításáról

9. Kártérítési felelősség

A szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség körében a Ptk. 6:142. § rögzíti, hogy aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentesül ugyanakkor a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy

- a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső,
- a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és
- nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa.

A kártérítés mértéke tekintetében a Ptk. 6:143. § (1)-(2) bekezdésében meghatározottak szerint irányadó, hogy szolgáltatás tárgyában keletkezett károk (ún. tapadó károk) esetében továbbra is a teljes kártérítés elve érvényesül, míg az előreláthatósági kritérium csak az egyéb károk és az elmaradt vagyoni előny esetében releváns.⁵⁴

Újdonság, hogy a Ptk. 6:145. § és 6:146. § direkt módon kizárja a párhuzamos kártérítési igények érvényesítését (non-cumul szabály). Egyrészt a jogosult kártérítési igényét a kötelezettel szemben akkor is a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint érvényesítheti, ha a kár a kötelezett szerződésen kívül okozott károkért való felelősségét is megalapozza. Emellett pedig a jogosult vagyónában a teljesítés során a kötelezett által okozott kár megtérítése vonatkozásában is a kontraktuális felelősség szabályai alkalmazandók.

Hibás teljesítésről eleve csak akkor lehet szó, ha a hiba oka már a teljesítéskor megvolt a szerződéses szolgáltatásban, vagyis a kötelezett hibás szolgáltatást nyújtott a jogosult részére. Ha a szolgáltatás a teljesítést követően felmerült okból hibásodik meg, a hibás teljesítés mint szerződésszegés nem következik be.⁵⁵ A Ptk. 6:174. § (1) bekezdése ekként logikus distinkciót téve a szerződésszegéssel okozott károkra vonatkozó általános szabályokhoz képest a kötelezett kártérítési felelőssége alóli kimentési lehetőségeit bővíti a hibás teljesítés kimentésének lehetőségével.

⁵⁴ Ezeket olyan mértékben kell megtéríteni, amilyen mértékben a jogosult bizonyítja, hogy a kár mint a szerződésszegés lehetséges következménye a szerződés megkötésének időpontjában előre látható volt. Megjegyzendő azonban, hogy szándékos szerződésszegés esetén a jogosult teljes kárát meg kell téríteni.

⁵⁵ Kúria Pfv.V.20.158/2014/4.

A jogosultnak a hibás teljesítés folytán többféle vagyoni érdeksérelme, kára keletkezhet, így

- vagyoni hátrány egyrészt abban jelentkezik, hogy maga a szerződéses szolgáltatás hibás; ez az ún. tapadókárr,
- a hibás teljesítés elindíthat egy olyan oksági folyamatot, amelynek következtében a jogosult egyéb vagyontárgyai károsodhatnak, illetve a vagyoni hátrány elhárítása érdekében a jogosultnak kiadásai keletkezhetnek, vagy jövedelemtől, haszontól eshet el; ezek az ún. következménykárok.⁵⁶

A tapadó károk vonatkozásában a Ptk. 6:174. § (2) bekezdése rögzíti, hogy megtérítését a jogosult akkor követelheti, ha

- kijavításnak vagy kicserélésnek nincs helye, vagy
- ha a kötelezett a kijavítást vagy a kicserélést nem vállalta, e kötelezettségének nem tud eleget tenni, vagy
- ha a jogosultnak a kijavításhoz vagy kicseréléshez fűződő érdeke megszűnt.

Fontos megszorítás továbbá a Ptk. 6:174. § (2) bekezdésében, hogy a kártérítési igény a kellékszavatossági jogok érvényesítésére meghatározott határidőn belül évül el. Ez azért fontos, mert e rendelkezés biztosítja a jogok rendeltetésszerű gyakorlását is, hiszen a jogosultat elzárja a kárigények érvényesítésétől is a szavatossági jogok megfelelő határidőn belül történő érvényesítésének elmulasztása esetén.⁵⁷ Egyébként a jogosult kártérítési igényét az ugyanabból a szerződésből eredő követeléssel szemben kifogásként akkor is érvényesítheti, ha a kártérítési igény elévült.

Jelenleg tehát a Ptk. 6:174. § (2) bekezdése a tapadó károkhoz kapcsolódó szabályokat határozza meg, ugyanakkor nem kizárt a következménykárok megtérítésére irányuló igény érvényesítése sem, amelyre azonban – eltérő szabályok hiányában – a Ptk. 6:142. §-6:144. §-ok rendelkezései megfelelően irányadóak.⁵⁸

⁵⁶ Kúria Pfv.V.22.165/2012/6.

⁵⁷ Czirfusz Gy.: Szavatosság és/vagy kártérítés a hibás teljesítés miatt. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2007/4. 31-35., <http://ptk2012.hu/wp-content/uploads/2012/10/2007-04kodi.pdf> (letöltés dátuma: 2020.03.06.)

⁵⁸ Figula I., Rosnerné Romenda Zs., Gyarmathy J., Szabó P.: PTK Hatodik könyv: Kötelmi jog – A kötelmek közös szabályai. (PTK e-learning), Magyar Igazságügyi Akadémia, 2014., <http://projektjeink.birosag.hu/e-learning/ptk> (letöltés dátuma: 2015.03.06.)

Forrásjegyzék

1. CZIRFUSZ Gy.: Szavatosság és/vagy kártérítés a hibás teljesítés miatt. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2007/4. 31-35., <http://ptk2012.hu/wp-content/uploads/2012/10/2007-04kodi.pdf> (letöltés dátuma: 2020. 03. 06.)
2. FIGULA I., ROSNERNÉ Romenda Zs., GYARMATHY J., SZABÓ P.: PTK Hatodik könyv: Kötelmi jog – A kötelmek közös szabályai. (PTK e-learning), Magyar Igazságügyi Akadémia, 2014., <http://projektjeink.birosag.hu/e-learning/ptk> (letöltés dátuma: 2015. 03. 06.)
3. FUGLINSZKY Á.: *Fogyasztói adásvétel, kellék- és termékszavatosság*. Wolters Kluwer, Budapest, 2016.
4. HÁMORI A.: A fogyasztóvédelem közigazgatási „útvesztői”: (a „fogyasztó” fogalom „dilemmái”). In: Majoros P. (szerk.): *BGF Tudományos Évkönyv 2008: Kultúraközi párbeszéd az üzleti világban*. Budapesti Gazdasági Főiskola, Budapest, 2009. 150-166.
5. G. HOWELLS, R. SCHULZE (eds): *Modernising and Harmonising Consumer Contract Law: With Reference to the Planned Horizontal Consumer Contract Directive*. Sellier, Munich, 2009.
6. JOÓ I.: A közvetlen gyártói felelősség kiterjesztése a „privity of contract” elvének terhére. *Glossa Iuridica*, Vol. 2, 2011/1. 94-97.
7. PAPP T.: Mit takar a fogyasztó kategóriája? *Céghírnök*, 2013/2. 4-6.
8. B. PASA, G. A. BENACCHIO: *The harmonization of civil and commercial law in Europe*. Central European University Press, Budapest, 2005.
9. SZIKORA V.: A fogyasztóvédelmi jog történeti kialakulása Európában, különös tekintettel a magánjog-egységesítési folyamatokra. In: Szikora V. (szerk.): *Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel*. Center Print Nyomda, Debrecen, 2010. 19-30.
10. VARGA N.: Gondolatok a fogyasztói szerződési jog kialakulásáról és fejlődéséről. *Debreceni Jogi Műhely*, Vol. 10, 2013/3, 138-157. <https://mad-hatter.it.unideb.hu/portall/displayDocument/id/2482204ol>. (letöltés dátuma: 2020.02.10.)
11. VÉKÁS L.: Az európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: a „fogyasztó” fogalmáról. *Európai Jog*, 2002/5. 3-13.

12. 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
13. 2002. évi XXXVI. törvény a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény, valamint egyes törvények fogyasztóvédelemmel összefüggő jogharmonizációs célú módosításáról
14. 2008. évi XLVII. törvény a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról
15. 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről
16. 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról
17. 181/2003. (XI. 5.) Korm. rendelet a lakásépítéssel kapcsolatos kötelező jótállásról
18. 249/2004. (VIII. 27.) Korm. rendelet az egyes javító-karbantartószolgáltatásokra vonatkozó kötelező jótállásról
19. 270/2020. (VI. 12.) Korm. rendelet az egyes tartós fogyasztási cikkekre vonatkozó kötelező jótállásról szóló 151/2003. (IX. 22.) Korm. rendelet, valamint az egyes javító-karbantartó szolgáltatásokra vonatkozó kötelező jótállásról szóló 249/2004. (VIII. 27.) Korm. rendelet módosításáról
20. 19/2014. (IV. 29.) NGM rendelet a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés keretében eladott dolgokra vonatkozó szavatossági és jótállási igények intézésének eljárási szabályairól
21. 18/2020. (VI. 12.) ITM rendelete a fogyasztó és vállalkozás közötti szerződés keretében eladott dolgokra vonatkozó szavatossági és jótállási igények intézésének eljárási szabályairól szóló 19/2014. (IV. 29.) NGM rendelet módosításáról
22. 1/2012. (VI. 21.) PK vélemény a hibás teljesítéssel kapcsolatos egyes jogalkalmazási kérdésekről
23. Európai Unió Bíróságának C-110/14. sz. *Horățiu Ovidiu Costea v. SC Volksbank România SA* ügyben 2015. szeptember 3-án hozott ítélete (ECLI:EU:C:2015:538)
24. Legfelsőbb Bíróság Kfv. III. 37.675/2003. sz. ügyben hozott ítélete
25. Legfelsőbb Bíróság Kfv. III. 37.091/2004. sz. ügyben hozott ítélete
26. Legfelsőbb Bíróság Kfv.IV.37.022/2007/6. sz. ítélete
27. Legfelsőbb Bíróság Kfv.III.37.027/2007/4. sz. ítélete
28. Kúria Pfv.V.21.203/2012/6. sz. ítélete
29. Kúria Pfv.V.21.825/2012/9. sz. ítélete

30. Kúria Kfv.III.37.038/2013/4. sz. ítélete
31. Kúria Pfv.V.20.158/2014/4. sz. ítélete
32. Kúria Pfv.IV.20.366/2014/5. sz. ítélete
33. Kúria Pfv.V.20.369/2014/4. sz. ítélete
34. Győri Ítéltábla Gf.II.20.099/2009/13. sz. ítélete
35. Győri Ítéltábla Pf.II.20.271/2013/8. sz. ítélete
36. Szegedi Ítéltábla Pf.I.20.564/2011/10. sz. ítélete
37. Szegedi Ítéltábla Gf.I.30.039/2011/3. sz. ítélete
38. Szegedi Ítéltábla Gf.I.30.253/2013/2. sz. ítélete
39. Szegedi Ítéltábla Pf.II.20.049/2013/3. sz. ítélete
40. Szegedi Ítéltábla Pf.II.20.445/2014/3. sz. ítélete
41. Fővárosi Ítéltábla 3.Pf.21.222/2011/3. sz. ítélete
42. Fővárosi Ítéltábla 3.Pf.20.24/2014/3. sz. ítélete
43. Fővárosi Törvényszék 3.Pf.21.536/2009/5. sz. ítélete

DR. FÉZER TAMÁS HABIL, PH.D., a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának egyetemi tanára, valamint a kar fejlesztési és külkapcsolati dékánhelyettese. A kar angol nyelvű European and International Business Law LL.M mesterképzésének szakfelelőse. PhD fokozatát felelősségi jogból szerezte 2009-ben. Kutatási területet a kötelmi jog, a nemzetközi üzleti jog és a polgári jogi felelősség témaköreit érinti. 2008-ban Fulbright ösztöndíjasként folytatott kutatásokat és európai magánjogot oktatott az amerikai Indiana University jogi karán. 2010-ben az Állami Eötvös Ösztöndíj támogatásával tért vissza az Egyesült Államokba, ahol a termékfelelősség körében végzett összehasonlító jogi kutatásokat. Számos alkalommal volt vendégoktató Ausztriában, Spanyolországban, Szlovákiában, Romániában, Kínában, Oroszországban, Indonéziában és az Egyesült Államokban. Tagja a Kúria elnöke által alapított új Ptk. jogértelmezési kérdéseivel foglalkozó Tanácsadó Testületnek. 2015-ben a Nemzeti Kiválóság Program Magyar Zoltán Posztdoktori Ösztöndíját, 2016-2019 között pedig a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíját nyerte el. Külső jogi szakértője a brüsszeli székhelyű Milieu Consulting Sprl-nek, melynek égisze alatt az Európai Bizottság és az Európai Parlament részére végez üzleti jogot, magánjogot és alapjogokat érintő kutatásokat.

DR. HAJNAL ZSOLT PH.D., 2003-ban szerzett jogász diplomát a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán. 2002-től a Fogyasztóvédők Magyarországi Egyesületének elnöke, 2007-től a Hajdú-Bihar megyei Békéltető Testület elnöke. Disszertációját 2013-ban védte meg. A Debreceni Egyetem Állam és Jogtudományi Kar egyetemi adjunktusaként fogyasztóvédelmi jogot, európai jogot, nemzetközi magánjogot tanít. 2017-ben a Tudományos Diákkörben végzett eredményes munkájáért mestertanári aranyérem kitüntetését kapott. 2020-ban szakmai tevékenységének köszönhetően a Fogyasztóvédelemért miniszteri kitüntetésben részesült.

A FOGYASZTÓI ADÁSVÉTEL EGYES KÉRDÉSEINEK SZABÁLYOZÁSA ÉS JOGGYAKORLATA LENGYELORSZÁGBAN¹

MONIKA JAGIELSKA

1. A jogi szabályozás kialakulása

A fogyasztási cikkek adásvételéről szóló irányelv² (a továbbiakban: 1999/44/EK irányelv) két lépésben került átültetésre a lengyel jogrendszerbe: az első lépés 2002-ben a fogyasztási cikkek adásvételének különleges feltételeiről szóló törvény³ elfogadása volt, majd ezt követte 2014-ben a lengyel Polgári Törvénykönyv (továbbiakban: LPtk.) módosítása.⁴

Két tényező döntötte el, hogy a 1999/44/EK irányelv elsődlegesen az LPtk.-n kívüli jogszabályban kerül átültetésre, annak ellenére, hogy tipikusan abban kapnak helyet a hibás termékért fennálló felelősségre vonatkozó szabályok. Az első az, hogy az irányelv a csatlakozási időszak alatt került implementálásra. Ezen időszakban az átültetési munkálatok kifejezetten gyors tempóban haladtak (a tárgyalások előrehaladása a lengyel jog uniós joghoz történő közelítését szolgáló szabályozás elfogadásán múlt). Ezt a folyamatot egyszerűsítette le a rendelkezések Törvénykönyvön kívüli szabályozása, mivel így nem kellett az irányelv rendelkezéseit szerkezeti és terminológiai szempontból a Polgári Törvénykönyvhöz igazítani.⁵ A második indok is tisztán pragmatikus volt. Akkoriban a lengyel jogalkotó még nem állt készen arra, hogy az uniós és a lengyel jog között fennálló különbségekkel szembe nézzen.⁶ Először is, nem

1 A tanulmány megírása és megjelentetése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

2 Az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve (1999. május 25.) a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jóváállásnak egyes vonatkozásairól, HL L 171., 1999.7.7., 12-16.

3 Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego Dz.U.2002.141.1176 z 2002.09.05. hatályban: 2003.01.01. és 2014.12.24. között.

4 Ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta Dz.U.2020.287 t.j. z dnia 2020.02.21

5 Lásd még: M. Jagielska, K. Lis, E. Łętowska, P. Mikłaszewicz, A. Wiewiórska-Domagalska: Implementacja prawa konsumenckiego w Polsce. *Europejski Przegląd Sądowy*, 2006/12. 12-25.

6 Az átültetési eljárással kapcsolatosan lásd: M. Jagielska, K. Lis, E. Łętowska, P. Mikłaszewicz, A. Wiewiórska-Domagalska: Implementation of Consumer Law in Poland. *European Review of Private Law*, 2007/6, 873-889.; M. Grochowski, A. Wiewiórska-Domagalska: *Consumer law in Poland: or There and Back Again* (kiadás alatt).

volt egyértelmű, mekkora mozgástérrel rendelkezik a nemzeti jogalkotó az uniós jognak a nemzeti jog hagyományos keretei közé történő beillesztése során. Kiemelhető például, hogy a törvény indokolása tévesen azt rögzítette, miszerint az 1999/44/EK irányelv célja a szavatosság tagállami szintű szabályozásának felszámolása lenne.⁷

Azonban, már az átültetésre irányuló munkálatok során azt gondolták, hogy ez csupán egy ideiglenes megoldás lesz, és az 1999/44/EK irányelv rendelkezéseit végső soron a Polgári Törvénykönyvbe kell majd beépíteni.⁸ Az irányelv Polgári Törvénykönyv keretein kívül történő átültetése a lengyel polgári jog rendszerszintű összeomlásához vezetett.⁹ Olyan jogi helyzet állt elő, hogy – CISG szabályozástól eltekintve – a hibás termékekre vonatkozóan két felelősségi rendszer létezett, azonban eltérő követelményeken alapulva.

Erre tekintettel a fogyasztási cikkek adásvételéről szóló 2011. évi irányelv¹⁰ lengyel jogrendszerbe történő átültetése során a lengyel jogalkotó,¹¹ megragadva az alkalmat, módosította az adásvételi jogra vonatkozó szabályanyagot, és az 1999/44/EK irányelv rendelkezéseit a Polgári Törvénykönyvben helyezte el.¹² A lengyel jogalkotó ezt bizonyos mértékig a 2000. évi német reformra alapozta, és hiba fogalmába beépítette a meg nem felelés koncepcióját. Így jelenleg egy szavatossági rendszer létezik az LPtk.-ban a vállalkozások közötti, a vállalkozások és fogyasztók közötti, valamint a magánszemélyek közötti adásvételi szerződésekre vonatkozóan, néhány speciális, a fogyasztó védelmét célzó rendelkezéssel.

7 Uzasadnienie do projektu rządowego ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie kodeksu cywilnego, Druk sejmowy nr 465 of 30 April 2002 r., 14., lásd még: A. Wiewiórska – Domagalska, O celu i metodzie transpozycji dyrektyw unijnych – na przykładzie ustawy o prawach konsumenta. *Kwartalnik Prawa Prywatnego*, 2014/1.

8 E. Łętowska, A. Wiewiórska-Domagalska: The Common Frame of Reference – The Perspective of a new Member State. *European Review of Contract Law*, 2007/3. 287.

9 Bírálja többek között J. Pisuliński: System prawa prywatnego. In: J. Rajska (ed.): *Prawo zobowiązań — część szczegółowa*. Warszawa, 2004, 162–163.; R. Stefanicki: *Ochrona konsumenta w świetle ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej*. Warszawa 2006, 395., továbbá M. Pecyna: *Ustawa o sprzedaży konsumenckiej*. Komentarz, Kraków, 2004, 14.

10 Az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU irányelve (2011. október 25.) a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről. HL L 304., 2011.11.22., 64-88.

11 Lásd Rządowy projekt ustawy o prawach konsumenta. Uzasadnienie. Druk sejmowy nr 2076 <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2076> (letöltés dátuma: 2020.03.01.)

12 B. Dębski: Powrót sprzedaży konsumenckiej do Kodeksu cywilnego – praktyczne implikacje i teoretyczne problemy. *Palestra*, 2016/5. 76-81.

Megjegyzendő, hogy a 2014. évi reform során a lengyel jogalkotó élt az 99/44/EK irányelv nyújtotta lehetőséggel, hogy az irányelvhez képest a fogyasztókra nézve kedvezőbb jogszabályi rendelkezéseket alkosson. Ezen túlmenően a lengyel jogalkotó megkísérelte a rejtett hibára vonatkozó hagyományos lengyel szavatossági szabályokat az 99/44/EK irányelv által bevezetett meg nem felelési fogalommal egyesíteni.¹³

Míg a fogyasztási cikkek adásvételének különleges feltételeiről szóló törvény gyakorlatilag lemásolta az 99/44/EK irányelvet, addig a 2014. évi reform már hozzáigazította azt a korábbi lengyel jogintézményekhez, a “régi jog” és az uniós jogi fogalmak egyesítése, valamint új fogalmak megalkotása révén.¹⁴ A lengyel szavatossági jog sajátos vonásai a következők:

- bevezeti a meg nem felelés egységes fogalmát a kereskedelem minden területén,
- egyesíti a meg nem felelés és a hiba fogalmát,
- biztosítja a vevőnek – a gyakorlatban – a szerződéstől történő elállás jogát arra az esetre, ha a hiba második alkalommal is megjelenik, kivéve, ha az jelentéktelen,
- a vállalkozások és fogyasztók közötti szerződések esetén kiterjeszti a hiba fennállásának vélelmét egy évre (az LPtk. 556. §-a² szerint, ha a fogyasztónak minősülő vevő a kellékhibát a megvásárolt dolog átvételét követő egy éven belül fedezi fel, vélelmezni kell, hogy a hiba vagy annak eredete a kárveszély vevőre történő átszállásakor már fennállt).
- a vásárolt áru árára vonatkozó korlát bevezetése ingyenes javítás és csere esetén (részletesebben lásd lentebb).
- bevezet az eladó vonatkozásában egy 14 napos határidőt, amelyen belül köteles válaszolni a fogyasztó panaszára. Az LPtk. szerint, ha a fogyasztónak minősülő vevő a hibás dolog kicserélését vagy kijavítását kéri, vagy ha nyilatkozatával árleszállítást kér, amelyben megjelöli azt az összeget, amivel az ár csökkentését kéri, az eladó pedig elmulasztott

13 Lásd még: M. Jagielska: Nowelizacja przepisów o odpowiedzialności za wady fizyczne rzeczy. In: T. Skoczny, D. Karczewska, M. Namysłowska (eds.): *Ustawa o prawach konsumenta*. Warszawa 2015, 275-287.

14 Lásd még: M. Jagielska, E. Macierzyńska-Franaszczyk, E. Rott-Pietrzyk, F. Zoll, G. Žmij (eds.): *Limits of harmonisation and convergence: dissimilarities within similarities of Polish and German contract law*. Wolters Kluwer, Warszawa, 2018.

tizennégy napon belül a kérésre reagálni, úgy kell tekinteni, hogy az eladó a vevő követelését jogosnak fogadta el (részletesebb magyarázat lentebb)¹⁵.

2. A fogyasztó megítélése a lengyel jogban

A lengyel jog az EU fogyasztóvédelmi irányelveihez képest tágabban határozza meg a fogyasztó fogalmát. Az LPtk. 22. §¹-a úgy fogalmaz: „Az a természetes személy, aki gazdasági vagy szakmai tevékenységéhez közvetlenül nem kapcsolódó jogügyletet köt egy vállalkozással, fogyasztónak minősül.” Ebből következően a fogyasztó lengyel definíciója kizárólag természetes személyekre vonatkozik, azonban bizonyos mértékig kiterjed vállalkozókra is.¹⁶ A vállalkozási tevékenységet folytató természetes személy fogyasztónak minősül minden olyan esetben, amikor az általa kötött szerződés nem kapcsolódik közvetlenül gazdasági vagy szakmai tevékenységéhez.¹⁷ Megjegyzendő azonban, hogy 2020 júniusában új szabályozás lép hatályba.¹⁸ Az új jogszabály szerint a szavatosság fogyasztókra irányadó rendelkezései alkalmazandók lesznek a gazdasági tevékenysége körében szerződést kötő természetes személyre is, ha a szerződés tartalma alapján az nem kapcsolódik e személy szakmai jellegű tevékenységéhez, különös figyelemmel a Gazdasági Tevékenységek Központi Nyilvántartásába bejegyzett tevékenységi köreire. A fogyasztói és vállalkozói minőség elhatárolására a következők alapján kerül sor:

- Gazdálkodó szervezetek nem minősülhetnek fogyasztónak, függetlenül az általuk megkötött szerződés jellegétől;
- A vállalkozók fogyasztónak minősülhetnek, még ha a szerződést

15 Lásd még: M. Jagielska: Rękojmia po zmianach: rozważania praktyczne. In: M. Jagielska, E. Sługocka-Krupa, K. Podgórski, R. Biskup (eds.): *Sprzedaż konsumencka w teorii i praktyce : problemy węzłowe*. Warszawa, 2016, 40-50.

16 M. Jagielska: Ile przedsiębiorcy jest w konsumencie: o zmianie podejścia do definiowania konsumenta we współczesnym *acquis communautaire*. In: A. Dańko-Roesler, M. Leśniak, M. Skory, B. Sołtys (eds): *Ius est ars boni et aequi: księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Józefowi Frąckowiakowi*. Wrocław 2018, 331-340.; P. Kukuryk: Definicje konsumenta w kodeksie cywilnym (obecnym i przyszłym) w kontekście najnowszych unijnych dyrektyw konsumenckich. *Przegląd Prawa Handlowego*, 2014/5. 18-25.; M. Rejdak: Definicja konsumenta w rozumieniu kodeksu cywilnego [art. 22(1) k.c.]. *Rejent*, 2006/1. 118.; S. Koroluk: Nowa definicja konsumenta w k.c. *Radca Prawny*. 2003/3. 26.

17 Lásd még: S. Słotwiński: Ochrona konsumencka osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą lub zawodową – uwagi na tle wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2017 r., sygn. I CSK 477/161. *Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego*, 2018/5. 19-23.

18 Ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych, Dz.U.2019.1495 z dnia 2019.08.08., 1. §.

- vállalkozásuk keretében is kötik, amennyiben az nem kapcsolódik közvetlenül üzleti tevékenységükhöz;
- A szavatosság (és tisztességtelen szerződési feltételek) tekintetében a vállalkozó fogyasztónak minősülhet, még ha a szerződés közvetlenül vállalkozásához is kapcsolódik, amennyiben az nem szakmai jellegű e személy számára.

Mindazonáltal a lengyel bíróságok nem igazán lelkesednek a fogyasztó fogalmának olyan tág értelmezéséért, hogy abba a kisvállalkozások is beletartozzanak.¹⁹

A kettős célú szerződések tekintetében a *Gruber-ügy* nemzeti szintű értelmezésére került sor. 2019-ben a Varsói Fellebbviteli Bíróság megtagadta a fogyasztói minőség elismerését abban az esetben, amikor a szerződés megkötése az üzleti tevékenység szükségleteit szolgálta, mégpedig meghatározott mértékben (a konkrét esetben ez 30 % volt). A bíróság megállapította, hogy ez a körülmény nem hagyható figyelmen kívül, még akkor sem, ha a tranzakció nem gazdasági (lakossági) jellege a domináns.²⁰ A fogyasztó és a vállalkozó elhatárolásának problematikája kétségeket vet fel, amelyeket még nem rendezett megnyugtatóan a bíróság.²¹

19 Varsói Fellebbviteli Bíróság 2019. április 3-i ítélete, I ACa 1126/17 LEX nr 2726851

20 Varsói Fellebbviteli Bíróság 2019. November 19-i ítélete, I ACa 216/19 LEX nr 2761609

21 Az ezzel kapcsolatos esetjogról bővebben lásd: A. Wiewiórowska-Domagalska: *Refleksje na tle orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie sprzedaży konsumenckiej*. Warszawa, 2014, elérhető: https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/IWS_Wiewiórowska-A_-sprzedazy-konsumentenckiej1.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.01.), M. Chojacka, A. M. Nowak: *Ocena dorobku legislacyjnego i orzeczniczego kształtującego definicję konsumenta na gruncie art. 22¹ kodeksu cywilnego*. *Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny*, 2016/3. 68-79.

3. A szerződésszerűség vizsgálata és terjedelme a nemzeti jogalkotásban és esetjogban

A lengyel jogban a meg nem felelés a hiba fogalmába tartozik.²² Az LPtk. 556. §-a¹ szerint kellékhibának minősül, ha az eladott dolog nem felel meg a szerződésben foglaltaknak. Az eladott dolog szolgáltatása nem felel meg a szerződésnek, különösen akkor, ha:

- 1) nem rendelkezik azzal a tulajdonsággal, amellyel az azonos fajtájú dolognak rendelkeznie kell a szerződésben meghatározott célra tekintettel, vagy a körülményekből, illetőleg rendeltetéséből fakadóan;
- 2) nem rendelkezik azzal a tulajdonsággal, amelyről az eladó biztosította a vevőt, különösen, ha az minta vagy próba bemutatásával történt;
- 3) nem felel meg a vevő által az eladónak a szerződés megkötésekor jelzett rendeltetési célnak, és az eladó nem élt fenntartással a tervezett felhasználással kapcsolatban;
- 4) hiányosan került átadásra a vevőnek.

Az eladott dolog kellékhibásnak minősül akkor is, ha azt hibásan szerelték össze vagy hozták működésbe, feltéve, hogy azt az eladó vagy harmadik személy végezte el, melyért az eladót terheli felelősség, vagy amennyiben azt a vevő végezte el, de az eladó által rendelkezésére bocsátott útmutatásnak megfelelően.

Megjegyzendő, hogy ez a definíció a kereskedelem valamennyi szférájára kiterjed, nem csak a vállalkozások és fogyasztók közötti szerződésekre. Ha a vevő fogyasztó, akkor az eladó nyilatkozatait a gyártó, illetőleg a gyártó képviselőjének, a dolgot gazdasági tevékenysége körében forgalomba bocsátó, valamint a nevének, védjegyének vagy más megkülönböztető jelzésének az eladott dologon történő elhelyezésével magát gyártóként megjelenítő személy nyilatkozatával egyenértékűnek kell tekinteni.

Nehéz megállapítani, hogy az ítélkezési gyakorlat a meg nem felelés fogalmának lengyel jogba történő bevezetése miatt fejlődött-e tovább. Ahogy az esetjogi elemzés alapján a lengyel álláspont mutatta, e két fogalmat évekig felcserélték és tévesen használták.²³

²² Lásd még: M. Habdas, M. Fras (eds.): *Kodeks cywilny. Komentarz*. Tom II, Własność i inne prawa rzeczowe, Wolters Kluwer, Warszawa 2018.; J. Ciszewski, P. Nazaruk (eds): *Kodeks cywilny. Komentarz*. LexisNexis, Warszawa, 2019.; J. Krauss: Nowa regulacja rękojmi przy sprzedaży w stosunkach pomiędzy przedsiębiorcami - zmiany kodeksu cywilnego wprowadzone ustawą o prawach konsumenta. *Przegląd Prawa Handlowego*, 2015/3-4. 15.

²³ A. Wiewiórowska – Domagalska: Refleksje na tle orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie sprzedaży konsumenckiej. *Prawo w działaniu, Sprawy cywilne*, 2014/20. 229-242. elérhető: <https://iws.gov.pl/wp-content/>

4. A szavatossági és a jótállási igény érvényesítésének szabályai

A 2014. évi reform óta a lengyel jog speciális szabályokat tartalmaz erre vonatkozóan. Amennyiben az eladott dolog hibás, a vevő árcsökkentést kérhet vagy elállhat a szerződéstől.²⁴ Ez lesz irányadó, kivéve, ha az eladó haladéktalanul és jelentős kényelmetlenség okozása nélkül kicseréli a hibás dolgot, vagy a hibát kijavítja. Ez a kivétel nem alkalmazható, ha az eladó már kicserélte vagy kijavította a dolgot, vagy elmulasztotta a hibás dolog kicserélésére, illetőleg a hiba kijavítására vonatkozó kötelezettségét (LPtk. 560. §). A vevő nem állhat el a szerződéstől, amennyiben a hiba jelentéktelen. Ez a szabály azt jelenti a gyakorlatban, hogy a vevő elállhat a szerződéstől a hiba első jelentkezésekor, az eladó azonban jogosult ezt megakadályozni a hibás dolog haladéktalan kicserélésével vagy kijavításával, amennyiben azzal nem okoz jelentős kényelmetlenséget a vevőnek. A (másik vagy ugyanazon) hiba ismételt megjelenésekor a vevő jogosult visszavonhatatlanul elállni a szerződéstől, kivéve, ha a hiba jelentéktelen.

Amennyiben a vevő kellékhiba miatt eláll a szerződéstől, az áru visszaküldésekor (LPtk. 494. §) a vevő nem köteles megtéríteni az eladónak a rendeltetésszerű használatból fakadó kopást és avulást. Ilyen kötelezettsége keletkezik azonban a vevőnek akkor, ha az áru értékének (használatosságának) csökkenése neki felróható okból következik be, vagy az az áru elállási nyilatkozat megtételét követő használatából ered.²⁵

Mivel a lengyel reformra 2014-ben került sor, a lengyel jogalkotónak lehetősége volt az Európai Unió Bírósága Putz és Weber ítéletének²⁶ lengyel jogba történő átültetésére. Az LPtk. 561. § (3) bekezdése szerint, amennyiben a vevő fogyasztó, követelheti az eladótól a dolog szétszerelését és összeszerelését, ám ezen költség vételárat meghaladó részét a vevő köteles viselni, vagy követelheti az eladótól, hogy a szétszerelés és összeszerelés vételárral arányos részét térítse meg neki. Gyakorlatilag az áru vételára korlátozza a szétszedés és összeszerelés eladóra hárítható költségeinek mértékét.²⁷

uploads/2018/08/IWS_Wiewiórowska-A-_-sprzedaży-konsumenckiej1.pdf (letöltés dátuma: 2020.02.29.)

24 Lásd még: F. Zoll: *Rękojmia*. Odpowiedzialność sprzedawcy. Warszawa, 2018.

25 Legfelsőbb Bíróság 1980. július 3-i ítélete, II CR 190/80, OSNCP 1981, No 1, item 18.

26 C-65/09. sz. *Gebr. Weber GmbH v. Jürgen Wittmer* és C-87/09 *Ingrid Putz v. Medianess Electronics GmbH* egyesített ügyekben 2011. június 16-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2011:396)

27 Lásd még: F. Zoll: *i.m.*

5. A szavatossági és jótállási igény érvényesítésére nyitva álló határidő a tagállami jogban

Az egyes időszakok vonatkozásában a lengyel jog tartalmaz néhány speciális rendelkezést.

a.) Az általános szavatossági idők a lengyel jog szerint a következők:

- ingók esetén két év;
- ingatlan esetén öt év;
- a két éves időszak meghosszabbodik, amennyiben az eladó vagy a gyártó által meghatározott felhasználási idő a dolog vevő által történő átvételétől számított két év elteltével jár le;
- a két éves időszak egy évre csökkenthető a dolog vevő által történő átvételétől számítottan, amennyiben a vevő fogyasztó, és a dolog használt ingóság.

A lengyel jog egy éves elévülési időt biztosít a szavatossági igények érvényesítésére, azonban fogyasztók esetében az elévülési idő nem telik le a két éves szavatossági idő lejárta előtt.

Az eladó kellékszavatosság alapján felel, ha a hibát a vevő a dolog átvételétől számított két éven, illetőleg – ingatlan esetén – öt éven belül fedezte fel. Ha az eladó vagy gyártó által vállalt felhasználási idő a dolog vevő részére történő átadásától számított két év elteltével jár le, az eladó a szavatosság alapján felel a határidő elteltét megelőzően felfedezett kellekhibáért.

Ha a vevő fogyasztó, és az adásvétel tárgya használt ingóság, az eladó felelősségének határideje a dolog átadásától számított legfeljebb egy évre csökkenthető.

A hiba kijavítása vagy a dolog kicserélése iránti igény érvényesítésére nyitva álló határidő a hiba felfedezésétől számított egy év elteltével jár le. Ha a vevő fogyasztó, az elévülési idő nem telik el a kétéves határidők lejárta előtt.

Ezen határidők alatt a vevő nyilatkozatával megszüntetheti a szerződést vagy kérheti az ár leszállítását a vásárolt dolog hibájára hivatkozva. Ha a vevő a hibás dolog kicserélését vagy a hiba kijavítását kérte, a szerződés megszüntetésére vagy az ár leszállítására irányuló nyilatkozat megtételére nyitva álló határidő akkor kezdődik, amikor a dolog kicserélésére vagy a hiba kijavítására irányadó határidő eredménytelenül eltelt.

Amennyiben valamely szavatossági jog bíróság vagy választottbíróság előtt kerül érvényesítésre, úgy annak végleges és jogerős befejezéséig a többi jogosultság tekintetében a határidő nyugszik.

Ez megfelelően alkalmazandó a közvetítői eljárásokra, feltéve, hogy a többi szavatossági jog gyakorlására nyitva álló határidő azon a napon kezdődik, amikor a bíróság visszautasítja a közvetítői eljárásban létrejött egyezség jóváhagyását, vagy azon a napon, amikor a közvetítői eljárás eredménytelenül zárul le.

A hiba felfedezésére nyitva álló határidő eltelte nem zárja ki a szavatossági jogok gyakorlását, ha az eladó a hibát csalárd módon eltitkolta.²⁸

b.) A hiba bejelentésének határideje

A fogyasztási cikkek adásvételének különleges feltételeiről szóló 2002. évi törvény a vállalkozások és fogyasztók közötti adásvételi szerződések tekintetében biztosított egy két hónapos időszakot a hiba bejelentésére, annak felfedezésétől kezdődően. A 2014. évi reform ezt a kötelezettséget eltörölte, ezért jelenleg egy fogyasztó jogosult az eladót a szavatossági idő alatt bármikor értesíteni a hibáról, tekintet nélkül arra, hogy mikor fedezte azt fel. Miután elegendő, ha a hibát az előírt időszak alatt fedezték fel, és fennáll egy egyéves elévülési határidő, előfordulhat, hogy a fogyasztó több mint két évvel a hiba felfedezését követően tájékoztatja arról az eladót, feltéve, ha képes igazolni, hogy a hibát a szavatossági idő alatt fedezte fel.

c.) A kérdés rendezésének határideje

A vállalkozások és fogyasztók közötti szerződések tekintetében a lengyel jog előírja az eladó számára, hogy meghatározott időn belül válaszoljon a fogyasztó követelésére. Ha a vásárló fogyasztó, és azt követelte az eladótól, hogy a terméket cserélje ki vagy a hibát javítsa ki, vagy nyilatkozatával árleszállítást kért, amelyben megjelölte azt az összeget is, amellyel le kell szállítani az árat, és amennyiben az eladó nem válaszolt a követelésre tizennégy napon belül, úgy kell tekinteni, hogy az eladó elfogadta a követelést jogosként.²⁹

²⁸ Lásd még: J. Wróbel: Nowelizacja art. 568 k.c. w świetle orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie Duarte. *Przeгляд Sądowy*, 2017/3. 62-84.; J. P. Naworski: W sprawie uprawnień kupującego z tytułu rekojmi do żądania obniżenia ceny oraz terminu z art. 568 § 1 k.c. *Przeгляд Sądowy*, 2004/1. 40.

²⁹ Lásd még: T. Czech: Odpowiedź przedsiębiorcy na reklamację konsumenta. *Temidium*, 2017/2. 39-43.; Stanowisko UOKiK dotyczące relacji między art. 7a ustawy o prawach konsumenta a art. 561(5) Kodeksu cywilnego, https://www.uokik.gov.pl/komentarze_wyjasnienia_i_stanowiska.php?news_id=13179 (letöltés dátuma: 2020.02.20.)

6. A jótállásra vonatkozó különös szabályok

6.1. Alapítás és általános szabályok

Jótállás vállalására jótállási nyilatkozattal kerül sor, amelyben rögzítésre kerülnek a jótállásra kötelezett kötelezettségei és a vevő jogosultságai arra az esetre, ha az eladott dolog nem rendelkezik a nyilatkozatban meghatározott tulajdonságokkal. Jótállási nyilatkozatot reklámban is lehet tenni.

A jótállásra jogosult követelheti a jótállásra kötelezettől, hogy a jótállási nyilatkozatot papír alapon vagy más tartós adathordozón adja át (jótállási jegy). A jótállást vállaló köteles a jótállási nyilatkozatot világosan és érthetően megfogalmazni, és – ahol az információ típusa engedi – egyetemesen érthető grafikus formában megjeleníteni. Ha a dolgot a Lengyel Köztársaság piacán hozták forgalomba, a jótállási nyilatkozatot lengyel nyelven kell kiállítani. A lengyel nyelv használatának követelménye nem vonatkozik nevekre, védjegyekre, kereskedelmi nevekre, a forrásmegjelölésre és a szokásosan használt tudományos és műszaki terminológiára.

A jótállási nyilatkozat tartalmazza a jótállással kapcsolatos jogosultságok gyakorlásához szükséges alapvető információkat, különösen a jótállásra kötelezett vagy lengyelországi képviselőjének nevét és címét, a jótállás időtartamát és területi hatályát, a hiba felfedezése esetén gyakorolható jogokat, valamint egy nyilatkozatot arra vonatkozóan, hogy a jótállás nem zárja ki, korlátozza vagy függeszti fel a vevőnek a hibás dologgal kapcsolatos szavatossági jogainak gyakorlását. E követelmények teljesítésének elmulasztása nem érinti a jótállási nyilatkozat érvényességét, és nem fosztja meg a vevőt az abból fakadó jogaitól.

Az eladó a vásárolt dologgal együtt adja át a vevőnek a jótállási jegyet, és megbizonyosodik afelől, hogy a dolgon feltüntetett megjelölések a jótállási jegyen lévő adatokkal egyeznek, továbbá a dolgon elhelyezett bélyegzők és egyéb biztonsági elemek állapotáról.³⁰

6.2. A felek jogai és kötelezettségei

A jótállásra kötelezett kötelezettségei közé tartozik különösen a vételár visszatérítése, a dolog kicserélése vagy kijavítása, valamint egyéb szolgáltatások

³⁰ Lásd még: A. Wiewiorowska-Domagalska: *Consumer Sales Guarantees in the EU*. Sellier European Law Publishers, 2014.

biztosítása. Ha a jótállás az eladott dolog minőségére is kiterjed, kétség esetén a jótállásra kötelezett köteles a kellékhibát kijavítani vagy másik dolgot biztosítani, feltéve, hogy e hiba felismerésére a jótállási jegyen feltüntetett határidőn belül került sor.

A jótállásból fakadó jogait gyakorló személy köteles a jótállásra kötelezett költségén a dolgot visszaküldeni, minőségi garancia esetén a jótállási jegyen feltüntetett helyre, vagy oda, ahol részére a dolgot átadták, kivéve, ha a körülményekből az következik, hogy a hibát a felfedezésének helyén kell kijavítani.

A jótállásra kötelezett köteles az őt terhelő kötelezettségeknek a jótállási nyilatkozatban feltüntetett határidőben eleget tenni, azzal, hogy amennyiben határidő nem kerül megállapításra, úgy haladéktalanul, de legkésőbb a jótállásra jogosult által visszaadott dolog átvételétől számított tizennégy napon belül köteles a dolgot saját költségére a vevőnek az 1. §-ban meghatározott helyre szállítani.

A dolog elvesztésének vagy károsodásának veszélyét a jótállásra kötelezett viseli a dolog jótállásra jogosulttól történő átvételétől annak a jogosult részére történő visszaadásáig terjedő időszak alatt.

6.3. A jótállási idő számításának szabályai

Amennyiben eltérő határidő nem kerül megállapításra, a jótállási nyilatkozat a dolog vevő általi átvételétől számított két évre szól.

Ha a jótállásra kötelezett a kötelezettségei teljesítése során kicseréli a hibás dolgot vagy jelentős javításokat végzett a dolgon a jótállás keretében, a jótállási idő újra kezdődik a csereáru, illetőleg a javított dolog átadásától. Ha a jótállásra kötelezett a dolog egy részét cserélte ki, a fenti rendelkezés megfelelően alkalmazandó a kicserélt részre.

Egyéb esetekben a jótállási idő meghosszabbodik azzal az időtartammal, amely alatt a jogosult a hiba miatt nem tudta használni a jótállással érintett dolgot.

6.4. A szavatosság és jótállás közötti kapcsolat

A vevő a jótállástól függetlenül gyakorolhatja kellékszavatossági jogait. A jótállásból fakadó jogok gyakorlása nem befolyásolja az eladó szavatossággal kapcsolatos felelősségét.

Azonban a vevő jótállási jogainak érvényesítése esetén az eladó hibáról történő értesítésétől kezdődően a szavatossági idő nyugszik. Az eladó jótállásból fakadó kötelezettségei teljesítésének megtagadásától, illetőleg a kötelezettség teljesítésére nyitva álló határidő eredménytelen elteltét követően a szavatossági idő tovább folytatódik.

Az esetjog szerint a szavatosság és a jótállás párhuzamossága lehetővé teszi a vevő számára, hogy kellékhiba esetén a választása szerinti felelősségi rendszer alapján érvényesítse igényét az eladóval szemben. A választás a hiba fennállásának teljes idejére szól, ezért a másik felelősségi rendszerből származó igényérvényesítési lehetőséget ezen időtartamra felfüggeszti. E követelések nem érvényesíthetők, ha a választott felelősségi rendszerben érvényesíteni kívánt igény kielégítést nyer. Amennyiben azonban az igény kielégítést nem nyer, a vevő maradhat a választott felelősségi rendszer szerinti igényérvényesítésnél, vagy áttérhet a másik felelősségi rendszer szerinti követelés érvényesítésére. Ebből következően, ha a feltalált hibával kapcsolatosan a vevő a jótállás alapján a dolog kijavítását kéri, akkor ez azt jelenti, hogy csak a kérés teljesítésének eladó (jótállásra kötelezett) által megfelelő időben történő megtagadása esetén nyílik meg a szavatossági jog, illetőleg érvényesíthetők további szavatossági jogok. Másrésztől, amennyiben a jótállásra kötelezett a kérés szerint, megfelelő időben javítja ki a dolgot és távolítja el a hibát, úgy a jogok egyenértékűségére tekintettel a szavatosságból és jótállásból fakadó további jogok e hiba tekintetében megszűnnek.³¹

7. A fogyasztó egyéb igényérvényesítési lehetőségei a szavatosságon és jótálláson túl

A lengyel jog nem akadályozza a fogyasztót abban, hogy igényét egyéb módon érvényesítse. Amennyiben a vevő kellékhiba miatt nyilatkozatával elállt a szerződéstől vagy árleszállítást kért, követelheti az abból fakadó kárát, hogy a szerződést a hiba ismeretének hiányában kötötte meg, akkor is, ha a hiba az eladónak fel nem róható okból keletkezett. Így különösen a szerződés megkötésével kapcsolatos költségét, a dolog begyűjtésével, szállításával, fuvarozásával és biztosításával kapcsolatos költséget, valamint követelheti kiadásai megtérítését, amennyiben az nem eredményezi gazdagodását. Ez nem befolyásolja az általános szabályok szerint fennálló kártérítési felelősséget (LPtk. 566. §). A lengyel jog szerint tehát a fogyasztó a szerződésszegés és a kárfelelősség

³¹ Legfelsőbb Bíróság 2003. február 5-i ítélete, II CKN 1248/00 LEX No 78871

szabályaira is támaszkodhat. Előbbi esetén az adós köteles megtéríteni a nem vagy nem szerződészerű teljesítésből fakadó kárt, kivéve, ha a nem teljesítés vagy nem szerződészerű teljesítés az adós hibájából fakadó körülményekre vezethető vissza (LPtk. 471. §). Utóbbi esetén pedig az, aki másnak vétkesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. A lengyel jog szerint lehetőség van a polgári jogi kárfelelősség jogalapjai közül többet is felhívni (LPtk. 415. §). Az LPtk. 443. §-a szerint ha a károkozó cselekmény vagy mulasztás egy már meglévő kötelezettség nem vagy nem szerződészerű teljesítését eredményezi, ez nem zárja ki a károkozó magatartással okozott kár megtérítése iránti igényt, kivéve ha a korábbi kötelezettség tartalmából más következik. Mindazonáltal ezen jogalapok a fogyasztó számára kevésbé kedvezőek, tekintettel arra, hogy mindkét esetben a vétkesség a kárfelelősség alapja. Szerződészegésért fennálló felelősség esetén pedig a vétkesség vélelmezett.

8. A szavatossági és jótállási igények érvényesítésének szabályai

A fogyasztó eljárását az eladó hibáról történő értesítésével kezdi meg. A kellékszavatossági jogát gyakorló fogyasztó köteles a hibás dolgot az adásvételi szerződésben feltüntetett helyre eljuttatni. Amennyiben ilyen hely a szerződésben nem került megjelölésre, úgy a vevő arra a helyre köteles a hibás dolgot eljuttatni, ahol azt átvette.

Ha a dolog jellege vagy összeszerelésének módja miatt a dolog visszaküldése a vevőnek aránytalan nehézséggel járna, a vevő köteles a dolgot a feltalálási helyén hozzáférhetővé tenni az eladó számára.

A lengyel jog szerint – ahogy arra már történt utalás – az eladó köteles a fogyasztó követelésére tizennégy napos határidőn belül válaszolni, különben az igényt megalapozottnak kell tekinteni (LPtk. 560. §⁵). Ha a vevő fogyasztó, és a dolog kicserélését vagy a hiba kijavítását követelte, illetve, ha nyilatkozatával árleszállítást kért a leszállítandó összeg megjelölésével, és az eladó elmulasztott ezen követelésre a tizennégy napos határidőn belül válaszolni, úgy kell tekinteni, hogy a vevő igényét jogosnak ismerte el. Meg kell jegyezni, hogy ez a szabály nem alkalmazható, ha a fogyasztó a szerződéstől eláll. Ebben az esetben az eladó haladéktalanul és jelentős kényelmetlenség okozása nélkül kicserélheti a hibás dolgot vagy a hibát kijavíthatja. A következetes ítélkezési gyakorlat szerint: “a ‘haladéktalanul’ homályos kifejezésének használatával a jogalkotó a bíróságok mérlegelésére bízta a konkrét ügy körülményei alapján annak megállapítását,

hogy az intézkedésre indokolatlan késelem nélkül került-e sor, hiszen a jogszabály szövegének értelmezéséből ez következik. E körben lehetetlen pontos fogalom-meghatározást adni. Az esetjog jellemzően azt mondja ki, hogy a 'haladéktalanul' kifejezés alatt egy legfeljebb tizennégy napos időtartamot kell érteni. Ez a határidő azonban nem tekinthető kizárólagosnak, hiszen a konkrét esetben a 'haladéktalanul' ehhez képest jelenthet némiképp hosszabb vagy rövidebb időtartamot is.³²

A tizennégy napos határidő (naptári napban számolva) a követelés megküldésének határideje, ezért az eladó köteles egyértelmű nyilatkozatot tenni a vevőnek a követelés jogosságára vonatkozóan. Ezt követően az eladó köteles észszerű időn belül, jelentős kényelmetlenség okozása nélkül a hibás dolgot kicserélni vagy a hibát kijavítani.

Amennyiben a fogyasztó panaszának benyújtását követően a vita nem kerül rendezésre, az eladó köteles papír alapon vagy más tartós adathordozón részletesen nyilatkozni:

- a) a fogyasztói jogvita peren kívüli rendezésére irányuló eljárás kezdeményezésének szándékáról vagy ilyen eljárásban történő részvételhez történő hozzájárulásról, vagy
- b) a fogyasztói jogvita peren kívüli rendezésére irányuló eljárásban történő részvétel megtagadásáról.

Az a) pont szerinti esetben az eladó a nyilatkozattal együtt átadja az általa választott vitarendező fórumra vonatkozó információkat. Ha az eladó egyáltalán nem tesz nyilatkozatot, úgy kell tekinteni, hogy hozzájárul a fogyasztói jogvita peren kívüli rendezésére irányuló eljárásban történő részvételhez.

A lengyel jog nem tartalmazza a "fellebbezés" lehetőségét arra az esetre, ha a fogyasztó eladóval szembeni követelése elutasításra kerül. Elutasítás esetén a fogyasztó:

- a fogyasztóvédelmi ombudsmanhoz fordulhat segítségért;
- megpróbálhatja igénybe venni az ADR rendszert;
- bírósághoz fordulhat.

32 Legfelsőbb Bíróság 2008. február 7-I ítélete, V CSK 410/07 LEX No 457907

A fogyasztóvédelmi ombudsmanok helyi önkormányzati szinten működnek. A fogyasztóvédelmi ombudsman irodájának munkavállalói vizsgálják a fogyasztók jogi helyzetét és ismertetik a lehetséges megoldásokat. A Fogyasztóvédelmi Ombudsman közvetlen megkereséssel élhet az eladó felé arra vonatkozóan, hogy a fogyasztói jogok és érdekek védelmével kapcsolatos ügyben szolgáltatson információt. Ilyen megkeresés esetén az eladó köteles a kért felvilágosítást és információt az Ombudsmannak megadni, a versenyről és fogyasztóvédelemről szóló törvény rendelkezéseivel összhangban. A Fogyasztóvédelmi Ombudsman jogosult a fogyasztó nevében keresetet indítani, vagy (beleegyezésével) csatlakozni a fogyasztói érdekek védelmére irányuló folyamatban lévő ügghöz.³³

33 Erről bővebben lásd: <https://www.uokik.gov.pl/rzeczniczy.php> (letöltés dátuma: 2020.02.29.)

Forrásjegyzék

1. M. CHOJECKA, A. M. NOWAK: Ocena dorobku legislacyjnego i orzeczniczego kształtującego definicję konsumenta na gruncie art. 22¹ kodeksu cywilnego. *Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny*, 2016/3. 68-79.
2. J. CISZEWSKI, P. NAZARUK (eds.): *Kodeks cywilny. Komentarz*. LexisNexis, Warszawa, 2019.
3. T. CZECH: Odpowiedź przedsiębiorcy na reklamację konsumenta. *Temidium*, 2017/2. 39-43.
4. B. DĘBSKI: Powrót sprzedaży konsumenckiej do Kodeksu cywilnego – praktyczne implikacje i teoretyczne problemy. *Palestra*, 2016/5. 76-81.
5. M. GROCHOWSKI, A. WIEWIÓROWSKA-DOMAGALSKA: *Consumer law in Poland: or There and Back Again* (kiadás alatt).
6. M. HABDAS, M. FRAS (eds.): *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom II, Własność i inne prawa rzeczowe*, Wolters Kluwer, Warszawa, 2018.
7. M. JAGIELSKA, E. MACIERZYŃSKA-FRANASZCZYK, E. ROTT-PIETRZYK, F. ZOLL, G. ŻMIJ (eds): *Limits of harmonisation and convergence : dissimilarities within similarities of Polish and German contract law*. Wolters Kluwer, Warszawa, 2018.
8. M. JAGIELSKA, K. LIS, E. ŁĘTOWSKA, P. MIKŁASZEWICZ, A. WIEWIÓROWSKA-DOMAGALSKA: Implementacja prawa konsumenckiego w Polsce. *Europejski Przegląd Sądowy*, 2006/12. 12-25.
9. M. JAGIELSKA, K. LIS, E. ŁĘTOWSKA, P. MIKŁASZEWICZ, A. WIEWIÓROWSKA-DOMAGALSKA, Implementation of Consumer Law in Poland. *European Review of Private Law*, 2007/6, 873-889.
10. M. JAGIELSKA: Ile przedsiębiorcy jest w konsumencie: o zmianie podejścia do definiowania konsumenta we współczesnym *acquis communautaire*. In: A. Dańko-Roesler, M. Leśniak, M. Skory, B. Sołtys (eds): *Ius est ars boni et aequi: księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Józefowi Frąckowiakowi*. Wrocław 2018, 331-340.
11. M. JAGIELSKA: Nowelizacja przepisów o odpowiedzialności za wady fizyczne rzeczy. In: T. Skoczny, D. Karczewska, M. Namysłowska (eds): *Ustawa o prawach konsumenta*. Warszawa 2015, 275-287.

12. M. JAGIELSKA: Rękojmia po zmianach: rozważania praktyczne. In: M. Jagielska, E. Sługocka-Krupa, K. Podgórski, R. Biskup (eds): *Sprzedaż konsumencka w teorii i praktyce: problemy węzłowe*. Warszawa, 2016, 40-50.
13. J. KRAUSS: Nowa regulacja rękojmi przy sprzedaży w stosunkach pomiędzy przedsiębiorcami - zmiany kodeksu cywilnego wprowadzone ustawą o prawach konsumenta. *Przegląd Prawa Handlowego*, 2015/3-4. 15.
14. S. KOROLUK: Nowa definicja konsumenta w k.c. *Radca Prawny*. 2003/3. 26.
15. P. KUKURYK: Definicje konsumenta w kodeksie cywilnym (obecnym i przyszłym) w kontekście najnowszych unijnych dyrektyw konsumenckich. *Przegląd Prawa Handlowego*, 2014/5. 18-25.
16. E. ŁĘTOWSKA, A. WIEWIÓROWSKA-DOMAGALSKA: The Common Frame of Reference – The Perspective of a new Member State. *European Review of Contract Law*, 2007/3. 277-294.
17. J. P. NAWORSKI: W sprawie uprawnień kupującego z tytułu rękojmi do żądania obniżenia ceny oraz terminu z art. 568 § 1 k.c. *Przegląd Sądowy*, 2004/1. 40.
18. M. PECYNA: *Ustawa o sprzedaży konsumenckiej*. Komentarz, Kraków, 2004.
19. J. PISULIŃSKI: System prawa prywatnego. In: J. Rajski (ed.): *Prawo zobowiązań – część szczegółowa*. Warszawa, 2004, 162.
20. M. REJDAK: Definicja konsumenta w rozumieniu kodeksu cywilnego (art. 22(1) k.c.). *Rejent*, 2006/1. 118-135.
21. S. SŁOTWIŃSKI: Ochrona konsumencka osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą lub zawodową – uwagi na tle wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2017 r., sygn. I CSK 477/161. *Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego*, 2018/5. 19-23.
22. R. STEFANICKI: *Ochrona konsumenta w świetle ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej*. Warszawa, 2006.
23. A. WIEWIÓROWSKA-DOMAGALSKA: *Consumer Sales Guarantees in the EU*. Sellier European Law Publishers, 2014.
24. A. WIEWIÓROWSKA-DOMAGALSKA: O celu i metodzie transpozycji dyrektyw unijnych – na przykładzie ustawy o prawach konsumenta. *Kwartalnik Prawa Prywatnego*, 2014/1. 127-157.
25. A. WIEWIÓROWSKA-DOMAGALSKA: Refleksje na tle orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie sprzedaży konsumenckiej. *Prawo w działaniu, Sprawy cywilne*, 2014/20. 229-242.

26. A. WIEWIÓROWSKA-DOMAGALSKA: *Refleksje na tle orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie sprzedaży konsumenckiej*. Warszawa, 2014, elérhető: https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/IWS_Wiewiorowska-A_-_sprzedazy-konsumenckiej1.pdf (letöltés dátuma: 2020.02.29.)
27. J. WRÓBEL: Nowelizacja art. 568 k.c. w świetle orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie Duarte. *Przegląd Sądowy*, 2017/3. 62-84.
28. F. ZOLL: *Rękojmia*. Odpowiedzialność sprzedawcy. Warszawa, 2018.
29. Az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve (1999. május 25.) a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól, HL L 171., 1999.7.7., 12-16.
30. Az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU irányelve (2011. október 25.) a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályaon kívül helyezéséről. HL L 304., 2011.11.22., 64-88.
31. 1964. április 23-i törvény a polgári törvénykönyvről (*Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny*)
32. 2002. július 27-i törvény a fogyasztási cikkek adásvételének különleges feltételeiről és a polgári törvénykönyv módosításáról (*Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego Dz.U.2002.141.1176 z 2002.09.05.*)
33. 2014. május 30-i törvény a fogyasztói jogokról (*Ustawa z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta Dz.U.2020.287 t.j. z dnia 2020.02.21*)
34. 2019. július 31-i törvény egyes törvények szabályozási terhek csökkentése érdekében történő módosításáról (*Ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych, Dz.U.2019.1495 z dnia 2019.08.08.*)
35. Európai Unió Bíróságának C-65/09. sz. *Gebr. Weber GmbH v. Jürgen Wittmer* és C-87/09 *Ingrid Putz v. Medianess Electronics GmbH* egyesített ügyekben 2011. június 16-án hozott ítélete (ECLI:EU:C:2011:396)
36. Legfelsőbb Bíróság 1980. július 3-i ítélete, II CR 190/80, OSNCP 1981, No 1, item 18.
37. Legfelsőbb Bíróság 2003. február 5-i ítélete, II CKN 1248/00 LEX No 78871
38. Legfelsőbb Bíróság 2008. február 7-i ítélete, V CSK 410/07 LEX No 457907

39. Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego Dz.U.2002.141.1176 z 2002.09.05.
40. Uzasadnienie do projektu rządowego ustawy o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie kodeksu cywilnego, Druk sejmowy nr 465 of 30 April 2002 r.
41. Varsói Fellebbviteli Bíróság 2019. április 3-i ítélete, I ACa 1126/17 LEX nr 2726851
42. Varsói Fellebbviteli Bíróság 2019. november 19-i ítélete, I ACa 216/19 LEX nr 2761609
43. Rządowy projekt ustawy o prawach konsumenta. Uzasadnienie. Druk sejmowy nr 2076 <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2076> (letöltés dátuma: 2020.03.01.)
<https://www.uokik.gov.pl/rzeczniczy.php> (letöltés dátuma: 2020.02.29.)

DR. MONIKA JAGIELSKA PHD., a Katowicei Sziléziai Egyetem Jogtudományi Kar Jogi és Közigazgatási Intézetének oktatója. Az Európai Nemzetközi Magánjog Kutatócsoport vezetője. A lengyel igazságügyi minisztérium polgári jogi kodifikációs bizottság munkacsoportjainak egykori tagja. Számos könyv és szakcikk szerzője az uniós magánjog, az adásvételi jog, a fogyasztóvédelem, a termékfelelősség és a nemzetközi családjog témaköreiben. Több uniós és nemzetközi projekt szakértője és lektora. Szakértő és lektor a „H2020” és a „HRS4R” projektekben, valamint a Lengyel Nemzeti Tudományos Központban.

A FOGYASZTÓI ADÁSVÉTEL EGYES KÉRDÉSEINEK SZABÁLYOZÁSA ÉS JOGGYAKORLATA ROMÁNIÁBAN¹

SZÉKELY JÁNOS

1. A szabályozás kialakulása és hatályos állapota

A fogyasztóvédelem terén a román belső jogban alkalmazandó normák – elsődleges és másodlagos – jogszabályok komplex szövevényét alkotják, olykor átfedő vagy éppen redundáns normatív tartalommal. Ez kihat a normák érthetőségére.² A következőkben a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól szóló 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv³ (továbbiakban: 1999/44/EK irányelv) román belső jogba való átültetésének folyamatát szeretnénk ismertetni. Tanulmányunk vizsgálódási körét az 1999/44/EK irányelv tárgyi hatályához igazítjuk. Emiatt elemzésünk elsősorban az irányelv 1. cikk (2) bekezdésének e) pontjában meghatározott *jótállás* vonatkozásában az 1. cikk (2) bekezdésének a) pontjában definiált *fogyasztók* számára történő, az 1. cikk (2) bekezdésének b) pontjában meghatározott *fogyasztási cikkek* eladására nézve releváns jogi normákra korlátozódik. Itt szükséges megjegyezni, hogy a román jog a fogyasztási cikkek megnevezésére a *termék (produs)* kifejezést használja, emiatt ezt a tanulmányban a *fogyasztási cikkekkel* azonos jelentéstartalommal alkalmazzuk.

A román Polgári törvénykönyv⁴ (RPtk.) a fogyasztási szerződésekre nézve szubszidiárius jogforrást jelent, szabályai különös jogforrások hiányában alkalmazandók (RPtk. 1177. §). Maga az RPtk. is tartalmaz a fogyasztóvédelem szempontjából fontosszabályokat, ideértve a vállalkozó (*profesionist*)

1 A tanulmány megírása és megjelentetése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

2 G. Piperea: *Protecția consumatorilor în contractele comerciale*. C. H. Beck, București, 2018, 9–10.

3 Az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve (1999. május 25.) a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól, HL L 171., 1999.7.7., 12-16.

4 A román Polgári törvénykönyv [*Codul civil*] a 2009. évi 287. törvény, újra-közéttéve a román Hivatalos Közlöny [*Monitorul Oficial*] 505/2011.07.15. számában.

meghatározását⁵ [RPtk. 3. § (2) és (3) bekezdések], bár a fogyasztó fogalmát nem definiálja. A polgári jog általános normái, amelyek az adásvételi szerződéseket szabályozzák, többek között a szavatosságra nézve tartalmaznak előírásokat (az RPtk. 1672. és 1695–1718. §-ai) és emiatt ezektől szintén nem lehetséges elvonatkoztatni. E normákra csupán abban a mértékben hivatkozunk majd, amennyiben alkalmazandók a vállalkozó–fogyasztó viszonyra.

1.1. Az 1999/44/EK irányelv átültetése a román belső jogba

Az 1999/44/EK irányelv átültetése a román belső jogba több jogszabály útján valósult meg. Ezek közül a legjelentősebb *A termékek eladására és a hozzá fűződő garanciákra vonatkozó 2003. évi 449. törvény* (449/2003. tv.).⁶ Az irányelv tartalmának a román belső jogba való átültetése még 2003-ban meg, négy évvel az ország csatlakozása előtt az Európai Unióhoz. A törvény a csatlakozás napjától (2007. január 1-től) lépett hatályba.⁷

Az átültetés a román Polgári törvénykönyv rendelkezésein kívül, más jogszabályok által valósult meg, elsősorban annak tulajdoníthatóan, hogy az új Polgári törvénykönyv kodifikációja 2003-ban még nem zárult le. Másodsorban, mivel a vállalkozások és a fogyasztók közötti jogviszonyok szabályozása általában különálló törvényekbe foglalt különös normák formáját

5 A román Polgári törvénykönyv értelmében: „*Vállalkozónak kell tekinteni mindenkit, aki vállalkozást üzemeltet*” [RPtk. 3. § (2) bekezdés], ahol a vállalkozás üzemeltetése alatt „*a dolgok előállításából, igazgatásából vagy elidegenítéséből, illetve szolgáltatás-nyújtásból álló szervezett tevékenység*” rendszeres folytatását értjük, „*függetlenül attól, hogy ez nyereségszerzésre irányul-e, vagy sem*” [RPtk. 3. § (3) bekezdés]. E meghatározás nem azonos a *gazdálkodó szervezet (operator economic)* fogalmával, amely az általános fogyasztóvédelmi jogszabályokban kerül említésre, ahol ez, mint „*olyan természetes vagy jogi személy*” van meghatározva, „*amely vállalkozói tevékenysége során előállít, importál, illetve fuvaroz termékeket, ezek alkatrészeit, vagy szolgáltatásokat nyújt, és erre engedéllyel rendelkezik*” (21/1992. Korm. r. 2. § 3. pont); nem azonos továbbá az *eladó* fogalmával sem, amelyet a 449/2003. tv. alkalmaz. Utóbbi törvény az eladót a következőképpen határozza meg: „*azon természetes vagy jogi személy, amely tevékenysége során termékekkel kereskedik egy a fogyasztóval kötött szerződés feltételei szerint, és erre engedéllyel rendelkezik*”. Mindazonáltal a Polgári törvénykönyv hatálybaléptetésére vonatkozó átmeneti rendelkezéseket tartalmazó 2011. évi 71. törvény 8. §-ának (1) bekezdése a *vállalkozó* fogalmát többek között a *gazdálkodó szervezet* fogalmát is magába foglalóként határozta meg. A vállalkozó fogalmának részletes leírásához a román jogban, lásd I. Schiau: *Profesionistul, un reper al dăinuirii materiei comerciale în cadrul dreptului privat unitar. Revista Română de Drept al Afacerilor*, 2015/7. 43-58.

6 A termékek eladásáról és a hozzá fűződő garanciákról szóló 2003. évi 449. törvény [Legea 449/2003 privind vânzarea produselor și garanțiile asociate acestora] legutóbbi egységesített formájában a román Hivatalos Közlöny 347/2008.05.06. számában jelent meg.

7 I.-F. Popa: *Obligația de conformitate – cu referire specială la vânzările de consum. Pandectele Române*, 2005/5., 153.

öltötte, a román jogrendszerben⁸ értelemszerűnek tűnt a jogalkotó számára e szabályozási modell további követése. Harmadsorban az átültetés pillanatában a *szereződésszerű (megfelelő) teljesítés* elve – ahogyan annak jelentéstartalma az 1999/44/EK irányelvből kitűnik – még idegennek tetszett a román jogban nyújtott *más jogérvényesítési lehetőségek koncepciójához* viszonyítva (a szerződéstől való elállás, a szerződés peres úton felbontása, a teljesítés peres úton kikényszerítése, amelyeket az 1864. évi román Polgári törvénykönyv 1020. és 1021. §-ai szabályoztak, megerősítve a 970. § jóhiszeműsége vonatkozó rendelkezéseivel), illetve a *rejtett hibák* miatti *eszközzavatosság*, és a *jogszatosság* a korábban hatályos Polgári törvénykönyv 1337–1351. és 1352–1360. §-aiba foglalt rendelkezéseinek fényében.⁹ A román szakirodalom¹⁰ a fogyasztóvédelem területén már idejekorán felismerte a termék *csékély* (például kizárólag esztétikai) hibáival összefüggésben felvetődő dogmatikai nehézségeket. Ilyen hibák nem alapozhatták meg a szerződés szerű teljesítés kikényszerítését, sem pedig a szerződéstől való elállást, annak felbontását (a teljesítés elmaradásának okán), illetve megtámadását (a vevő részéről fennálló esetleges tévedés vagy megtévesztése jogalapjával), a termékfelelősséget, vagy a szavatosság valamely formájának érvényesítését, mivel a termék hibája kismértékű, és emiatt nem tekinthető *lényegesnek*. A szerződés szerűség elve az Európai Közösség tagjai közös joghágyományja részének tekinthető e tagság 1999. évi állása szerint [az 1999/44/EK irányelv preambuluma (7) bekezdése erre utal], de ez kimondottan *nem*¹¹ volt része a román joghágyománynak az irányelv átültetésekor.

A fogyasztók védelméről szóló 1992. évi 21. kormányrendelet (21/1992. Korm. r.)¹² is tartalmazott (és mindmáig tartalmaz) a nem szerződés szerű teljesítésre vonatkozó egyes szabályokat a fogyasztói szerződésekre vonatkozó jóállás terén. E jogszabály volt az első, amely Romániában a fogyasztóvédelem

8 Lásd N. Grădinaru: Regulile comunitare în materia vânzării bunurilor de consum și a garanțiilor acestora. *Revista Română de Drept Comunitar*, 2005/3., 54., 1. jegyzet. A szerző felsorolja a fogyasztói adásvételre vonatkozó normákat a 449/2003. tv. hatálybalépését megelőző időszakban.

9 Lásd I.-F. Popa, *i. m.*, 2005, 154-161.

10 Lásd például J. Goicovici: *Dreptul consumației*. Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2006, 81-82.

11 I.-F. Popa, *i. m.*, 2005, 154. Ugyanezen szerző későbbi írásában a román Polgári törvénykönyvet „vaknak és süketnek” (98.) nevezi amiatt, mert figyelmen kívül hagyta a szerződésnek való megfelelés modern fogalmát, amelyet a 449/2003. tv. is alkalmaz. I.-F. Popa: Conformitatea lucrului vândut – Între rigiditate tradițională și funcționalism (II). *Revista Română de Drept Privat*, 2009/2., 96. és 98.

12 A fogyasztók védelméről szóló 1992. évi 21. kormányrendelet [*Ordonanța 21/1992 privind protecția consumatorilor*] legutóbb a román Hivatalos Közlöny 208/2007.03.28. számában lett újra közzétéve.

tárgykörét szabályozta, és amelyben a fogyasztó¹³ és a termék¹⁴ fogalmai meghatározásra kerültek, illetve, amely meghatározta a fogyasztók által vett javakra vonatkozó jótállás szabályait, valamint a fogyasztói egyesületek működését. Sok, a 449/2003. tv. eredeti szövegében található norma a 21/1992. Korm. rendeletből került átételésre.¹⁵ Emiatt az 1999/44/EK irányelv átültetése nem a román jogban megszokott módon, egyszerű fordítással következett be, hanem tartalmának a már létező, komplex, bár nem teljeskörű, belső fogyasztóvédelmi rendszerbe történő beleágyazásával.

Végezetül, a Fogyasztói törvénykönyvről¹⁶ (Ftvk.) szóló 2004. évi 296. törvény szintén tartalmaz rendelkezéseket a termékek megfelelése vonatkozásában, valamint ezek címkézésére és a rájuk vonatkozó leírás – a termékdokumentáció – kialakítására nézve (sokkal tágabb megfogalmazásban, mint a 449/2003. tv. szövegében). Az Ftvk. rendelkezik az eladó általános kötelezettségéről, a nem megfelelő termék észszerű határidőn belüli, ingyenes kijavításárról vagy kicseréléséről, a fogyasztó számára lehető legkevesebb nehézséget okozva (ha az illető intézkedés nem bizonyul aránytalannak), a felek közötti szerződéses jogviszony feltételeinek tiszteletben tartásával (Ftvk. 15–18. §-ai).

13 E fogalom időben változóknak bizonyult. Első meghatározását még a 21/1999. Korm. r. acta (2. §, második nem számozott bekezdés) miszerint a fogyasztók: „*olyan természetes személyek, akik gazdasági ügynököktől [értsd vállalkozóktól – szerző megj.] beszerzett termékeket végfelhasználóként felhasználnak vagy elfogyasztanak, illetve akik az ilyenek [értsd vállalkozók – szerző megj.] által nyújtott szolgáltatásokból részesülnek*”. Ez a meghatározás többször került módosításra. Az első ilyen módosítást a 2000. évi 58. kormányrendelet iktatta be (közzétéve a Hivatalos Közlöny 43/2000.01.31 számában), amelynek folytán a meghatározás a következőképpen alakult át: „*olyan természetes személy, aki vállalkozói tevékenységén kívül eljárva termékeket vagy szolgáltatásokat vesz, felhasznál, illetve elfogyaszt*”. Ez később újra módosult, a 2002. évi 37. törvény által (közzétéve a román Hivatalos Közlöny 91/2002.02.02. számában), a következőképpen: „*[egy] természetes személy vagy természetes személyek egyesületbe tömörült csoportja, aki vállalkozói tevékenységén kívül eljárva termékeket vagy szolgáltatásokat vesz, felhasznál, illetve elfogyaszt*”. A meghatározás végső formáját, amely ma közös a 449/2003. törvényben olvashatóval, „A kereskedők fogyasztókkal szembeni tisztességtelen magatartásának visszaszorításáról és a jogszabályok az európai fogyasztóvédelmi joggal történő harmonizálásáról szóló 2007. évi 363. törvény” [*Legea 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor*] adta meg. Ez a román Hivatalos Közlöny 899/2007.12.28. számában került közzétételre. E meghatározás 21/1999. Korm. r. 2. § 2. pontjában került elhelyezésre, és tanulmányunk 2. szakaszában olvasható.

14 A termék fogalmának értelmezéséért lásd I.-F. Popa, *i. m.*, 2005, 164–165.

15 I.-F. Popa, *i. m.*, 2005, 162.

16 A Fogyasztói törvénykönyv [*Legea 296/2004 privind Codul consumului*] hatályos változata a román Hivatalos Közlöny 224/2008.03.24. számában került újra-közzétételre egységesített formában.

1.2. A román szabályozás átültetést követő dinamikája

A 449/2003. tv. szövegét először *A kereskedők fogyasztókkal szembeni tisztességtelen magatartásának visszaszorításáról és a jogszabályok az európai fogyasztóvédelmi joggal történő harmonizálásáról* szóló 2007. évi 363. törvény módosította (mivel a 449/2003. tv. által nyújtott jótállás betartatása a tisztességtelen kereskedelmi magatartások visszaszorításának egyik eszköze¹⁷ – a 2007. évi 363. tv. 6. §-a). Ennek eredményeként a *fogyasztó*¹⁸ fogalmának meghatározása módosult, az 1999/44/EK irányelv 1. cikk (2) bekezdés a) pontjának megfogalmazását tükrözve.

A 449/2003. tv. és a 21/1992. Korm. r. később nagymértékben módosításra kerültek, az *Egyes fogyasztóvédelmi vonatkozású jogszabályok módosítására és kiegészítésére vonatkozó 2008. évi 174. sürgősségi kormányrendelet*¹⁹ által, az *Európai Bizottság szorgalmazására*.²⁰ *A Bizottság korábban az 1999/44/EK irányelv román belső jogba való átültetését elégtelennek minősítette. A módosítás további okát azon redundanciák felszámolásának szükségessége adta, amelyeket a 21/1992. Korm. r. és a 449/2003. tv. általános fogyasztóvédelmi, és különösen a fogyasztók számára nyújtott jótállás terén fennálló szabályainak átfedése okozott.*

17 J. Goicovici: Elemente constitutive ale practicilor comerciale neloiale în relațiile cu consumatorii. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia*, 2016/3., 99. 7. jegyzet.

18 A 449/2003. törvénybe foglalt fogyasztó-meghatározás eredeti szövegezése a következő volt: „*bármely természetes személy, vagy természetes személyek egyesületekbe tömörült csoportja, amely vállalkozói vagy kereskedelmi tevékenységén kívül, de a jelen törvénynek alávetett szerződések keretein belül eljárva, termékeket vesz, beszerz, felhasznál, illetve elfogyaszt*” [2. § (1) bekezdés a) pont]. Ezt a 2007. évi 363. tv. a következőképpen módosította „*bármely természetes személy vagy természetes személyek egyesületekbe tömörült csoportja, amely a jelen törvénynek alávetett szerződések útján, kereskedelmi, ipari vagy termelési, kisipari vagy szabadfoglalkozású tevékenységén kívül eső céllal jár el.*” Lásd M. Iliescu: Aspecte teoretice privind noțiunea de consumator în legislația română. In: *Politica legislativă între reglementare europeană, națională și internațională. Noi perspective ale dreptului, Conferința internațională de drept, studii europene și relații internaționale – București, 24-25 mai 2013*, 587. Lásd továbbá M. Iliescu: Consumatorul – între prevederi legislative și opinii doctrinare. *Curierul Judiciar*, 2014/8. 436. Fontos, hogy ez a meghatározás *nem* azonos az ugyanazon 2007. évi 363. törvényben adott további meghatározással, amelyet az általa módosított 21/1992. Korm. rendeletbe helyezett el (részletekért lásd a 13. jegyzetet *fentebb*), ugyanis a 449/2003. tv. *rendelkezéseinek alávetett szerződésekben* eljáró fogyasztókra vonatkozik, és nem a fogyasztókra általában, ahogyan azokat a 21/1992. Korm. r. meghatározza. E helyzet korábban egymással össze nem egyeztethető fogyasztó-meghatározásokat eredményezett. Lásd I.-F. Popa, *i. m.*, 2005, 163.

19 Az Egyes fogyasztóvédelmi vonatkozású jogszabályok módosításáról és kiegészítéséről szóló 2008. évi 174. sürgősségi kormányrendelet [Ordonanța de urgență 174/2008 pentru modificarea și completarea unor acte normative privind protecția consumatorilor] a román Hivatalos Közlöny 795/2008.11.27. számában került közzétételre.

20 A 2008. évi 174. sürgősségi kormányrendelet indokolása, (<http://arhiva.gov.ro/upload/articles/103997/2763-ñf-protecția-consumatorilor-tot.pdf>, letöltés dátuma: 2019.12.20) tartalmaz egy hivatkozást az 1999/44/EK irányelv nem teljes átültetésére nézve, amelyet az Európai Bizottság 2008. január 18-i levelében kifogásolt.

A *kijavítás* meghatározása – amelyet a 449/2003. tv. 2. §-ának f) pontja tartalmaz – módosításra került, annak érdekében, hogy az általánosságban véve nem megfelelő termék *módosítására* vonatkozzon (ne pedig a jótállási jegy vagy a reklámok tartalmához képest nem megfelelő termékekre). A 449/2003. tv. kibővült a *rejtett hibák*²¹ és az *átlagos használati idő*²² meghatározásaival is [a 2. új g) és h) pontjai], amelyek nagyrészt a 21/1992. Korm. rendeletből kerültek átvételre. Tisztázásra került, hogy a fogyasztó bármely követelését köteles az eladóval szemben megfogalmazni (449/2003. tv. módosított 10. §-a). A megfelelés helyreállítására vonatkozó különböző – a 449/2003. tv. 11. §-ának (1) bekezdésébe foglalt – intézkedések sorrendjét a módosító jogszabály rögzítette, előírva, hogy a fogyasztó elsődlegesen a termék kijavítását vagy kicserélését kérheti. Ugyanazon § (4) bekezdésénél a módosítás a kijavításra rendelkezésre álló maximális időtartamot 15 (naptári) napban rögzítette. Egy új, (5) bekezdés rendelkezett az eladó azon kötelezettségéről, hogy csupán új alkatrészeket használjon fel a kijavítás során. A 449/2003. törvénybe újonnan beiktatott 16¹. és 16². §-ok a jótállás érvényesítésére megszabott kétéves határidő meghosszabbítását írták elő a termék átlagos használati ideje mértékéig, amennyiben ez a kétéves határidőt meghaladná, mindazon esetekben, amikor a termék előállításakor figyelembe vett rendeltetése szerint nem használható e hibák bekövetkezte miatt, de csupán akkor, ha a rejtett hibák észlelésére az átlagos használati idő letelte előtt került sor (e normák a 21/1992. Korm. r. tartalmából kerültek áttemelésre).²³

21 A 449/2003. tv. 2. §-ának g) pontjában meghatározott rejtett hibák „az átadott termék vagy szolgáltatás olyan minőségi fogyatékei, amelyek nem voltak ismertek a fogyasztó számára, és nem válhattak ismertté az ellenőrzés szokványos eszközei által”. Itt szükséges megjegyezni, hogy a rejtett hibák ilyen meghatározása eltér az RPtk. definíciójától, amely 1707. §-ának (2) bekezdésében, a nem fogyasztási adásvételek esetében ezt olyan hibaként határozza meg „amely az átadás időpontjában szakirányú segítség nélkül a gondos és körültekintő vevő részére sem felfedezhető”. Emiatt a szerződéses megfelelés tesztje rejtett hibák esetében a fogyasztói szerződésekben kevésbé szigorú.

22 Az átlagos használati idő a 449/2003. tv. 2. §-ának h) pontja által, mint „azon időtartam, amelyet a normatív technikai dokumentáció tartalmaz, vagy amely a gyártó nyilatkozataiból kitűnik, vagy amely a felek egyezségében meghatározást nyert, [és], amelyen belül a tartós felhasználású termékek működési jellemzőiket meg kell őrizniük, amennyiben azok szállítási, kezelési, raktározási és üzemeltetési feltételeinek betartása megtörtént.” került meghatározásra. Itt érdemes megjegyeznünk, hogy ez a meghatározás alapvetően hibás, ugyanis tartalmában a tartós felhasználású termékekre vonatkozhat, amelyek meghatározása viszont visszautal az átlagos használati időtartamra (lásd a 63. jegyzetet lentebb), emiatt egy hibás, rekurzív (körkörös) definíció keletkezik mindkét fogalom esetében.

23 A fentebb felsorolt normák mindegyike bejelentésre került az Európai Unió részére az 1999/44/EK irányelv átültetésére szolgáló jogszabályként (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/NIM/?uri=celex:31999L0044>, letöltés dátuma: 2020.01.12.). Azonban itt szükséges kiemelni, hogy egy további jogszabály is létezik, amely szintén az 1999/44/EK irányelv implementációjára született. Ez „A fogyasztók vállalkozókkal kötött szerződéseiből eredő jogaira, valamint egyes jogszabályok módosítására vonatkozó 2014. évi 34. sürgősségi

A 449/2003. törvényt *A termékek eladására és a hozzá fűződő garanciákról szóló 2003. évi 449. törvény módosításáról szóló 2016. évi 9. kormányrendelet* s módosította.²⁴ A fogyasztó mindaddig önálló meghatározása a 449/2003. tv. szövegében megszűnt, e definíció csupán a 21/1992. Korm. r. 2. §-ának 2. pontjában maradt fenn. Ezáltal felszámolásra kerültek a fogyasztó fogalmának vonatkozásában korábban párhuzamosan létező meghatározások,²⁵ a 449/2003. tv. tárgyi hatálya így kiterjesztésre került. A *jótállás* fogalmát a jogalkotó a *kereskedelmi jótállás*²⁶ fogalmával helyettesítette és bevezette a szerződéses megfelelés miatti *törvényes jótállás*²⁷ fogalmát. *Utóbbi a fogyasztó számára nyújtott törvényi eredetű védelem jelentéstartalmával rendelkezik. Ennek alapján az eladó köteles a termék megfelelőségét – a jótállási jegyben vagy reklámokban állított jellemzőit – helyreállítani a fogyasztó által fizetendő bármilyen további költség nélkül, a vételár visszatérítése, a termék kijavítása, vagy kicserélése útján. A módosítás továbbá bevezette a hosszú használati idejű termékek (a magyarországi szaknyelvben tartós fogyasztási cikkek) fogalmát [449/2003. tv. 2. §, e) pont, a 21/1992. Korm. r.*

kormányrendelet” [*Ordonanța de urgență 34/2014 privind drepturile consumatorilor în cadrul contractelor încheiate cu profesioniștii, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative*], amely a román Hivatalos Közlöny 427/2014.06.11. számában került közzétételre. Ez kötelezte a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóságot [*Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor*], hogy közölje az Európai Bizottsággal azon elfogadásra került fogyasztóvédelmi normákat, amelyek az 1999/44/EK irányelvvel szigorúbb rendelkezéseket tartalmaznak (a sürgősségi kormányrendelet 27¹. §-a).

- 24 A termékek eladására és a hozzá fűződő garanciákra vonatkozó 2003. évi 449. törvény módosítására vonatkozó 2016. évi 9. kormányrendelet [*Ordonanța 9/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 449/2003 privind vânzarea produselor și garanțiile asociate acestora*] a román Hivatalos Közlöny 66/2016.01.29. számában került közzétételre.
- 25 Részletekért lásd a 13. és 18. jegyzeteket *fentebb*.
- 26 A *fogyasztói jótállás*, amelyet a román jogszabály szó szerinti fordításban *kereskedelmi garanciának* nevez (elkülönítve azt a RPtK. adásvétel esetén alkalmazott jótállás-fogalmától – lásd pl. RPtK. 1716–1718. §-ai), a 449/2003. tv. 2. §-ának e) pontja határozza meg (jelenleg annak a 2019. évi 9. kormányrendelet által módosított formájában), a következőképpen: „*az eladó által a fogyasztó iránt, további fizetési kötelezettség nélkül, vállalni bármely kötelezettség, a fogyasztó által fizetett vételár visszatérítésére, a megvett termék kijavítására vagy kicserélésére, azokban az esetekben, amikor az nem felel meg a jótállásra vonatkozó nyilatkozatokban vagy reklámokban kifejtett feltételeknek*”.
- 27 A *fogyasztói szavatosságot*, amelyet a román jogszabály szó szerinti fordításban *törvényes megfelelési garanciának* nevez, (elkülönítve azt a RPtK. adásvétel esetén alkalmazott szavatosság-fogalmától – lásd pl. RPtK. 1695–1715. §-ai), a 449/2003. tv. 2. §-ának e¹) pontja határozza meg (annak a 2019. évi 9. kormányrendelet által módosított formájában), a következőképpen: „*a fogyasztó jogi védelme, amely a törvény ereje által a megfelelés hiányából ered, és az eladó azon törvényes kötelezettségét jelenti a fogyasztó irányában, hogy további költségek igénylése nélkül a terméket a megfelelő állapotába hozza, ideértve a vételár a fogyasztónak történő visszaszolgáltatását, a termék kijavítása vagy kicserélése útján is, ha ez nem felel meg a jótállásra vonatkozó nyilatkozatokban vagy reklámokban kifejtett feltételeknek*”. A megfelelés vagy a megfelelés hiányának megállapítása elsősorban a felek feladata. Mindazonáltal, bármely szerződési előírás, amely kizárólag az eladó számára tartja fenn a megfelelés megállapítását, visszaélőnek minősül. D. Moțiu: *Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii. Revista de Științe Juridice*, 2013/1. 127.

szövegéből átemelve]. A módosítás értelmében az eladó kötelezettsége a vételár visszatérítése, a termék kijavítása, illetve kicserélése vonatkozásában [449/2003. tv. 11. § (4) bekezdés] nem csupán a megfelelés hiányának bejelentésétől számított 15 napon belül válik esedékessé, hanem 15 napon belül attól az időponttól is, amikor a termék nem megfelelő jellege következtében az eladóhoz visszaszolgáltatásra került. Ugyancsak e módosítás rögzítette az eladó azon kötelezettségét is, hogy a terméket azonos jellemzőkkel rendelkező más megfelelő termékre kell cserélni [449/2003. tv. 11. § (6) bekezdés]. Bevezetésre került továbbá a *jótállási jegy* fogalma annak érdekében, hogy a román nyelvben bevett garanciafogalom különböző jelentéstartalmai között különbséget lehessen tenni. [A román jogi szaknyelvben a *garancia (garanție)* szó szövegkörnyezettől függően jelenthet *jótállást, szavatosságot*, illetve *termékszavatosságot*, vagy ezek mindegyikét. A jótállási jegy sokáig szintén garanciaként került megnevezésre.] A módosítás során a jogalkotó előírta az eladó azon kötelezettségét, hogy a vevő számára jótállási jegyet biztosításon minden tartós felhasználású termék eladása esetében. Az eladó kötelessé vált a fogyasztó jogaira vonatkozóan írásban információkat szolgáltatni [449/2003. tv. 21. §, (3)–(4) bekezdések]. Végezetül a módosítás előírta, hogy a határidő, amin belül a jótállás érvényesíthető, attól az időponttól számítandó, amikor a vevő a dolog birtokába jutott [449/2003. tv. 22. § (3)–(6) bekezdések]. A módosítás kiterjesztette mind a szavatosság, mind pedig a jótállás időtartamát bármely olyan időtartammal, amely folyamán a termék célnak megfelelő használata a meg nem felelés miatt nem volt lehetséges. A módosítás értelmében ez az időszak attól az időponttól számítandó, amikor 1. a fogyasztó a meg nem felelés tényét az eladó tudomására hozta, 2. a termék egy szervizszolgáltatónak került átadásra, illetve 3. bemutatásra, vagy 4. a fogyasztó a termék visszavételét írásban kérelmezte az eladótól. Bármely dolog esetében, amely más tartós felhasználású terméket helyettesít, új szavatossági határidő számítandó. A módosított jogszabály értelmében azon, szavatosság tárgyát képező termékek, amelyek a meg nem felelés okán a szavatosság időtartamának 10%-át meghaladó időtartamra váltak használhatatlanná, a fogyasztó kérelmére kicserélendők.

A 2018. évi 353. törvény²⁸ – amely a 2016. évi 9. kormányrendeletet hatályba léptette – a fentebb ismertetett módosításokat annyival egészítette ki, hogy előírta: az eladó egy korábbi termék kicserélése folytán a fogyasztónak

28 A termékek eladására és a hozzá fűződő garanciákra vonatkozó 2003. évi 449. törvény módosítására vonatkozó 2016. évi 9. kormányrendelet jóváhagyásáról szóló 2018. évi 353. törvény [*Legea 353/2018 privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 9/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 449/2003*] a román Hivatalos Közlöny 4/2019.01.03. számában került közzétételre.

átadott új termékért is szavatossággal tartozik (még akkor is, ha a kicserlés a jótállás érvényesítésével történt). Továbbá, a jótállási jegyet a fogyasztó számára érthető módon kell megfogalmazni, és az eladó a jótállásból fakadó bármely kötelezettségének kizárólag saját költségén köteles eleget tenni.

2. A fogyasztó megítélése a román jogban

A 449/2003. tv. a fogyasztó fogalmát jelenleg a következőképpen határozza meg: „(...) bármely természetes személy vagy természetes személyek egyesületekbe tömörült csoportja, amely saját kereskedelmi, ipari vagy termelési, kisipari vagy szabad foglalkozású tevékenységén kívül jár el” (21/1992. Korm. r. 2. § 2. pontja). Az egyesszám használata a mondat harmadik fordulatában helyes, mivel ez tükrözi a román nyelvű normaszöveget, amely a fogyasztót egyértelműen mint *természetes személyt* határozza meg.²⁹ A fogyasztói egyesületekre való utalás csupán abból a célból történik, hogy lehetővé tegye az egyes fogyasztók kollektív képviselőt az ilyen egyesületek által, a 21/1992. Korm. r. 30–43. §-ai rendelkezéseinek értelmében. A Ftvk. a fogyasztóra azonos meghatározást alkalmaz (lásd az Ftvk. Függelékének 13. pontját). Ennek megfelelően a román fogyasztóvédelmi jog terén, ami a fogyasztási cikkek eladását illeti, *jogi személyek soha nem minősülhetnek fogyasztónak* és fogyasztóvédelemben emiatt egyáltalán nem részesülhetnek.³⁰ Továbbá, a román jog értelmében egyetlen jogi személy sem járhat el természetes személyi minőségben, mivel a román jog nem ismer a két személyiséget összevonó státuszt.³¹ Itt szükséges megjegyeznünk, hogy a fogyasztó meghatározása – már az eredeti formájában³² is, amelyet a 21/1992.

29 Lásd M. Iliescu: i. m., 2013, 587. Lásd továbbá R. D. Apan: Repere în definierea noțiunii de consumator. *Pandectele Române*, különszám 2008. március 31., elérhető: <https://www.sintact.ro/#/publication/151001161> (letöltés dátuma: 2020.02.15.) A szerző véleménye szerint, az alkalmazandó norma szövege kizárólag természetes személyekre vonatkozhat.

30 Korábban elszigetelten olyan vélemények is kifejezésre kerültek a jogi szakirodalomban, melyek szerint jogi személyek is fogyasztónak minősülhetnek. Lásd M. Iliescu: i. m., 2013, 588. 1. jegyzet és 589–591. Ezek valószínűleg a fogyasztó különböző jogszabályokban fellelhető eltérő meghatározásából eredhettek, ahogyan azt Piperea említi. Utóbbi szerző korábban szintén hangoztatta a jogi személyek fogyasztóként kezelésének lehetőségét, de később elvetette e nézetet. G. Piperea: *i. m.*, 10.

31 A jogi személyiséggel rendelkező társaságokat „A társaságokról szóló 1990. évi 31. törvény” szabályozza (legutóbb újra-közzétéve a román Hivatalos Közlöny 1066/2004.11.17. számában), míg a nem profitszerzési célú jogi személyek szabályozása Az egyesületekről és alapítványokról szóló 2000. évi 26. kormányrendeletben található (közzétéve a román Hivatalos Közlöny 39/2000.01.31. számában). További jogszabályok vonatkoznak más jogi személyekre (a szabad foglalkozások gyakorlására alapított társaságokra, a szövetkezetekre, a mezőgazdasági társulásokra stb.), de ezek közül egy sem minősíthető fogyasztónak.

32 További részletekért lásd a 13. és 18. jegyzeteket *fentebb*.

Korm. r. tartalmazott – mindenkor hangsúlyozta e státus és a természetes személyi mivolt összefüggéseit.

Azon természetes személyek, akik egyéni vállalkozás formájában folytatnak gazdasági tevékenységet, *gazdálkodó szervezetnek* (a 21/1992 Korm. r. szövege szerint), illetve *eladónak* (a 449/2003. tv. értelmében) minősülnek minden olyan esetben, amikor vállalkozói minőségükben járnak el. Problémát jelenthet azonban az olyan egyéni vállalkozók³³ – például a kereskedelemben, a szolgáltatásokban, a szabad foglalkozásokban tevékenykedők – esete, akik fogyasztóként léphetnek fel egyes termékek megvételekor, miközben nem teljes mértékben vállalkozásuk tevékenységi körében járnak el, mert nem e tevékenységi körhöz fűződően szerződnek.³⁴ (Például egy ügyvéd, aki ugyanazon szerződésben egy nyomtatót vesz irodája számára és a nagyképernyőjű televíziókészüléket házi felhasználásra, egyazon eladótól.) A joggyakorlatban ilyen probléma azokban az esetekben is felmerült, amikor egy természetes személy fogyasztóvédelmi keresetet terjesztett elő olyan, jogi személy hasznára kötött, látszólag fogyasztói ügyletek vonatkozásában, amelynek keretén belül tevékenykedett. Kifejezetten a *fogyasztói vétel* területére vonatkozóan nem találtunk releváns román joggyakorlatot. Azonban egy nemrég lezárult ügyben, amelyben első fokon a Bihar Megyei Törvényszék, másodfokon pedig a Nagyváradai Ítéltábla hozott döntést, e probléma fogyasztóvédelmi vonatkozásai felvetődtek (a 2000. évi 193. törvény³⁵ által nyújtott védelem kérdésében). E határozatok bemutatását itt hasznosnak találjuk, ugyanis a 2000. évi 193. törvény fogyasztó-meghatározása alig különbözik³⁶ attól, amelyet a 449/2003. tv. ad. Az ügyben két természetes személy terjesztett elő fogyasztóvédelmi igényt, akik közül az első egy kölcsönszerződés kereteiben kölcsönvevői minőségben szerepelt, míg a második a kölcsön törlesztésére biztosítékokat szolgáltatott, a két felperes közös tulajdonában álló

33 A gazdasági tevékenységek folytatására *engedélyezett természetes személy* státusát „Az engedélyezett természetes személyek, egyéni vállalkozások és családi vállalkozások általi gazdasági tevékenységek gyakorlására vonatkozó 2008. évi 44. sürgősségi kormányrendelet” [*Ordonanța de urgență 44/2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale*], hozta létre, amely a román Hivatalos Közlöny 328/2008.04.25. számában került közzétételre. Ez lehetővé teszi az erre engedéllyel rendelkező természetes személynek, hogy gazdasági tevékenységeket egyénileg (önfoglalkoztatottként) folytasson mint kerekedő vagy szolgáltató. Hasonló státuszok léteznek a szabad foglalkozásúak, például közjegyzők, ügyvédek, könyvelők, orvosok stb. esetében is.

34 Lásd M. Iliescu: i. m., 2013, 592–593.

35 A vállalkozók és fogyasztók között kötött szerződésekbe foglalt visszaélésszerű záradékokról szóló 2000. évi 193. törvény [*Legea 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori*] a román Hivatalos Közlöny 543/2012.08.03. számában került újra-közzétételre.

36 A 2000. évi 193. törvény által adott meghatározás azonos a 449/2003. tv. a 2007. évi 363. törvénnyel módosított definícióval. Lásd a 18. jegyzetet *fentebb*.

ingatlanokon alapított jelzálog formájában. Az alperes pénztintézet állítása szerint a kölcsön kihelyezése a felperesek vállalkozói tevékenységének figyelembevételével történt, akik ingatlanfejlesztési és -értékesítési tevékenységet folytattak. A per folyamán született határozatok hivatkoztak az Európai Unió Bíróságának (EUB) a C-269/95 *Benincasa*,³⁷ a C-464/01 *Johann Gruber*³⁸ és a C-110/14 *Horățiu Ovidiu Costea*³⁹ ügyben született határozataira.

Az elsőfokon eljáró bíróság a keresetet érdemben elutasította,⁴⁰ azonban megállapította, hogy a felperesek keresetindítási joggal rendelkeztek, mivel fogyasztók. A másodfokú bíróság a keresetet, mint elfogadhatatlant utasította el, anélkül, hogy érdemi megalapozottságát megvizsgálta volna. Határozata indokolásában megállapította: a felperesek, bár fogyasztói hitelhez folyamodtak, illetve ilyen hitelhez nyújtottak biztosítékokat, nem rendelkeznek keresetindítási joggal, ugyanis bizonyítást nyert, hogy a hitel vállalkozói tevékenységük során került felhasználásra. A másodfokú bíróság érvelése figyelmen kívül hagyta az EUB újabb megállapításait, amelyek a C-464/01 *Johann Gruber* ítélet indokolásában olvashatók, előnyben részesítve a C-269/95 *Benincasa* ítéletben megfogalmazott érvelést, mikor megállapította: *„kizárólag olyan szerződések esetén, amelyek bármely vállalkozói tevékenységen kívül és attól, vagy annak céljától, függetlenül, a magánszemély személyes fogyasztási szükségleteinek kielégítése egyedüli céljával kerültek megkötésre, képezhetik részét annak a különleges rendszernek, amely a fogyasztóvédelem kérdéseire alkalmazandó, míg ilyen védelem nem indokolt olyan szerződés esetében, melynek célja vállalkozási tevékenység (...)”*⁴¹

A Legfelsőbb Semmítő- és Ítélszék egyik nemrég közzétett határozatában⁴² hasonló következtetéseket fogalmaz meg. Szükséges megjegyeznünk, hogy az EUB a C-464/01 *Johann Gruber* ügyben hozott határozatában megállapította: a fogyasztóvédelmi normák csupán azokban az esetekben nyújtanak védelmet, amikor a szerződés vállalkozási

37 C-269/95. sz. *Francesco Benincasa v. Dentalkit Srl* ügyben 1997. július 3-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:1997:337).

38 C-464/01. sz. *Johann Gruber v. Bay Wa AG* ügyben 2005. január 20-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2005:32).

39 C-110/14. sz. *Horățiu Ovidiu Costea v. SC Volksbank România SA* ügyben 2015. szeptember 3-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2015:538).

40 Bihar Megyei Törvényszék, 2018. július 5-i 166/2018. sz. polgári határozata (<https://www.sintact.ro>, letöltés dátuma: 2020.02.12.)

41 Nagyváradai Ítélotábla, 2019. május 7-i 158/2019. sz. polgári határozata (<https://www.sintact.ro>, letöltés ideje: 2020.02.12.)

42 Legfelsőbb Semmítő- és Ítélszék, Második Polgári Kollégium, 2018. február 2-i 479/2018. sz. határozata (<http://www.scj.ro>, letöltés ideje: 2020.02.12.)

tartalma „elhanyagolható”⁴³ (vagyis a szerződés nem kell, hogy *teljesen* független legyen a vállalkozási tevékenységtől, ahogyan az a román ítélkezési gyakorlatban megállapítást nyert). A román jogalkotó nem határozott meg semmilyen mennyiségi vagy minőségi kritériumot, az EUB C-464/01, *Johann Gruber* és C-110/14, *Horățiu Ovidiu Costea* ügyekben született határozatainak megfelelő megoldás átültetésére, így a természetes személy fogyasztóvá vagy vállalkozóvá minősítése eseti alapon valósul meg a bíróságok által. A Legfelsőbb Semmitő- és Ítélszék nem hozott létre⁴⁴ általános, objektív kritériumrendszert e probléma megoldására. Emiatt azt a következtetést kell levonnunk, hogy bármely természetes személy, akinek vállalkozói tevékenysége az RPtk. 3. §-ának értelmében,⁴⁵ egy másik személlyel létesített szerződéses jogviszony keretein belül bármilyen csekély mértékben is érvényre jut, nem minősülhet fogyasztónak, még abban az esetben sem, ha e vállalkozói minőség az ügyletet tekintve elhanyagolható. E következtetéseket azon fenntartással kell megfogalmaznunk, hogy a fenti joggyakorlat kizárólag a visszaélésszerű szerződéses záradékokra vonatkozó fogyasztóvédelmi keresetek tekintetében alakult ki, így azok a bíróságok, amelyeknek a jótállás vagy a szavatosság fogyasztóvédelmi vonatkozású normáit kell a jövőben alkalmazniuk, attól eltérően is határozhatnak majd.

3. A szerződésszerűség vizsgálata és terjedelme a belső jogban és a joggyakorlatban

Az 1999/44/EK irányelv 2. cikkének rendelkezései a román belső jogba a 449/2003. tv. II. fejezetében kerültek átültetésre [a 449/2003. tv. 5–8 §-ai, ahol az 5. § az irányelv 2. cikke (1) és (2) bekezdései szövegével analóg, míg a törvény minden további §-a az irányelv 2. cikke további egy-egy bekezdésének felel meg]. A román norma e téren az irányelv többé-kevésbé szöveghű fordítása, azzal a legjelentősebb eltéréssel, hogy a fogyasztási cikk fogalma helyett termék⁴⁶

43 C- 464/01, *Johann Gruber* ügyben született ítélet, 39. és 41. ítéletpontok.

44 A román Legfelsőbb Semmitő- és Ítélszék a belső jogban előírt előzetes döntéshozatal iránt megkeresésre került annak érdekében, hogy kötelező erővel határozza meg, mely kritériumok alapján minősíthető egy személy fogyasztónak, amikor e minősítés vitatott. Az erre irányuló megkeresést formai okokra hivatkozva visszautasította. Mindazonáltal visszautasító határozatában (Legfelsőbb Semmitő- és Ítélszék 2018. június 4-i 37/2018. sz. határozata előzetes döntéshozatali kérdésről, 53. bekezdés) a Semmitőszék elismerte, hogy e kérdéskörben a joggyakorlat nem egyhangú (<http://www.scj.ro>, letöltés ideje: 2020.02.12.).

45 Következtetésünket a Legfelsőbb Semmitő- és Ítélszék gyakorlatára alapozzuk, amelyet fentebb ismertettünk, valamint e bíróság Második Polgári Kollégiumának 2016. március 2-i 441/2016. és 2017. január 26-i 115/2017. sz. határozataira (<http://www.scj.ro>, letöltés ideje: 2020.02.19.)

46 A *termékek* meghatározása a 449/2003. tv. 2. §-ának b) pontja értelmében *mozgatható testi tárgyak, amelyek*

áll. Emiatt a megfelelőség fogyasztási célú adásvételi szerződésekben minden szempontból azonos feltételek szerint kerül megállapításra, mint azok melyeket az 1999/44/EK irányelv tartalmaz. A RPtk. 1716. §-a is hasonló rendelkezéseket ír elő, bár ezek a fogyasztási célú adásvétel esetében nem alkalmazandók. A termékek megfelelőnek tekintendők a román jog szerint (449/2003. tv. 5. §) amennyiben:⁴⁷

- megfelelnek az eladó által nyújtott leírásnak és azonos tulajdonságokkal, illetve jellemzőkkel rendelkeznek, mint az eladó által bemutatott minta vagy modell,
- megfelelnek bármely kifejezett célnak, amelyet a fogyasztó igényelt, amennyiben e célt az eladó tudomására hozta és azt az eladó elfogadta, legkésőbb a szerződéskötés pillanatában,
- megfelelnek azoknak a céloknak, amelyekre azonos természetű dolgok szokványosan felhasználásra kerülnek,
- szem előtt tartva az eladó, a gyártó, vagy ezek bármelyikének képviselője által azonos típusú termékek jellemzőire tett nyilvános nyilatkozatait,
 - kiemelten akkor, ha ezek reklámokban vagy a termék címkéjén szerepelnek – a termék azokkal a szokványos minőségi és működési jellemzőkkel rendelkezik, amelyeket a fogyasztó ésszerűen elvárhat.

A román jogi szakirodalom, amikor a megfelelés fogalmát kísérelte meg a polgári jog fogalmaival összefüggésbe hozni, megállapította, hogy a megfelelés abban az esetben létezik, amikor a termék a fogyasztó számára átadásra került a szerződésnek megfelelően, azt nem sújtják rejtett hibák, a fogyasztó nincs tévedésben annak tartalmát, vagy anyagát illetően, és a fogyasztó nem került megtévesztésre az eladó által tett csalárd nyilatkozatok, vagy az általa elkövetett cselekmények, illetve mulasztások miatt.⁴⁸ Itt szükséges megjegyezni, hogy a *célnak való megfelelés* – még abban az esetben sem, ha e célt a fogyasztó

végző felhasználási célja a fogyasztás, vagy más, egy vagy több egyén általi felhasználás. Az elkobzás után eladott dolgok, a kényszervégrehajtás folyamán vagy bírósági határozat alapján értékesített dolgok, a víz, valamint a nem különálló csomagolásban, vagy előre meghatározott mennyiségben értékesített gázhalmazállapotú anyagok, illetve az elektromos áram nem esnek a 449/2003. tv. tárgyi hatálya alá. Emiatt a törvény tárgyi hatálya az ingatlanokra és a szolgáltatásokra nem terjed ki. Lásd I.-F. Popa, *i. m.*, 2005, 162. Egyes szerzők úgy tekintik, hogy az épületekbe beépített építőanyagok termékeknek minősíthetők (E. M. Minea: *Incidența reglementărilor vizând protecția consumatorilor în domeniul construcțiilor de locuințe. Revista Română de Drept al Afacerilor*, 2010/9. 27.), bár ezen értelmezés téves.

47 A. N. Gheorghe, C. Spasici, D. S. Arjoca: *Dreptul consumației*. Editura Hamangiu, București, 2012, 219.

48 I.-F. Popa, *i. m.*, 2005, 166.

kifejezetten megjelölte, vagy azt az eladó hallgatólagosan feltételezte – nem foglalható bele a hagyományos polgári jogi értelmezési keretbe.

A 449/2003. tv. (8. §) rendelkezései értelmében a teljesítés abban az esetben sem szerződészerű, ha a megfeleléshez felsorolt feltételek teljesülnek ugyan, de a termék szakszerűtlen telepítésének (összeszerelésének) tulajdoníthatóan nem felel meg a szerződés explicit, illetve implicit tartalmának. Ebben az esetben lényegtelen, hogy a telepítést az eladó, vagy az eladó helyett, de annak megbízásából eljáró harmadik személy végezte. Ugyanez alkalmazandó a fogyasztó által elvégzett szakszerűtlen telepítésre is, utóbbi esetben akkor, ha ennek okát a fogyasztónak adott téves utasítások adják.⁴⁹ A jogszabály szövege nem tartalmaz külön rendelkezést, amely szűkítené azon (harmadik) személyek körét, akiknek a téves utasítás tulajdonítható, emiatt a fogyasztó a megfelelés hiányára abban az esetben is hivatkozhat, ha az összeállítási, illetve telepítési utasítások a gyártótól vagy az eladó nevében eljáró harmadik személytől származnak.

A szavatossági, vagy jótállási igény semmilyen olyan esetben nem érvényesíthető, amikor a szerződéskötés pillanatában a fogyasztó tudta, vagy tudnia kellett, hogy a termék nem megfelelő. A fogyasztó abban az esetben sem érvényesítheti a szavatosságot vagy jótállást, ha a termék meg nem felelése a fogyasztó által szolgáltatott alanyanyagoknak tulajdonítható. Végezetül, az említett formában bekövetkező fogyasztói jogvédelem akkor sem lehetséges, ha az eladó bizonyítja, hogy a nyilatkozat, amelynek alapján a fogyasztó jótállási követelését érvényesíteni szeretné, számára nem volt – és nem is lehetett – ismert, vagy e nyilatkozatot a szerződéskötés pillanatában az eladó már visszavonta. Azonos kimentési indok áll fenn abban az esetben is, amikor bizonyítást nyer, hogy a nyilatkozat nem bírt jelentőséggel a fogyasztó szerződéskötési akaratának kialakításában (449/2003. tv. 6–7. §-ai). A megfelelés hiánya a 449/2003. tv. értelmében abban az esetben sem felhívható, amikor a fogyasztó soha nem lépett a termék birtokába. Ezekben az esetekben a fogyasztó számára az RPTk. rendelkezései szerinti jogvédelmi eszközök állnak rendelkezésre (a teljesítés kikényszerítése, a szerződés felbontása, a szerződéstől történő elállás).⁵⁰

Ami a termékdokumentációra vonatkozó belső szabályokat illeti, a 449/2003. tv. ezek tartalmára nézve nem tartalmaz érdemleges rendelkezéseket. Ilyen szabályok

49 F. Tudoriu, C. A. Popârțac: *Drepturile consumatorului. O provocare pentru afaceri*, Universul Juridic, București, 2013, 158.

50 E. Mihai: *Contractul de credit pentru consum în viziunea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010. Revista Română de Drept al Afacerilor*, 2012/5. 43. Egyetértünk ezzel a következtetéssel a fogyasztói jogok terén, amelyek főszabály szerint nincsenek alávetve az RPTk. normáinak, de ezt nem tekintjük általános

a Ftvk. tartalmában lelhetők fel (38–63. §-ok). E normák legtöbbször a fogyasztók tájékoztatására vonatkozik, illetve a termékek címkézésére. A fogyasztónak ezek értelmében joga van a termék kockázataira (Ftvk. 48. §) és „lényeges jellemzőire” (Ftvk. 45. §) nézve teljeskörű tájékoztatásban részesülni, annak érdekében, hogy az illető vétel kapcsán a megfelelő információk birtokában (a román jogszöveg szerint „racionális” módon) dönthessen. A szükséges információt tartalmazhatja a termék címkéje, csomagolása, technikai információkat tartalmazó más anyagok, vagy a felhasználói útmutató (Ftvk. 47. §). A fogyasztó egészsége és biztonsága védelmében közölt információkat a román norma értelmében lehetőség szerint könnyen értelmezhető, a nemzetközi gyakorlatban használatos grafikus szimbólumok segítségével ajánlatos közölni (Ftvk. 46. §). A tartós felhasználású termékek esetében, amikor ezt jogszabály kifejezett rendelkezése előírja, kötelező a termékkel együtt a fogyasztó számára a jótállási jegy, a termék jelentős technikai információinak leírása, valamint a gyártó által biztosított telepítési, összeállítási, használati és karbantartási útmutató, valamint a megfelelési tanúsítvány átadása is (Ftvk. 53. §). Az itt felsorolt anyagokat román nyelven szükséges a fogyasztó rendelkezésére bocsátani, anélkül, hogy a román nyelv mellett más nyelvek használata korlátozva lenne (Ftvk. 55. §). Erre irányuló igény esetén a termék használatát a vételt követően (és a lehetőségekhez mérten) az eladó a felhasználónak gyakorlatban kell, hogy bemutassa (Ftvk. 59. §).

A román jog nem szabályozza más, általános normák útján a termékek értékesítésének kötelező feltételeit, és nem írja elő (de nem is tiltja) ilyen feltételek szakmai szervezetek általi kidolgozását, ezzel lehetővé téve az önszabályozást egyes gazdasági szereplők esetében.

4. A szavatossági és jótállási igény érvényesítésének szabályai

A szavatosság vagy jótállás érvényesítése során a fogyasztó a termék megfelelőségének helyreállítására tarthat igényt. Ezen intézkedéseket a 449/2003. tv. 10. §-a nevesíti. A fogyasztó kérheti: a termék 1. kijavítását, 2. kicserélését, 3. a vételár visszafizetését, vagy – esettől függően – annak csökkentését arányosan a meg nem felelés mértékével. Ezen intézkedések bármelyikét a fogyasztó ingyenesen kérheti. Az 1999/44/EK irányelv 3. cikkének rendelkezéseivel

érvényűnek. A román jogi szakirodalom általában úgy értékeli, hogy a szerződésszerű teljesítés egyik feltétele a vevő a megvett dolog birtokába helyezése. Lásd I.-F. Popa: Conformitatea lucrului vândut – Între rigiditate tradițională și funcționalism. *Revista Română de Drept Privat*, 2009/1. 136–138.

összhangban – amelyeket a román jogalkotó a belső jogba lényegében szó szerint ültetett át – a felek között keletkezett ellenkező egyezség hiányában, a fogyasztó *elsődleges intézkedésként* a termék kijavítását vagy kicserélését kérelmezheti, és csupán mint szubszidiárius intézkedést kérheti a vételár lecsökkentését vagy visszafizetését, azokban az esetekben amikor a kijavítás vagy a kicserélés lehetetlen, illetve aránytalan intézkedés lenne. A termék kijavítására vagy kicserélésére vonatkozó észszerű időtartam az 1999/44/EK irányelv 3. cikkének (3) bekezdésébe foglalt kritériumát a román jogalkotó számszerűsítette a 449/2003. tv. 11. §-ának (4) bekezdésében. Eszerint az intézkedések foganatosítása *maximum 15 naptári napon belül* kell, hogy bekövetkezzen attól az időponttól számítva, amikor a fogyasztó az eladót a termék nem megfelelő mivoltáról értesítette, vagy a terméket az eladónak, illetve az eladó által e célból meghatalmazott más személynek okirattal igazolható módon átadta. További járulékos jogszabályi előírásként, amely az átültetendő irányelvi normákat bővíti, a 449/2003. tv. 11. §-ának (5) bekezdése előírja, hogy a javítás során csupán új alkatrészek használhatók. Amennyiben a termék helyettesítésre kerül, az eladó ugyanazon jóállás biztosítására köteles a helyettesítő termék vonatkozásában, mint az eredeti termék esetén, azonban ennek jogalapja *ope legis* a törvényben előírt szavatosság lesz [449/2003. tv. 11. § (6) bekezdés].

Némileg eltérően az 1999/44/EK irányelv 3. cikkének (5) bekezdésében foglaltrendelkezésektől, a 449/2003. tv. 13. §-a – amely ezen irányelvi rendelkezések átültetésére hivatott – nem taxatív módon sorolja fel azokat a helyzeteket, amikor a fogyasztó kérheti az ár csökkentését, vagy elállhat a szerződéstől. A felsorolt helyzetek,⁵¹ – amelyek majdnem azonosak az 1999/44/EK irányelv 3. cikkének (5) bekezdésében foglaltakkal – emiatt csupán példálózó felsorolás elemeinek minősíthetők. Az 1999/44/EK irányelv vélhetően téves román fordításából adódóan a 449/2003. tv. 13. §-ának a) pontja értelmében az ár csökkentése nem csupán abban az esetben lehetséges, amikor „*A fogyasztó (...) nem jogosult sem a fogyasztási cikk kijavítására, sem a kicserélésére*” az 1999/44/EK irányelv értelmében, hanem minden olyan esetben, amikor „számára a kijavítás vagy kicserélés nem kedvez” (vagyis olyan esetekben is, amikor a kijavítás vagy kicserélés számára már nem hasznos). A fogyasztó nem állhat el a szerződéstől, ha

51 A 449/2003. tv. három ilyen helyzetet sorol fel annak 13. §-ában: 1. ha a fogyasztó számára a dolog kijavítása vagy kicserélése *nem kedvező*, 2. ha az eladó a terméket nem javította ki vagy nem cserélte ki észszerű időn belül, és 3. ha az eladó a kijavítást vagy kicserélést nem olyan módon valósította meg, hogy ezzel a fogyasztó számára okozott jelentős kellemetlenséget orvosolja. Emiatt a fogyasztó csupán azokban az esetekben állhat el a szerződéstől, amikor más módon jogséreleme nem orvosolható, vagy a jogsérelem elhárításának eszköze e célt nem teljesítette. N. A. Daghie: Aspecte teoretice și practice privind condițiile cerute pentru admisibilitatea rezoluțiunii judiciare. *Revista Română de Drept privat*, 2009/6. 55–56.

a meg nem felelés *csékély* (449/2003. tv. 14. §). A meg nem felelés mértékének megállapítása a konkrét esetekben elengedhetetlen. E kérdésben a román szakirodalomban megfogalmazódott az a nézet, miszerint a szerződészerű teljesítés elmaradása a fogyasztóvédelem terén szélesebb jelentéstartalommal veendő figyelembe, mint általában, másfajtaszerződések esetén. E fogalom ilyenkor tartalmazza „*a szerződészerű teljesítés elmaradásának felmérésére alkalmazandó komplex kritériumokat (...), szem előtt tartva az adásvételi szerződésnek való megfelelést és a fogyasztó jogos elvárásait a szerződés tartalmához viszonyítva.*”⁵² E nézet szerint a szerződészerű teljesítés fogalma magában foglalná a termék szerződészerű átadását⁵³ és az érte nyújtandó szavatosságot rejtett hibák, illetve a termék anyaga tekintetében fennálló esetleges fogyasztói tévedés esetén.⁵⁴

Amennyiben az eladó jótállást⁵⁵ (a román szaknyelvben törvényes garanciát) is ajánl, (vagyis olyan szerződéses garanciát vállal, amely a jótállási jegy tartalmának, vagy a termékre vonatkozó reklámanyagok állításainak való megfelelést biztosítja) az eladót e jótállás kötelezi. Semmilyen, a felek között kötött egyezség (ideértve a jótállási feltételeket is) nem csökkentheti vagy hatálytalaníthatja a 449/2003. tv. által az eladó terhére rótt kötelezettségeket, amennyiben annak megkötése a megfelelés hiányának a vevő általi észlelése és az eladó iránti közlése előtt történt [449/2003. tv. 22. § (1) bekezdés]. Az ilyen egyezség semmis, kivéve, amikor tárgy használt termékek esetén a törvényben előírt jótállási határidő lecsökkentése, és a felek által megszabott határidő egy évnél nem rövidebb. Az eladó által nyújtott jótállás ilyenkor a törvényben előírt szavatosság mértékét csökkentheti. Az eladó kedvezőbb feltételek mellett vállalhat szerződéses természetű, nem-fogyasztói jótállást is: a vevő számára többletköltséget feltételező módon további, a 449/2003. törvényben nem előírt intézkedésekben megnyilvánuló jótállás biztosítására is kötelezheti magát. E többletköltség ellenében nyújtott jótállás már nem a 449/2003. tv. által szabályozott (definíciójából eredően *ingyenes*) „kereskedelmi” jótállásnak minősül majd, emiatt arra a 449/2003. tv. tárgyi hatálya nem terjed ki.

52 V. Terzea: Neexecutarea obligațiilor contractuale. *Revista Română de Drept Privat*, 2018/6. 522. Más szerzők *kettős megfelelésről* beszélnek, egyrészt az adásvételi szerződéssel (objektív kritérium), másrészt a fogyasztó elvárásaival (szubjektív kritérium) szemben. I.-F. Popa, *i. m.*, 2005, 165–168.

53 Nem értünk egyet ezzel a következtetéssel. Ahogyan azt fentebb már említettük, a megfelelés hiánya csupán abban az esetben hozható fel, amikor a fogyasztó a termék birtokába lépett, ugyanis e fogyasztó a meg nem felelésre csupán annak általa történő megállapítását követően hivatkozhat.

54 Lásd V. Terzea: *i. m.*, 522–523.

55 Lásd a 26. jegyzetet *fentebb*.

A 449/2003. tv. előírásai megfelelnek az EUB *Weber és Putz* ügyekben⁵⁶ kimunkált gyakorlatának, köszönhetően az *Egyes fogyasztóvédelmi vonatkozású jogszabályok módosítására és kiegészítésére vonatkozó 2008. évi 174. sürgősségi kormányrendelet* által véghez vitt módosításoknak. A rendelet módosította a 449/2003. tv. 12. §-ának rendelkezéseit, annak érdekében, hogy biztosítsa, a megfelelés helyreállításának – a fogyasztó szempontjából – ingyenes jellegét annak minden elemére nézve, ideértve a „(...) postázás, fuvarozás, rakodás, diagnosztika, szakértői véleményezés, eltávolítás, visszaépítés, munkadíjak, anyagok és csomagolás” költségeit. A felek nem köthetik ki a költségek megosztásának semmilyen olyan formáját, amely e szabálytól a fogyasztó számára hátrányos módon eltérne, ugyanis ez a *de minimis* kötelezettségeket előíró szavatosság keretein belül került szabályozásra. Így a termék eltávolításának és visszaépítésének költségeit az eladó viseli attól függetlenül, hogy a termék beépítése az eladó, a vevő, vagy egy erre engedéllyel rendelkező harmadik személy által történt. Emiatt a román norma nem tér el a *Weber és Putz* ügyekben született határozat rendelkező részében adott első választól.

A *Weber és Putz* határozat rendelkező részében megfogalmazott második következtetés szintén összhangban van a román joggal. A 449/2003. tv. 11. §-ának (2) bekezdése alapján az eladó abban az esetben minősítheti a termék kijavítására irányuló egyes intézkedéseket aránytalannak, ha azok számára észszerűtlenül magas költségeket feltételeznek, *bármely más lehetséges, a megfelelés helyreállítását célzó* intézkedéshez képest, figyelembe véve többek között a termék értékét abban az esetben, ha az a szerződésnek megfelelne, illetve a meg nem felelés jelentőségét is. Emiatt, ha a kicserélés költsége az eladó számára aránytalan lenne, más intézkedésekkel szükséges a megfelelést helyreállítani. A *Weber és Putz* ügyekben született határozat második következtetésének premisszája, hogy a kicserélés az egyedüli lehetséges helyreállítási intézkedés. A román norma által a különböző helyreállítási intézkedések összehasonlításának kritériuma abból a premisszából indul ki, hogy legalább két helyreállítási intézkedésnek lehetségesnek kell lennie. Emiatt az eladó nem hivatkozhat a kicserélés költségeinek aránytalanságára abban az esetben, ha a kicserélés a megfelelés helyreállítására lehetséges *egyedüli* intézkedés lenne.

⁵⁶ C-65/09. sz. *Gebr. Weber GmbH v. Jürgen Wittmer* és C-87/09 *Ingrid Putz v. Medianess Electronics GmbH* egyesített ügyekben 2011. június 16-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2011:396). A *Weber és Putz* ügyekben hozott határozat kommentárjáért román nyelven lásd A. Groza: *Din jurisprudența recentă a Curții de Justiție a Uniunii Europene. Revista Forumul Judecătoria*, 2011/4. 232–235.

5. A szavatossági és jótállási igény érvényesítésére nyitva álló határidők a román jogban

5.1. Általános szabályok

A szavatosság és jótállás érvényesítésére vonatkozó határidőket a 449/2003. tv. szabályozza, annak V. fejezetében (16–18. §-ok).⁵⁷ Az eladóval szemben szavatosság akkor érvényesíthető, ha a megfelelés hiánya a termék a vevőnek történő átadásától számított kétéves határidőn belül válik észlelhetővé (449/2003. tv. 16. §). A termék átadása alatt az a pillanat értendő, amikortól a fogyasztó a termék birtokába lép [449/2003. tv. 22. § (6) bekezdés I. fordulat]. E szabály érvényesül a jótállás esetén is, ha a felek egyezségükkel másként (a fogyasztónak kedvezőbb módon) nem rendelkeznek. A szavatossági idő csökkentése nem lehetséges a jótállás szerződéses szabályainak keretein belül,⁵⁸ kivéve, amennyiben a szerződés használt termékre vonatkozik, és a lecsökkentett határidő még ebben az esetben sem lehet rövidebb egy évnél [449/2003. tv. 22. § (2) bekezdés].⁵⁹ E rendelkezések megfelelnek az 1999/44/EK irányelv 5. cikk (1) bekezdésének (első fordulat). A kétéves határidő időtartama *ope legis* lecsökken a termék átlagos használati idejére, abban az esetben, ha az a kétéves időtartamnál rövidebb lenne (449/2003. tv. 16². §).⁶⁰

A határidő az RPtk. 2552. §-ában előírt, a határidők számítására általánosan vonatkozó normák szerint számítandó. Ez ugyanazon hónap ugyanazon napján telik le, amikor a termék átadása a fogyasztó számára bekövetkezett, a kétéves időtartam elteltével. Az RPtk. rejtett hibákból eredő nem megfelelő teljesítésre az általános adásvételi szerződések esetében a fogyasztóvédelmi szavatosságtól kifejezetten elkülönülő (eszköz-) szavatosságot biztosít (RPtk. 1707–1715 §-ai). Felvetődik tehát a kérdés: a szavatossági időtartam kezdetének meghatározására fogyasztói szerződések esetében alkalmazható-e az RPtk. normáiba foglalt különös szabály [melynek értelmében a határidő számítása egy évvel az eladott dolog vevőnek való átadását követően *ope legis* megkezdődik, az RPtk. 2531. § (1) bekezdésének a) pontja szerint, amennyiben a rejtett hiba felfedezésére ennél hamarabb nem került sor]? Ez álláspontunk szerint nem lehetséges, mivel

57 A határidők természetének részletes elemzéséhez lásd I.-F. Popa: Regimul juridic al termenelor în materia garanției de conformitate. *Revista Română de Drept Privat*, 2007/4.

58 A határidő kögens természetű. I.-F. Popa: *i. m.*, 2007.

59 Lásd A. N. Gheorghe, C. Spasici, D. S. Arjoca: *i. m.*, 222. F. Tudoriu, C. A. Popârțac: *i. m.*, 158–159.

60 A. N. Gheorghe, C. Spasici, D. S. Arjoca: *i. m.*, 221.

a 449/2003. tv. rendelkezései az RPtK. rendelkezéseivel szemben elsőbbséggel alkalmazandók fogyasztói eladások esetében, az RPtK. 2531. § (5) bekezdése értelmében. E megoldás összeegyeztethető az 1999/44/EK irányelv 5. cikkének (1) bekezdésével is.

A *kétéves határidő természetét* illetően, amelyen belül a meg nem felelés felhozható (amely a termék esetlegesen két évet meghaladó átlagos használati idejére a 449/2003. tv. 16¹. §-ának értelmében *ope legis* meghosszabbodik), ezt a román joggyakorlat még nem határozta meg. Ha a határidő *elévülési jellegű határidőnek* minősülne, ez több okból is felfüggeszthető lenne, illetve számítása újrakezdődhetne (többek között abban az esetben, ha az eladó a szavatosság vagy jóállás iránti késedelmes kérelmet akár implicit módon és akár csak részben is elfogadja). Ezzel az értelmezéssel nem értünk egyet,⁶¹ mivel a 449/2003. tv. 16. §-ának rendelkezései – amelyek az 1999/44/EK irányelv 5. cikke (1) bekezdésének felelnek meg – az eladó felelősségére, és nem a vele szembeni keresetindításra vonatkoznak. Ugyanezen következtetések arra a kéthónapos időtartamra is *mutatis mutandis* érvényesek, amelyen belül a fogyasztónak az eladót tájékoztatnia kell meg nem felelésről.⁶² Ebben az értelemben, a határidő nem elévülési, hanem *jogvesztő* (záros) jellegű, letelte után a vevő nem érvényesítheti igényét. A jogvesztő határidőkre az RPtK. sokkal szigorúbb szabályokat alkalmaz mind felfüggesztésük, mind pedig azok számításának újrakezdése esetén (RPtK. 2545–2550. §-ai). Jogvesztő határidők főszabály szerint nem függeszthetők fel, és számításuk nem kezdődhet újra [RPtK. 2548. §, (1) bekezdés] a *vis maior* által indokolt esetek kivételével, amelynek e határidőket is felfüggesztik.

A szavatosság és jóállás érvényesítésére megszabott határidő *ipso iure* meghosszabbodik azzal az időtartammal, amely alatt a termék működésképtelen, vagy rendetetésének betöltésére alkalmatlan volt a megfelelés hiánya miatt. Ez az időtartam attól a pillanattól számítható, amikortól az eladó tájékoztatása a meg nem felelésről megtörtént (abban az esetben is, ha a közlés tényét a felek írásban nem rögzítették), vagy amikortól a vevő a terméket az eladónak, vagy más, az eladó által a termék kijavítására meghatalmazott szervnek vagy személynek átadta, illetve attól a pillanattól, amikor a vevő írásban kérte az eladótól a termék elszállítását [449/2003. tv. 22. § (3) bekezdés].

61 Ebben az értelemben lásd I.-F. Popa: *i. m.*, 2007.

62 Valamelyest ellentétes értelemben lásd I.-F. Popa: *i. m.*, 2007.

Csupán a tartós felhasználású termékek esetében következik be a szavatossági és jótállási határidők törvényi kiterjesztése kicserélés esetén,⁶³ és csupán akkor, amikor velük ekvivalens, új termékekkel kerültek kicserélésre [449/2003. tv. 22. § (4) bekezdés]. A kiterjesztett határidő a csereterméknek a vevő számára történő átadásától számítandó. A 449/2003. tv. nem írja elő a határidő kiterjesztését a termék kijavítása esetén. E helyzetet azonban a következőképpen teszi kedvezőbbé a jogalkotó. Amikor egy tartós felhasználású termék meg nem felelését a szavatossági időn belül észlelik, és a termék a szavatossági időtartamot legkevesebb 10%-kal meghaladó ideig használhatatlan volt, illetve kijavítása nem lehetséges, az eladónak azt ki kell cserélnie, vagy a vételárat vissza kell fizetnie a fogyasztó számára [449/2003. tv. 22. § (5) bekezdés].

5.2. Rejtett hibák

A fogyasztók kérhetik a rendeltetésszerű használatra alkalmatlanná vált termékek „helyreállítását” (tehát kijavítását), vagy kicserélését olyan rejtett hibák⁶⁴ esetén, amelyek a termék átlagos használati ideje alatt kerültek észlelésre, amennyiben az átlagos használati idő a szavatosság kétéves időtartamát meghaladná (449/2003. tv. 16¹. §). Ilyenkor a fogyasztó csupán abban az esetben fordulhat kérelemmel az eladóhoz, ha számára jogszabály erre lehetőséget biztosít (a 449/2003. tv. megfogalmazása szerint), esetünkben az RPtk. rejtett hibákra vonatkozó szabályai szerint. E hibák elhárításának módzatait a törvény a termék kijavítására vagy kicserélésére korlátozza. Rejtett hibák esetén a kétéves szavatossági idő attól az időponttól számítandó, amikor az ügyben megkeresett semleges szakértő (például az igazságügyi szakértői testület tagja) a hibára vonatkozó szakértői véleményét ismertette [21/1992 Korm. r. 13. § (2) bekezdés]. E jogszabály a szakirodalom⁶⁵ vélekedése szerint különös norma a 449/2003. tv. rendelkezéseikhez képest, ezért ebben az esetben a 449/2003. évi tv. határidő-számítási mechanizmusát felülírja.

63 A tartós fogyasztási cikkek fogalmát a 449/2003. tv. 2. §-ának i) pontja határozza meg, melynek értelmében ilyenek a „komplex termékek, amelyeket alkatrészek és alegységek alkotnak, amelyek tervezése, felépítése olyan jellegű, hogy ezek adott átlagos ideig felhasználhatók legyenek, és melyek esetében adott a javítás és a karbantartás lehetősége”. (A szöveg a román normaszöveg pontos fordítása, a közelebbiről meg nem határozott átlagos használati idő a jogalkotó megfogalmazása.)

64 E hibák minden kritériumnak meg kell, hogy feleljenek, amelyeket a jogszabály előír annak érdekében, hogy rejtettnek minősülhessenek. F. Tudoriu, C. A. Popârțac: *i. m.*, 161.

65 I.-F. Popa: *i. m.*, 2007.

5.3. Az eladó tájékoztatása

A 449/2003. tv. rendelkezései (17. §) két hónapos határidőt írnak elő, amelyen belül a fogyasztónak tájékoztatnia kell az eladót a megfelelés hiányáról, annak érdekében, hogy élhessen a szavatosság vagy a jótállás által biztosított jogokkal. E rendelkezés az 1999/44/EK irányelv 5. cikkének (2) bekezdésén alapul, amely e határidő rögzítését kifejezetten megengedi a tagállamok számára. Az eladó e határidőn belüli tájékoztatásának elmulasztása a fogyasztó szavatosságból vagy jótállásból eredő jogainak elvesztésével jár (utóbbi esetben a felek kedvezőbb szerződéses egyezsége hiányában).

6. A szavatosságra és jótállásra vonatkozó különös szabályok

A fogyasztási termékekre nyújtandó szavatosságra és jótállásra vonatkozó részletes szabályok mind a fogyasztók, mind pedig az eladók számára egy sor kötelezettséget írnak elő. Ezek különbözhetnek annak függvényében, hogy a garancia szavatosság formáját ölti, vagy a termékre az eladó jótállást (is) biztosított. A fogyasztó minden esetben hivatkozhat a szavatosságra, és emellett, ha jótállásra is jogosult, e garanciát is érvényesítheti, anélkül, hogy a szavatosságról lemondana. A reklámokban a megfelelésre vonatkozóan tett állítások is jótállást keletkeztetnek. A vevő kiterjesztett jótállásban is részesülhet, ha az eladó külön fizetési kötelezettség ellenében számára ilyet biztosít, ezt azonban a fogyasztóvédelmi normák nem szabályozzák.

A jótállási jegyet, amely a szavatosság és jótállás feltételeit rögzíti, a fogyasztó számára írásban vagy más tartós médiumon (például kompaktlemezen) kell átadni, de főszabály szerint csupán azokban az esetekben, ha erre a fogyasztó igényt tart [449/2003. tv. 21. § (1) bekezdés]. Az eladó azonban köteles a tartós felhasználású termékek vevőinek minden esetben írásban jótállási jegyet biztosítani. Az adásvételi szerződés, a jótállási jegy, illetve bármilyen dokumentáció, amely a termékre vonatkozik, román nyelven szerkesztendő [21/1992. Korm. r. 20. § (5) bekezdés, Ftvk. 55. §], de ezek más nyelveken írt információkat is tartalmazhatnak. Amennyiben az eladó a jótállásra vonatkozó nyilatkozatait tartalmazó jótállási jegyet nem adja át a vevő számára, e mulasztás a vevő számára nem járhat hátránnyal, utóbbi ebben az esetben szavatosságban vagy jótállásban ilyen okirat hiányában is részesül [449/2003. tv. 21. § (2) bekezdés].

Az eladó által nyújtott bármely jótállás, amelyet a jótállási jegy tartalmaz, vagy amelyre reklámokban történt utalás, kötelező az eladóra nézve (449/2003. tv. 19. §). Bármely, ilyen jótállás alapján az eladó által kibocsátott (a 449/2003. tv. 20. §-ában szabályozott) jótállási jegyet a laikusok számára érthető módon kell megfogalmazni és annak tartalmaznia kell a tájékoztatást, miszerint a jótállás mint szerződéses egyezség, feltételei nem ronthatják le a fogyasztók számára a szavatosságból fakadó jogokat. A jótállási jegynek tartalmaznia kell az eladó és a termék megjelölését, és azt az időtartamot, amelyre a jótállás szól, a termék átlagos használati idejét rendeltetésszerű használata esetén és azokat a jogokat is, amelyekkel a fogyasztó a jótállás alapján rendelkezik (például a termék karbantartása, kijavítása, kicserélése) illetve azon személyek/szervek megjelölését, amelyek számára az eladó a termék szervizelését engedélyezte.

Főszabály szerint a fogyasztónak bizonyítania kell, hogy a termék nem volt megfelelő abban az időpontban, amikor azt átvette, annak érdekében, hogy a szavatosságra hivatkozhasson (449/2003. tv. 9. §). A bizonyítási teher a 449/2003. tv. 18. §-a értelmében [amely az 1999/44/EK irányelv 5. cikkének (3) bekezdését ülteti át] minden esetben megfordul, amikor a meg nem felelés a termék átadását követő *hathónapos* határidőn belül kerül észlelésre.⁶⁶ A felek e szabálytól egyezségükben eltérhetnek a fogyasztónak kedvezőbb rendelkezésekkel, ha az eladó jótállást is biztosít.

A fogyasztó a meg nem felelés elhárítását a jogszabályban előírt bármely módon kérheti a szavatosság alapján, de a jótállásra hivatkozva ezek mellett más intézkedésekre is jogosult lehet.

A fogyasztó szavatossági eredetű jogosultságai a termék kijavítása, illetve kicserélése – ha ezek nem minősülnek aránytalannak –, ellenkező esetben pedig a vételár arányos csökkentése (ha a vételár kifizetésre került, visszaszolgáltatása). Az eladó köteles ezen intézkedéseket foganatosítani, amennyiben a meg nem felelésre a termék átadásától számított kétéves határidőn belül került sor, és ezt a vevő az eladó tudomására hozta, az észleléstől számított kéthónapos határidőn belül. A meg nem felelést az eladónak tizenöt napos határidőn belül kell elhárítania, illetve rövidebb határidőn belül, ha erről a felek között írásos egyezség született. A tizenöt napos határidő kiterjesztése az eladó és a vevő egyezsége alapján sem lehetséges.

⁶⁶ E határidő szintén kógens. I.-F. Popa: *i. m.*, 2007. Lásd továbbá F. Tudoriu, C. A. Popârțac: *i. m.*, 159–160.

7. A fogyasztó egyéb igényérvényesítési lehetőségei a szavatosságon és jótálláson túl

A román fogyasztóvédelmi jogban, nem megfelelő teljesítés esetére a 449/2003. tv. által szabályozott adásvételi szerződésekben, a fogyasztók számára a szavatosság és – amennyiben alkalmazandó –, a jótállás jogcímein kívül más jogcím nem biztosított. Ahogyan azt fentebb már említettük, az eladó a vevővel szemben további kötelezettségeket vállalhat egy különálló kiterjesztett jótállás útján, amely a vevő számára további fizetési kötelezettség ellenében biztosítható, de ez nem képezi a 449/2003. tv. szabályozásának tárgyát, ez esetben az RPtK. rendelkezései alkalmazandók.

A fogyasztói egyesületek keresetet indíthatnak (ahogyan azt lentebb ismertetjük) annak érdekében, hogy a 449/2003. tv. által szabályozott ügyletekben résztvevő eladókat törvénysértő magatartásuk megszüntetésére kötelezzék. E keresetek azonban nem biztosítanak jogvédelmet az egyes fogyasztók számára nem megfelelő teljesítés esetére, így elsődlegesen megelőző természetűek.

8. A szavatossági és jótállási igények érvényesítésének szabályai

A fogyasztó követelését peres eljárásban kényszerítheti ki az eladóval szemben, amennyiben utóbbi nem hozza meg azokat az intézkedéseket a termék megfelelőlésének helyreállítására, amelyekre a fogyasztó jogosult. Ez a per a rendes peres eljárás szabályai szerint zajlik, amelyeket a román Polgári eljárásjogi törvénykönyv (a továbbiakban: RPP.) tartalmaz. Az RPP. 113. §-ának 8. pontja értelmében a „nem-vállalkozóknak” (vagyis a fogyasztóknak) a keresetet az eladó lakóhelye szerint illetékes bíróság mellett a saját lakóhelyük szerint illetékes bíróság előtt is jogukban áll előterjeszteni.⁶⁷

A fogyasztók és kereskedők között keletkezett jogviták alternatív megoldásáról szóló 2015. évi 38. kormányrendelet⁶⁸ lehetővé teszi alternatív vitamegoldási rendszerek (*alternative dispute resolution* – ADR) alkalmazását

67 M. Dinu: Aspecte procesuale referitoare la cererile în justiție în raportul dintre profesioniști și consumatori. In: *Pandectele Române*, 2019/5. 52.

68 A fogyasztók és kereskedők között keletkezett jogviták alternatív úton megoldásáról szóló 2015. évi 38. kormányrendelet [*Ordonanța 38/2015 privind soluționarea alternativă a litigiilor dintre consumatori și comercianți Dată act: 26-aug-2015*] a román Hivatalos Közlöny 654/2015.08.28. számában került közzétételre. A kormányrendelet ülteti át a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról szóló 2013/11/EU európai parlamenti és a tanácsi irányelvet (HL L 165., 2013.6.18., 63-79.), és a fogyasztói érdekek védelme érdekében a

a fogyasztó és a vállalkozó közötti szerződés kapcsán keletkezett jogviták kezelésére. A rendelet nem minősíti alternatív vitamegoldásnak a fogyasztó és a vállalkozó közötti *közvetlen egyeztetést*, illetve a per folyamán zajló egyeztetést, amelyet a bíróság kezdeményez. A rendelet tárgyi hatálya csupán olyan ADR módszerekre terjed ki, amelyek *online platformok* útján kezdeményezhetők [5. § (2) bekezdés a) pont]. Az egyes módszerek nem kerülnek külön-külön felsorolásra, de a rendelet megfogalmazásából levezethető, hogy a *közvetítés* és a *választottbíráskodás*, ahogyan a felek *harmadik személy részvételével folytatott közvetett egyeztetése* is ebben a formában megengedettek. A rendelet 10. §-a kifejezetten lehetővé teszi az ADR szervek számára, hogy a felek közötti jogvitára megoldást javasoljanak, de azt is, hogy a jogvitát a felekre nézve kötelező módon maguk oldják meg. (Utóbbi lehetőség a román jogban a választottbíráskodás esetében fordulhat kizárólag elő.) A közvetítés folyamán legtöbbször a közvetítő nem javasol megoldást a jogvitára, de véleményünk szerint e megközelítés is megengedett, ha a felek ebbe beleegyeznek. Minden ADR módszernek meg kell felelnie a szakértelem, függetlenség, pártatlanság, eljárási átláthatóság és a tisztességes eljárás követelményeinek.⁶⁹ Minden, a kormányrendelet alapján ADR-t szolgáltató szervezet lajstromba kell venni.⁷⁰

Mivel az ADR módszereknek a fogyasztók és vállalkozók közötti jogviták megoldására történő alkalmazását az RPP., illetve más jogforrások nem akadályozzák, úgy kell értelmeznünk, hogy a rendelet tárgyi hatálya kizárólag az elektronikus távközlés útján megvalósuló ADR-re terjed ki. Ezen ADR mechanizmusok célja elsősorban a pénzügyi szektorban keletkező jogviták megoldása. Ezt bizonyítja az a tény, hogy e területen különálló ADR intézményként hozták létre a Bankszektorban Keletkezett Jogviták Alternatív Megoldási Központját,⁷¹ miközben a fogyasztói adásvételek esetében ilyen intézmény nem létezik. A fogyasztók számára nem tiltott az „offline” ADR módszerek alkalmazása a köztük és a vállalkozók között keletkezett jogvitákban.

jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló 2009/22/EK európai parlamenti és a tanácsi irányelvet (fogyasztói alternatív vitarendezési irányelv, HL L 110., 2009.5.1., 30-36.), továbbá a fogyasztóvédelmi jogszabályok végrehajtásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről és a 2006/2004/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló (EU) 2017/2394 európai parlamenti és a tanácsi rendeletet (HL L 345., 2017.12.27., 1-26.). A kormányrendelet alkalmazásáról lásd G. Piperea: *i. m.*, 426–431.

69 Lásd J. Goicovici: *Noile proceduri de soluționare alternativă a litigiilor dintre comercianți și consumatori. Studia Universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia*, 2015/4. 56–57.

70 G. Piperea: *i. m.*, 427. A fogyasztóvédelmi adásvételek terén az ADR szervezetek listája nem tartalmaz ilyen intézményeket. (<https://anpc.ro/categorie/1271/sal>, letöltés dátuma: 2020.02.25.)

71 J. Goicovici: *i. m.*, 55. Lásd továbbá a 70. jegyzetet *fentebb*.

A román fogyasztóvédelmi jogban különös szerep jut a fogyasztók jogainak védelmében alapított egyesületek számára, mivel ezeket a 449/2003. tv. által adott meghatározás magukkal a fogyasztókkal azonos státusba helyezte. Az ilyen egyesületekre vonatkozó jogi normák a 21/1992. Korm. r. 30–43 §-aiban kerülnek felsorolásra. Fogyasztóvédelmi egyesületek alapítása a nem-kormányzati (civil) szervezetekre vonatkozó általános jogszabályok alapján lehetséges,⁷² a fogyasztók jogainak védelme céljából. Az így alapított egyesületek a fogyasztók jogai és jogos érdekei védelmében keresetindítási joggal rendelkeznek [21/1992. Korm. r. 37. § h) pont]. A kormányrendelet nem korlátozza az így indítható kereseteket, emiatt felvetődik a kérdés: megengedett-e számukra egyes fogyasztók érdekében a keresetindítás, vagy ez csupán azon fogyasztók esetében lehetséges, akik az egyesület tagjai (mikor a kereset tulajdonképpen egy csoportper⁷³ keletkeztetne), illetve megengedett-e számukra a közérdekű keresetindítás (*actio popularis*).⁷⁴

Nézetünk szerint ezek az egyesületek nem indíthatnak keresetet és nem kezdeményezhetik bírósági határozatok végrehajtását egyéni fogyasztók érdekében, ha az érintett fogyasztók az egyesületnek nem tagjai. Az RPP. 83. §-ának értelmében főszabály szerint magánjogi jogi személyek nem képviselhetnek természetes személyeket meghatalmazás alapján a bíróságok előtt (a meghatalmazás hiánya pedig sértené a rendelkezési elvet). E jogosultság természetes személyek, elsősorban ügyvédek számára van fenntartva. A fogyasztóvédelmi egyesületeknek ellenben joguk van keresetet indítani tagjaik nevében (csoportper kezdeményezve, ha tagjaik azonos eladó nem megfelelő teljesítésének következményeit szenvedték el), vagy akár a közérdek védelmében is.⁷⁵ A folyamatban lévő perekbe beavatkozóként⁷⁶ beléphetnek a fogyasztó érdekeinek védelmében. Az eladó nem szerződésszerű teljesítésével kapcsolatos perekben, fogyasztói adásvételi szerződésekre vonatkozóan elsősorban az utóbbi és kevésbé az előbbi megoldás képzelhető el, ugyanis a közérdekű keresetindítás esetében a fogyasztóvédelmi egyesületek nem érvényesíthetnek konkrét kereseti kérelmeket a nem megfelelő teljesítés elhárítására, csupán azt kényszeríthetik ki az eladótól, hogy a jövőben bizonyos magatartásokat tanúsítson, vagy ezektől tartózkodjon.⁷⁷

72 Lásd M. Iliescu: *i. m.*, 2014, 438–439. Lásd továbbá A. N. Gheorghe, C. Spasici, D. S. Arjoca: *i. m.*, 341–346.

73 Lásd G. Piperea: *i. m.*, 411–412.

74 Lásd F. Tudoriu, C. A. Popârțac: *i. m.*, 167–168.

75 M. Dinu: *Considerații privind calitatea procesuală în litigiile dintre consumatori și profesioniști. Curierul Judiciar*, 2015/8. 428.

76 M. Dinu: *i. m.*, 2019, 50.

77 M. Dinu: *i. m.*, 2019, 429.

A Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság⁷⁸ nincs feljogosítva fogyasztói követelések közvetlen érvényesítésére, vagy az egyes fogyasztók érdekében történő eljárásra.⁷⁹ Segítséget nyújthat azonban a fogyasztóvédelmi egyesületek számára és közigazgatási természetű szankciókat is alkalmazhat a vállalkozókkal szemben [a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság szervezetére és működésére vonatkozó 2012. évi 700. kormányhatározat 3. § (1) bekezdés j) pontja]. A hatóság továbbá támogathatja olyan szervezetek létrehozását is, amelyek közvetítenek a fogyasztók és vállalkozók között [3. § (1) bekezdés t) pont]. Az adásvételi szerződések terén más piaci megfigyelésre jogosult hatóságok nincsenek felhatalmazva a fogyasztói követelések megoldására vagy érvényesítésére.

⁷⁸ A Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóságot a 21/1992. Korm. r. szabályozza, de ennek hatáskörét kormányhatározatok szabják meg a rendelet 28. §-ának értelmében. Ezek közül a legjelentősebb a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság szervezetéről és működéséről szóló 2012. évi 700. kormányhatározat (*Hotărârea 700/2012 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor*), amely a román Hivatalos Közlöny 491/2012.07.18. számában került közzétételre.

⁷⁹ F. Tudoriu, C. A. Popârțac: *i. m.*, 189–193.

Forrásjegyzék

1. R. D. APAN: Repere în definirea noțiunii de consumator. *Pandectele Române*, különszám 2008. március 31., elérhető: <https://www.sintact.ro/#/publication/151001161> (letöltés dátuma: 2020.02.15.)
2. N. A. DAGHIE: Aspecte teoretice și practice privind condițiile cerute pentru admisibilitatea rezoluțiunii judiciare. *Revista Română de Drept privat*, 2009/6. 48-85.
3. M. DINU: Aspecte procesuale referitoare la cererile în justiție în raportul dintre profesioniști și consumatori. In: *Pandectele Române*, 2019/5. 48-57.
4. M. DINU: Considerații privind calitatea procesuală în litigiile dintre consumatori și profesioniști. *Curierul Judiciar*, 2015/8. 426.
5. A. N. GHEORGHE, C. SPASICI, D. S. ARJOCA: *Dreptul consumației*. Editura Hamangiu, București, 2012.
6. J. GOICOVICI: *Dreptul consumației*. Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2006.
7. J. GOICOVICI: Elementele constitutive ale practicilor comerciale neloiale în relațiile cu consumatorii. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia*, 2016/3. 88-100.
8. J. GOICOVICI: Noile proceduri de soluționare alternativă a litigiilor dintre comercianți și consumatori. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai Iurisprudentia*, 2015/4. 53-66.
9. N. GRĂDINARU: Regulile comunitare în materia vânzării bunurilor de consum și a garanțiilor acestora. *Revista Română de Drept Comunitar*, 2005/3.
10. A. GROZA: Din jurisprudența recentă a Curții de Justiție a Uniunii Europene. *Revista Forumul Judecătorilor*, 2011/4. 232–235.
11. M. ILIESCU: Aspecte teoretice privind noțiunea de consumator în legislația română. In: *Politica legislativă între reglementare europeană, națională și internațională. Noi perspective ale dreptului, Conferința internațională de drept, studii europene și relații internaționale – București, 24-25 mai 2013*, Editura Hamangiu, București, 2013. 585-594.
12. M. ILIESCU: Consumatorul – între prevederi legislative și opinii doctrinare. *Curierul Judiciar*, 2014/8. 435-441.
13. E. MIHAI: Contractul de credit pentru consum în viziunea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 50/2010. *Revista Română de Drept al Afacerilor*, 2012/5. 13.

14. E. M. MINEA: Incidența reglementărilor vizând protecția consumatorilor în domeniul construcțiilor de locuințe. *Revista Română de Drept al Afacerilor*, 2010/9. 13.
15. D. MOȚIU: Clauze abuzive în contractele încheiate cu consumatorii. *Revista de Științe Juridice*, 2013/1.
16. G. PIPEREA: *Protecția consumatorilor în contractele comerciale*. C. H. Beck, București, 2018.
17. I.-F. POPA: Conformitatea lucrului vândut – Între rigiditate tradițională și funcționalism. *Revista Română de Drept Privat*, 2009/1. 132-172.
18. I.-F. POPA: Conformitatea lucrului vândut – Între rigiditate tradițională și funcționalism (II). *Revista Română de Drept Privat*, 2009/2. 65-98.
19. I.-F. POPA: Obligația de conformitate – cu referire specială la vânzările de consum. *Pandectele Române*, 2005/5. 153-178.
20. I.-F. POPA: Regimul juridic al termenelor în materia garanției de conformitate. *Revista Română de Drept Privat*, 2007/4. 79-117.
21. I. SCHIAU: Profesionistul, un reper al dăinuirii materiei comerciale în cadrul dreptului privat unitar. *Revista Română de Drept al Afacerilor*, 2015/7. 43-58.
22. V. TERZEA: Neexecutarea obligațiilor contractuale. *Revista Română de Drept Privat*, 2018/6.
23. F. TUDORIU, C. A. POPĂRȚAC: *Drepturile consumatorului. O provocare pentru afaceri*, Universul Juridic, București, 2013.
24. Az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve (1999. május 25.) a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól, HL L 171., 1999.7.7., 12-16.
25. Az Európai Parlament és a Tanács 2009/22/EK irányelve (2009. április 23.) a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról, HL L 110., 2009.5.1., 30-36.
26. Az Európai Parlament és a Tanács 2013/11/EU irányelve (2013. május 21.) a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról, HL L 165., 2013.6.18., 63-79.

27. Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2394 rendelete (2017. december 12.) a fogyasztóvédelmi jogszabályok végrehajtásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről és a 2006/2004/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről, HL L 345., 2017.12.27., 1-26.
28. A társaságokról szóló 1990. évi 31. törvény, újra-közzétéve a román Hivatalos Közlöny 1066/2004.11.17. számában
29. A vállalkozók és fogyasztók között kötött szerződésekbe foglalt visszaélészerű záradékokról szóló 2000. évi 193. törvény (*Legea 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 543/2012.08.03. számában
30. A termékek eladásáról és a hozzá fűződő garanciákról szóló 2003. évi 449. törvény (*Legea 449/2003 privind vânzarea produselor și garanțiile asociate acestora*), újra-közzétéve a román Hivatalos Közlöny 347/2008.05.06. számában
31. 2004. évi 296. törvény a fogyasztói törvénykönyvről (*Legea 296/2004 privind Codul consumului*), újra-közzétéve a Hivatalos Közlöny 224/2008.03.24. számában
32. A kereskedők fogyasztókkal szembeni tisztességtelen magatartásának visszaszorításáról és a jogszabályok az európai fogyasztóvédelmi joggal történő harmonizálásáról szóló 2007. évi 363. törvény (*Legea 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 899/2007.12.28. számában
33. 2009. évi 287. törvény a polgári törvénykönyvről (*Codul civil*), újra-közzétéve a Hivatalos Közlöny (*Monitorul Oficial*) 505/2011.07.15. számában
34. A termékek eladására és a hozzá fűződő garanciákra vonatkozó 2003. évi 449. törvény módosítására vonatkozó 2016. évi 9. kormányrendelet jóváhagyásáról szóló 2018. évi 353. törvény (*Legea 353/2018 privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 9/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 449/2003*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 4/2019.01.03. számában
35. A fogyasztók védelméről szóló 1992. évi 21. kormányrendelet (*Ordonanța 21/1992 privind protecția consumatorilor*) újra-közzétéve a Hivatalos Közlöny 208/2007.03.28. számában

36. Az egyesületekről és alapítványokról szóló 2000. évi 26. kormányrendelet, közzétéve a román Hivatalos Közlöny 39/2000.01.31. számában
37. Az engedélyezett természetes személyek, egyéni vállalkozások és családi vállalkozások általi gazdasági tevékenységek gyakorlására vonatkozó 2008. évi 44. sürgősségi kormányrendelet (*Ordonanța de urgență 44/2008 privind desfășurarea activităților economice de către persoanele fizice autorizate, întreprinderile individuale și întreprinderile familiale*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 328/2008.04.25. számában
38. A fogyasztók és kereskedők között keletkezett jogviták alternatív úton megoldásáról szóló 2015. évi 38. kormányrendelet (*Ordonanța 38/2015 privind soluționarea alternativă a litigiilor dintre consumatori și comercianți Data act: 26-aug-2015*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 654/2015.08.28. számában
39. Egyes fogyasztóvédelmi vonatkozású jogszabályok módosításáról és kiegészítéséről 2008. évi 174. sürgősségi kormányrendelet (*Ordonanța de urgență 174/2008 pentru modificarea și completarea unor acte normative privind protecția consumatorilor*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 795/2008.11.27. számában
40. A Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság szervezetéről és működéséről szóló 2012. évi 700. kormányhatározat (*Hotărârea 700/2012 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 491/2012.07.18. számában
41. Európai Unió Bíróságának C-269/95. sz. *Francesco Benincasa v. Dentalkit Srl* ügyben 1997. július 3-án hozott ítélete (ECLI:EU:C:1997:337)
42. Európai Unió Bíróságának C-464/01. sz. *Johann Gruber v. Bay Wa AG* ügyben 2005. január 20-án hozott ítélete (ECLI:EU:C:2005:32)
43. Európai Unió Bíróságának C-65/09. sz. *Gebr. Weber GmbH v. Jürgen Wittmer* és C-87/09 *Ingrid Putz v. Medianess Electronics GmbH* egyesített ügyekben 2011. június 16-án hozott ítélete (ECLI:EU:C:2011:396)
44. Európai Unió Bíróságának C-110/14. sz. *Horățiu Ovidiu Costea v. SC Volksbank România SA* ügyben 2015. szeptember 3-án hozott ítélete (ECLI:EU:C:2015:538)
45. Legfelsőbb Semmitő- és Ítélszék Második Polgári Kollégiumának 2016. március 2-i 441/2016.sz. határozata
46. Legfelsőbb Semmitő- és Ítélszék Második Polgári Kollégiumának 2017. január 26-i 115/2017. sz. határozata

47. Legfelsőbb Semmítő- és Ítélszék, Második Polgári Kollégiumának 2018. február 2-i 479/2018. sz. határozata
48. Legfelsőbb Semmítő- és Ítélszék 2018. június 4-i 37/2018. sz. határozata
49. Nagyváradi Ítéltábla, 2019. május 7-i 158/2019. sz. polgári ügyben hozott határozata (<https://www.sintact.ro>, letöltés dátuma: 2020.02.12.)
50. Bihar Megyei Törvényszék, 2018. július 5-i 166/2018. sz. polgári ügyben hozott határozata
51. 2008. évi 174. sürgősségi kormányrendelet indokolása, elérhető: <http://arhiva.gov.ro/upload/articles/103997/2763-nf-protectia-consumatorilor-tot.pdf>, letöltés dátuma: 2019.12.20
52. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/NIM/?uri=celex:31999L0044>, letöltés dátuma: 2020.01.12.
53. <https://anpc.ro/categorie/1271/sal>, letöltés dátuma: 2020.02.25.
54. <https://www.sintact.ro>

DR. SZÉKELY JÁNOS PHD., a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Jogtudományi Karán 2007-ben szerzett jogász ovégzettséget. Ezután tanulmányait tovább folytatta az intézmény falai között, 2008-ban európai magánjogi szakirányú mesteri (LLM) oklevelet szerezve. Doktori tanulmányait a Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájának keretein belül teljesítette, 2017-ben szerzett doktori fokozatot állam- és jogtudományok terén, summa cum laude minősítéssel. 2007-ben fordítói engedélyt szerzett román és magyar nyelv viszonylatában. 2008-ban felvételt nyert a romániai Satu Mare (Szatmár) Megyei Ügyvédi Kamarába. 2010-től teljes jogú ügyvéd, 2011-től engedélyezett közvetítő. 2012-től a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Kolozsvári Kar, Jogtudományi Intézetének kinevezett oktatója, 2017-től főállású egyetemi adjunktusa. A polgári eljárásjog, öröklési jog, jogi kultúrtörténet (II.) elnevezésű tárgyak oktatója. 2019-től a Satu Mare Megyei Ügyvédi Kamara tanácsának tagja.

A FOGYASZTÓI ADÁSVÉTEL EGYES KÉRDÉSEINEK SZABÁLYOZÁSA ÉS JOGGYAKORLATA SZLOVÁKIÁBAN¹

PETER MÉSZÁROS

1. A szabályozás kialakulása és hatályos állapota

A fogyasztási cikkek értékesítéséről szóló irányelvet² (továbbiakban: 1999/44/EK irányelv) a Tt.³ 150/2004. számú törvény⁴ ültette át a szlovák jogba, elsődlegesen a Tt. 40/1964. számú, Polgári Törvénykönyvről szóló törvény (a továbbiakban: SzPtk.), és részben a Tt. 634/1992. számú, fogyasztóvédelemről szóló törvény módosításával.⁵ A Tt. 634/1992 sz. fogyasztóvédelmi törvényt és a Szlovák Nemzeti Tanács 372/1990. számú határozatát később hatályon kívül helyezte az új, Tt. 250/2007 sz. fogyasztóvédelmi törvény, (jelen tanulmány a továbbiakban *az új fogyasztóvédelmi törvényre* utal mint “SzFvt.”). Általánosságban elmondható, hogy a fogyasztási cikkek adásvételére vonatkozó szerződéseket az SzPtk. szabályozza, az SzFvt. pedig részletesebb szabályokat fogalmaz meg a fogyasztási cikkekre vonatkozó jótállásból eredő jogok érvényesítésére.

1 A tanulmány megírása és megjelenítése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

2 Az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve (1999. május 25.) a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól, HL L 171., 1999.7.7., 12-16.

3 A szlovák jogban a törvényeket hivatalosan is törvénytárba (továbbiakban: Tt.) sorolják, amelyre a törvény neve is utal, hasonlóan a régi (1945 előtti) magyar jogban egykor használatos törvénycikkekhez.

4 Tt. 150/2004. sz. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló Tt. 40/1964. sz. törvény módosításáról. E törvénynek nemcsak az 1999/44/EK irányelv átültetése volt a célja, hanem a Tanács 1993. április 5-i, fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelvének és a Parlament és a Tanács 1994. október 26-i, az ingatlanok időben megosztott használati jogának megszerzésére irányuló szerződések egyes szempontjai vonatkozásában a fogyasztók védelméről szóló 94/47/EK irányelvének átültetése is.

5 Bővebben: R. Dobrovodský: Legislative Zersplitterung des slowakischen Verbraucherrechts. In: M. Novotná (ed.): *Zásady európskeho súkromného práva v aplikačnej praxi. Spotrebiteľský kódex: áno či nie?* Leges, Praha, 2018, 111-139.; R. Dobrovodský: Der Einfluss des europäischen Verbraucherrechts auf das slowakische Schuldrecht. In: W. Rudolf (ed.): *Der Einfluss des EU-Rechts in den Jahren 2007-2017 auf die Privatrechtsordnungen der CEE-Staaten.* MANZ Verlag, Wien, 2019. 89-100.; R. Dobrovodský: Rechtsschutz des Verbrauchers (Eigentümers) vor Folgen der Liberalisierungs- und Deregulierungsschritte. Erfahrungsbericht aus der Slowakei. In: T. Zarándia et al (eds.): *Eigentum und Rechtssicherheit: Wandel des Eigentumsbegriffs.* Staatliche Ivane-Javakishvili-Universität, Tbilisi, 2016.

Az 1999/44/EK irányelv SzPtk.-ba történő átültetése általánosságban az adásvételi szerződés hatályán kívül eső egyedi fogyasztói adásvételi szerződések szabályozásának létrehozását jelentette, és elsősorban magának a fogyasztói jogi szabályozásnak a létrehozását (mivel ezzel együtt két másik irányelv is átültetésre került), amely az Európai Unióhoz való csatlakozással összefüggő tagállami kötelezettségek részét képezte. Az irányelv átültetése a nyilvánosság számára elsősorban a 2 éves kötelező jótállás megállapítása miatt vált ismertté, amely addig Szlovákiában hat hónap volt.⁶

Az 1999/44/EK irányelv átültetése (valamint két további irányelv átültetése a Tt. 150/2004. törvénnyel) egyúttal az ún. “harmadik jogág” létrehozásának tekintendő (a polgári és kereskedelmi mellett), és jogi bizonytalanságot teremtett a következő (legalább) tíz évre, abban a tekintetben, hogy a fogyasztók szerződési szabadsága alárendelhető-e a kereskedelmi vagy polgári jogi szabályozásnak. Ezt a kérdést először a nemzeti jogalkotó döntötte el a Tt. 102/2014. sz. törvénnyel, amelyben előírta, hogy minden olyan jogviszonyra, amelyben fogyasztó vesz részt, minden esetben az SzPtk. kedvezőbb rendelkezéseit kell alkalmazni, még akkor is, ha a kereskedelmi jog szabályai egyébként másként rendelkeznek.⁷ Ezzel összefüggésben a bírói gyakorlat nem volt következetes, különösen a hivatkozott módosítás előtt kialakult jogviszonyok vonatkozásában. Végül a kérdést a Szlovák Legfelsőbb Bíróság döntötte el,⁸ amely úgy ítélte meg, hogy a hivatkozott rendelkezést a hatályba lépése előtt létesített jogviszonyokra is alkalmazni kell, visszamenőlegesen. E döntéssel összefüggésben alkotmányossági aggályok merültek fel az Alkotmánybíróság előtt,⁹ amely azonban igazolta a Legfelsőbb Bíróság által megfogalmazott jogi álláspont alkotmányos megfelelőségét (pontosabban fogalmazva az Alkotmánybíróság szerint nem merült fel alkotmányos összeütközés). Következtetésként elmondható, hogy ha a fogyasztó fogyasztói szerződést köt, függetlenül attól, hogy mely rendelkezésekre – különösen, ha a kereskedelmi jog rendelkezéseire – hivatkozik a szerződés, a fogyasztók jogviszonyait az SzPtk. és a fogyasztóvédelmet előíró egyéb törvények szabályozzák.

6 A fogyasztói szerződésekkel kapcsolatos joganyag átültetésének fontosságára hívja fel a figyelmet a Tt. 150/2004. sz. törvény indokolása is: *“Annak érdekében, hogy az áruk magasabb minőségi követelménynek feleljenek meg, továbbá a tartós fogyasztási cikkek magasabb színvonalú érdekében a hat hónapos jótállási időt helyett két év szavatossági időt köteles vállalni az eladó.”*

7 SzPtk. 52. §

8 Legfelsőbb Bíróság 3MCdo/14/2014

9 Alkotmánybíróság III.ÚS194/2016

Problémát jelent, hogy a fogyasztási cikk (“consumer goods”) fogalmának nemzeti jogba történő átültetése nem megfelelően történt meg, ugyanis a kifejezés szlovák megfelelője („tovar”) az SzPtk.-ban nem pontosan felel meg a fogyasztási cikkeknek, mivel ez a kifejezés a nemzeti jogban nem ismert jogi fogalom. Általánosan elfogadott, hogy a fogyasztási cikk fogalma alatt ingó dolgokat kell érteni,¹⁰ amelyek megfelelnek a fogyasztási cikk 1999/44/EK irányelv 1. szakasz 2. pontjában szereplő meghatározásának.

2. A fogyasztó meghatározása a szlovák jogban és a joggyakorlatban

A szlovák jog több fogalmat is alkalmaz a fogyasztókra, az adott definíciót használó jogszabálytól függően. Leginkább két alapvető meghatározás található a nemzeti jogi szabályozásban.¹¹ Az SzPtk. értelmében a fogyasztó olyan természetes személy, aki önálló vállalkozásán vagy egyéb vállalkozási tevékenységén kívül jár el a szerződésalkötés és a teljesítés során.¹² Az SzFvt. szabályozása szerint a fogyasztó olyan természetes személy, aki vállalkozási tevékenységén, foglalkozásán vagy szakmai tevékenységén kívül jár el a szerződésalkötés és a teljesítés során.¹³

Látható, hogy a jelenleg hatályos jogi szabályozás szerint fogyasztó csak természetes személy lehet, jogi személy nem. Az egyetlen kivételt (a szerző jelenlegi tudomása szerint) a Tt. 429/2009. számú, a fizetési szolgáltatásokról és egyes törvények módosításáról szóló törvény 44d. § (5) bekezdése jelenti, amely szerint: *„Minden olyan szervezetet, amely a keretszerződés megkötésekor kevesebb, mint tíz alkalmazottat foglalkoztat, és amelynek éves árbevétele vagy eszközeinek a teljes összege nem haladja meg a 2 000 000 eurót, fogyasztónak minősül a fizetési számlaváltás céljából.”*

Korábban, de már az 1999/44/EK irányelv átültetését követően, a fogyasztó fogalma az SzPtk. és az SzFvt.-ben jelentősen eltért. Az egyik oldalon az SzPtk. a fogyasztót csakis természetes személyként határozta meg (ugyanúgy,

10 A hatályos szabályozás azonban nem definiálja sem az ingó, sem az ingatlan dolgok fogalmát. A korábbi SzPtk. – a módosított Tt. 141/1950. sz. törvény – úgy definiálta a dolgok jogi fogalmát, mint olyan birtokolható, kézzelfogható tárgy vagy természeti erőforrás, amely emberi szükségletet elégít ki (23. §). A jogtudomány által kidolgozott elméleti fogalom (pl. J. Lazar: *Občianske právo hmotné*. Iura Edition, Bratislava, 2018.) a korábbi jogi szabályozással van összhangban.

11 M. Budjač: § 52. In: M. Števec et al. (eds.): *Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár*. C. H. Beck, Prague, 2019, 527-530.

12 SzPtk. 52. § (4) bekezdés.

13 SzFvt. 2. § a) pont.

ahogy jelenleg is), az SzFvt. szerint azonban a fogyasztó (2014-ig)¹⁴ természetes és jogi személy is lehetett¹⁵ az alábbiak szerint: fogyasztó az a természetes vagy jogi személy, aki a dolgot vagy a szolgáltatást saját vagy családtagjai szükségleteinek kielégítése érdekében vásárolja meg vagy veszi igénybe. A korábban hatályos fogyasztóvédelmi törvény – Tt. 634/1992. sz. törvény – szerint fogyasztó azon természetes vagy jogi személy, aki üzleti/vállalkozási tevékenységén kívül eső célból vásárol dolgot vagy vesz igénybe szolgáltatást.¹⁶

Az ítélkezési gyakorlatban egy másik kérdés merült fel: lehet-e a vállalkozói pozícióban lévő természetes személy fogyasztó? A Legfelsőbb Bíróság kimondta,¹⁷ hogy lehetséges – pl. abban az esetben, ha egy ügyvéd megállapodást köt egy mobilhálózat-üzemeltetővel, és annak szolgáltatásait üzleti tevékenységén kívül is használja. A kérdésre szigorúbb választ adott az Európai Unió Bírósága a C-110/14. sz. *Costea* (román szabályozáson alapuló) ügyben: *“A fogyasztókkal kötött szerződésekből alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 2. cikkének b) pontját akként kell értelmezni, hogy egy olyan természetes személyt, aki ügyvéd, és aki anélkül köt egy bankkal hitelmegállapodást, hogy a szerződés meghatározná a hitel célját, „fogyasztónak” lehet tekinteni e rendelkezés értelmében, amennyiben az említett szerződés nem kötődik ezen ügyvéd szakmai tevékenységéhez. Az a körülmény, hogy az ugyanezen szerződésből eredő követelés fedezetéül olyan jelzálog-biztosíték szolgál, amelyről e személy ügyvédi irodájának képviselőjeként állapodott meg, és amelyet az említett személy szakmai tevékenységének gyakorlására szolgáló tárgyi eszközökön, például az ezen ügyvédi iroda tulajdonában lévő ingatlanon alapítottak, e tekintetben nem bír relevanciával.”*¹⁸

Az ítélkezési gyakorlat azzal a kérdéssel is foglalkozott, hogy a korlátolt felelősségű társaság tagja (résztulajdonosa) tekinthető-e fogyasztónak abban az esetben, ha kezességet vállal az adós egyes kötelezettségeinek teljesítéséért. A kereskedelmi jogi szabályozás szerint,¹⁹ ha a szerződés a kereskedelmi törvény hatálya alá tartozik, a szerződést biztosító mellékkötelezettségre is a kereskedelmi törvény rendelkezéseit kell alkalmazni, feltéve, hogy e körülményről a szerződési biztosítékkal kötelezett félnek a szerződéskötéskor tudomása van, vagy ahhoz kifejezetten hozzájárult.

¹⁴ A jogi személyeket a Tt. 102/2014. sz. törvény vette ki a fogyasztóvédelem hatálya alól.

¹⁵ SzFvt. 2. § a) pont.

¹⁶ Korábbi fogyasztóvédelmi törvény (634/1992) 2. § (1) bekezdés a) pont.

¹⁷ Legfelsőbb Bíróság 1Obdo/V/9/2012.

¹⁸ C-110/14. sz. *Costea* ügyben 2015. szeptember 3-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2015:538).

¹⁹ Tt. 513/1991. sz. törvény a kereskedelmi törvénykönyvről, 262. §.

Ez az értelmezés ütközhet az SzPtk. fentebb idézett 52. §-ával. A Legfelsőbb Bíróság úgy ítélte meg,²⁰ hogy azt a természetes személyt, aki tulajdonosként vagy vezető tisztségviselőként szorosan kötődik a társasághoz (szoros kapcsolatban áll a társasággal), és kezesként vállalja a vételár megfizetését a kereskedelmi szerződésben (ahol két vállalkozás a szerződést kötő fél) nem lehet fogyasztónak tekinteni. Ezt az álláspontot a Legfelsőbb Bíróság az Európai Unió Bíróságának ítélezési gyakorlatára támaszkodva fogalmazta meg: „*A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 15. cikkének (1) bekezdését akként kell értelmezni, hogy az olyan természetes személy, aki szoros szakmai kapcsolatban áll valamely társasággal, mint annak ügyvezetője vagy többségi tulajdonosa, nem tekinthető e rendelkezés értelmében fogyasztónak, ha olyan kötelezvény tekintetében vállal váltókezesességet, amelyet e társaság hitelnyújtásra vonatkozó szerződés alapján fennálló kötelezettségeinek biztosítása céljából állítottak ki*”.²¹

3. A szerződésszerűség vizsgálata és terjedelme a tagállami szabályozásban ítélezési gyakorlatban

Az eladó a szerződés hatálya alatt a fogyasztónak eladott dolog megfelelőségét a szerződés hatálya alatt szavatolni köteles.²² Konkrétan, az eladásra szánt dolognak meg kell felelnie a szerződésben előírt vagy a jogszabályokban meghatározott minőségi követelményeknek, egyúttal hibáktól mentesnek kell lennie, és meg kell felelnie a kötelező érvényű műszaki szabványoknak.²³ Más szóval, az a személy, aki a dolgot ellenérték fejében átruházza, felelősséggel tartozik azért, hogy az (a dolog) a teljesítés időpontjában rendelkezik azokkal a tulajdonságokkal, amelyeket a felek kifejezetten meghatároztak a szerződésben, vagy amelyekkel általánosságban kell, hogy rendelkezzen, hogy azt a szerződés

²⁰ Legfelsőbb Bíróság 5Ndc/10/2016.

²¹ C-419/11. sz. *Česká sporitelna* ügyben 2013. március 14-én hozott ítélet (ECLI:EU:C:2013:165)

²² Lásd még M. Jurčová – M. Novotná – Z. Adamová – R. Dobrovodský: Online purchase contracts and purchase of digital contents – reflections on a new regulation. *Právny obzor: teoretický časopis pre otázky štátu a práva*. 2017, Vol. 2., 145.; Lásd még R. Dobrovodský: Varstvo potrošnikov pri spletnem poslovanju Common EU rules on digital content: Future challenges for domestic legislator (Skupna pravila EU o digitalnih vsebinah: izzivi za domačega zakonodajalca). In: A. Vlahek et al (eds.): *Varstvo potrošnikov pri spletnem poslovanju*. IUS software, GV Založba: Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 2017. 83-92.

²³ SzPtk. 616. §

jellegeivel és céljával összhangban lehet felhasználni, vagy amire a felek megállapodtak, továbbá jogszavatossággal is tartozik.²⁴

A nemzeti szabályozás e kötelezettségeket több rendelkezésben is hangsúlyozza. Általánosságban, az SzPtk. 496. §-a előírja, hogy a fogyasztói szerződések esetében a dolog tulajdonságainak, rendeltetésének és minőségének olyan természetűnek kell lennie, amely iránt a fogyasztó érdeklődést mutatott, és amely megfelel a szállító, a gyártó vagy a forgalmazó által közzétett és bármely formában, különösen a dolog vagy szolgáltatás reklámozása, népszerűsítése vagy címkézése révén hozzáférhető leírásnak. Amennyiben a dolog minőségéről kifejezetten nem állapodnak meg, azt köteles átlagos mennyiségű, és közepes minőségű dologgal teljesíteni. A fogyasztó nem köthet olyan szerződést, amelyben a hivatalosan jóváhagyott minőségű (ha van ilyen) dologtól eltérő minőségű dolgot szállítanak, mivel a vállalkozás köteles a minőségi követelményeknek megfelelő szolgáltatással teljesíteni.²⁵ Amennyiben a minőséget a felek külön nem határozzák meg, akkor a vállalkozás minőségi követelményeknek meg nem felelő minőségű dolgot csak akkor értékesíthet, ha valamennyi minőségi eltérésre felhívta a fogyasztó figyelmét.²⁶

Ha a dolog olyan hibában szenved, amely a rendeltetészerű használatát nem akadályozza, csak olyan áron szabad értékesíteni, amely alacsonyabb, mint az azonos, de hibától mentes dolog ára. A fogyasztót a dolog hibájáról, valamint a hiba természetéről külön tájékoztatni kell, kivéve, ha a hiba az ügylet (értékesítés) természetéből nyilvánvalóan következik.²⁷ Mint már említettem, a hibás terméket jogszerűen kétféleképp lehet értékesíteni, egyrészt, ha a dolog hibája az értékesítés természetéből egyértelműen következik, másrészt, ha az eladó előzetesen tájékoztatja a fogyasztót a hibákról. Abban az esetben, ha a fogyasztó egyedi mű elkészítésére köt szerződést (rendel meg), és ahhoz hibás alapanyagot szolgáltat,

24 SzPtk. 499. § Ez nem kizárólag fogyasztói jogviszonyokra alkalmazandó, hanem általános szabályként valamennyi polgári jogviszonyra.

25 A minőségi követelmény a minőség olyan szintjét jelöli, amely biztosítja az áru valamennyi anyagjellemzőjének megtartását, amely szükséges annak azonnali használatához, és amely teljesíti a fogyasztó előrelátható elvárásait (SzFvt., 2. § k) pont).

26 SzFvt. 4. § (1) bekezdésének b) pontja. A tárgy szempontjából kisebb jelentőséggel bír, hogy a kereskedelmi törvénykönyv 759. §-a eltérő megközelítést alkalmazva akként rendelkezik a kereskedelmi jogviszonyok tekintetében, hogy amennyiben a szerződést kötő felek székhelye, gazdasági tevékenységének helye, vagy, amennyiben alkalmazandó, lakóhelye a Szlovák Köztársaság területén található, vagy a félnek a vállalkozása vagy fióktelepe van e területen, úgy az fogja meghatározni az áru minőségét a jogszabállyal szemben, az ilyen szabályozásnak a használhatóság elfogadható minőségére vonatkozó rendelkezései alkalmazandók a minőség meghatározása során; ez nem alkalmazható, amennyiben a szerződésből vagy a fél nyilatkozatából, illetőleg a fél üzleti tevékenységéből az következik, hogy az árut exportálni kell.

27 SzPtk. 618. §

a vállalkozónak kötelessége felhívni a fogyasztó figyelmét az alapanyag hibájára (vagy a fogyasztó szakszerűtlen utasításaira, ha van ilyen),²⁸ ellenkező esetben a vállalkozó felel az utasítás végrehajtásából eredő minden olyan kárért, amely a szakszerűtlen utasítás teljesítéséből vagy a hibás anyag felhasználásából ered. A nyilvánvaló hiányosságokra vagy az illetékes földhivatal ingatlannyilvántartásból megállapítható hibákra alapítva nem lehet szavatossági igényt érvényesíteni, kivéve, ha az eladó a dolog hibátlanságát kifejezetten szavatolta.²⁹

4. A szavatossági és jótállási igények érvényesítése

Az eladó felelősségét a nemzeti jogszabályok az alábbiak szerint határozzák meg: az eladó a dolog átvételét követően felel a terméknek a fogyasztónál bekövetkezett hibáiért. Használt dolgok esetén az eladó nem vállal felelősséget a dolog használatából vagy elhasználódásából eredő hibákért. Az alacsonyabb áron eladott dolgok esetében az eladó nem felel azokért a hibákért, amelyek miatt az alacsonyabb árat állapította meg.³⁰ Konkrétan: a jogi szabályozás (az SzPtk. 622–624. §-ai) igényérvényesítési lehetőséget biztosít a fogyasztónak a dolog hiányosságai esetén. Amennyiben a hiba kijavítható, a fogyasztónak joga van követelni a hiba ingyenes, megfelelő módon és időben történő kijavítását. Az eladó köteles a hiba kijavítására vonatkozó kötelezettségének indokolatlan késedelem nélkül eleget tenni.

A fogyasztó a hiba kijavítása helyett kérheti a dolog kicserélését, vagy ha a hiba csak a dolog egy alkatrészét érinti, akkor a hibás alkatrész cseréjét kérheti, kivéve, ha ez az eladónak aránytalan többletköltséget eredményezne, figyelembe véve a szolgáltatás hibátlan állapotban képviselt értékét, vagy a hiba nagyságát.

Az eladó bármikor jogosult kicserélni a hibás dolgot hibátlan tulajdonságokkal rendelkező dologra ahelyett, hogy kijavítaná a hibát, kivéve, ha ez komoly nehézségeket okoz a fogyasztó számára.

Ha a dolog olyan hibával rendelkezik, amelyet nem lehet kijavítani, és amely megakadályozza a dolog rendeltetésszerű használatát – amelyre a dolog hibátlan állapotban egyébként alkalmas volna – a fogyasztó követelheti a dolog kicserélését vagy elállhat a szerződéstől.

28 SzPtk. 645. § (2) bekezdés.

29 A polgári jogban a hibás teljesítésért fennálló felelősség területén alkalmazásra kerülő általános szabály. SzPtk. 500. § (1) bekezdés.

30 SzPtk. 619. §

A fogyasztó ugyanezt követelheti, ha a hiba kijavítható, de a fogyasztó nem tudja megfelelően használni a dolgot a hiba javítás utáni megismétlődése vagy a hibák nagy száma miatt. Korábban kérdéses volt, hogy mit jelent a hiba javítás utáni megismétlődése vagy a hibák nagy száma. Az ítélkezési gyakorlat szerint a hiba megismétlődése azt jelenti, hogy ugyanaz a hiba legalább háromszor/ az első javítás után legalább kétszer fordul elő, vagy ugyanaz a kár a második javítás után megismétlődik.³¹ Ugyanannak a hibának kell tekinteni (egyedi esetben), ha a hiba a teljesítés során ugyanúgy nyilvánul meg.³² A „hibák nagy száma” a bíróság értelmezésében azt jelenti, hogy a dolognak egyszerre legalább 3 hibája van.³³

Ha a dolognak olyan hibái vannak, amelyeket nem lehet kijavítani, a fogyasztónak joga van követelni a vételár észszerű mértékű csökkentését.

Összefoglalva: a fogyasztó követelheti:

- a hiba ingyenes, megfelelő módon és időben történő kijavítását;
- a hiba kijavítása helyett a dolog kicserélését, vagy ha a hiba csak a dolog egy alkatrészét érinti, akkor a hibás alkatrész cseréjét;
- a dolog kicserélését vagy elállhat a szerződéstől, ha a dolog olyan hibával rendelkezik, amelyet nem lehet kijavítani, és amely megakadályozza a dolog rendeltetésszerű használatát (amelyre a dolog hibátlan állapotban egyébként alkalmas volna), vagy ha a hiba kijavítható, de a fogyasztó nem tudja megfelelően használni a dolgot a hiba javítás utáni megismétlődése vagy a hibák nagy száma miatt,
- a vételár észszerű mértékű csökkentését, ha a dolognak olyan hibái vannak, amelyeket nem lehet kijavítani.
- a vételár észszerű mértékű csökkentését (a dolog kicserélése helyett) ha a csökkentett áron megvásárolt vagy használt dolog hibájáért az eladó felelős.

A szavatossági igény érvényesítésének szabályait az SzFvt. 18. §-a tartalmazza.³⁴ A vállalkozó megfelelő módon köteles tájékoztatni a fogyasztókat az igény benyújtásának feltételeiről és módjáról. A tájékoztatásnak ki kell terjednie az igény benyújtásának a helyére és a szavatossági javítások elvégzésének helyszínére.

31 Legfelsőbb Bíróság R 22/1983, R 2/1978

32 Legfelsőbb Bíróság 4Cdo/10/2009, Galantai (Galántai) Regionális Bíróság 20C/69/2009, Prešovi (Eperjesi) Regionális Bíróság 12C/244/2008

33 Legfelsőbb Bíróság R 22/1983, R 2/1978

34 A bírói gyakorlat is megerősítette, pl. Legfelsőbb Bíróság 8Szo/389/2009

A szavatossági igény érvényesítésével kapcsolatos szabályokat a fogyasztók számára hozzáférhető, jól látható helyen kell elhelyezni (általában az üzlet hirdetőtábláján).³⁵ A vállalkozás az igényt a kezelésére kijelölt helyen, ennek hiányában bármely olyan létesítményben köteles befogadni, ahol a termékeket értékesíti vagy a szolgáltatást nyújtja. Nem alkalmazandó ez a szabály a kijavítással összefüggő igény esetén, ha a vállalkozás a kijavítás elvégzésére más személyt jelölt ki.

A nyitvatartási időben egy, a fogyasztói igények kezelésére feljogosított alkalmazottnak jelen kell lennie a létesítményben. Csoportos utazás esetén a vállalkozásnak gondoskodnia kell egy panaszkezelésre felhatalmazott alkalmazott állandó jelenlétéről, aki az utazás teljes ideje alatt jogosult kezelni a szavatossági igényeket. A vállalkozásnak, az általa kijelölt alkalmazottnak, vagy más személynek tájékoztatnia kell a fogyasztót a jogairól, a fogyasztó döntésének megfelelően, és az általa szolgáltatott információk alapján a vállalkozás köteles haladéktalanul megteremteni az igényérvényesítés feltételeit. A vállalkozás a panaszt három, bonyolult esetben legfeljebb harminc napon belül köteles megvizsgálni. Az igényérvényesítés módjának megválasztását követően azt indokolatlan késedelem nélkül, de legkésőbb az igény beérkezését követő 30 napon belül végre kell hajtani. E határidő eredménytelen elteltét követően a fogyasztónak joga van elállni a szerződéstől vagy követelni a dolog kicserélését.³⁶ Felügyeleti szerv kérésére a vállalkozás köteles bemutatni az igény visszaigazolásának egy példányát, amely tartalmazza azokat az okokat, amelyek miatt az igény rendezésének módját nem lehet haladéktalanul eldönteni, vagy amely miatt az igényt nem lehet azonnal rendezni az igényérvényesítés módjának megválasztását követően, a kézbesítés és a szakmai értékelés eredményeit, valamint az igényérvényesítési okmány másolatát.

Szavatossági igény benyújtása esetén a vállalkozás köteles a fogyasztónak átvételi elismervényt adni. Ha az igényt elektronikus úton nyújtják be, a kereskedő köteles haladéktalanul visszaigazolást küldeni a fogyasztónak. Ha a visszaigazolást nem lehetett haladéktalanul kézbesíteni, akkor indokolatlan

35 Rövid utalás az online közzétett általános feltételekre nem elégséges, ahogy az uszoda bejáratánál kifüggesztett egy, összetűzött irat sem – Košice-i (Kassai) Járásbíróság 5S/18/2016

36 Legfelsőbb Bíróság 6MCdo/16/2011 (R 126/2014): *“A panasz kezelésére nyitvaálló 30 napos határidő leteltét követően a fogyasztó jogosult elállni a szerződéstől vagy kérni a dolog kicserélését egy újra. Azonban a fogyasztó továbbra is jogosult kérni a dolog kijavítását. Amennyiben a fogyasztó kiválasztja a jogorvoslat módját, attól nem térhet el. Ha a vállalkozás nem tesz eleget a fogyasztó kérésének, a fogyasztó igényét a bíróság előtt érvényesítheti, azonban annak csak olyan módját választhatja, amelyet a vállalkozással szemben megkísérelt érvényesíteni.”*

késedelem nélkül, de legkésőbb az igényérvényesítési dokumentációval együtt azt kézbesíteni kell. Nem kell visszaigazolni az igény benyújtását, ha a fogyasztónak lehetősége van az igény benyújtását más módon bizonyítani. A vállalkozás az igény benyújtását követő 30 napon belül köteles írásban kiállítani az igény rendezéséről szóló dokumentációt.³⁷ A vállalkozás köteles a szavatossági igényekről nyilvántartást vezetni, és a felügyeleti hatóság felhívását követően azt áttekintésre átadni. A szavatossági igények nyilvántartásának tartalmaznia kell a szavatossági igény benyújtásának dátumát, a kezelés dátumát és módját, az igény sorszámát. Indokolt esetben a szavatossági igény a vállalkozás által kijelölt személy által, helyen vagy szervezet útján is kezelhető. A szavatossági igény a szavatossági idő lejártát nem érinti. A kártérítéshez való jogot a szavatossági igény szintén nem befolyásolja.

Nincs kötelező szabályozás alkatrészek készleten tartására.

Annak bizonyítása, hogy a hiba valóban bekövetkezett vagy hogy a dolog hibás-e, a jogi szabályozás nem ad megfelelő eligazítást, ezért annak feltételeit a bírói gyakorlat munkálta ki:

- abban az esetben, ha a fogyasztó a dolog meghibásodása miatt két alkalommal érvényesít szavatossági igényt, és a szakértő előtti tesztelés során hiba egyik alkalommal sem jelentkezik, akkor a fogyasztó nem állhat el a szerződéstől,³⁸
- az igény kezelésére biztosított 30 napos határidő lejártát nem jelenti a hiba fennállásának vélelmét és a fogyasztói igény elismerését. Szükséges, hogy a hiba valóban fennálljon. A fogyasztó által érvényesített szavatossági igény csak akkor indokolt, ha a hiba valószínű, a hiba a szavatossági időn belül jelentkezik, a hiba jellege a törvény által elfogadható (ez azt jelenti, hogy nem a dolog nem megfelelő/ rendeltetésellenes használatából ered).³⁹

37 Az adó e kötelezettsége kizárólag a *fogyasztó részére történt kiadás*ként, *nem pedig szállításként* értelmezendő. Legfelsőbb Bíróság 8Asan/13/2018, 10Szo/188/2015

38 Prešovi Regionális Bíróság 12C/244/2008

39 Legfelsőbb Bíróság 3Cdo/220/2017 (R 28/2019). Az idézett bírósági döntést széles körben tartják jogilag tévesnek, mert (főként) az SzFvt. 18. § (4) bekezdését: *„...A panasz kezelés módjának kiválasztását követően azt haladéktalanul, de legkésőbb a panasz kézhezvételét követő 30 napon belül ki kell vizsgálni. E határidő elteltét követően a fogyasztó jogosult a szerződéstől elállni vagy a hibás dolog kicserélését kérni egy újra.”* contra legem módon értelmezi. Az idézett rendelkezés szerint a fogyasztó csak akkor jogosult a szerződéstől elállni, ha a panasz nem kerül kivizsgálásra a határidőn belül – tehát az elállási jog egyfajta szankció a vállalkozással szemben a panasz határidőben történő kivizsgálásának elmulasztásáért, azonban a Legfelsőbb Bíróság szerint egyéb feltételeknek is fenn kell állnia. Véleményünk szerint ez a jogszabály szövegének félreértelmezése, amely a fogyasztói jogok érvényesítésének akadályozását eredményezi. Kritikát fogalmazott meg a jogtudósok széles köre, pl. T. Čentík: *K následkom nevčasného vybavenia spotrebiteľskej reklamácie. Ulpianus interkatívne právnické komentáre.* 2018, elérhető: <https://www.ulpianus.sk/judikatúra-s-komentárom/k-následkom->

5. A szavatossági és jótállási igények érvényesítésére nyitva álló határidő határidejét a szlovák jogban

A szlovák jog szerint (elsősorban az SzPtk. 619–627. §-ai alapján) a szavatossági/jótállási időre külön szabályok vonatkoznak (mindegyik meghosszabbítható, de egyiket sem lehet lerövidíteni):

- az eladott dologra (a fogyasztók számára) a szavatosság huszonnégy hónap [SzPtk. 620. § (1) bekezdés]. Ha az eladott dologon, annak csomagolásán vagy használati útmutatóján a dolog felhasználhatóságának határideje feltüntetésre kerül, a szavatossági idő az ilyen határidő lejártakor nem jár le,
- használt dolgok (fogyasztó részére történő értékesítése) esetén a fogyasztó és az eladó megállapodhatnak egy rövidebb, de legalább tizenkét hónapos szavatossági időben is [SzPtk. 620. § (2) bekezdése],
- egyedi mű (megrendelésre készített dolog) elkészítése esetén a szavatossági idő huszonnégy hónap [SzPtk. 646. § (1) bekezdése],
- a dolog javítására vagy átalakítására vonatkozó szavatossági idő három hónapig tart, hacsak a felek megállapodása vagy a jogszabály eltérően nem rendelkezik; az építési munkákra vonatkozó szavatossági idő legalább tizennyolc hónap (SzPtk. 654. §).⁴⁰

A szavatossági idő a dolog fogyasztó általi átvételétől kezdődik. Ha a vásárolt dolgot az eladótól eltérő vállalkozó fogja üzembe helyezni, a szavatossági idő a dolog üzembe helyezésének napjától kezdődik, feltéve, hogy a fogyasztó az üzembe helyezést legkésőbb a dolog átvételétől számított három héten belül kéri, és az ahhoz szükséges időt és együttműködést tanúsítja.

A szavatosság vállalása nem kötött írásbeli nyilatkozathoz, de ha a fogyasztó kéri, az eladó köteles írásban igazolni annak tényét (szavatossági nyilatkozat). Ha a dolog jellege megengedi, elegendő szavatossági igazolás helyett az értékesítés tényét igazolni.

Az eladó a fogyasztó számára kiadott szavatossági nyilatkozatban vagy hirdetésben a törvényben előírt szavatossági időnél hosszabb szavatosságot is vállalhat. Az eladó a szavatossági nyilatkozatban a szavatosság feltételeit és hatályát feltünteti.

nevcasnebo-vybavenia-sporrebiteľskej-reklamacie! (letöltés dátuma: 2020.03.01.)

⁴⁰ Épület felépítése esetén a szavatossági idő három év [SzPtk. 646. § (3) bekezdés].

A szavatossági jogokat azzal az eladóval szemben kell gyakorolni, akitől a dolgot megvásárolták. Ha a szavatossági nyilatkozatban a kijavítás elvégzésére egy olyan másik vállalkozót jelöltek meg, aki azon a településen működik, ahol az eladó, vagy a fogyasztóhoz közelebb található, a kijavítás iránti igény a javításra kijelölt vállalkozónál érvényesíthető. A javítást az elvégzésére kijelölt vállalkozónak az eladó és a fogyasztó közötti, a dolog eladása során kötött megállapodásban megállapított határidőn belül kell elvégeznie.

A szavatossági idő alatt a dologban bekövetkezett hibákért való felelősség megszűnik, ha a hibás teljesítésből eredő igényeket a szavatossági idő alatt nem gyakorolják. A bizonyítási teherre nincs kifejezett szabályozás, azonban vélelem alapján az eladó felel a szavatossági idő alatt bekövetkezett olyan hibákért, amelyek a dolog fogyasztó általi átvételét követően keletkeztek (szavatosság).

A gyorsan romlandó dolgokban bekövetkezett hibákért való felelősséggel járó igényt legkésőbb a vásárlást követő napon kell érvényesíteni, ennek elmulasztása esetén a szavatossági jog elvész.

Használt dolgok esetén a hibákért való felelősségből eredő igény elvész, ha azt a fogyasztó a dolog átvételét követő huszonnégy hónapon belül, vagy az eladóval a jogszabály alapján megkötött megállapodásukban megállapított hosszabb határidőn belül nem érvényesíti.

A szavatosság idejébe a hibás teljesítésért való felelősséggel kapcsolatos igény érvényesítésétől a dolognak a kijavítás befejezését követő átvételéig tartó időszak nem számít bele. Az eladó köteles a fogyasztónak igazolást kiállítani a jog gyakorlásának napjáról, a javításról és a javítás időtartamáról.

A dolog cseréje esetén a szavatossági idő az új dolog átvételétől újratekzdődik. Ugyanez vonatkozik a szavatossági igény érvényesítése miatt kicserélt alkatrészsre is.

6. A jótállás érvényesítésének különös szabályai

A jótállási idő két részre oszlik – a vásárlástól számított 12 hónapig, és a 12 hónap elteltét követően a vásárlástól számított 24 hónap végéig.

Ha a fogyasztó a dologgal kapcsolatban a vásárlást követő 12 hónapon belül jótállási igényt érvényesít, akkor a vállalkozás azt kizárólag a saját költségén elvégzett szakmai értékelés (szakvélemény) alapján utasíthatja el, amellyel a fogyasztónak nem okozhat járulékos költséget. A vállalkozás legkésőbb az igény benyújtását követő 14 napon belül köteles átadni a szakmai értékelés egy példányát a panasz elutasításának indokaival. A panasz elutasítása a bírósághoz fordulás jogát nem érinti.

A fogyasztók jogai és az eladó kötelezettségei az igényérvényesítés idejétől függően különböznek. Ha a fogyasztó a dologgal kapcsolatos igényét 12 hónapon túl, de még a vásárlástól számított 24 hónapon belül érvényesíti a vállalkozással szemben, a vállalkozás azt kizárólag a saját költségén elvégzett szakmai értékelés (szakvélemény) alapján utasíthatja el. A szakvélemény elkészítése – függetlenül annak megalapozottságától – nem okozhat járulékos költséget a fogyasztónak. Az igény ismételt érvényesíthető, ha a fogyasztó szakvélemény alapján bizonyítja a vállalkozás felelősségét. A szakvélemény elkészítésének ideje alatt a jótállási idő nyugszik. A vállalkozás köteles megtéríteni a fogyasztónak minden, a szakvélemény elkészítésével kapcsolatban felmerült költségét és egyéb kárát. Ha az igényt ugyanazon hiba miatt ismételt érvényesítik, azt nem lehet elutasítani.⁴¹

7. A fogyasztó egyéb igényérvényesítési lehetőségei a szavatosságon és a jótálláson túl

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat vagy tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazásából eredő igényt kivéve az általános szabályok alkalmazandók (elállási jog, felelősség a szerződés érvénytelenségéért vagy a kárért). Hangsúlyozni kell, hogy Szlovákiában a fogyasztóvédelemre külön intézmény működik (de csak ritkán alkalmazandó, bíróság előtti fogyasztói igény érvényesítésekor)⁴² Az SzFvt. értelmében *„Az a személy, aki sikeresen igazolja az e törvényben és külön rendeletekben meghatározott jog vagy kötelezettség megsértését, megfelelő pénzbeli kártérítést követelhet attól a személytől, aki az e törvényben vagy egyéb rendeletben meghatározott jog vagy kötelezettség megsértésével a fogyasztónak kárt okozott.”*⁴³

8. A fogyasztói igény érvényesítése a vállalkozással szemben

Általánosan elfogadott elv (nincs jogszabály által kötelezően előírva), hogy a fogyasztónak először az eladóval (vállalkozással) szemben kell igényét érvényesíteni, és csak utána fordulhat bírósághoz.^{44, 45}

41 A rendelkezés az SzFvt. 18. § (6)-(7) bekezdéseiben található.

42 Žilina-i (Zsolnai) Járásbíróság 3Co/20/2017, Pozsonyi Járásbíróság 21Co/69/2018 22Co/40/2019 21Co/168/2016

43 SzFvt. 3. § (5) bekezdés.

44 Véleményünk szerint a fogyasztó közvetlenül a bírósághoz fordulhatna, ez azonban nagyobb kockázattal járna a törvényi szabályozás hiányában és az eltérő bírói megközelítés miatt.

45 Ezt a megközelítést igazolja az elévülési idő kérdése – Azon jogok esetében, melyeket elsődlegesen természetes személlyel vagy jogi személlyel szemben kell gyakorolni, az elévülési idő azon a napon kezdődik, amikor a jogosult jogát ennek megfelelően gyakorolja. (SzPtk. 102. §.)

A fogyasztónak az igényérvényesítés során fokozott körültekintéssel kell eljárnia, mivel az érvényesíteni kívánt igénynek összhangban kell állnia a bírósághoz benyújtott keresettel. Az igény kezelésére nyitva álló 30 nap elteltét követően a fogyasztónak joga van elállni vagy kérni a dolog kicserélését. Ettől függetlenül továbbra is követelheti a dolog kijavítását. Ha a fogyasztó kiválasztotta az igényérvényesítés módját, attól később nem térhet el. Ha a vállalkozás nem tartja tiszteletben a fogyasztó jogait, a fogyasztó keresetet nyújthat be a bírósághoz, de a fogyasztó csak a vállalkozás előtt érvényesíteni megkísérelt igényét kérheti a bíróságtól.⁴⁶

A dolog hibája következtében okozott károk érvényesítésére a hibás termékekkel kapcsolatos felelősség speciális szabályai irányadók.⁴⁷ Károkozás esetén az SzPtk. általános szabályait kell alkalmazni.

A fogyasztó megkeresheti az országos hatóságot – a Szlovák Kereskedelmi Felügyeletet, hogy a vállalkozás működése felett felügyeleti eljárást kezdeményezzen. A Szlovák Kereskedelmi Felügyelet azonban nem léphet be a fogyasztó és a kereskedő közötti jogviszonyba, a fogyasztó jogait a kereskedővel szemben nem jogosult érvényesíteni. A fogyasztó alternatív vitarendezés keretében is érvényesítheti igényét.⁴⁸

Szlovákiában a tömeges kártérítés iránti keresetek továbbra sem képezik a jogi szabályozás részét.^{49, 50}

46 Legfelsőbb Bíróság 6MCdo/16/2011 (R 126/2014)

47 A Tanács 1985. július 25-i, a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló 85/374/EGK irányelve áttünetese érdekében módosított Tt. 294/1999. sz. törvény a hibás termékekért fennálló felelősségről.

48 Az SzFvt. és az alternatív fogyasztói vitarendezésről és egyes törvények módosításáról szóló Tt. 391/2015. sz. törvény ültette át az Európai Parlament és a Tanács 2013/11/EU 2013. május 21-i, a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról szóló irányelvet (fogyasztói alternatív vitarendezési irányelv).

49 Lásd még M. Maslák: Kolektívne záujmy spotrebitelov. In: M. Lenhart et al (eds.): *Bratislava Legal Forum 2016. Collective Redress*. Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Bratislava, 2016, 55-63., elérhető: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/prafjVeda/Konferencie_a_podujatia/bpf_2016/Zbornik_BPF2016_sekcia_07.pdf

50 Az SzPtk. angol fordításának forrása: Preložená legislativa. Wolters Kluwer, IURA Edition, elérhető: <http://trleg.aspi.sk/>

Forrásjegyzék

1. M. BUDJAČ: § 52. In: M. Števček et al. (eds.): *Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár*. C. H. Beck, Prague, 2019, 527-530.
2. T. ČENTÍK: K následkom nevčasného vybavenia spotrebiteľskej reklamácie. *Ulpianus interkatívne právnické komentáre*. 2018, elérhető: <https://www.ulpianus.sk/judikatura-s-komentarom/k-nasledkom-nevcasneho-vybavenia-spotrebitelскеj-reklamacie/> (letöltés dátuma: 2020.03.11.)
3. R. DOBROVODSKÝ: Legislative Zersplitterung des slowakischen Verbraucherrechts. In: M. Novotná (ed.): *Zásady európskeho súkromného práva v aplikačnej praxi. Spotrebiteľský kódex: áno či nie?* Leges, Praha, 2018, 111-139.
4. R. DOBROVODSKÝ: Der Einfluss des europäischen Verbraucherrechts auf das slowakische Schuldrecht. In: W. Rudolf (ed.): *Der Einfluss des EU-Rechts in den Jahren 2007-2017 auf die Privatrechtsordnungen der CEE-Staaten*. MANZ Verlag, Wien, 2019, 89-100.
5. R. DOBROVODSKÝ: Rechtsschutz des Verbrauchers (Eigentümers) vor Folgen der Liberalisierungs- und Deregulierungsschritte. Erfahrungsbericht aus der Slowakei. In: T. Zarandia et al (eds.): *Eigentum und Rechtssicherheit: Wandel des Eigentumsbegriffs*. Staatliche Ivane-Javakhishvili-Universität, Tbilisi, 2016, 150-165.
6. R. DOBROVODSKÝ: Varstvo potrošnikov pri spletnem poslovanju Common EU rules on digital content: Future challenges for domestic legislator (Skupna pravila EU o digitalnih vsebinah: izzivi za domačega zakonodajalca). In: A. Vlahek et al (eds.): *Varstvo potrošnikov pri spletnem poslovanju*. IUS software, GV Založba: Inštitut za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti, Ljubljana, 2017, 83-92.
7. J. LAZAR: *Občianske právo hmotné*. Iura Edition, Bratislava, 2018.
8. M. JURČOVÁ – M. NOVOTNÁ – Z. ADAMOVÁ – R. DOBROVODSKÝ: Online purchase contracts and purchase of digital contents – reflections on a new regulation. *Právny obzor: teoretický časopis pre otázky štátu a práva*. 2017, Vol. 2., 143-161.
9. M. MASLÁK: Kolektívne záujmy spotrebiteľov. In: M. Lenhart et al (eds.): *Bratislava Legal Forum 2016. Collective Redress*. Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Bratislava, 2016, 55-63., elérhető: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/lbpf_2016/Zbornik_BPF2016_sekcia_07.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.11.)

10. Az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve (1999. május 25.) a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól, HL L 171., 1999.7.7., 12-16.
11. Az Európai Parlament és a Tanács 2013/11/EU irányelve (2013. május 21.) a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról, HL L 165., 2013.6.18., 63-79.
12. Tt. 141/1950. sz. törvény a Polgári Törvénykönyvről
13. Tt. 40/1964. sz. törvény a Polgári Törvénykönyvről
14. Tt. 513/1991. sz. törvény a kereskedelmi törvénykönyvről
15. Tt. 634/1992. sz. törvény a fogyasztóvédelemről
16. Tt. 294/1999. sz. törvény a hibás termékekért fennálló felelősségről
17. Tt. 150/2004. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló Tt. 40/1964. sz. törvény módosításáról
18. Tt. 250/2007 sz. törvény a fogyasztóvédelemről
19. Tt. 429/2009. sz. törvény a fizetési szolgáltatásokról és egyes törvények módosításáról
20. Tt. 102/2014. sz. törvény a termékek és szolgáltatások távollevők közötti és üzlethelyiségen kívüli értékesítéséről
21. Tt. 391/2015. sz. törvény az alternatív fogyasztói vitarendezésről és egyes törvények módosításáról
22. Európai Unió Bírósága C-419/11. sz. *Česká spořitelna* ügyben 2013. március 14-én hozott ítélete (ECLI:EU:C:2013:165)
23. Európai Unió Bírósága C-110/14. sz. *Costea* ügyben 2015. szeptember 3-án hozott ítélete (ECLI:EU:C:2015:538)
24. Legfelsőbb Bíróság R 2/1978. sz. ítélete
25. Legfelsőbb Bíróság R 22/1983. sz. ítélete
26. Legfelsőbb Bíróság 4Cdo/10/2009. sz. ítélete
27. Legfelsőbb Bíróság 8Sžo/389/2009. sz. ítélete
28. Legfelsőbb Bíróság 6MCdo/16/2011. sz. ítélete
29. Legfelsőbb Bíróság 10Sžo/188/2015. sz. ítélete
30. Legfelsőbb Bíróság 5Ndc/10/2016 sz. ítélete
31. Legfelsőbb Bíróság 3Cdo/220/2017. sz. ítélete
32. Legfelsőbb Bíróság 8Asan/13/2018. sz. ítélete
33. Prešovi (Eperjesi) Regionális Bíróság 12C/244/2008. sz. ítélete

FOGYASZTÓI ADÁSVÉTEL EGYES KÉRDÉSEI – SZLOVÁKIA

34. Galantai (Galántai) Regionális Bíróság 20C/69/2009. sz. ítélete
35. Pozsonyi Járásbíróság 21Co/69/2018 22Co/40/2019 21Co/168/2016. sz. ítélete
36. Žilina-i (Zsolnai) Járásbíróság 3Co/20/2017. sz. ítélete
37. Preložená legislatíva. Wolters Kluwer, IURA Edition, elérhető: <http://trleg.aspi.sk/>

DR. PETER MÉSZÁROS, *PhD.*, 2010-ben szerezte meg jogi diplomáját a szlovák Nagyszombati (Trnava-i) Egyetem Jogi Karán, majd ugyanott PhD fokozatot szerzett 2014-ben. Jelenleg adjunktusként dolgozik az intézményben. Több, a fogyasztóvédelmi, polgári és kereskedelmi jog kérdéseivel foglalkozó folyóirat, kiadvány (társ)szerzője, ezen felül nemzeti és nemzetközi (uniós) kutatásokban is részt vesz. Polgári anyagi- és eljárásjogot, kereskedelmi-, családi-, és fogyasztóvédelmi jogot oktat. 2010 óta a Szlovák Ügyvédi Kamara tagja, szakterülete a magánjog, amely jogterületen ügyfelei bíróság előtti jogi képviselését is ellátja.

II. RÉSZ

A TISZTESSÉGTELEN KERESKEDELMI GYAKORLATOK SZABÁLYOZÁSA ÉS JOGGYAKORLATA

A TISZTESSÉGTLEN KERESKEDELMI GYAKORLATOK SZABÁLYOZÁSA ÉS GYAKORLATA CSEHORSZÁGBAN¹

SIMON RITA

1. Szabályozási keretrendszer

A cseh jogalkotó az 1992 évi 634. számú fogyasztóvédelemről szóló törvénybe (a továbbiakban: CsFvt.)² ültette át a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelvet (továbbiakban: 2005/29/EK irányelv)³ 2008-ban, de az átültetés nem volt teljes.⁴ A hiányos implementáció miatt számos rendelkezést nem ültettek át, például a „termék” fogalmát (amely kizárólagosan az árukra vonatkozott és nem tartalmazta a szolgáltatásokat),⁵ valamint olyan definíciókat, mint például a „vállalkozások és fogyasztók közötti kereskedelmi gyakorlatok”, „nem megengedett befolyásolás”, „felhívás vásárlásra” és „a fogyasztók gazdasági magatartásának jelentős torzítása”. Ezenkívül az irányelv időbeli alkalmazása – a kereskedelmi ügylet előtt, alatt és után – sem volt összhangban az irányelv 3. cikkének (1) bekezdésével, és néhány, fekete listás kereskedelmi gyakorlat is kimaradt a cseh törvényből: például az irányelv mellékletének 8., 11., 14. és 31. pontjai. Az Európai Bizottság 2014. január 23-án hivatalos értesítést küldött a hiányosságokról,⁶ amelynek következtében és a cseh jogalkotó módosította a törvényt, jóllehet a jogalkalmazók szerint számos hiányosságot orvosolni

1 A tanulmány megírása és megjelenítése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

2 2008. évi 36. számú törvény a fogyasztóvédelemről szóló 1992 évi 634. számú törvény módosításáról (*Zákon č. 36/2008 Sb. kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele*).

3 Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, HL L 149, 2005.6.11. 22-39.

4 R. Simon: Study to support the Fitness Check of EU Consumer law – Country report CZECH REPUBLIC. In: European Commission: *Study for the Fitness Check of EU consumer and marketing law – Final report Part 3 – Country reporting*. Brussels, 2017, 241-254.

5 Elkülönült definíció a CsFvt. 2. § (1) g pontja értelmében (*Zákon č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele*).

6 Lásd az Európai Bizottság 2014.1.23-án kelt 2013/2204. számú hivatalos értesítését. Ennek értelmében a Bizottság hiányosságokat állapított meg a 2., 3., 4., 5., 6., 7. és 8., cikk kapcsán, valamint az I. számú függelék 8., 11. és 14. pontjaival kapcsolatban. Lásd szintén a 2514/11 számú EU-Pilot projektet (2011.12.15.)

lehetett volna ún. „euro-konform” bírói jogértelmezéssel.⁷ A módosításoknak köszönhetően⁸ a jogalkotó magasabb szintre emelte a cseh törvény előírásait, és 2015. december 28-tól a 2005/29/EK irányelv teljes egészében érvényesül a Cseh Köztársaságban.

A 2005/29/EK irányelv részben lehetőséget ad arra, hogy a tagállamok magasabb védelmi szintet biztosítsanak hazai fogyasztói számára, mint amit az irányelv minimálisan meghatároz a pénzügyi szolgáltatások és az ingatlanok vonatkozásában. Az irányelv a 3. cikk (9) bekezdése szigorúbb nemzeti követelményeket létrehozását engedélyezi, de a cseh jogalkotó nem élt ezzel a lehetőséggel.⁹ Másrésztől azonban a cseh jogalkotó részben kiterjesztette az irányelv alkalmazási körét a B2B tranzakciókra is, ami többlet szabály, igaz ezt nem az említett fogyasztóvédelmi törvénnyel érte el, hanem a Cseh Polgári Törvénykönyv¹⁰ 2976–2990. paragrafusaival (a továbbiakban: CsPtk.). A következő versenyt korlátozó cselekmények esetén fordulhatnak bírósághoz a versenytársak valamint a fogyasztók és kérhetik az elkövető felszólítását arra, hogy tartózkodjon a tisztességtelen versenycselekménytől, illetve szüntesse meg a jogsértő állapotot, vagy térítse meg az okozott károkat, illetve szolgáltatassa ki az indokolatlanul szerzett előnyt: a) megtevesztő reklám, b) az áruk és szolgáltatások megtevesztő azonosítása, c) összetéveszthetőség okozása, d) a versenytárs termékének vagy szolgáltatásai jó hírvéneének kihasználása, e) megvesztegetés, f) a versenytárs jó hírvéneének veszélyeztetése, g) összehasonlító reklám, kivéve, ha az megengedhető, h) üzleti titok megsértése, i) zaklatás, j) az egészség és a környezet veszélyeztetése. Ezek a szabályok az irányelv 11. cikkének (1) bekezdésére épülnek, és megteremtve a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok révén keletkezett károk polgári jogérvényesítésének lehetőségét a Cseh Köztársaságban, amely sok szempontból különbözik a túldimenzionált közigazgatási jogérvényesítéstől. A napjainkban felmerülő újfajta tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kapcsán, mint pl. a megtevesztő környezetvédelmi állítások, a cseh közigazgatási hatóságok vonakodnak attól, hogy alkalmazzák az irányelvet, illetve a létező cseh szabályokat.

⁷ A cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 7 As 110/2014-52 számú, 2014.10.23-i határozata, továbbá lásd B. Vitová, M. Etlíková: *Nekalé obchodní praktiky*. Wolters Kluwer, Praha, 2017, 5.

⁸ 2015. évi 378. számú törvény a fogyasztóvédelemről szóló 1992 évi 634. számú törvény módosításáról (*Zákon č. 378/2015 Sb. kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele*).

⁹ A lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról, valamint a 2008/48/EK és a 2013/36/EU irányelv és az 1093/2010/EU rendelet módosításáról szóló 2014/17/EU európai parlamenti és a tanácsi irányelv (továbbiakban: jelzálogkölcsön-irányelv) kapcsán nem volt egyértelmű, hogy a jogalkotó kíván-e magasabb szintű védelmet megvalósítani, mint amit az irányelv minimálisan előírt.

¹⁰ 2012. évi 89. számú törvény a Polgári törvénykönyvről (*Zákon č. 89/2012 Sb. - Zákon občanský zákoník*).

2. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szembeni fellépés a Cseh Köztársaságban – kétirányú megközelítés

A Cseh Köztársaságban mind a közigazgatási, mind pedig a polgári jogérvényesítés lehetősége fennáll a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat folytatóival szemben. Miután nem létezik kötelező jogérvényesítési sorrend, a jogérvényesítés útja a sértett személy választásától függ; de hangsúlyoznunk kell, hogy a választott jogérvényesítési út függvényében erőteljesen eltérő lehet az eljárási költségek nagysága, az eljárás időtartama és annak eredménye is. Közigazgatási jogérvényesítést a fogyasztók vagy fogyasztóvédelmi egyesületek kérelmére vagy hivatalból kezdeményezhet az illetékes hatóság; polgári jogi igények érvényesítése iránt pedig a fogyasztók, versenytársak, valamint a kereskedelmi vagy fogyasztóvédelmi egyesületek nyújthatnak be keresetet. Ha a jogosult közigazgatási eljárás megindítását kezdeményezi, akkor az eljárás a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok folytatásának a megtiltását és közigazgatási bírság kiszabását eredményezheti, amely hatékony és visszatartó erejű szankció lehet más vállalkozással szemben is. A polgári eljárás során a bíróság eltilthatja a vállalkozást a tisztességtelen szerződési feltétel vagy kereskedelmi gyakorlat alkalmazásától, és elrendelheti az elszenvedett károk, ill. veszteségek megtérítését. Míg a közigazgatási eljárás ingyenes a fogyasztók és a fogyasztóvédelmi egyesületek számára,¹¹ a polgári peres eljárásban a felperesre hárul a bírósági költségek fizetése, igaz a fogyasztóvédelmi és kereskedelmi egyesületek mentesíthetők a bírósági illetékek alól. Az illetékmentesség lehetősége azonban nem jelent teljes költségmentességet, ugyanis a polgári eljárás költségeit mindig a vesztes fél viseli, ezért egy esetleges pervesztés elviselhetetlen pénzügyi terhet hárít mind a fogyasztókra, mind a fogyasztóvédelmi egyesületekre. A polgári eljárásokkal kapcsolatos fő probléma, hogy a jogsértéstől való eltiltásra irányuló perben nem lehet igényelni a fogyasztók kárainak megtérítését; ezért a károsult fogyasztóknak külön keresetben kell folyamodniuk kártérítésért, ami a gyakorlatban nem fordul elő túl gyakran, mert a bizonyítási teher komoly nehézséget ró a fogyasztókra. Legnehezebb bizonyítani az elszenvedett kár nagyságát.

11 Távközlési ügyeknél a fogyasztónak legalább 100 CZK (kb. 3,70 EUR) eljárási díjat kell fizetnie, (másodfokon pedig mintegy 200 CZK-t (7,40 EUR), vagy a követelés értékének 4%-át. Ez utóbbi elriaszthatja a fogyasztót a kereset benyújtásától, különösen alacsony értékű ügyeknél.

A Cseh Köztársaságban továbbra sem léteznek kollektív jogorvoslati mechanizmusok, amelyek lehetővé tennék, hogy károsult fogyasztók együttesen érvényesítsék igényeiket a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok és a szerződési feltételek alkalmazóival szemben, jóllehet a jogalkotó 2016-ben megkezdte a kollektív cselekvésről szóló törvény előkészítését.¹² A törvényjavaslatot már a kormány elé terjesztették, és a tervek szerint még 2020-ban ki is fogják hirdetni. A jövőbeni törvény azonban nagy kihívást fog jelenteni az egyébként is túlterhelt és kollektív mechanizmusokban járatlan bíróságok számára.¹³

2.1. Közigazgatási eljárás – termék-alapú, mozaikszerű kompetenciák

A közigazgatási igényérvényesítés fő előnyei az eljárási költségek hiánya, az eljárás gyorsasága és az eljárási szankciók. A Cseh Köztársaságban a CsFvt. 23. §-a struktúrájának megfelelően több mint 17 hatóság felelős a fogyasztóvédelem végrehajtásáért. A kompetenciák megosztása „termék-alapú”. A felosztás logikája szerint az a hatóság felel a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok felügyeletéért, amelyik hatáskörébe tartozik az érintett termék vagy szolgáltatás piaca. A mozaikszerű kompetencia-felosztást a következő ábrával szemléltethetjük.

A kompetenciák megosztása logikusnak tűnik, de a fogyasztók számára sokszor mégsem túl egyértelmű.¹⁴ Számukra sok esetben kihívást jelent, hogy megtalálják az eljárni jogosult hatóságot, és abban az esetben, ha a hatóság elutasítaná a kérelmet a hatáskör hiányára hivatkozva, nem kerül sor az ügy áttételre, ezért sok esetben megoldatlan fogyasztói kérelmekhez vezet a kompetencia-felosztás. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok felügyeletében a következő hatóságok a legfontosabbak a CsFvt. 23. §-a értelmében a Cseh Kereskedelmi Felügyelet (az ábrán CTIA), de a Cseh Hírközlési Hatóság, a Cseh

12 A. Janoušková: Introduction to the new collective redress mechanism from the national legislator's perspective – class actions in the Czech Republic. In: R. Simon, H. Müllerová (eds.): *Efficient Collective Redress Mechanisms in Visegrad 4 Countries: an Achievable Target?* Institute of State and Law of the Czech Academy of Sciences, Praha, 2019, 72.

13 Hozzá kell tennünk, hogy a Cseh Köztársaságban a bírósági eljárások átlagos időtartama polgári perek esetén meghaladja a 3 évet.

14 A jelzálogkölcson-irányelv átültetéséig a Cseh Nemzeti Bank csupán akkor volt illetékes a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal összefüggő ügyekben, ha a pénzügyi intézmények voltak a jogsértők; a nem pénzügyi intézmények, például a HOME CREDIT esetében a Cseh Kereskedelmi Felügyelet volt kompetens. 2017-ben a nem pénzügyi intézmények is a Cseh Nemzeti Bank felügyelete alá kerültek. Lásd R. Simon: *Správněprávní sankce za porušování spotřebitelských práv v České republice a Maďarsku*. In: L. Tichý (ed.): *Ochrana Spotřebitele*. PF Univerzita Karlova, Praha, 2014, 207.

dönt az eljárásról, nem nyilvánosak. Valamennyi hatóság követi ellenőrzések megszervezésére vonatkozó belső szabályokat,¹⁸ valamint az éves ellenőrzési tervet, ezen túl pedig akkor kerülhet sor eljárás megindítására, ha a Cseh Köztársaság és más tagállami hatóság közötti belső információcserre alapján az szükségesnek tűnik. Az eljárás megindításáról a CsFvt. 26. §-a értelmében csupán a fogyasztóvédelmi szervezetet kell értesítenie a hatóságnak, a kérelemről számított 2 hónapon belül, a panaszos fogyasztót nem.

A szabálysértéssel kapcsolatos felelősségről és a szabálysértési eljárásról szóló 2016. évi 250. számú törvény¹⁹ 45–50. §-a értelmében (a továbbiakban: 250/2016. tv.) a hatóságok felszólíthatják, bírságozhatnak a szabálysértést elkövető vállalkozást, továbbá felfüggeszthetik annak kereskedelmi tevékenységét, vagy elrendelhetik, hogy tegye közzé a közigazgatási határozatot. De ez a közzétételi szabály nem általános jellegű, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal összefüggő ügyekben. Mivel a hatósági döntések általában nem érhetők el a nyilvánosság számára csupán néhány kulcsfontosságú közigazgatási bírósági határozat publikus a Cseh Köztársaságban – ezért a fogyasztóknak nincs információjuk a szabálysértési eljárás kimenetéről. Néhány hivatkozást a legfontosabb fogyasztóvédelmi szervezetek, például a dTest sajtóközleményeiben találhatunk az „informálódó” fogyasztók.²⁰

Ami a fogyasztók szabálysértési eljárásban való közvetlen kártérítését illeti, meg kell jegyeznünk, hogy a jelenlegi szabályok értelmében a cseh hatóságok nem kötelezhetik a vállalkozást a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok károsultjainak kárainak megtérítésére, amely gyakorlat erősen eltér a magyar, a lengyel és az Egyesült Királyság közigazgatási gyakorlatától.²¹ A cseh jogszabályok alapos vizsgálata után két elméleti lehetőséget mégis találunk a károsultak kárainak megtérítésére a szabálysértési eljárásban, de sajnos minden gyakorlati relevancia nélkül. Emellett a fogyasztó – elméletileg – bírósághoz is fordulhat, hogy a megállapított szabálysértés alapján kártérítést követeljen a vállalkozástól; mivel azonban a fogyasztó nem minősül „résztvevőnek” a közigazgatási eljárásban, akkor sem, ha az eljárás a panasz alapján indult, így valószínűleg arról sem fog

18 Lásd a Cseh Kereskedelmi Felügyelet által végrehajtott éves ellenőrzési tervet: <https://www.coi.cz/wp-content/uploads/2019/12/Program-dozoru-nad-trhem-2020.docx.pdf> (letöltés dátuma: 2020.02.10.)

19 2016. évi 250. számú törvény a szabálysértéssel kapcsolatos felelősségről és a szabálysértési eljárásról (*Zákon 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*).

20 www.dtest.cz (letöltés dátuma: 2020.02.10.)

21 R. Simon: More Efficient Collective Redress Mechanisms? Will the New Deal Directive on Representative Actions for Protecting the Collective Interests of Consumers Improve the Resolution of Mass Harm Situations in the Visegrad 4 Countries? *European Review of Private Law*, 2019/6, 1403.

ertesülni, hogy a hatóság megállapította a szabálysértést a vállalkozással szemben. Ennek az a negatív következménye, hogy a fogyasztó nem tud egy esetleges kártérítési perben hivatkozni a szabálysértési határozatra, ami feleslegesen megduplázza az eljárás cselekményeket és bonyolítja a bizonyítást.

Közigazgatási eljárásban a következő két lehetőség nyílik a károk megtérítésére. Az első lehetőség az, hogy a károsult a 250/2016. tv. 70. § (2) bekezdése szerint bekapcsolódik a szabálysértési eljárásba és az első szóbeli meghallgatás előtt bejelenti kártérítést igényét az illetékes hatóságnak; a második lehetőség pedig a vállalkozó önkéntes kompenzációja. Ami az első lehetőséget illeti, a jogszabályok értelmében az eljáró hatóságnak értesítenie kell az ismert érintett személyeket az eljárásról, ha annak során kártérítés igénybevételére lenne lehetőség. Sajnos a legtöbb eljárás során ismeretlen marad a károsultak személye, illetve miután a közigazgatási hatóságok weboldaluk útján sem tájékoztatják megfelelően az esetlegesen károsultakat, és a vállalkozóra sem hárítanak ilyen irányú tájékoztatási kötelezettséget, így ezek az információk egyáltalán nem érik el a fogyasztót. A Cseh Kereskedelmi Felügyelet csak egyetlen esetet említett, amikor a fogyasztó sikeresen és időben benyújtotta kártérítési igényét a hatóságnál, régi ablakok cseréjével kapcsolatban.²² A kompenzáció második lehetősége, amikor a vállalkozó önként – saját kezdeményezésére – nyújt kompenzációt az eljárás során. Önkéntes kompenzáció esetén az illetékes hatóság köteles figyelembe venni az önkéntes vállalást a szankció kiszabásánál, és csökkentenie kell a bírság összegét.²³ Noha a hatóságok nem kötelesek tájékoztatni a vállalkozásokat a károk önkéntes megtérítésének lehetőségéről, a gyakorlatban mégis előfordul jó néhány önkéntes teljesítés, de ezen esetek száma nem túl magas.

A 2005/29/EK irányelv aktuális módosításai miatt a jelenlegi cseh szabályozás nem maradhat változatlanul, ugyanis az Európai Parlament és a Tanács 2019/2161 irányelvének²⁴ (továbbiakban: 2019/2161 irányelv) 11a. cikke elrendeli, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok által megkárosított fogyasztók számára a tagállamok biztosítsanak arányos és hatékony jogorvoslati lehetőségeket, amit a hatályos szabályozás sem papíron sem a gyakorlatban nem garantál. A 2019/2161 irányelv által javasolt árcsökkenés vagy a szerződés

²² A szerző által a Cseh Kereskedelmi Felügyeletnél végzett 2020. február 5-i interjú alapján.

²³ 250/2016. tv. 87. §-a és 39. §-a.

²⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 2019/2161 irányelve (2019. november 27.) a 93/13/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 98/6/EK, a 2005/29/EK és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtása és korszerűsítése tekintetében történő módosításáról, HL L 328., 2019.12.18., 7-28.

felmondási jog biztosítása pedig különös kihívást jelent a jogalkotónak, ugyanis ilyen típusú jogorvoslati lehetőségek teljesen ismeretlenek a cseh közigazgatási gyakorlatban. Tekintettel arra, hogy a sértett fogyasztó megfelelő tájékoztatása nem működik kielégítően a jelenlegi rendszerben, ami a kártérítés előfeltétele, ezen szabályokra nézve is módosításokat várhatunk. Várhatóan a nemzeti hatóságok végrehajtási eszközei is bővülni fognak a közeljövőben, ugyanis a 2020. január 17-én hatályba lépett 2017/2394 rendelet (továbbiakban: 2017/2394 rendelet)²⁵ 9. cikkének (4) bekezdése tágabb minimális eszköztárat ír elő, mint ami a cseh hatóságok rendelkezésére áll.

Annak ellenére, hogy közigazgatási eljárás során a fogyasztók kárait nem lehet közvetlenül megtéríteni, a közigazgatási eljárás meghatározó szerepet játszik a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szembeni hatékony küzdelemben. A közelmúlt legproblémásabb kereskedelmi gyakorlatának elterjedését, az értékesítés céljából szervezett rendezvényeken történő eladást is csupán közigazgatási úton sikerült megállítani; ugyanis a jogellenes kereskedelmi gyakorlatokat nagyon nehéz lehetett bizonyítani bíróság előtt. Hiába fordultk bírósághoz a károsult fogyasztók, a polgári jogi eljárásban a magánautonómia elve érvényesült, így amennyiben a felek aláírták a szerződést, akkor az kötelezte őket. Ha azonban a kereskedelmi felügyelet felügyelője értesült egy ilyen termékbemutató rendezvényről, akkor a hatósági eszközökkel könnyebben meg tudta akadályozni az értékesítést. A cseh jogalkotó 2013-ban elrendelte,²⁶ hogy az ilyen típusú termékbemutató rendezvényeket előzetesen be kell jelenteni a Cseh Kereskedelmi Felügyeletnél, ideértve a rendezvény tervezett idejét, helyszínét és a felkínált termékek jellegét is. 2015-ben a jogalkotó tovább bővítette a bejelentésre kötelezett információk listáját, és előírta, az áruk árának bejelentését is, és megtiltotta, hogy az eladó a rendezvény során előleget vagy bármilyen díjat fogadjon el a fogyasztótól.²⁷ A Cseh Kereskedelmi Felügyelet gyors és mélyreható ellenőrzésének köszönhetően csökkentek a termékbemutató rendezvények és a cseh piac ezen szegmensében jelenleg nincsenek feketelistás üzleti gyakorlatok.²⁸

25 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2394 rendelete (2017. december 12.) a fogyasztóvédelmi jogszabályok végrehajtásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről és a 2006/2004/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről, HL L 345., 2017.12.27., 1-26.

26 CsFvt. 20. §

27 CsFvt. 20b.§

28 R. Simon: *i.m.*, 2017, 242.

2.2. Bírósági jogérvényesítés

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok által okozott károk polgári jogi érvényesítése nagyon bonyolult, és a gyakorlatban egyáltalán nem fordul elő a Cseh Köztársaságban. Ennek oka az, hogy a cseh polgári eljárásjogból hiányoznak a kompenzációs elemekkel tarkított *actio popularis* keresetek, hasonlóan az ún. follow-on kártérítési igényekhez és a kollektív kártérítési keresetekhez. Ha a fogyasztó a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat által okozott kárának megtérítését szeretné elérni, akkor először panasszal kell folyamodnia a kereskedőhöz, majd sikertelen panaszkezelés esetén egyéni keresetet kell benyújtania a polgári bírósághoz. A bírósági eljárásban a fogyasztó a polgári jog általános elveinek sérelme alapján kérheti a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat megszüntetését, pl. mert azért, mert a gyakorlat sérti a tisztességes kereskedés elvét vagy a közrendet.²⁹ Ezenkívül a fogyasztó azzal is érvelhet, hogy tévedésben volt a vásárlási döntésnél.³⁰ Bármelyik érvelést is választja a fogyasztó, a bizonyítási teher nehézsége, az eljárás költségvonzata és hossza, valamint a jogsértés és a kár közötti okozati összefüggés bizonyításának bonyolultsága miatt, elhanyagolható számú esetet találunk a bírói gyakorlatban.³¹ Elmondhatjuk, hogy sem a korábbi, sem a 2014 óta hatályos CsPtk. alapján nem részesítik előnyben a fogyasztók a polgári jogérvényesítést a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok által okozott káruk megtérítésére.

Ahogy korábban már említettük, 2014. január 1-jétől hatályos új PTK megteremti a megtévesztő reklám, az összehasonlító reklám, valamint az áruk és szolgáltatások megtévesztő identifikációja során keletkezett károk polgári jogi érvényesítését a fogyasztók és a versenytársak javára. A CsPtk. 2988 §-a értelmében *„Az a személy, akinek a jogát a tisztességtelen versenyselekmény veszélyeztette vagy megsértette, kérheti a jogsértőt, hogy tartózkodjon a tisztességtelen versenytől, vagy távolítsa el a hibás állapotot”*. Ebben az esetben nemcsak kártérítés igényelhető, hanem a veszteségek megtérítésére és az jogalap nélküli gazdagodás visszatérítésére is. A tisztességtelen versennyel kapcsolatos polgári keresetek nagy részét a gyakorlatban a versenytársak nyújtják be; a fogyasztók egyáltalán nem, pedig a bizonyítási terhet illetően jobb helyzetben lennének, mint más keresetek során. Ugyanis a CsPtk. 2989. §-ának (2) bekezdése megfordítja a bizonyítási

29 CsPtk. 580. §

30 Lásd B. Vítová, M. Etlíková: *i.m.*, 66-76., CsPtk. 583. §

31 A cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 23 Cdo 3704/2011 számú és 23 Cdo 4669/2010 számú határozata.

terhet és a jogsértőnek kell bebizonyítania, hogy nem sértette meg tisztességtelen módon a versenyt, és hogy a keletkezett kárt nem a tisztességtelen verseny okozta. Ezen a szabályok kifejezetten progresszívek, igaz a fogyasztók kompenzációjában egyelőre nem játszanak szerepet. Nehéz lenne megjósolni, hogy vajon mennyiben bővül ezen szabályok alkalmazása a jövőben a 2019/2161 irányelv 3. cikkének (5) bekezdésének implementációja miatt, de mindenképpen kívánatos lenne, hogy a jogalkalmazók és a fogyasztók felismerjék a szabályban rejlő lehetőségeket.

A nem kért értékesítés esetén (ha egy vállalkozó a fogyasztó megrendelése nélkül szállít valamilyen terméket, és a fogyasztó azt birtokba veszi), jóhiszemű birtokosnak kell tekinteni a fogyasztót; de a fogyasztó nem köteles visszaadni a kéretlen terméket a vállalkozónak saját költségén.³² Az új szabállyal 2014 óta csupán két bírósági határozat foglalkozott.³³

2016 februárja óta a fogyasztók bíróságon kívüli békéltető eljárást is kezdeményezhetnek a CsFvt. 20d. §-a értelmében, feltéve, hogy a fogyasztónak nem sikerült rendezni a panaszt a kereskedővel. Érdekes módon a cseh jogalkotó többnyire ugyanazokat a közigazgatási hatóságok bízta meg az alternatív vitarendezés működtetésével, mint amelyek ellátják a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok felügyeletét. A cseh kormány csupán a pénzügyi szolgáltatások vitarendezésére hozott létre egy független alternatív vitarendezési testületet. A pénzügyi ombudsman, amelynek hivatala 2011-óta működik,³⁴ a Cseh Távközlési Felügyelethez és a Cseh Energiahivatalhoz hasonlóan, kötelező érvényű vitarendező megoldást is előírhat. Ultima ratio békéltető testületként a jogalkotó a Cseh Kereskedelmi Felügyeletet³⁵ jelölte ki, amelyhez évente mintegy 3500-4000 békéltetési kérelmet nyújtanak be a fogyasztók. Érdekes módon ez az egyetlen olyan békéltető testület a négy működő testület közül, amely nem hozhat kötelező erejű békéltető határozatot.³⁶

Összességében megállapíthatjuk, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat során bekövetkezett kár megtérítésére a cseh fogyasztóknak egyéni jogorvoslatot kell igénybe venniük a bíróságtól, amely nagyon hosszú és költséges megoldás, és kiszámíthatatlan eredménnyel jár, pontosan ezért a kb.

32 CsPtk. 1838. §

33 Prága Megyei Bíróság 22 Co 177/54 számú határozata, és a Český Budějovic-i Megyei Bíróság 10 A 181/2014 – 69 számú határozata.

34 <https://www.finarbitr.cz/en/> (letöltés dátuma: 2020.02.10.)

35 <https://www.coi.cz> (letöltés dátuma: 2020.02.10.)

36 Lásd a Cseh Kereskedelmi Felügyelet éves jelentéseit, mely letölthető: https://www.coi.cz/wp-content/uploads/2019/04/web_COI_vyrocní_zprava_2018-2.pdf (letöltés dátuma: 2020.02.10.)

10 000 CZK (390 EUR) értékű kár alatt a fogyasztók vonakodnak ettől a megoldástól és vagy alternatív vitarendezési eljárást kezdeményeznek, vagy tétlenek maradnak. A tisztességtelen verseny károsultjai számára az új CsPtk. végre alkotott néhány új polgári jogorvoslati mechanizmust, kérdéses azonban, hogy mennyiben fogják alkalmazni a fogyasztók ezeket a mechanizmusokat. Mindaddig, amíg a cseh polgári eljárásban hiányozni fognak a kollektív igényérvényesítési mechanizmusok, addig várhatóan alacsony szintű marad a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok által okozott károk megtérítése. Ezekkel a mechanizmusokkal Csehország alig fog megfelelni a 2017/2394 rendelet követelményeinek, és a 2019/2161 irányelv is hozhat újításokat.

3. A fogyasztói szervezetek különleges jogállása a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elleni fellépésnél

A cseh fogyasztóvédelmi egyesületek előtt mindkét jogérvényesítési út nyitva áll a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elleni fellépésre, a cseh fogyasztóvédelmi törvény szerint. A CsFvt. 25. §-ának (2) bekezdése értelmében egyrészt polgári keresetet nyújthatnak be az egyesületek a kereskedelmi gyakorlat tisztességtelenségének megállapítására, ami a gyakorlatban nagyon ritka keresetfajta; vagy pedig a CzCPA 26. §-a szerint közigazgatási eljárást kezdeményezhetnek, szuper-panaszosként (super compliant). Mivel ez utóbbi beavatkozás sokkal olcsóbb és gyorsabb megoldás, és nem ró semmilyen bizonyítási terhet az egyesületre, ez utóbbi jogérvényesítési mechanizmus uralkodó a Cseh Köztársaságban.

3.1. A fogyasztóvédelmi egyesület közigazgatási kérelme

Ha egy fogyasztóvédelmi szervezet tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megvalósítását feltételezi, de nincs elegendő bizonyítéka arra, hogy megállapítási kereset nyújtáson be, közigazgatási kérelmet küldhet az illetékes piacfelügyeleti hatósághoz. Az illetékes hatóság ugyan nem köteles megindítani az eljárást, de minden esetben köteles indokolatlan késedelem nélkül – legkésőbb 2 hónapon belül – értesíteni az egyesületet a megtett eljárási intézkedésekről. A fogyasztóvédelmi egyesületek dicsérik a hatóságokkal való együttműködést, igaz, nem minden hatóság reagál ugyanolyan pozitívan a fogyasztóvédelmi egyesület panaszaira. A vállalkozások pedig általában azonnal reagálnak

a közigazgatási szerv intézkedésére, mert a közigazgatási szankció erős motiváció. A közigazgatási eljárás figyelemre méltó szerepet játszik a kollektív fogyasztói érdeksérelmek megakadályozásában, ugyanis a nemzeti hatóságok felügyeleti tevékenysége messze túlmutat egy egyszerű ellenőrzési eljáráson. Az eljárás igazi eredménye, hogy a vállalkozás valóban változtat üzleti gyakorlatán.³⁷ A sikeres adminisztratív intézkedés egyik példája, mikor a Távközlési Felügyelet betiltotta a UPC „garantált árakkal örökké” reklámját, amellyel a UPC 2013-ban az árak rögzítését ígérte a fogyasztóinak, holott az Általános Szerződési Feltételek egyike kifejezetten feljogosította az UPC-t arra, hogy egyoldalúan megváltoztassa árait. Ez a határozat jelentős visszhangot kapott a médiában.³⁸

Az adminisztratív intézkedésekkel kapcsolatban egyetlen hiányosságot kell felrónunk, mégpedig azt, hogy a hatóságok egyáltalán nem alkalmazzák azokat a rendelkezéseket, amelyekkel kompenzálhatnák a sérült fogyasztók kárait.

3.2. A jogsértés megszüntetésére irányuló bírósági eljárások

Annak ellenére, hogy Csehországban is átültetették a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló irányelvet,³⁹ és az idő folyamán még az eljárás kezdeményezőinek a személyi körét is bővítették; a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárások nem játszanak releváns szerepet. Az elmúlt 15 évben csupán kb. 12 keresetet nyújtottak be a feljogosított szervezetek, amelyből az Európai Bizottság legfrissebb, 2019-es közleménye⁴⁰ szerint Csehországban mindössze hat volt.⁴¹

2003 és 2008 között az SOS fogyasztóvédelmi egyesület tíz jogsértés megszüntetésére irányuló keresetet nyújtott be a bíróságokhoz, amelyek például az ASKO bűtorház, a Sky Europe Airlines, az Eurocom Group és az Exim Tours ellen irányultak. Mivel a vitát bíróságon kívüli megegyezéssel sikerült rendezni

37 R. Simon: *i.m.*, 2019, 1408.

38 <https://www.ctu.cz/tiskova-zprava-milionova-pokuta-upc-za-klamavou-obchodni-praktiku> (letöltés dátuma: 2020.02.10.)

39 Az Európai Parlament és a Tanács 2009/22/EK irányelve (2009. április 23.) a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról, HL L 110., 2009.5.1., 30-36.

40 A Bizottság értesítése a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló, a 98/27/EK irányelvet kodifikáló 2009/22/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 4. cikkének (3) bekezdése tekintetében az irányelv 2. cikkének hatálya alatt jogsértés elleni eljárás indítására feljogosított egységekről. HL C 237., 2019.7.15., 3-68.

41 Az alábbi hat szervezet: 1. Sdružení českých spotřebitelů, z. ú. 2. dTesto. p. s., 3. Sdružení obrany spotřebitelů – Asociace, z. s. 4. Společná obrana, z. s. 5. Unicampus 6. HELP – Sdružení práv podvedených (HELP - Cheated Consumers' Rights Association).

– ami a kereset preventív hatását bizonyítja – az SOS fogyasztóvédelmi egyesület a legtöbb esetben visszavonta keresetét. Más pereket, pl. a Kasa.cz⁴² elleni „ajándékkártya” pert, amelyben az SOS azt kifogásolta, hogy az ajándékkártya lejárta után nem téríti vissza a vállalkozó a kártya vételárát, az egyesület elvesztette. Miután az eljárás költségei (beleértve az ügyvédi díját is) jelentős gazdasági terhet rónak a szervezetre, ez volt az utolsó jogsértés megszüntetésére benyújtott keresete, többre nem volt elegendő forrása. Hasonló negatív tapasztalatokról számolt be a dTest is, a jelenleg legaktívabb cseh fogyasztóvédelmi egyesület. Másodfokon már vonakodott benyújtani az Unicredit Bank ellen bankszámlák díjköltségeivel kapcsolatos⁴³ keresetét a bírósághoz, mert egy esetleges pervesztés csődbe vitte volna az egyesületet.

A legutóbbi jogsértés megszüntetésére irányuló kereset, egy megoldhatatlan hatásköri vitával végződött. A keresetet a dTest nyújtotta be 2016. július 15-én az O2 ellen, annak érdekében, hogy az O2 valóban tartsa be a „korlátlan internetes szolgáltatást” ígéretét, ahogy azt hirdette, miközben a szolgáltatás az ÁSZF értelmében korlátozott volt. Prága 4. számú Városi Bírósága, amelynek hatásköre lett volna erre a speciális keresetre, július 18-án kompetencia hiánya miatt elutasította a keresetet.⁴⁴ Döntésében a távközlési törvény 129. §-ának (5) bekezdésére⁴⁵ hivatkozott, amelynek értelmében a Cseh Hírközlési Hatóság rendelkezik kizárólagos hatáskörrel a távközlési szerződésekkel kapcsolatos jogvitákra nézve. Igaz, hogy ez a norma valóban quasi-bírószági hatáskört biztosít a Cseh Távközlési Hatóságnak, a jogsértés megszüntetésére irányuló keresetek a cseh PP⁴⁶ 83. § (2) bekezdésének b) pontja szerint továbbra is bírósági hatáskörbe tartoznak. Miközben a fellebbviteli bíróság előtt folyt a vita, a cseh jogalkotó a távközlési törvény módosításával megoldotta a hatásköri kérdés, mialatt az O2 változtatott a távközlési kampányon.

Ezek az esetek azt mutatják, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló keresetek – ellentétben az európai jogalkotó szándékával – fogatlan oroszlánoka Cseh Köztársaságban. A keresetek benyújtását elsősorban a fogyasztóvédelmi szervezetek pénzügyi forráshiánya akadályozza. A pervesztés ugyanis

42 A cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 33 Cdo 1956/2007 számú határozata.

43 Prága 4 Városi Bíróság 7C 308/2013-140. számú határozata.

44 Prága 4 Városi Bíróság 40 C 196/2016-48. számú határozata.

45 A 2005 évi 127. számú törvény az elektronikus kommunikációról (Zákon č. 127/2005 Sb. o elektronických komunikacích).

46 Az 1963. évi 99. számú törvény a polgári eljárásról (Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád).

fizetéképtelenséget okozhat a fogyasztóvédelmi egyesületnek. A költségek megtérítésének alternatív megoldása nem megoldható, mert sem állami források nem állnak rendelkezésre, sem külső forrásokat sem vonhatnak be az egyesületek. A cseh szabályok azt sem teszik lehetővé, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló kereseteket összevonják a fogyasztók kártérítési kereseteivel. Pedig a kompenzációs igények és a jogsértés megszüntetésére irányuló keresetek összekapcsolása jelentősen megnövelné a keresetfajta jelentőségét, ám ehhez jogszabályi módosításokra volna szükség. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok bíróság előtti megtámadásának további problémája, hogy nagyon nehezen bizonyíthatók az agresszív kereskedelmi gyakorlatok, a megtevesztő mulasztásról nem is beszélve.

A hazai nehézségek ismeretében valószínűleg nem meglepő, hogy a feljogosított fogyasztóvédelmi egyesületek egy másik EU-s országban sem nyújtanak be jogsértés megszüntetésére irányuló kereseteket. Egy másik tagállamban indított per még bonyolultabb, kockázatosabb és költségesebb lenne az egyesület számára, és speciális jogi ismereteket igényelne.

4. Szankciók és pénzbírságok a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazóival szemben

A szabálysértéssel kapcsolatos felelősségről és a szabálysértési eljárásról szóló törvény⁴⁷ 35. §-a ötféle szankció kiszabását tesz lehetővé az közigazgatási hatóságok számára, amely szankciók kombinálhatók egymással: a) figyelmeztetés kisebb szabálysértés esetén; b) bírságolás; c) tevékenység végzésének megtiltása; d) a dolog vagy értékvesztésének megtérítése, e) a szabálysértési határozat közzététele. Az általános hatósági gyakorlat szerint a piacfelügyelet minden esetben pénzbírságot szab ki, ha jogsértés észlel. A maximálisan kiszabható bírság összege tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok esetén 5 millió CZK (kb. 185 000 EUR) a CsFvt. 24. § (14) bekezdésének d) pontja értelmében. Az egyedi bírság konkrét szintjét a 2017-ig, a korábban hatályos CsFvt. 24b. §-ának megfelelően a következő kritériumok alapján határozták meg a hatóságok: a szabálysértés súlya és módja, annak körülményei és következményei. Mivel a kiszabott bírságok mértéke a múltban erősen különbözött, attól függően, hogy a melyik piacfelügyeleti hatóság, mely térségben hozta a határozatot, a jogalkotó a 250/2016. tv. 37–40. §-ával egyesítette a bírságok kiszabásának elveit. Így 2017 januárja óta valamennyi

⁴⁷ A 2016. évi 250. törvény (*Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*).

hatóságnak ugyanazokat az elveket kell követnie. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok vonatkozásában, mely azt jelenti, hogy a piacfelügyeleti hatóságoknak a korábbi kritériumok mellett – figyelembe kell venniük: a szabálysértés jellegét; a kereskedelmi tevékenységének jellegét; azt, hogy a cselekmény egy vagy több szabálysértést valósított-e meg; a szabálysértésből származó azon előnyök mértékét, amelyből az ügyvezető igazgató részesült, valamint, hogy a cselekmény folyamatos, tartós vagy kollektív szabálysértést valósított-e meg. A bírág összegének kiszabásakor figyelembe kell venni az ún. súlyosbító és enyhítő körülményeket, például, hogy a kereskedő mennyiben térítette meg önkéntesen a bekövetkezett fogyasztói károk. A kritériumok listája nem kimerítő. Miután a törvény rögzíti ezeket a kritériumokat, így a bírág kiszabásának szempontjai előzetesen megismerhetők a vállalkozások számára. A kiszabott bírág megalapozottságát számtalan vállalkozás megkérdőjelezte, így igen fejlett a közigazgatási bíróságok joggyakorlata. Már a korábbi, azaz a 2017 előtti ítéletek is behatóan foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy a közigazgatási hatóság mennyire vizsgálta a bírág kivetésekor a szabálysértés jellegét, módját, intenzitását, időtartamát, annak következményeit és a károk megtéríthetőségét.⁴⁸ Számos határozat foglalkozott a bírág mérséklésének feltételeivel is. A bírágosi határozatok egyöntetűen kihangsúlyozták, hogy a bírágok ideális szintjének megállapítása nem bírói feladat, ez a közigazgatási hatóságok feladata, a bírág csupán a szankcionálás kritériumainak alkalmazását vizsgálhatja.⁴⁹ Ami a kivetett bírágok átlagos mértékét illeti, a gyakorlatban leggyakrabban 100 000 CZK (kb. 3 900 EUR) összegű bírágokkal találkozunk, kivételesen 450 000 CZK (kb. 17 500 EUR) összegűvel, ami nagyon messze van a kivethető maximális bírág mértékétől.⁵⁰

Noha a cseh bírágolási szabályok nem biztosítanak kivételes elbánást a kis- és középvállalkozók számára, a kisebb vállalkozások esetében kiemelkedően fontos az az alapelv, amely értelmében a kiszabott bírág nem okozhat likviditási nehézséget. A Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint,⁵¹ amennyiben a kiszabott bírág fizetéseképtelenséget okozna a jogsértő vállalkozásnak, akkor a bírág mérsékléséért kell folyamodnia és aktívan bizonyítania kell a teher elviselhetetlenségét.⁵² Meggyőző bizonyítékok nélkül nem engedélyezhető a bírág csökkentés.

48 A cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 4 As 51/2007-68. számú és 8 As 8/2005-57. számú határozata.

49 A cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 7 As 22/2012-23. számú határozata.

50 A cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 9 Af 6/2010-52. számú határozata.

51 A cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 1 As 9/2008-133. számú határozata.

52 A cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 30 A 146/2016 – 56. számú határozata

5. Együttműködés más tagállami hatóságokkal a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok leküzdése érdekében

Mivel a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok nem állnak meg a nemzeti határokon, sok esetben más európai országban található kereskedők alkalmaznak tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot. Külföldi székhelyű vállalkozások ellen a cseh piacfelügyeleti hatóság kétféleképpen folytathat le közigazgatási eljárást: más tagállamban is foganatosíthat eljárási cselekményt, vagy felkérhet más tagállami hatóságot, hogy hajtsa végre a szükséges eljárási cselekményt. Mindkét esetre ismerünk példákat, bár az effajta intézkedések száma továbbra is nagyon alacsony. A Cseh Kereskedelmi Felügyelet öt olyan esetről számolt be az elmúlt három évben, amikor önállóan tett közigazgatási intézkedést egy külföldi kereskedővel szemben, például egy svájci székhelyű online társkereső szerver, a VIAGOGO-val szemben, és néhány érmegyűjtő szolgáltató ellen. Gyakoribb azonban, hogy a Felügyelet a CPC-hálózatot hívja segítségül. 2019-ben a Cseh Kereskedelmi Felügyelet nyolc segítségnyújtási kérelmet küldött más tagállami hatósághoz közigazgatási intézkedésekre, és 7 megkeresést fogadott. Az ilyen típusú eljárások végrehajtása általában hat hónaptól egy évig terjed.

6. Magatartási kódexek szerepe a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megakadályozásánál

Az önszabályozásnak a kommunista időszak előtt nagy hagyománya volt a Cseh Köztársaságban, majd félbeszakadt a gyakorlata.⁵³ Manapság egyre több új kezdeményezést figyelhetünk meg, például az Elektronikus Kereskedelmi Szövetség (APEK) E-shop kódexét,⁵⁴ de hasonló kezdeményezések száma még mindig nagyon alacsony. A meglévő etikai kódexek csak korlátozott számú vállalkozásra érvényesek, mivel sem a kamarai sem az egyesületi tagság nem kötelező Csehországban. Általánosságban elmondható, hogy azok a kereskedők, amelyek valamilyen egyesületekhez csatlakoztak, jobban aggódnak jó hírnevükért és pontosan ezek azok a vállalkozások, akik igyekeznek elkerülni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat. Azok a vállalkozások azonban, amelyek nem tántorodnak vissza tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatoktól, általában semmilyen egyesületnek sem tagjai.

⁵³ R. Simon: *i.m.*, 2017.

⁵⁴ <https://www.apek.cz/kodex-terminologie-lhut-dodani> (letöltés dátuma: 2020.02.10.)

Néhány esetben a hatóságok is igyekeznek aktívan befolyásolni a kereskedők önszabályozását, például a Cseh Távközlési Hatóság rendszeresen közzéteszi a tisztességes szerződési feltételeiről és kereskedelmi gyakorlatokról szóló ajánlásait a távközlési szolgáltatók részére.⁵⁵ Néhány önszabályozási norma létezik a pénzügyi szektorban is, például a „ügyfélmobilitási” kódex, amely a kliensek bankszámlaváltást igyekszik megkönnyíteni, de ez nem igazi önszabályozási norma.⁵⁶

7. Fogyasztói modellek a bírósági gyakorlatban

Az „átlagfogyasztó” nem volt releváns referenciapont az eredeti cseh fogyasztóvédelmi törvényben, ám a 2016. évi törvénymódosítások új szabályokat vezettek be, amelyek hivatkozási pontnak tekintik a csoport átlagos tagját, azon kereskedelmi gyakorlatok esetén, amelyek egy bizonyos csoportra irányulnak.⁵⁷ A Kereskedelmi és Ipari Minisztérium szakértői hangsúlyozták, hogy a törvény 4. §-ának (1) bekezdése az átlagfogyasztóra utal, még akkor is, ha a norma nem használja ezt a kifejezést.⁵⁸

A fogyasztói modelleket a cseh kommentárok sem tárgyalják behatóan.⁵⁹ A három főbb CsPtk. kommentár egyike sem említi fogyasztói modelleket a CsPtk. 419. §-a szerinti „fogyasztó” fogalmának vonatkozásában. A fogyasztóvédelemről szóló törvény kommentárja sem tárgyal normatív fogyasztói modelleket, sem pedig az EUB által alkalmazott fogyasztói modelleket.⁶⁰

A joggyakorlat is csak elvétve említi az átlagfogyasztót, konkrét fogyasztói modellek még nem kristályosodtak ki a cseh bírósági gyakorlatban.⁶¹ A leggyakrabban a védjegyjogban találkozunk az átlagfogyasztóval,⁶² ahol

55 Az ajánlás 48 oldalas, letölthető: <http://www.ctu.cz/doporuceni-ctu-k-navrhum-smluv-o-poskytovani-verejne-dostupnych-sluzeb-elektronickych-komunikaci> (letöltés dátuma: 2020.02.10.)

56 Miután ezt az Európai Bizottság nyomására fogadták el a tagállamok.

57 CsFvt. 4. §

58 Lásd a cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 3 As 29/2007. számú és 8 As 83/2010. számú határozatát, valamint a Legfelsőbb Bíróság 23 Cdo 784/2010. számú határozatát.

59 A három legfontosabb kommentár egyike sem említi a fogyasztói modelleket a CsPtk. § 419 “fogyasztó” paragrafusnál.

60 Attól függően, hogy az ítélet a tisztességtelen versenyt vagy a szerződéses jogot érinti-e. Lásd R. Sik-Simon: Fogyasztókép és szabályozás, *MTA Law Working Paper*, Budapest, 2/2016.

61 Lásd J. Jedlinský: *Koncept průměrného spotřebitele v českém a evropském právu*. Právnická Fakulta Univerzity Karlovy, 2012.; M. Kousalová: *Koncept průměrného spotřebitele*. Univerzita Karlova v Praze Právnická Fakulta, Diplomová práce, 2013.

62 A cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 23 Cdo 3773/2010. számú és 23 Cdo 4384/2008. számú és 32 Cdo 3895/2007. számú határozata.

a bíróság a különféle márkák megkülönböztethetősége kapcsán vizsgálta az átlagfogyasztói szemléletet. Sok esetben ezt, a védjegyjogi fogyasztói „modellt” alkalmazzák a bíróságok a kereskedelmi gyakorlatok vagy a szerződéses jogviták kapcsán is.⁶³ A bírói gyakorlat másik fő tendenciája az, hogy a bíróság konkrét elemzés nélkül idézi az EUB gyakorlatát: „Manapság szigorúbban kell megítélni az átlagfogyasztó képességeit, nem a felületes, szokásos figyelmet tanúsító fogyasztóból kell kiindulni”.⁶⁴ Néhány ítélet megemlíti, hogy „a referenciaérték az az átlagfogyasztó, aki észszerűen tájékozott, figyelmes és körültekintő, figyelembe véve a társadalmi, kulturális és nyelvi tényezőket, ahogy azt az EUB értelmezte”.⁶⁵

A felületes cseh joggyakorlat azonban nem veszi figyelembe, hogy az EUB különböző fogyasztói modelleket alkalmaz tisztességtelen verseny és szerződéses viták kapcsán.⁶⁶ Ennek folytán a cseh bíróságok viszonylag magas szellemi potenciált várnak el az átlagfogyasztótól, ami egy túlidealizált fogyasztói modellhez vezet, ami igen messze van a potenciális átlagfogyasztótól, és közvetetten a védelmi szint csökkentéséhez vezet. Ezzel a jelenséggel elsősorban az alsóbb szintű bíróságokon találkozunk: „A fogyasztót nem kényszerül arra, hogy szerződéses kapcsolatra lépjen a szolgáltatóval. Csak rajta múlik, hogy megismerje az ÁSZF-ek feltételeit; gondosan átgondolja, hogy szerződéses kapcsolatra lép-e a vállalkozóval”.⁶⁷ „A fogyasztóvédelem nem értelmezhető úgy, hogy saját gondatlanságától és felelőtlenségétől kell megvédenünk a fogyasztót. (...) A szerződéses kapcsolatokban elvárható, [...] hogy minden személynek meg legyen az átlagos ismerete, valamint az a képessége, hogy körültekintéssel járjon el; ezért jogilag mindenkitől elvárható, hogy teljesítse azt a szerződést, amit aláírt.”⁶⁸ Hasonló érveléssel például a Prága 8 Városi Bírósága elutasította a kereskedelmi gyakorlat tisztességtelenségének megállapítását, egy szokványos edénykészlet eladása kapcsán, annak ellenére, hogy az edénykészletet termékbemutató rendezvényen – nagy rábeszéléssel – adták el egy idősebb személynek, mintegy 35 000 CZK-ért (150 EUR), holott a készlet átlagos piaci ára max. 2000 CZK lehetett.⁶⁹

63 A cseh Legfelsőbb Bíróság 33 Odo 930/2006. számú határozata és a cseh Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 6A 61/2002-52. számú határozata.

64 A cseh Legfelsőbb Bíróság 23 Cdo 4384/2008. számú és 32 Cdo 3895/2007. számú határozata.

65 A cseh Legfelsőbb Bíróság 32 Cdo 3895/2007. számú határozata.

66 R. Simon: Spotřebitelské modely v evropském a českém právu – s ohledem na smluvně právní spory. *Právník*, 2018/5. 385-406.

67 A cseh Legfelsőbb Bíróság 33 Cdo 2675/2007. számú és 32 Cdo 191/2014. számú határozata.

68 Prága 8 Városi Bíróság 12C 317/2013. számú határozata.

69 Prága 8 Városi Bíróság 12C 317/2013. számú határozata.

A bírósági döntések sérülékeny fogyasztói csoportokat sem definiálnak. Még a Proenzi-ügyben⁷⁰ sem nevesített a Legfelsőbb Bíróság sérülékeny fogyasztói csoportot, pedig étrend-kiegészítők megtevésztő reklámozása volt a jogvita tárgya. A bíróság elzárkózott attól, hogy sérülékenynek minősítse a betegek csoportját és kimondta, hogy az átlagfogyasztó képes megkülönböztetni az étrend-kiegészítők és a gyógyszerek hatását.⁷¹ Egy másik ügy kapcsán, a prágai városi bíróság ugyan „befolyásolhatóbbnak” minősítette a beteg személyek csoportját, a reklámban szereplő készítmény preventív gyógyító hatásának vizsgálatakor, itt sem minősítette a betegeket sérülékenynek.⁷² Az ellenőrző hatóságok gyakrabban alkalmazzák a sérülékeny fogyasztói modellt, mint a bíróságok. A Cseh Kereskedelmi Felügyelet és a Cseh Hírközlési Hatóság sok esetben sérülékenynek minősíti a gyermekeket, a terhes nőket és/vagy a nyugdíjasokat. Arra azonban még a közigazgatási hatóságok sem vállalkoznak, hogy sérülékeny fogyasztónak minősítsenek eladósodottakat vagy szegényeket, holott Csehországban több mint 800 000 természetes személy ellen folyik jelenleg végrehajtási eljárás.⁷³

8. Kitekintés – jövőben várható módosítások?

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megakadályozására a Cseh Köztársaságban mind a közigazgatási, mind a polgári jogérvényesítési út igénybe vehető, a gyakorlatban a fogyasztók mégis inkább a közigazgatási végrehajtást részesítik előnyben. A közigazgatási jogérvényesítés fő pozitívuma az eljárás gyorsasága és alacsony költségigénye, valamint a visszatartó erejű pénzbírságok. A közigazgatási hatóságok aktív ellenőrzési tevékenységeknek köszönhetően jelenleg a cseh gyakorlatban nem találunk feketelistás tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat. A közigazgatási eljárások egyetlen hiányossága, hogy a fogyasztó nem részesülhet kártérítésben, pedig a hatályos szabályok lehetővé teszik a kompenzációt. A hatóságoknak sokkal bővebb tájékoztatást kellene nyújtaniuk ahhoz, hogy a fogyasztó értesülhessen a hatósági ellenőrzési tevékenységről, és kártérítésért tudjon folyamodni az adminisztratív eljárásban.

70 A cseh Legfelsőbb Bíróság 32 Cdo 1721/2012. számú határozata.

71 A cseh Legfelsőbb Bíróság 32 Cdo 1721/2012. számú határozata, lásd M. Kousalová: *i.m.*

72 Prága Városi Bíróság 11 A 94/2018- 52. számú határozata.

73 https://www.izozblas.cz/zpravy-domov/exekuce-osobni-bankrot-oddluzeni-zmeny-statistika_1905280745_kno
(letöltés dátuma: 2020.02.10.)

Hatékony kártérítés azonban bírósági úton sem biztosított. A bírói jogérvényesítés elősegítése érdekében kollektív jogorvoslati mechanizmusokra lenne szükség és biztosítani kell a jogsértés megszüntetésére irányuló keresetek finanszírozhatóságát, máskülönben a fogyasztóvédelmi egyesületek a jövőben sem lesznek képesek arra, hogy bírói úton állítsák meg a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat. Továbbá lehetővé kell tenni azt is, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásban kompenzálják a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat révén károsult fogyasztókat. A 2019/2161 irányelv és a 2017/2394 rendelet további kihívásokat hárítanak a cseh jogalkotóra, mivel a cseh közigazgatási gyakorlatban teljesen ismeretlenek az olyan típusú magánjogi jogorvoslati mechanizmusok, mint pl. az árcsökkentés vagy a szerződés felmondása. Remélhetőleg a jogalkotó megragadja az implementáció nyújtotta lehetőségeket és olyan mechanizmusokat vezet be, amelyekkel valóban meg lehet állítani a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat.

Forrásjegyzék

1. A. JANOUŠKOVÁ: Introduction to the new collective redress mechanism from the national legislator's perspective – class actions in the Czech Republic. In: R. Simon, H. Müllerová (eds.): *Efficient Collective Redress Mechanisms in Visegrad 4 Countries: an Achievable Target?* Institute of State and Law of the Czech Academy of Sciences, Praha, 2019, 69-78.
2. J. JEDLINSKÝ: *Koncept průměrného spotřebitele v českém a evropském právu*. Právnická Fakulta Univerzity Karlovy, 2012.
3. M. KOUSALOVÁ: *Koncept průměrného spotřebitele*. Univerzita Karlova v Praze Právnická Fakulta (Diplomová práce), 2013.
4. R. SIK-SIMON: Fogyasztókép és szabályozás, *MTA Law Working Paper*, Budapest, 2/2016.
5. R. SIMON: More Efficient Collective Redress Mechanisms? Will the New Deal Directive on Representative Actions for Protecting the Collective Interests of Consumers Improve the Resolution of Mass Harm Situations in the Visegrad 4 Countries? *European Review of Private Law*, 2019/6. 1389-1410.
6. R. SIMON: Spotřebitelské modely v evropském a českém právu – s ohledem na smluvně právní spory. *Právník*, 2018/5. 385-406.
7. R. SIMON: Správněprávní sankce za porušování spotřebitelských práv v České republice a Maďarsku. In: L. Tichý (ed.): *Ochrana Spotřebitele*. PF Univerzita Karlova, Praha, 2014, 207-222.
8. R. SIMON: Study to support the Fitness Check of EU Consumer law – Country report CZECH REPUBLIC. In: European Commission: *Study for the Fitness Check of EU consumer and marketing law – Final report Part 3 – Country reporting*. Brussels, 2017, 241-254.
9. B. VÍTOVÁ, M. Etlíková: *Nekalé obchodní praktiky*. Wolters Kluwer, Praha, 2017.
10. M. ŽIGA: *Market Surveillance in the Czech Republic*. Czech Trade Inspection Authority, 16th Advisory Group on Market Surveillance (MARS Group) meeting Geneva, Switzerland, 27th June 2018.
11. Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK

- tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, HL L 149, 2005.6.11. 22-39.
12. Az Európai Parlament és a Tanács 2009/22/EK irányelve (2009. április 23.) a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról, HL L 110., 2009.5.1., 30-36.
 13. Az Európai Parlament és a Tanács 2014/17/EU irányelve (2014. február 4.) a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról, valamint a 2008/48/EK és a 2013/36/EU irányelv és az 1093/2010/EU rendelet módosításáról, HL L 60., 2014.2.28., 34-85.
 14. Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2394 rendelete (2017. december 12.) a fogyasztóvédelmi jogszabályok végrehajtásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről és a 2006/2004/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről, HL L 345., 2017.12.27., 1-26.
 15. Az Európai Parlament és a Tanács 2019/2161 irányelve (2019. november 27.) a 93/13/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 98/6/EK, a 2005/29/EK és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtása és korszerűsítése tekintetében történő módosításáról, HL L 328., 2019.12.18., 7-28.
 16. A Bizottság értesítése a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló, a 98/27/EK irányelvet kodifikáló 2009/22/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 4. cikkének (3) bekezdése tekintetében az irányelv 2. cikkének hatálya alatt jogsértés elleni eljárás indítására feljogosított egységekről. HL C 237., 2019.7.15., 3-68.
 17. Az 1963. évi 99. számú törvény a polgári eljárásról (*Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád*).
 18. 1992. évi 634. számú törvény a fogyasztóvédelemről (*Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele*)
 19. A 2005 évi 127. számú törvény az elektronikus kommunikációról (*Zákon č. 127/2005 Sb. o elektronických komunikacích*).
 20. 2008. évi 36. számú törvény a fogyasztóvédelemről szóló 1992 évi 634. számú törvény módosításáról (*Zákon č. 36/2008 Sb. kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele*).
 21. 2012. évi 89. számú törvény a polgári törvénykönyvről (*Zákon č. 89/2012 Sb. - Zákon občanský zákoník*).

22. A 2012. évi. 255. számú törvény az ellenőrzésről (*Zákon č. 255/2012 kontrolní řád*).
23. 2015. évi 378. számú törvény a fogyasztóvédelemről szóló 1992. évi 634. számú törvény módosításáról (*Zákon č. 378/2015 Sb. kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele*).
24. A 2016. évi 250. törvény (*Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich*)
25. Legfelsőbb Bíróság 33 Odo 930/2006. számú határozata
26. Legfelsőbb Bíróság 33 Cdo 2675/2007. számú határozata
27. Legfelsőbb Bíróság 32 Cdo 3895/2007. számú határozata
28. Legfelsőbb Bíróság 23 Cdo 4384/2008. sz. határozata
29. Legfelsőbb Bíróság 23 Cdo 784/2010. számú határozata
30. Legfelsőbb Bíróság 32 Cdo 1721/2012. számú határozata
31. Legfelsőbb Bíróság és 32 Cdo 191/2014. sz. határozata
32. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 6A 61/2002-52. számú határozata
33. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 8 As 8/2005-57. számú határozata
34. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 3 As 29/2007. számú határozata
35. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 4 As 51/2007-68. számú határozata
36. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 33 Cdo 1956/2007 számú határozata
37. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 1 As 9/2008-133. számú határozata
38. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 23 Cdo 4384/2008. számú határozata
39. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 9 Af 6/2010-52. számú határozata
40. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 8 As 83/2010. számú határozata
41. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 23 Cdo 3773/2010. számú határozata
42. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 23 Cdo 4669/2010 számú határozata
43. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 23 Cdo 3704/2011 számú határozata
44. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 7 As 22/2012-23. számú határozata
45. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 7 As 110/2014-52 számú határozata
46. Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság 30 A 146/2016 – 56. számú határozata
47. Prága 4 Városi Bíróság 7C 308/2013-140. számú határozata
48. Prága 4 Városi Bíróság 40 C 196/2016-48. számú határozata
49. Prága 8 Városi Bíróság 12C 317/2013. számú határozata
50. Cseh Kereskedelmi Felügyelet éves jelentése, elérhető: <http://www.coi.cz/en/about-ctia/annual-reports/annual-reports-on-ctia-activities/> (letöltés dátuma: 2020.02.10.)

51. Cseh Távközlési Hatóság ajánlása, elérhető: <http://www.ctu.cz/doporuceni-ctu-k-navrhum-smluv-o-poskytovani-verejne-dostupnych-sluzeb-elektronickych-komunikaci> (letöltés dátuma: 2020.02.10.)
52. Elektronikus Kereskedelmi Szövetség (APEK) E-shop kódexe, elérhető: <https://www.apek.cz/kodex-terminologie-lhut-dodani> (letöltés dátuma: 2020.02.10.)
53. https://www.coi.cz/wp-content/uploads/2019/04/web_COI__vyrocni_zprava_2018-2.pdf (letöltés dátuma: 2020.02.10.)
54. <https://www.ctu.cz/tiskova-zprava-milionova-pokuta-upc-za-klamavou-obchodni-praktiku> (letöltés dátuma: 2020.02.10.)
55. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/exekuce-osobni-bankrot-oddluzeni-zmeny-statistika_1905280745_kno
56. www.dtest.cz (letöltés dátuma: 2020.02.10.)
57. <https://www.finarbitr.cz/en/>
58. <https://www.coi.cz>

DR. SIMON RITA, LL.M, BA, 2017 óta a Cseh Tudományos Akadémia Állami és Jogi Intézetének, valamint 2011-től a prágai Károly Egyetem Összehasonlító Jogi Központjának a kutatója. Kutatási területe a fogyasztóvédelem és versenyjog összehasonlító (jogi) szempontú vizsgálata. Amellett, hogy számos szakcikk szerzője, a Cseh Köztársaság előadója az Európai Bizottság nyomkövetési jelentéseiben, nemzetközi kutatócsoportok tagja, továbbá oktat a Károly Egyetemen a fogyasztóvédelem különféle aspektusairól. A mobilitási projekt vezetője (MTA 19-10, 2019-2021 között) a Magyar Tudományos Akadémia közreműködésével megvalósult „A fogyasztó fogalmának és normatív meghatározásának felülvizsgálata” című kutatásban, továbbá a „A kollektív jogorvoslati mechanizmusok fejlődésének vizsgálata a környezetvédelmi és fogyasztói tömeges károkozások tekintetében, a Nemzetközi Visegrádi Alapítvány finanszírozásával megvalósult „Visegrad 4” projekt [IVF 21730099] véglegesítésében is részt vett. Jogi tanulmányait a budapesti ELTE jogi karán végezte, versenyjogi doktori fokozatot szerzett a Kölni Egyetemen (2005). Különböző német intézményekben dolgozott, például Bonnban az Európai Integrációs Tanulmányok Központjában és a Kölni Egyetem Kelet-európai Jogi Intézetében, továbbá a magyar Igazságügyi Minisztérium Polgári Jogi Kodifikációs Irodájának volt munkatársa.

A TISZTESSÉGTLEN KERESKEDELMI GYAKORLATOK SZABÁLYOZÁSA ÉS JOGGYAKORLATA MAGYARORSZÁGON¹

ZAVODNYIK JÓZSEF

A fogyasztókkal szemben tanúsított tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szembeni fellépésnek több formája áll a fogyasztók, a versenytársak és a hatóságok rendelkezésére. Magyarországon a fogyasztók érdekeit védelmező, – csekély állami támogatásban részesülő – egyesületek erőtlensége következtében a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szembeni fellépés elsősorban hatósági feladatként jelentkezik. Az alábbiakban a hatósági fellépés egyes kérdéseit tekintjük át, de továbbá ismertetjük azt is, hogy a fogyasztók és a fogyasztói érdekképviseleti szervek miként fordulhatnak a hatóságokhoz és a bírósághoz.

A fenti témákat érintő áttekintés során a jelenlegi jogszabályi rendelkezéseket összevetjük az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtása és korszerűsítése érdekében a 93/13/EGK irányelv, a 98/6/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, a 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, valamint a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról szóló irányelvben² foglaltakkal, megvizsgálva, hogy szükségesnek mutatkozik-e a magyar szabályozás változtatása az uniós előírások nyomán.

1. A hatóságok fellépése a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben

A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok tilalmának Magyarországon három hatóság szerez érvényt, amelyeket a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv,

¹ A tanulmány megírása és megjelentetése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

² Az Európai Parlament és a Tanács 2019/2161 irányelve (2019. november 27.) a 93/13/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 98/6/EK, a 2005/29/EK és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtása és korszerűsítése tekintetében történő módosításáról, HL L 328., 2019.12.18., 7-28.

a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi 2005/29/EK irányelvet³ (továbbiakban: 2005/29/EK irányelv) átültető magyar jogszabály, a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény (továbbiakban: Fttv.) határoz meg:

- főszabály szerint a fogyasztóvédelmi hatóság jogosult eljárni,⁴
- pénzügyi szervezet esetén a Magyar Nemzeti Bank („MNB”) folytatja le az eljárást,
- ha a kereskedelmi gyakorlat a gazdasági verseny érdemi befolyásolására alkalmas, akkor a Gazdasági Versenyhivatal („GVH”) jár el. A gazdasági verseny érdemi érintettségének megállapításánál figyelembe veendő az alkalmazott kereskedelmi gyakorlat kiterjedtsége (a kommunikáció eszközének jellege, a jogsértéssel érintett földrajzi terület nagysága, a jogsértéssel érintett üzletek száma, a jogsértés időtartama vagy a jogsértéssel érintett áru mennyisége) vagy a jogsértésért felelős vállalkozás mérete a nettó árbevétel nagysága. Egyes esetekben a gazdasági verseny érdemi érintettsége minden egyéb körülményre tekintet nélkül fennáll, így például, ha a reklám országos televíziós csatornán jelent meg vagy országos terjesztésű újságban.⁵

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok ügyében hatáskörrel rendelkező hatóságok nemcsak magyarországi székhelyű vállalkozásokkal szemben járhatnak el, évente néhány alkalommal más tagállamban székhellyel rendelkező vállalkozásokkal szemben is eljárnak. Az ilyen eljárások eddigi tapasztalatai kedvezőtlenek, az eljárás lefolytatása nehézségekbe ütközött.⁶ A fogyasztóvédelmi

3 Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, HL L 149, 2005.6.11. 22-39.

4 A magyar fogyasztóvédelmi intézményrendszerrel, annak átalakulásairól lásd pl. Lévayné F. J. – Lévay M.: A fogyasztóvédelem alkotmányossági kérdéseiről és a magyar fogyasztóvédelmi intézményrendszer változásairól. In: Homicskó Á. O. – Suchoy R. (szerk.): *Studia in honorem Péter Miskolczi-Bodnár*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017. 379-387.

5 Fttv. 10-11. §

6 Megjegyzendő, hogy a nehézségek nem a nagy vállalkozások esetén jelentkeztek [lásd pl. Facebook Ireland Ltd. (Vj/85/2016.), Google LLC (Vj/88/2016.), Airbnb Ireland (Vj/89/2016.)], hanem a kifejezetten a fogyasztók megtévesztésére alapított kereskedelmi gyakorlatokat tanúsító kisebb vállalkozásokkal szembeni eljárásokban (lásd pl. a Vj/122/2010. számú ügyet).

jogszabályok végrehajtásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről és a 2006/2004/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 2017/2394/EU rendelet⁷ (továbbiakban: 2017/2394/EU rendelet) remélhetően hatékonyabbá teszi majd ezeket az eljárásokat.

2. Az átlagfogyasztó megítélése a hatóságok gyakorlatában

A magyar szabályozásban, az Fttv.-ben nem jelenik meg az „átlagfogyasztó” fogalma. Az Fttv. értelmében a kereskedelmi gyakorlat megítélése, az ügyleti döntés befolyásolásának vizsgálata során az olyan fogyasztó magatartását kell alapul venni, aki észszerűen tájékozottan, az adott helyzetben általában elvárható figyelmességgel és körültekintéssel jár el, figyelembe véve az adott kereskedelmi gyakorlat, illetve áru nyelvi, kulturális és szociális vonatkozásait is.⁸

A vállalkozások által tanúsított kereskedelmi gyakorlat, annak a fogyasztói magatartásokra, ügyleti döntésekre gyakorlat hatása, az erre való alkalmassága az átlagfogyasztó mint mérce, viszonyítási alap szemszögéből kerül megítélésre.⁹

A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmával kapcsolatban eljáró hatóságok döntései és így jogértelmezései kizárólag a GVH esetében ismerhetők meg teljesen, a fogyasztóvédelmi hatóság és az MNB nem hozza nyilvánosságra döntéseinek indokolását. Kizárólag a GVH, illetőleg a hatósági döntések felülvizsgálatát végző bíróságok joggyakorlatára tudunk támaszkodni annak vizsgálata során, hogy a hatóságok milyen átlagfogyasztót tartanak szem előtt eljárásaik során.

Az átlagfogyasztó a magyar joggyakorlat szerint is az átlagos, észszerűen jól informált, körültekintő és figyelmes fogyasztó. Ő az utca embere, a nagy többséghez hasonló mindennapi ember. Az ilyen átlagos fogyasztó az adott helyzetben általában elvárható figyelmességgel és körültekintéssel jár el, azaz nem

7 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2394 rendelete (2017. december 12.) a fogyasztóvédelmi jogszabályok végrehajtásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről és a 2006/2004/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről, HL L 345., 2017.12.27., 1-26.

8 Fttv. 4. § (1) bekezdés. Az átlagfogyasztó uniós és magyar fogalmáról lásd Balogh V.: Az átlagfogyasztó fogalmával kapcsolatos egyes kérdések. In: Fazekas M. (szerk.): *Jogi Tanulmányok. Jogtudományi előadások az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskoláinak konferenciáján*. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2016. Lásd továbbá Zavodnyik J.: *Nagykommentár a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatról szóló törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2013. 110-123.

9 Az uniós jogalkotásban és az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatában megjelenő fogyasztói képről lásd Papp M.: Kivel szemben tisztességtelen? Gondolatok az európai uniós fogyasztói képről és az Európai Unió Bírósága által biztosított jogvédelem szintjéről. *Versenytükör*, 2016/1., 28-37.

szélsőséges személyek, így nem rendkívüli képességekkel rendelkező, kiemelkedő tudású emberek, de nem is a beszámítási képességgel kevésbé vagy egyáltalán nem rendelkező gyengeelméjű.¹⁰ Az átlagfogyasztó nem gyanakszik, bíz az üzleti tisztesség követelményének érvényesülésében, abban, hogy a számára adott tájékoztatás igaz, pontos. Az átlagfogyasztó a saját tapasztalatait figyelembe veszi a reklámállítások értelmezésekor, ez azonban nem jelenti azt, hogy a reklámozó bármit állíthat, hiszen a fogyasztó a saját tapasztalata alapján úgyis tudja, hogy az nem igaz. Az átlagfogyasztó nem köteles utánajárni a reklámállítások valóságának, nem kell ellenőriznie azokat, sőt kételkednie sem kell bennük.¹¹ Az átlagfogyasztó bizalommal fordul a reklámok felé.¹²

Az átlagfogyasztó tulajdonságainak, viselkedésének megállapítása során a hatóság nincs kötve a vállalkozások által szolgáltatott vagy más forrásokból származó piaci adatokhoz, piackutatásokhoz, azonban ezeket figyelembe veheti. A magyar hatóságok és bíróságok – a 2005/29/EK irányelv (18) preambulumbekzdését szem előtt tartva – abból indulnak ki, hogy az átlagfogyasztókra vonatkozó vizsgálat nem statisztikai alapú vizsgálat, s az eljáró bíróságok és hatóságok saját mérlegelési jogkörükben határozzák meg az átlagfogyasztó adott esetben tanúsított jellegzetes viselkedését. Az átlagfogyasztó, illetőleg a kereskedelmi gyakorlat által megcélzott (adott esetben sérülékeny) fogyasztói csoport tulajdonságainak meghatározása során a hatóságok és a bíróságok mérlegelési jogukkal élnek, mindazonáltal arra is lehetőségük van, hogy közvélemény-kutatást vagy szakértőt vegyenek igénybe az átlagfogyasztó magatartásának megállapításához. Ezzel jellemzően nem élnek. A hatósági döntéssel szembeni bírósági eljárás során a vállalkozásoknak lehetőségük van annak bizonyítására, hogy a hatóság tévesen állapította meg az átlagfogyasztó tulajdonságait, a kereskedelmi gyakorlatnak a fogyasztók üzleti döntéseire gyakorolt hatását.

¹⁰ Fővárosi Ítéletábla 2.Kf.27.171/2012/4. (Vj/3/2010.)

¹¹ Vö. pl. a Vj/17/2015. számú ügyben hozott döntéssel.

¹² Lásd pl. a Kúria Kfv.II.37.124/2013/8. számú, a Fővárosi Ítéletábla 2.Kf.27.024/2012/10. számú ítéletét hatályában fenntartó ítéletét (Vj/145/2007.).

3. A jogkövetkezmények alkalmazása a jogsértő vállalkozásokkal szemben

3.1. A jogkövetkezmények alkalmazásának általános szabályai

Ha a fogyasztóvédelmi hatóság vagy az MNB eljárása során megállapítja, hogy a vállalkozás tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot tanúsított, egyebek között a következő jogkövetkezményeket állapíthatja meg: elrendelheti a jogsértő állapot megszüntetését, megtilthatja a jogsértő magatartás folytatását, határidő tűzésével a feltárt hibák, hiányosságok megszüntetésére kötelezheti a vállalkozást, felhívhat a szükséges intézkedések és a jogszabályok betartására, a jogszerű állapot helyreállításáig feltételhez kötheti vagy megtilthatja az áru forgalmazását, illetve értékesítését, továbbá fogyasztóvédelmi bírságot szabhat ki.¹³

Ha bírság kiszabására kerül sor, annak összegét a fogyasztóvédelmi hatóság a jogsértés súlyának, a jogsértő állapot időtartamának, a jogsértő magatartás ismételt tanúsításának, illetve a jogsértéssel elért előny figyelembevételével állapítja meg. A szempontok ennél részletesebben sem jogszabályban, sem más módon nem kerülnek meghatározásra, így a szempontok előzetesen nem ismerhetők meg a vállalkozások számára.

Az MNB a bírság összegének megállapításakor a következő szempontokat veszi figyelembe: a jogsértés súlyossága, a jogsértés ügyfelekre gyakorolt hatása, a jogsértéssel előidézett kockázat, a kár mértéke, illetve a sérelemdíj-követelés alapjául szolgáló személyiségi jogsérelem nagysága és a kárenyhítési hajlandóság, a felelős személyek által az MNB-vel kapcsolatban tanúsított együttműködésre, a vállalkozás jó- vagy rosszhiszeműségére, a vállalkozás általa a szabályszegéssel vagy a mulasztással elért vagyoni előny és az elkerült vagyoni hátránya, az intézkedés alapjául szolgáló adatok, tények, információk eltitkolása, illetve annak szándéka, a szabályok megsértésének ismétlődése és gyakorisága.¹⁴

Mivel ezek a szempontok jogszabályba foglaltak, a vállalkozások számára előzetesen megismerhetők. Az ugyanakkor sem a fogyasztók, sem a vállalkozások számára nem előzetesen nem megismerhető, hogy a fogyasztóvédelmi hatóság és az MNB miként veszi figyelembe a jogszabályokban meghatározott szempontokat.

13 A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (továbbiakban: Fgytv.) 47. § (1) bekezdés, a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény (továbbiakban: MNBtv.) 88. § (1) bekezdés.

14 MNBtv. 75. § (4) bekezdés a), c) és e)-i) pontok, 88. § (1) bekezdés.

Ha a GVH jár el az Fttv. megsértése miatt, akkor a következő döntéseket hozhatja: megállapítja a jogsértés tényét, elrendeli a jogsértő állapot megszüntetését, megtiltja a jogsértő magatartás további folytatását, jogsértés megállapítása esetén kötelezettséget ír elő, elrendeli a jogsértő tájékoztatással kapcsolatban helyreigazító nyilatkozat közzétételét, bírságot szab ki, figyelmeztetést alkalmaz arra vonatkozó kötelezettség előírása mellett, hogy a vállalkozás alakítson ki a versenyjogi előírásoknak való megfelelést és a jogsértés megelőzését biztosító belső eljárásrendet, a vállalkozást a kötelezettségvállalás teljesítésére kötelezi, továbbá megállapíthatja, hogy a magatartás nem jogsértő.¹⁵

Ha a GVH bírságot szab ki, akkor a bírság összegét az eset összes körülményeire, így különösen a jogsérelem súlyára, a jogsértő állapot időtartamára, a jogsértéssel elért előnyre, a jogsértő piaci helyzetére, a magatartás felróhatóságára, az eljárást segítő együttműködő magatartására, a jogsértő magatartás ismételt tanúsítására, gyakoriságára tekintettel határozza meg. A jogsérelem súlyát különösen a gazdasági verseny veszélyeztetettségének foka, a végső üzletfelek érdekei sérelmének köre, kiterjedtsége alapozhatja meg.¹⁶ A bírság összegének meghatározásakor a GVH enyhítő körülményként veheti figyelembe, ha a határozat meghozatalát megelőzően bármilyen peren kívüli eljárásban (alternatív vitarendezésben) létrejött megállapodás alapján a jogsértő vállalkozás kártérítést fizetett a versenyjogi jogsértés károsultja részére.¹⁷ A bírság meghatározásáról a GVH egy külön közleményt adott ki, amely előzetesen megismerhetővé teszi a vállalkozások számára a bírságkiszabási szempontokat.¹⁸ A GVH közleményének a célja éppen a jogalkalmazási gyakorlata alapjainak ismertetése, ezen keresztül a jogalkalmazás kiszámíthatóságának növelése, valamint annak rögzítése, hogy GVH milyen – önmagára nézve kötelező – tartalommal tölti meg a jogszabály rendelkezéseit, összefoglalva a múltban kialakult, illetve a jövőben követni kívánt jogalkalmazási gyakorlatot.¹⁹ A GVH közleménye a GVH-t köti, attól csak kivételesen, akkor és annyiban térhet el, amennyiben a közlemény szempontrendszerének konkrét esetre alkalmazása

15 A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (továbbiakban: Tpv.) 76. § (1) bekezdés.

16 Tpv. 78. § (3) bekezdés.

17 Tpv. 78. § (10) bekezdés.

18 A Gazdasági Versenyhivatal elnökének és a Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa elnökének 12/2017. közleménye a fogyasztóvédelmi típusú ügyekben kiszabott bírság meghatározásának szempontjairól.

19 1392/B/2007. AB határozat III.1. pont.

jogszabályba ütközne, s a közleménytől való eltérést a GVH-nak részletesen indokolnia is kell.²⁰

Sajátos szabályok érvényesülnek a kis- és középvállalkozások bírságolása esetén. 2020 előtt általános szabályként előírásra került, hogy a hatósági ellenőrzést végző szervek a kis- és középvállalkozásokkal szemben az első esetben előforduló jogsértés esetén bírság kiszabása helyett figyelmeztetést alkalmaznak. Egyes esetekben nem volt lehetőség a bírságtól való eltekintésre, így például ha a tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek védelmét célzó jogszabályi rendelkezés megsértésére került sor, vagy a jogsértésre a személyeknek koruk, hiszékenységük, szellemi vagy fizikai fogyatkozásuk miatt különösen kiszolgáltatott, egyértelműen azonosítható csoportjához tartozó személlyel szemben került sor.²¹ Az MNB és a GVH eljárásaiban ezt a rendelkezést nem kellett alkalmazni.²² A GVH a kis- vagy középvállalkozással szemben az első esetben előforduló jogsértés esetén bírság kiszabása helyett figyelmeztetést is alkalmazhatott, ha a vállalkozásnak az eljárás során tanúsított magatartása alapján alaposan feltételezhető volt, hogy a vállalkozás jövőbeni magatartásának jogszerűsége, az újabb jogsértés elkövetésétől való tartózkodása így is biztosítható. A GVH nem tekinthetett el a bírságtól, ha a jogsértésre a személyeknek koruk, hiszékenységük, szellemi vagy fizikai fogyatkozásuk miatt különösen kiszolgáltatott, egyértelműen azonosítható csoportjához tartozó személlyel szemben került sor.²³ Ha a fogyasztóvédelmi hatóság járt el, akkor - ha a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló törvény eltérően nem rendelkezik - minden esetben bírságot szabott ki, ha például a jogsértés a fogyasztók széles körét érintette.²⁴

2020. január 1-jétől hatályát veszítette a korábbi, a kis- és középvállalkozások számára kedvező általános szabályozás, ugyanakkor egyebekben a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény 12/A. §-a alapján a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat ügyében eljáró hatóságok esetében az eddigi szabályok alkalmazandók a továbbiakban is:

- a fogyasztóvédelmi hatóság minden esetben bírságot szab ki, ha például a jogsértés a fogyasztók széles körét érinti vagy a tizennyolcadik

²⁰ Kúria Kfv.III.37.697/2011/9. (Vj/112/2006.)

²¹ A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény 12/A. §-a.

²² MNBtv. 57/A. §

²³ Tptv. 78. § (8) és (9) bekezdés.

²⁴ Fgytv. 47/C. § (5) bekezdés.

életévüket be nem töltött személyek védelmét célzó jogszabályi rendelkezés megsértésére került sor,²⁵

- az MNB eljárásai esetében külön rendelkezés nincs a kis- és középvállalkozások bírságolására,
- a GVH esetén továbbra is él a szabály, mely szerint a kis- vagy középvállalkozással szemben az első esetben előforduló jogsértés esetén a GVH bírság kiszabása helyett figyelmeztetést is alkalmazhat, ha a vállalkozásnak az eljárás során tanúsított magatartása alapján alaposan feltételezhető, hogy a vállalkozás jövőbeni magatartásának jogszerűsége, az újabb jogsértés elkövetésétől való tartózkodása így is biztosítható, azzal, hogy a GVH nem tekinthet el a bírságtól, ha a jogsértésre a személyeknek koruk, hiszékenységük, szellemi vagy fizikai fogyatkozásuk miatt különösen kiszolgáltatott, egyértelműen azonosítható csoportjához tartozó személlyel szemben került sor.

Össességében a 2005/29/EK irányelv módosítására tekintettel a hatóságok bírságolására vonatkozó előírások módosítása mutatkozik szükségesnek:

- egyrészt a figyelembe veendő szempontok pontosítása érdekében,
- másrészt a kis- és középvállalkozásokra irányadó különös szabályokkal összefüggésben, mivel a szabályozás jogértelmezési kérdéseket vet fel, így például az uniós kis- és középvállalkozás esetében nem alkalmazandó, ezáltal különbséget tesz a honos és nem honos jogsértők közötti szankcionálásban a jogsértéstől függetlenül, illetőleg a figyelmeztetés intézménye nem minden esetben felel meg a szankciókkal szemben támasztott azon követelménynek, hogy legyen arányos a jogsértéssel és kellő visszatartó erővel bírjon.

3.2. Bírság összegének meghatározása

Ha a hatáskörrel rendelkező hatóság és/vagy bíróság tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat esetén pénzbírságot szab ki, jogszabály meghatározza a bírság legmagasabb összegét. A gyakorlatban a ténylegesen kiszabott bírságok összege általában nem közelíti meg a maximális mértéket, de egyes speciális ügyekben (pl. gyógyhatással kapcsolatos valótlan állításokat tartalmazó reklámok esetén)

²⁵ Fgytv. 47/C. § (5) bekezdés.

a bírság összege elérte azt. A kiszabott bírságok mértékének maximuma nem teljeskörűen feleltethető meg a 2005/29/EK irányelv módosítása szerinti mértéknek, így átgondolandó, milyen kedvezményekben részesüljenek a jogsértő kis- és középvállalkozások.

A fogyasztóvédelmi hatóság által kiszabott bírság összege 15 ezer forinttól:

- a számvitelről szóló törvény hatálya alá tartozó, 100 millió forintot meghaladó éves nettó árbevétellel rendelkező, a kis- és középvállalkozásoknak nem minősülő vállalkozás esetében a vállalkozás éves nettó árbevételének 5%-áig, de legfeljebb 500 millió forintig, illetve a fogyasztók széles körének testi épségét, egészségét sértő vagy veszélyeztető, továbbá a fogyasztók széles körének jelentős vagyoni hátrányt okozó jogsértés esetén legfeljebb 2 milliárd forintig terjedhet,
- a fenti körbe nem tartozó vállalkozás esetében 500 ezer forintig, illetve a fogyasztók széles körének testi épségét, egészségét sértő vagy veszélyeztető, továbbá a fogyasztók széles körének jelentős vagyoni hátrányt okozó jogsértés esetén a vállalkozás éves nettó árbevételének 5%-áig, a számviteli törvény hatálya alá nem tartozó vállalkozás esetén 5 millió forintig terjedhet²⁶ (külön szabályok vonatkoznak az elektronikus kereskedelmi szolgáltatást nyújtó vállalkozás bírságaira).

Az MNB által kiszabott bírság összege 15 ezer forinttól

- a számvitelről szóló törvény hatálya alá tartozó, 100 millió forintot meghaladó éves nettó árbevétellel rendelkező szervezet esetében az éves nettó árbevételének 5 %-áig, de legfeljebb 100 millió forintig, illetve a fogyasztók széles körének jelentős vagyoni hátránnyal fenyegető helyzetet okozó jogsértés esetén legfeljebb 2 milliárd forintig terjedhet,
- a fenti körbe nem tartozó vállalkozás esetében 5 millió forintig, illetve a fogyasztók széles körének jelentős vagyoni hátránnyal fenyegető helyzetet okozó jogsértés esetén a szervezet vagy személy éves nettó árbevételének 10 %-áig, amennyiben ez az 5 millió forintot meghaladja, a számvitelről szóló törvény hatálya alá nem tartozó szervezet vagy személy esetében legfeljebb 15 millió forintig terjedhet.²⁷

²⁶ Fgytv. 47/C. § (1) bekezdés.

²⁷ MNBtv. 89. § (1) bekezdés.

A GVH által kiszabott bírság maximális mértéke a vállalkozás, illetve azon – a határozatban azonosított – vállalkozáscsoport a határozat meghozatalát megelőző üzleti évben elért nettó árbevételének 10%-a lehet, amelynek a bírsággal sújtott vállalkozás a tagja.²⁸ Az elmúlt években a GVH több esetben szabott ki a törvényi maximumot elérő vagy ahhoz közeli mértékű bírságot, elsősorban gyógyhatás valótlan állítása, megtévesztő egészségre ható állítás, illetve kiszolgáltatót fogyasztókkal szemben tanúsított jogsértés esetén.²⁹

A fogyasztóvédelmi hatóság és az MNB által kiszabott bírságok mértékére vonatkozó előírásokat összhangba kell majd hozni a 2005/29/EK irányelv módosításával.

4. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat károsultjai kárának megtérítése hatósági eljárásban

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat ügyében a hatáskörrel rendelkező hatóság fő szabály szerint nem kötelezheti a jogsértő vállalkozást arra, hogy megtérítse a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat károsultjainak a kárát. A joggyakorlatban kivételesnek minősíthető az a döntés, amelyben a hatóság megállapította a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának megsértését, bírságot szabott ki, továbbá rögzítette, hogy a jogsértő kereskedelmi gyakorlat a fogyasztók meghatározott köreinek anyagi hátrányokat is okozott és ezért kárenyhítési következményekkel bíró kötelezéseket állapított meg határozatában.³⁰

A hatáskörrel rendelkező hatóság előtti eljárás során a vállalkozás vállalhatja a kár megtérítését, amelynek vállalására, illetve előírására:

- egy hatósági szerződésben kerülhet sor a fogyasztóvédelmi hatóság és az MNB előtti eljárás esetében,
- egy kötelezettségvállalási nyilatkozat megtételével és az abban vállalt kötelezettségek teljesítését előíró határozat meghozatalával kerülhet sor a GVH előtti eljárásban.

²⁸ Tpvt. 78. § (1b) bekezdés.

²⁹ Lásd pl. a Vj/5/2011. számú ügyet. A GVH bírságolási gyakorlatáról, az irányadó szabályozásról lásd Bacher G. et al.: *Kommentár a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényhez*, kiadta a Gazdasági Versenyhivatal, Budapest, 2014. 630-646.

³⁰ Vj/64/2015. ügyben hozott határozat, lásd különösen a 244-250. pontokat. A GVH határozatának bírósági felülvizsgálata során a Kúria Kf.II.37.969/2018/10. számú ítéletében megállapította, hogy a GVH határozatában foglalt kötelezések a kompenzációt szolgálták, nem szankcióként kerültek kiszabásra.

A fogyasztóvédelmi hatóság a jogsértés megszüntetése érdekében határozathozatal helyett hatósági szerződést köthet azzal az ügyféllel, aki vállalja, hogy felhagy a jogsértő magatartással, és magatartását a hatósági szerződésben meghatározott módon hozza összhangba a fogyasztóvédelmi rendelkezésekkel. Ebben az esetben a fogyasztóvédelmi hatóság nem szabhat ki bírságot a fogyasztóvédelmi hatósággal hatósági szerződést kötő ügyféllel szemben a szerződésben megállapított teljesítési határidőn belül azon jogsértés miatt, amelynek megszüntetése érdekében a szerződés megkötésére sor került.³¹

Az MNB a fogyasztóvédelmi ellenőrzési eljárás során feltárt jogsértés megszüntetése érdekében határozathozatal helyett hatósági szerződést köthet azzal az ügyféllel, aki vállalja, hogy felhagy a jogsértő magatartással és magatartását a hatósági szerződésben meghatározott módon hozza összhangba a vonatkozó jogszabályok rendelkezéseivel. Erről a szerződésről az MNB hirdetményt tesz közzé a honlapján vagy az általa célszerűnek tartott egyéb módon, ismertetve a kötelezettségvállalás tartalmát.³²

A hatósági szerződés tartalmazza egyebek között a felek által vállalt kötelezettségeket és biztosított jogokat.³³ A hatósági szerződés megkötésére a fogyasztóvédelmi hatóság és az MNB nem köteles, ugyanakkor a vállalkozások előtt nem ismertek annak szempontjai, hogy mi alapján dönt a hatóság arról, hogy köt-e hatósági szerződést, vagy sem.

A GVH hatósági szerződés megkötése helyett a kötelezettségvállalást alkalmazhat: a vizsgált magatartás tekintetében a vállalkozás kötelezettséget vállalhat arra, hogy magatartását meghatározott módon összhangba hozza az alkalmazandó jogszabályi rendelkezésekkel, és ha a közérdek hatékony védelme ilyen módon is biztosítható, az eljáró versenytanács határozatában kötelezővé teheti a vállalás teljesítését anélkül, hogy a határozatban a jogsértés megvalósulását vagy annak hiányát megállapítaná. Ha az ügyfél a vizsgált magatartással időközben felhagyott, a magatartás ismételt tanúsításának elkerülését biztosító átlátható és ellenőrizhető magatartási szabályok betartására vállalható kötelezettség.³⁴ A kötelezettségvállalás elfogadása esetén tehát a GVH nem állapít meg jogsértést és nem szab ki bírságot sem. A GVH nem köteles elfogadni a vállalkozás kötelezettségvállalási nyilatkozatát. A döntés során figyelembe vett

31 Egytv. 47. § (6) és (7) bekezdés.

32 MNBtv. 95. §

33 Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény 92. § (2) bekezdés.

34 Tpv. 75. § (1) bekezdés.

szempontok a GVH közleményéből megismerhetők a vállalkozások számára.³⁵ Kiemelendő, hogy a kár megtérítésének vállalása akkor is hatással lehet a GVH döntésére, ha az eljárás nem kötelezettségvállalás elfogadásával zárul. A bíróság összegének meghatározásakor a GVH enyhítő körülményként veheti figyelembe, ha a határozat meghozatalát megelőzően bármilyen peren kívüli eljárásban (alternatív vitarendezésben) létrejött megállapodás alapján a jogsértő vállalkozás kártérítést fizetett a versenyjogi jogsértés károsultja részére.³⁶

A fogyasztóvédelmi hatóság és az MNB hatósági szerződése, illetőleg a GVH kötelezettségvállalása megfeleltethető a 2017/2394/EU rendelet szerinti kötelezettségvállalásnak.

5. Hatósági eljárás a fogyasztó kezdeményezésére

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat ügyében benyújtott fogyasztói panasz (bejelentés) esetén a hatáskörrel rendelkező hatóság (a fogyasztóvédelmi hatóság, az MNB vagy a GVH) nem köteles automatikusan eljárást indítani a vállalkozással szemben, mérlegelheti, hogy fennállnak-e az eljárás megindításának feltételei, így mindenekelőtt azt, hogy valószínűsíthető-e a jogsértés. Az eljárás megindításáról való döntés során a hatóságok által figyelembe vett további, érdemi szempontok nem kerülnek előzetesen meghatározásra, ezek a szempontok esetről esetre változhatnak. Csak általános szabályok vannak, így a fogyasztók számára sem ismerhetők meg előzetesen a hatóság által figyelembe vett szempontok, s ezzel kapcsolatban nyilvános támpontok sem állnak rendelkezésükre. Mindez azt eredményezi, hogy a fogyasztók előtt pontosan nem ismert, milyen szempontok szerint hoz döntést a hatóság és a fogyasztó milyen módon befolyásolhatja a maga számára kedvezően az ügyindításról való döntést.

Így a fogyasztók előtt csupán az eljárás megindítására vonatkozó, jogszabályban meghatározott előírások lehetnek ismertek, mégpedig:

- az eljárás a jogsértő kereskedelmi gyakorlat megvalósulását követő három éven túl nem indítható meg,³⁷

³⁵ A GVH elnökének és a GVH Versenytanácsa elnökének 6/2014. számú közleménye a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának feltételezett megsértése tárgyában indult eljárásokban tett kötelezettségvállalásról. A kötelezettségvállalásokkal kapcsolatos gyakorlatáról lásd Bacher G. et al.: *Kommentár a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényhez*. Gazdasági Versenyhivatal, Budapest, 2014., 611-619.

³⁶ Tptv. 78. § (10) bekezdés.

³⁷ Fttv. 13. §

- a fogyasztó fogyasztóvédelmi hatóság részére benyújtott kérelmének tartalmaznia kell a feltételezett jogsértéssel érintett üzlet címét vagy a kifogásolt magatartás elkövetésének helyét, a beadvány tárgyának rövid leírását a rendelkezésre álló dokumentumokkal alátámasztva, ideértve különösen a vállalkozásnak a fogyasztó megkeresésére adott válaszlevelét, a szóbeli panaszról felvett jegyzőkönyvet, vagy postai úton benyújtott panasz esetében a feladás igazolását szolgáló dokumentumot,³⁸
- az MNB esetén a fogyasztóvédelmi eljárás kérelemre történő megindításának feltétele, hogy a fogyasztó a pénzügyi szervezetnél panaszát már korábban előterjesztette, azonban a panaszára nem kapott választ vagy annak kivizsgálása nem a jogszabályi előírásoknak megfelelően történt meg, illetve a pénzügyi szervezet válaszából egyéb, fogyasztói jogot sértő körülményt vélelmezhető,³⁹
- a GVH akkor rendel el vizsgálatot, ha az adott kereskedelmi gyakorlat a GVH hatáskörébe tartozik és a magatartás valószínűsíthetően sérti a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmát.⁴⁰ A GVH eljárásával összefüggésben szükséges emlékeztetni arra, hogy míg általában egy versenyfelügyeleti (például egy kartelleket vizsgáló) eljárás megindítása előtt a GVH egy közérdek-tesztet végez el, mérlegeli, hogy a közérdek védelme szükségessé teszi-e a versenyfelügyeleti eljárás lefolytatását, addig az Fttv. rendelkezéseinek sérelme miatt indult eljárásokban a versenyfelügyeleti eljárás indulásakor nem alkalmazható ez a közérdek-teszt. Az Fttv. rendelkezéseinek sérelmét felvető magatartások esetében nincs helye a versenyfelügyeleti eljárás indításakor, illetve folytatása esetében másfajta (közérdekszerű) mérlegelésnek sem. Ezekben az esetekben az a vélelem, hogy fennáll a közérdek védelmének szükségessége.

A figyelembe vett szempontokról a hatóságok által a panasz/bejelentés benyújtására kidolgozott űrlapok adnak még közvetetten tájékoztatást, ugyanakkor részleteiben azokból sem ismerhető meg a fogyasztók számára, hogy a hatóságok érdeemben milyen szempontokat vesznek figyelembe mérlegelésük során.⁴¹

38 Fgytv. 46/A. §

39 MNBtv. 81. § (3) bekezdés.

40 Fttv. 26. § (1) bekezdés.

41 A GVH panaszokkal és bejelentésekkel kapcsolatos gyakorlatáról lásd Bacher: *i.m.*, 450-471.

Mindenképpen kívánatos lenne, ha a fogyasztók számára áttekinthetőbb legyen a hatóságok eljárása, így különösen az, hogy milyen szempontok figyelembe vételével döntenek az eljárás megindításáról vagy annak mellőzéséről. Ezek ismeretében a fogyasztók (és érdekképviselői szervezeti) hatékonyabban tudnának hatósági eljárásokat kezdeményezni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot tanúsító vállalkozásokkal szemben.

6. A fogyasztók közvetlen fellépése a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben

A fogyasztók bírósághoz és hatósághoz egyaránt fordulhatnak a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok miatt, ezt nem kell, hogy megelőzze egy hatósági eljárás. Nincs semmilyen kötelező sorrendiség az igényérvényesítés vonatkozásában, így a fogyasztó fellépését, adott esetben bírósághoz fordulását nem kell megelőznie egy hatósági eljárásnak. Mindazonáltal egy jogsértést megállapító hatósági határozat mindenképpen elősegíti a magánjogi jogérvényesítés eredményességének esélyét.⁴²

A fogyasztó tehát közvetlenül bírósághoz is fordulhat, illetve, ha az adott kereskedelmi gyakorlattal összefüggésben megindításra került egy hatósági eljárás, akkor az sem zárja ki, hogy a sérelmet szenvedett fogyasztó a kereskedelmi gyakorlat tisztességtelenségére alapított polgári jogi igényét közvetlenül a bíróság előtt érvényesítse.⁴³ Ha azonban valamely perben az Fttv. valamely rendelkezése alkalmazásának szükségessége merül fel, akkor a bíróság haladéktalanul értesíti a hatáskörrel rendelkező hatóságot. A hatóság észrevételt tehet az eljárás során, amely a bíróságot nem köti. Ha a bíróság szükségesnek ítéli, akkor a hatóság a bíróság felhívásában meghatározott határidőn belül köteles az Fttv. rendelkezésének alkalmazásával kapcsolatos jogi álláspontjáról a bíróságot tájékoztatni. Ha a hatóság a per bármely szakaszában arról tájékoztatja a bíróságot, hogy az érintett ügyben versenyfelügyeleti eljárást indított, a bíróság a peres eljárást a hatóság eljárásában hozott határozat elleni keresetindítási határidő lejártáig, illetve keresetindítás esetében a bírósági eljárás jogerős befejezéséig felfüggeszti, kivéve, ha a hatóság az ügyben már véglegessé vált határozatot hozott vagy az

42 Erre mutat rá Hajnal Zs.: A fogyasztóvédelem helye a magyar jogrendszerben. In: Homicskó Á. O. – Szuchy R. (szerk.): *Studia in honorem Péter Miskolczi-Bodnár*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017. 249.

43 Fttv. 15. § (1) bekezdés.

eljárását egyébként véglegesen lezárta, és a hatóság döntését bíróság előtt nem támadták meg, vagy a bírósági eljárás már jogerősen lezárult. Ez utóbbi esetben a hatóság megküldi a bíróságnak a véglegessé vált döntését, illetve a jogerős bírósági határozatot. Ha az érintett ügyben a hatóság eljár, a bíróság a hatóság keresettel nem támadott határozatának, illetve – ha a határozatot megtámadták – a bíróság határozatának a jogsértést megállapító részéhez kötve van.⁴⁴

7. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat károsultjai kárának megtérítése bírósági eljárásban

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat károsultjainak lehetőségük van kártérítést követelni bírósági eljárás keretében. Ugyanakkor ennek nem alakult ki gyakorlata, mivel ezzel a lehetőséggel lényegében nem élnek a károsultak. Így, noha adott a csoportos igényérvényesítés lehetősége, ezen a téren sem beszélhetünk általános gyakorlatról.

A hatósági eljárás lefolytatása nem zárja ki azt, hogy a sérelmet szenvedett fél a kereskedelmi gyakorlat tisztességtelenségére alapított polgári jogi igényét közvetlenül a bíróság előtt érvényesítse. A károsultak kártérítési igényérvényesítésének sikerességét segítheti elő, ha egy hatósági eljárásban (illetve a hatósági döntéssel szembeni bírósági eljárásban) megállapították, hogy a vállalkozás tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot tanúsított, jogsértést valósított meg, hiszen ha az érintett ügyben a hatóság eljár, a bíróság a hatóság keresettel nem támadott határozatának, illetve – ha a határozatot megtámadták – a bíróság határozatának a jogsértést megállapító részéhez kötve van.⁴⁵ Ugyanakkor továbbra is a károsultakra hárul a kárnak (és a kár mértékének) a bizonyítása. Míg a kartellel okozott versenyjogi jogsértés esetén az ellenkező bizonyításáig vélelmezni kell, hogy a versenyjogi jogsértés a jogsértő vállalkozás által alkalmazott árat tíz százaléknyi mértékben befolyásolta,⁴⁶ addig a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kapcsán ilyen jellegű szabály nem segíti a károsultak igényérvényesítését.

44 Fttv.15. § (3) bekezdés és Tpv. 88/B. § (1)-(8) bekezdés.

45 Fttv.15. § (3) bekezdés és Tpv. 88/B. § (8) bekezdés.

46 Tpv. 88/G. § (6) bekezdés.

8. A fogyasztói érdekek képviselését ellátó egyesületek fellépése a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben

A fogyasztói érdekek képviselését ellátó egyesületek is felléphetnek a fogyasztókat megcélzó tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben: hatósághoz fordulhatnak, illetve bírósági eljárást kezdeményezhetnek. A fogyasztói érdekek ily módon történő védelmének jelentőségét csökkenti, hogy Magyarországon kevés fogyasztói érdekek képviselését ellátó egyesület működik.

Az elmúlt időszakban a fogyasztók érdekképviselői szervezetei ritkán éltek azzal a lehetőséggel, hogy hatósághoz vagy bírósághoz forduljanak a vállalkozások fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatával összefüggésben.

A hatóságok elvileg nem tesznek különbséget a panaszosok (bejelentők) között, így ha a fogyasztók érdekképviselői szervezeteik hatósághoz fordulnak, akkor ennek sikeressége azonos mértékű volt azzal, mint amikor a fogyasztók közvetlenül fordultak a hatóságokhoz.

E szervezetek tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat ügyében tett panasz esetén sem köteles a hatáskörrel rendelkező hatóság automatikusan eljárást indítani a vállalkozással szemben, mérlegelheti, hogy fennállnak-e az eljárás megindításának feltételei. A hatóság által a döntés során figyelembe vett szempontok előre pontosan nem meghatározottak, csak általános szabályok vannak, így a fogyasztók érdekképviselői szervezetei fogyasztók számára sem ismerhetők meg előzetesen a hatóság által figyelembe vett szempontok.

A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának megsértése esetén eljáró három hatóság eljárását illetően az alábbiak emelendők ki:

- a fogyasztóvédelmi hatóság eljárásában az általuk védett fogyasztói érdekek védelme körében a fogyasztói érdekek képviselését ellátó egyesületeket az ügyfél jogai illetik meg.⁴⁷ Ha a fogyasztóvédelmi hatóság eljárást nem a fogyasztói érdekek képviselését ellátó egyesület, hanem más kezdeményezte, akkor ebben az eljárásban az ügyfél jogai csak akkor illetik meg a fogyasztói érdekek képviselését ellátó egyesület, ha az eljárásban vizsgált jogsértés a fogyasztók széles körét érinti.⁴⁸

⁴⁷ Fgytv. 46. § (2) bekezdés a) pont.

⁴⁸ Fgytv. 46. § (2a) bekezdés.

- az MNB előtt az általuk védett érdekek védelme körében az ügyfél jogai illetik meg a fogyasztóvédelmi irányelveket átültető jogszabályi rendelkezések megsértésére hivatkozással az EGT bármely más államának joga alapján létrejött azon feljogosított egységeket is, amelyek a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló, 2009. április 23-i 2009/22/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 4. cikk (3) bekezdése alapján az Európai Unió Hivatalos Lapjában közzétett jegyzékben szerepelnek.⁴⁹
- a GVH hatáskörébe tartozó jogsértés miatt bárki bejelentéssel vagy panasszal élhet a GVH-nál,⁵⁰ így a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó egyesület is.

A hatósági eljárás kezdeményezése mellett a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó egyesület pert is indíthat a fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítése iránt az ellen, aki esetében a fogyasztóvédelmi hatóság véglegesen megállapította, hogy fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot tanúsított, ha a jogsértő tevékenység a fogyasztók széles, személyében nem ismert, de a jogsértés körülményei alapján meghatározható körét érinti (közérdekű igényérvényesítés).⁵¹ A fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó egyesület továbbá keresetindítási joggal is rendelkezik, ha a vállalkozás jogszabálysértő tevékenysége a fogyasztók széles, személyében nem ismert, de a jogsértés körülményei alapján meghatározható körét érinti vagy jelentős nagyságú hátrányt okoz, és az eljárás a bíróság hatáskörébe tartozik (közérdekű keresetindítás).⁵²

49 MNBtv. 82. § (1) bekezdés.

50 Tptv. 43/G. § (1) bekezdés.

51 Fgytv. 38. §

52 Fgytv. 39. § Közérdekű kereset indítható például a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződés részévé váló tisztességtelen általános szerződési feltétel érvénytelenségének megállapítása iránt az általa védett fogyasztói érdekek körében, lásd a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:105. § (1) bekezdés e) pont. A kollektív igényérvényesítés egyes kérdéseiről lásd például: Bihari E.: Lehetőségek és kihívások – Kollektív fogyasztói jogérvényesítés Magyarországon. In: Szikora V. – Árva Zs. (szerk.): *A fogyasztók védelmének új irányai és kihívásai a XXI. században*. Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2018. 147-156., Hajnal Zs. – Bihari E.: A fogyasztói kollektív érdekvédelem új irányai az Európai Unióban és Magyarországon. In: Szikora V. – Árva Zs. (szerk.): *Újratervelés – Fogyasztói szabályozási modellek, digitalizáció, adatvédelem*. Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2019. 49-71.

9. A magatartási kódexek szerepe

Léteznek olyan magatartási kódexek, amelyek segítségével a vállalkozások hatékonyabban alkalmazhatják a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmára vonatkozó előírásokat. Ezek az előírások ugyanakkor általában egy átfogóbb etikai kódex részeként jelennek meg, illetőleg van, amikor kifejezetten a kereskedelmi kommunikációkra vonatkozik (például a Gyógyszer-kommunikáció Etikai Kódexe, amelynek célja az etikus kereskedelmi gyakorlatok szabályainak lefektetése és azok betartásának elérése a gyógyszeripar vállalatainak egymásra gyakorolt hatásával, magatartásával). Az ilyen etikai kódexek alapján kérelemre jár el az adott szervezet. Az etikai kódex alapján lefolytatott eljárásnak nincs közvetlen hatása a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot érintő hatósági és/vagy bírósági eljárásokra, azzal, hogy a hatóság vagy bíróság bizonyítékként figyelembe veheti az etikai eljárásban született döntést, úgy a jogsértés, mint a bírság mértéke körében.

Magyarországon csak néhány olyan magatartási kódex létezik, amelyek a 2005/29/EK irányelv szerinti magatartási kódexnek minősíthetők. A vállalkozások óvatosságát részben az is magyarázhatja, hogy a magyar joggyakorlatban nem kellően tisztázottak a magatartási kódexekkel kapcsolatos versenyjogi kérdések, így különösen az, hogy milyen esetben minősülhet vállalkozások közötti jogsértő megállapodásnak (összehangolt magatartásnak) egy magatartási kódex elfogadása, alkalmazása, az ahhoz történő csatlakozás.

A magyar gyakorlatból a lakosság részére hitelt nyújtó pénzügyi szervezetek ügyfelekkel szembeni tisztességes magatartásáról szóló (az MNB közreműködésével létrejött) magatartási kódexre, illetve az Önszabályozó Reklám Testület és a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanácsa közötti közigazgatási szerződésre és az ahhoz kapcsolódó magatartási kódexre hívjuk fel a figyelmet.

Az MNB és a Magyar Bankszövetség egyeztetésének eredményeként jött létre a 2010. január 1-jén hatályba lépett, a lakosság részére hitelt nyújtó pénzügyi szervezetek ügyfelekkel szembeni tisztességes magatartásáról szóló (2015-ben módosított) Magatartási Kódex. A Magatartási Kódex részben érinti a fogyasztókkal szembeni kereskedelmi gyakorlatokat is. Az MNB egyrészt az Fttv. alapján ellenőrzi a magatartási kódex betartását, másrészt az ágazati szabályozás, a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény alapján, tekintettel arra, hogy a magatartási kódexben szerepel az

is, a magatartási kódex aláírói kötelezettséget vállalnak arra, hogy általános szerződési feltételeiket magában foglaló üzletszabályzataikban megjelenítik, hogy a magatartási kódexnek kötelező érvénnyel alávetették magukat. Az MNB (illetve jogelődje) több döntésében megállapította az Fttv. magatartási kódexre vonatkozó rendelkezésének a megsértését.

Az Önszabályozó Reklám Testület és a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatanácsa 2011-ben közigazgatási szerződést kötött, amelyben a Médiatanács felhatalmazta az Önszabályozó Reklám Testületet arra, hogy – nem hatósági hatáskörként – a Médiatanács hatósági jogalkalmazását megelőző öngazgatási feladatot lásson el a szerződésben foglaltaknak megfelelően. A szerződés melléklete a társzabályozási magatartási kódex, amely valamennyi magyar joghatóság alatt álló, nyomtatott sajtótermékben, internetes sajtótermékben és lekérhető médiaszolgáltatásban kereskedelmi közleményt közzétevő vállalkozás gyakorlati, szakmai normagyűjteménye. Kiterjed – a politikai reklámok kivételével – a közigazgatási szerződés keretein belül a Magyarországon közzétett valamennyi nyomtatott és internetes sajtótermékben, valamint lekérhető médiaszolgáltatásban közzétett kereskedelmi közleményre (ideértve a társadalmi célú hirdetést és a támogatást is, ide nem értve a termék megjelenítést, valamint a műsorszámmal egyidejűleg történő támogatás közzétételét), azok megjelenési formájától függetlenül. Hatálya kiterjed a műsorterjesztőre, a médiaszolgáltatóra, és a kiegészítő médiaszolgáltatást nyújtóra, valamint a sajtótermék kiadójára. A kódex egyebek között rögzíti, hogy a kereskedelmi közlemény közvetlenül nem szólíthat fel kiskorúakat valamely áru megvásárlására vagy bérbevételére, illetve szolgáltatás igénybevételére. A tilalom a kiskorúakat megcélzó kereskedelmi közlemények azon típusaira vonatkozik, ahol gazdasági cselekményre vonatkozó közvetlen felszólítás történik (például: „vedd meg, legyen a tied!”). A kereskedelmi közlemény közvetlenül nem szólíthat fel kiskorúakat arra, hogy rábeszéljék szüleiket vagy másokat a reklámozott áru megvásárlására vagy szolgáltatás igénybevételére. Az Önszabályozó Reklám Testület állandó vagy eseti bizottsága jár el a kódex szabályainak megsértése esetén. Az eljárás kérelemre indul, illetve a kódexben meghatározott tárgykörökben és ütemezés szerinti átfogó ellenőrzés eredménye alapján hivatalból indulhat.

Összegzés

A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szembeni fellépés Magyarországon elsősorban hatósági eljárások útján történik. Mindenképpen örvendetes lenne, ha az elkövetkező években megerősödne a fogyasztói érdekeket képviselő egyesületek szerepe, továbbá a fogyasztók közvetlen (egyéni és csoportos) igényérvényesítésének jelentősége.

A 2005/29/EK irányelv módosítása szükségessé teszi a hatósági eljárásokra irányadó magyar szabályozás áttekintését. Szükségesnek mutatkozik a jogszabályok módosítása például a fogyasztóvédelmi hatóság és az MNB által kiszabott bírság maximális mértékével összefüggésben. Bízunk benne, hogy az uniós szabályozás változása más vonatkozásban is kedvező hatással lesz a magyar hatóságok eljárására: a 2017/2394/EU rendelet hatékonyabbá teheti a nem magyarországi székhelyű, de magyarországi fogyasztókat megtévesztő vállalkozásokkal szembeni fellépését.

Forrásjegyzék

1. BACHER G. et al.: *Kommentár a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényhez*. Gazdasági Versenyhivatal, Budapest, 2014., 611-619.
2. BALOGH V.: Az átlagfogyasztó fogalmával kapcsolatos egyes kérdések. In: Fazekas M. (szerk.): *Jogi Tanulmányok. Jogtudományi előadások az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskolájának konferenciáján*. ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Budapest, 2016.
3. BIHARI E.: Lehetőségek és kihívások – Kollektív fogyasztói jogérvényesítés Magyarországon. In: Szikora V. – Árvai Zs. (szerk.): *A fogyasztók védelmének új irányai és kihívásai a XXI. században*. Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2018. 147-156.
4. HAJNAL Zs. – BIHARI E.: A fogyasztói kollektív érdekvédelem új irányai az Európai Unióban és Magyarországon. In: Szikora V. – Árvai Zs. (szerk.): *Újratervezés – Fogyasztói szabályozási modellek, digitalizáció, adatvédelem*. Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Debrecen, 2019. 49-71.
5. HAJNAL Zs.: A fogyasztóvédelem helye a magyar jogrendszerben. In: Homicskó Á. O. – Szuchy R. (szerk.): *Studia in honorem Péter Miskolczi-Bodnár*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017. 245-251.
6. LÉVAYNÉ FAZEKAS J. – LÉVAY M.: A fogyasztóvédelem alkotmányossági kérdéseiről és a magyar fogyasztóvédelmi intézményrendszer változásairól. In: Homicskó Á. O. – Szuchy R. (szerk.): *Studia in honorem Péter Miskolczi-Bodnár*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017. 379-387.
7. PAPP M.: Kivel szemben tisztességtelen? Gondolatok az európai uniós fogyasztói képről és az Európai Unió Bírósága által biztosított jogvédelem szintjéről. *Versenytükrök*, 2016/1. 28-37.
8. ZAVODNYIK J.: *Nagykommentár a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatról szóló törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2013. 110-123.

9. Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, HL L 149, 2005.6.11. 22-39.
10. Az Európai Parlament és a Tanács 2009/22/EK irányelve (2009. április 23.) a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról, HL L 110., 2009.5.1., 30-36.
11. Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2394 rendelete (2017. december 12.) a fogyasztóvédelmi jogszabályok végrehajtásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről és a 2006/2004/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről, HL L 345., 2017.12.27., 1-26.
12. Az Európai Parlament és a Tanács 2019/2161 irányelve (2019. november 27.) a 93/13/EGK tanácsi irányelvnek, valamint a 98/6/EK, a 2005/29/EK és a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtása és korszerűsítése tekintetében történő módosításáról, HL L 328., 2019.12.18., 7-28.
13. A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény
14. A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV törvény
15. A fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló 2008. évi XLVII. törvény
16. A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény
17. A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény
18. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény
19. Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény
20. A GVH elnökének és a GVH Versenytanácsa elnökének 6/2014. számú közleménye a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának feltételezett megsértése tárgyában indult eljárásokban tett kötelezettségvállalásról
21. A Gazdasági Versenyhivatal elnökének és a Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa elnökének 12/2017. közleménye a fogyasztóvédelmi típusú ügyekben kiszabott bírság meghatározásának szempontjairól

22. 1392/B/2007. AB határozat
23. Kúria Kfv.III.37.697/2011/9. sz. ítélete
24. Kúria Kfv.II.37.124/2013/8. sz. ítélete
25. Kúria Kf.II.37.969/2018/10. sz. ítélete
26. Fővárosi Ítéltábla 2.Kf.27.171/2012/4. sz. ítélete
27. GVH Vj/122/2010. sz. ügyben hozott határozata
28. GVH Vj/5/2011. sz. ügyben hozott határozata
29. GVH Vj/17/2015. sz. ügyben hozott határozata
30. GVH Vj/64/2015. sz. ügyben hozott határozata
31. GVH Vj/85/2016. sz. ügyben hozott határozata
32. GVH Vj/88/2016. sz. ügyben hozott határozata
33. GVH Vj/89/2016. sz. ügyben hozott határozata

DR. ZAVODNYIK JÓZSEF 1991 és 2001 között a biztosításfelügyeleti hatóságnál, 2001 és 2014 között a Gazdasági Versenyhivatalban dolgozott. 2001 és 2011 között a Versenytanács tagjaként több száz döntés meghozatalában vett részt. 2014 és 2016 között az Igazságügyi Minisztérium Versenyjogi, Fogyasztóvédelmi és Szellemi Tulajdonjogi Főosztályát vezette. 2016-tól ügyvéd, rendszeresen jár el versenyfelügyeleti eljárásokban, fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal kapcsolatos és más ügyekben. Közel három évtizede publikál, versenyjogi, fogyasztóvédelmi, adatvédelmi és biztosítási jogi témákban. Ezeket a területeket rendszeresen tart előadásokat, elsősorban jogi továbbképző intézetekben, egyetemeken.

A TISZTESSÉGTelen KERESKEDELMi GYAKORLATOK SZABÁLYOZÁSA ÉS JOGGYAKORLATA LENGYELORSZÁGBAN¹

ANETA WIEWIÓROWSKA-DOMAGALSKA

1. A szabályozás kialakulása és hatályos állapota

A 2005/29/EK irányelvet² (a továbbiakban: 2005/29/EK irányelv) a 2007. augusztus 23-án elfogadott, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló lengyel törvény³ (a továbbiakban: UCPA) ültette át a lengyel jogrendbe. 2007. december 21-én lépett hatályba, kilenc nappal a 2005/29/EK irányelv 18. cikkében átültetésre előírt 2007. december 12-i határidőt követően.

A 2005/29/EK irányelv rendelkezéseinek átültetésével kapcsolatos legfontosabb kérdés az volt, hogy arra egy külön jogszabályban kerüljön-e sor, vagy a már meglévő tisztességtelen verseny tilalmáról szóló törvényben szabályozzák, annak módosítása útján.⁴ A külön jogszabály elfogadásának legfőbb indoka az volt, hogy függetlenül a két jogszabály hasonló szabályozási körétől és szankciórendszerétől, a címzettek köre eltér. A tisztességtelen verseny tilalmáról szóló törvény a vállalkozások érdekeinek védelmét szolgálja, míg az UCPA a fogyasztók érdekeit tartja szem előtt, ezért a vállalkozások csak közvetve részesülnek a törvény által biztosított jogosultságokból. Közös bennük, hogy mindkét törvény a piac tisztességes működését célozza meg, a közérdek védelmének egyfajta sajátos leképeződéseként.⁵

1 A tanulmány megírása és megjelenítése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

2 Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, HL L 149, 2005.6.11. 22-39.

3 Ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, Hivatalos Lap 2017/2070. sz.

4 Tisztességtelen verseny tilalmáról szóló 1993. április 16-i törvény (*Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji*)

5 A Tisztességtelen verseny tilalmáról szóló 1993. április 16-i törvény indokolása 14.

A 2005/29/EK irányelv külön jogszabályban történő átültetése a tisztességtelen verseny tilalmának és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmának jogalkotói szétválasztásához vezetett. Egy ilyen megoldás mellékhatása az átfedés miatti nehézkes jogalkalmazás során nyilvánul meg. A problémák elkerülése érdekében az UCPA 18. §-a akként módosította a tisztességtelen verseny tilalmáról szóló törvény 1. §-át, hogy kivette a fogyasztók védelmét a törvény szabályozási köréből. Ettől függetlenül, a tisztességtelen verseny tilalmáról szóló törvény egyes rendelkezései fogyasztóvédelmi érdekeket is szolgálhatnak.⁶ A két törvény kapcsolatából eredő vitás kérdésekkel a jogirodalom részletesen foglalkozik.⁷

A 2005/29/EK irányelv teljes harmonizációs elvével összefüggésében felmerült a kérdés, hogyan lehet az irányelv terminológiáját a lengyel jogrendszerhez igazítani, anélkül, hogy a nemzeti jogalkotás számára az uniós jog által biztosított szabadság határait megsértené. Ez nem ritkán a szó szerinti átvétel alkalmazásához vezetett, például az irányelv 2. cikk d) pontjában szereplő meghatározással kapcsolatos értelmezési problémák elkerülése érdekében.⁸ A feketelistával kapcsolatban – a jellegéből adódóan – ugyancsak úgy döntött a jogalkotó, hogy a 2005/29/EK irányelv implementálásának egyetlen lehetséges módja a rendelkezések szó szerinti átültetése a lengyel jogszabályba.⁹

A 2005/29/EK irányelv módosította a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról szóló 98/27/EK irányelvet, azzal, hogy a 98/27/EK irányelv 1. cikk hatálya alá tartozó felsorolásban (azon irányelvek, amelyek megsértésére a 98/27/EK irányelvben meghatározott rendelkezések hatálya kiterjed) a 84/450/EGK irányelv helyére a 2005/29/EK irányelv került. Ennek eredményeként az UCPA módosította a gazdasági versenyről, valamint a fogyasztók védelméről szóló 2007. február 16-án elfogadott lengyel törvény¹⁰ 24. §-át, amely a fogyasztók kollektív érdekeit sértő kereskedelmi gyakorlatok tilalmát szabályozza.

6 A. Wiewiórowska-Domagalska, A. Kunkiel-Kryńska: Comments to Art. 1, Nb 67. In: K. Osajda (ed.): *Tom VII. Komentarze Prawa Prywatnego*. C.H.Beck, Warszawa, 2019.

7 J. Szwaja, A. Tischner: Implementacja dyrektywy 2005/29/WE o zwalczaniu nieuczciwych praktyk handlowych do prawa polskiego. *Monitor Prawniczy*, 2007/20. 1117; A. Tischner: Miejsce implementacji dyrektywy 2005/29/WE do prawa polskiego. In: E. Nowińska, D. Kasprzycki: *Nieuczciwe praktyki rynkowe. Ocena regulacji*, Kraków, 2012, 55.; M. Strzelecki: Nieuczciwe praktyki handlowe a ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. *Ikar*, 2016/3. 51.

8 A tisztességtelen verseny tilalmáról szóló törvény indokolása, 19.

9 A tisztességtelen verseny tilalmáról szóló törvény indokolása, 33.

10 Hivatalos Lap, 2018/798. sz., egységes szerkezetben (*Dz.U.2018 r. 798 t.j.*)

Az UCPA 24. § (2) bekezdése szerint a fogyasztók kollektív érdekeit sértő kereskedelmi gyakorlatnak minősül a vállalkozások által tanúsított minden olyan magatartás, amely a fogyasztók kollektív érdekeit sértő módon törvénybe vagy jóerkölcsbe ütközik. A (2) bekezdés tartalmaz egy nem kimerítő felsorolást is az ilyen gyakorlatokról, mint: a fogyasztók megbízható, valós és teljes körű tájékoztatására vonatkozó kötelezettség megsértése; tisztességtelen versennyel kapcsolatos magatartás; olyan pénzügyi szolgáltatások nyújtása a fogyasztók számára, amelyek – a szolgáltatást értékesítő fél rendelkezésére álló, az érintett fogyasztóval kapcsolatos információk alapján – nem felelnek meg a fogyasztók igényeinek; illetve, a szolgáltatások jellegét figyelembe véve, pénzügyi szolgáltatások rendeltetéstől eltérő módon történő nyújtása.

Míg az UCPA általánosságban olyan egyéni igényeket szabályoz, amelyek a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlaton alapulnak,¹¹ a gazdasági versenyről és a fogyasztók védelméről szóló törvény a jogérvényesítés (köz)igazgatási útvjáról rendelkezik, ami egyébként a Verseny- és Fogyasztóvédelmi Hivatal (*Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów*, továbbiakban: UOKiK) elnökének hatáskörébe tartozik. Az UOKiK elnöke e törvény alapján a fogyasztók kollektív érdekeit sértő esemény bekövetkezése esetén jogosult a közérdek védelmében fellépni.

Végezetül megemlíthetők a magatartási kódexek, s mint olyanok, a gazdaság különféle ágazataiban léteznek Lengyelországban.¹² Sőt vannak olyan kezdeményezések, amelyek támogatják a vállalkozások csatlakozását is.¹³ Ennek ellenére Lengyelországban nincs olyan hatóság, amely felelős lenne a magatartási kódexek betartásának, továbbá különösen annak ellenőrzéséért, hogy a magatartási kódex egyúttal megvalósít-e tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat.

11 A 15-17. § a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlattal kapcsolatos büntetőjogi felelősséggel foglalkozik.

12 Például: <https://nadareklamy.pl/kodeks-etyki/> (letöltés dátuma: 2020.03.10.), <https://zpf.pl/etyka/zasady-dobrych-praktyki/> (letöltés dátuma: 2020.03.10.)

13 https://odpowiedzialnaspzedaz.pl/wp-content/uploads/2020/01/Regulamin_6-11.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.12.)

2. Jogérvényesítési lehetőségek a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben

Az tisztességtelen kereskedelmi gyakorlattal összefüggő bíróság előtti jogérvényesítés szabályait az UCPA szabályozza. A közigazgatási eljárásokat a hatóságok (UOKiK elnöke) folytatják le, ami egyúttal a 2005/29/EK irányelv kikényszerítésének egy párhuzamos, különálló útja.

Az UCPA 12. § (1) bekezdése, ami egyúttal felsorolja azokat a tárgyköröket, amelyek esetén bírósághoz lehet fordulni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat miatt, a fogyasztókat egyértelműen a törvény protektív rendelkezéseinek fő címzettjeiként jelöli meg. A fogyasztók mellett olyan más személyek vagy szervezetek is jogosultak bírósági eljárást kezdeményezni,¹⁴ mint az emberi jogi biztos, a pénzügyi ombudsman, országos vagy regionális szervezetek, amelyek célja a fogyasztói érdekek védelme, továbbá területi vagy települési önkormányzati fogyasztóvédelmi ombudsmanok. E személyek azonban – a fogyasztókhoz képest – csak korlátozott feltételekkel kezdeményezhetnek eljárást.

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlattal összefüggő fogyasztói igényérvényesítésnek nincs előre meghatározott sorrendje, azaz a fogyasztók közvetlenül fordulhatnak a bírósághoz.

Mindezek alapján, az UCPA és a tisztességtelen verseny tilalmáról szóló törvény erőteljesen egybefonódik. Ahogy a lengyel Legfelsőbb Bíróság (2014. május 8-i III SK 45/13. számú) ítéletében kifejtette, az Európai Bíróság joggyakorlatára, valamint a 2005/29/EK irányelv teljes harmonizációs elvére figyelemmel, a megtévesztő kereskedelmi gyakorlattal szembeni UOKiK elnöki beavatkozások kizárólagos jogalapját képezi az UCPA. Ezenfelül, a tisztességes versenyről, valamint a fogyasztók védelméről szóló törvény 25. § szerint a törvényben meghatározott fogyasztóvédelmi intézkedések nem zárják ki más törvény által biztosított, így különösen az UCPA és a tisztességtelen versenyről szóló törvény szerinti jogok védelmét. Mindezek alapján lehetséges, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat az UCPA 12. § alapján egyéni igények alapjául szolgál, de a gazdasági versenyről és a fogyasztók védelméről szóló 24. § rendelkezése alapján kollektív igényérvényesítéshez is vezet (mint a fogyasztók kollektív érdekeit sértő kereskedelmi gyakorlat).

¹⁴ UCPA 12. § (2) bek.

3. Fogyasztók bejelentése alapján induló eljárások a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal kapcsolatban

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok tilalmának hatósági úton történő kikényszerítéséről, a gazdasági versenyről, valamint a fogyasztók védelméről szóló törvény rendelkezik. Tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak minősül az olyan kereskedelmi gyakorlat, amely a fogyasztók kollektív érdekeit sérti.¹⁵ Az UOKiK elnökének feladata, hogy a közérdek védelmében fellépjen, s a sértő gyakorlatokat felszámolja.

A gazdasági versenyről és a fogyasztók védelméről szóló törvény 100. § (1) bekezdése szerint bárki (azaz fogyasztók és vállalkozások egyaránt, csakúgy, mint fogyasztóvédelmi szervezetek, ombudsmanok, a Pénzügyi Ombudsman és a Pénzügyi Felügyeleti Hatóság)¹⁶ írásban bejelentést tehet az UOKiK elnökének, ha a fogyasztók kollektív érdekeit sértő kereskedelmi gyakorlat alkalmazása merül fel. Az ilyen bejelentésnek tartalmaznia kell mindenekelőtt: a vállalkozást, aki a feltételezett tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat alkalmazója, a bejelentés alapjául szolgáló tények leírását, azt a jogszabályi rendelkezést, amelyet a vállalkozás vélhetőleg megsértett, a jogsértés valószínűsítését, és a bejelentő azonosító adatait.¹⁷

A bejelentés az UOKiK elnökét nem köti. Az elnök a bejelentés befogadásáról indokolatlan késedelem nélkül, de legkésőbb egy, az ügy különös bonyolultsága esetén két hónapon belül köteles értesíteni a bejelentőt, a befogadó vagy elutasító döntés indokainak előadásával egyidejűleg.¹⁸ A befogadással kapcsolatos döntéssel összefüggő tájékoztatás nem igényel határozati formát, ezért ellene fellebbezésnek sincs helye.¹⁹

15 M. Strzelecki: *Praktyki naruszajace zbiorowe interesy konsumentów w świetle zupełnej harmonizacji praktyk handlowych wynikającej z dyrektywy 2005/29/E o nieuczciwych praktykach handlowych*. Krajowa Konferencja Konsumentcka, 2016, 7.

16 T. Walczak: *Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony zbiorowych interesów konsumentów jako szczególny rodzaj postępowania administracyjnego*. (Rozprawa doktorska), Poznań, 2018, 180.

17 A tisztességes verseny és a fogyasztók védelméről szóló törvény 86. § (2)-(4) bek.

18 Lásd A. Jurkowska-Gomułka: *Objaśnienia do art 100. §*. In: T. Skoczny (ed.): *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*. C.H.Beck, Warszawa, 2014, 1195.; D. Sylwestrzak: *Postępowanie przed Prezesem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów*. Warszawa, LexisNexis, 2012, 168; K. Róźiewicz-Ładoń: *Postępowanie przed Prezesem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawach praktyk ograniczających konkurencję*. Warszawa 2011, 94; Walczak: *i.m.*, 179.

19 A WSA (Vajdasági Közigazgatási Bíróság) határozata, Varsó, 2008. július 8. (VII SA/Wa 535/08, CBOSA)

Az elnök nem köteles reagálni azokra a bejelentésekre, amelyek nem felelnek meg a bejelentéssel szemben támasztott, fentebb már kifejtett minimális követelményeknek. Ettől függetlenül, az elnök tájékoztatja a bejelentéstevőt az egyéni fogyasztói igény érvényesítésének lehetőségéről.²⁰

Az UOKiK elnöke által figyelembe vett szempontok könnyen hozzáférhetők. A hivatal weboldalán közzétett tájékoztatás²¹ hangsúlyozza, hogy a fogyasztók kollektív érdeke nem a különféle egyéni fogyasztói érdekek együttes érvényesítését jelenti, hanem azt, hogy a jogsértés következtében a fogyasztói jogok megsértése vagy veszélyeztetése tömeges, korlátlan jellegű – ahogy ezt a lengyel Fellebbviteli Bíróság is megerősítette.²² E tájékoztatást alapul véve, az UOKiK elnöke csak abban az esetben indít eljárást, ha az egyes fogyasztói csoportok szempontjából különösen lényeges a jogsértés.

Az UOKiK elnöke az estek kiválasztása során az alábbi szempontok szempontokat veszi figyelembe:

- a) a jogsértés kiterjedtsége (azaz potenciálisan milyen széles a fogyasztói kör, akiket a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat érint);
- b) a jogsértés mértéke (azaz potenciálisan mennyire súlyos a fogyasztók gazdasági érdekeinek sérelme vagy fenyegetése);
- c) a jogsértésmódja (vagyis avállalkozásjogellenestevékenységének jellege);
- d) az egyéni jogvédelem eszközeinek elérhetősége (vagyis van-e lehetőség a kereskedő jogellenes gyakorlatával szemben az érdekek védelmére az egyéni fogyasztók számára rendelkezésre álló igényérvényesítési eszközök útján);
- e) az UOKiK elnöki beavatkozás következtében az összes fogyasztó által elérhető jelentős haszon mértéke, különösen a beavatkozáshoz szükséges kiadásokhoz viszonyítva.

Az elnöki eljárása lehet vizsgálati eljárás vagy fogyasztók kollektív érdekeinek megsértésével kapcsolatos eljárás. A vizsgálati eljárás esetlegesen jogsértőnek minősíthető egyes piaci folyamatok kivizsgálása érdekében kezdeményezhető, mely eseti jelleggel indul, és az eljárásnak nincs meghatározott alanya.

20 Walczak: *i.m.*, 180.

21 https://www.uokik.gov.pl/faq_zagadnienia_ogolne.php#faq1198. (letöltés dátuma: 2020.03.10.)

22 Fellebbviteli Bíróság VI Aca 306/08. számú, 2008. július 10-i ítélete.

4. Jogkövetkezmények alkalmazása a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben

UOKiK elnöke 2016 óta – amikor is határozatában a fogyasztók kollektív érdekeit sértő kereskedelmi gyakorlatot állapított meg, és a gazdasági versenyről és a fogyasztók védelméről szóló törvény 26. § (1) bekezdése alapján elrendelte annak betiltását – meghatározhatja a fogyasztók kollektív érdeksérelmével kapcsolatos elégtétel módját, a tilalom végrehajtásának biztosítása érdekében. Ennek keretében, az elnök egy vagy több nyilatkozat megtételére is kötelezheti a vállalkozást, a döntésben meghatározott formában és tartalommal. Az alkalmazott elégtétel a jogsértés súlyával és jellegével arányban kell, hogy álljon, és az elnök egyúttal elrendelheti a döntés közzétételét.²³

Ezen felül, a fogyasztók kollektív érdekeit sértő kereskedelmi gyakorlattal kapcsolatos eljárásban, ha sor került a jogsértés megállapításra, és jogsértő vállalkozás kötelezettséget vállal arra, hogy a jogsértés megszüntetése, illetőleg a következmények elhárítása érdekében konkrét intézkedéseket kezdeményez, illetve tesz, az UOKiK elnöke határozatával a kötelezettségvállalásnak megfelelően kötelezheti a vállalkozást a jogsértés megszüntetésére, illetőleg a jogsértés következményeinek elhárítására.²⁴ Az elnök a kötelezettségvállalás teljesítésére jogosult határidőt kitűzni, továbbá kötelezheti a vállalkozást, hogy tájékoztassa a teljesítés előrehaladásával kapcsolatban.²⁵

A gyakorlatban az UOKiK elnöke a vállalkozásokat a gazdasági versenyről és a fogyasztók védelméről szóló törvény 26. § (2) bekezdése alapján meghatározott pénzösszeg fizetésére vagy meghatározott szolgáltatás teljesítésére kötelezheti a fogyasztók részére (tömeges kártérítés). A tömeges kártérítés felvet bizonyos ellentmondásokat a jogirodalomban, ugyanis egyrészt az az álláspont, hogy az elrendelésének jogalapja nem kielégítő,²⁶ másrészt a tömeges kompenzáció gazdaságilag sem különbözik a bírságtól, amelyet az UOKiK elnöke ugyancsak kiszabhat a gazdasági versenyről és a fogyasztók védelméről szóló törvény 106. § (1)–(4) bekezdései alapján. Kohutek megjegyzi, hogy a tömeges kártérítés magánjogi természetű igény, azonban az UOKiK elnökének

23 A gazdasági versenyről és a fogyasztók védelméről szóló törvény 26. § (3)–(4) bek.

24 A gazdasági versenyről és a fogyasztók védelméről szóló törvény 28. § (1) bek.

25 A gazdasági versenyről és a fogyasztók védelméről szóló törvény 26. § (2)–(3) bek.

26 K. Kohutek: *Rekompensata publiczna – Kontrowersyjny środek stosowany przez prezesa UOKiK*. 2018. 03. 08., elérhető: <http://kohutek.pl/rekompensata-publiczna-kontrowersyjny-srodek-stosowany-prezesa-uokik/> (letöltés dátuma: 2020.03.10.)

a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal összefüggésben e tekintetben nincs hatásköre.²⁷

Az UOKiK elnöke 2018-ban 26 vállalkozás esetében alkalmazott kötelezettségvállalást, annak érdekében, hogy kereskedelmi gyakorlatukat megváltoztassák. Ugyanebben az évben az 65 eljárást indított a fogyasztók kollektív érdekeit sértő gyakorlatokkal kapcsolatban, és 48 ilyen esetben hozott határozatot.²⁸

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok következményeinek önkéntes elhárításának kérdése felmerül az UOKiK elnöke előtt folyó eljárások más szakaszaiban is. A bírság összegének a 11. § (3) és (4) bekezdés szerinti megállapítása során, az UOKiK elnöke enyhítő körülményeket mérlegelhet, amelyek magukban foglalhatják például a jogsértés következményeinek önkéntes elhárítását, tanúsított gyakorlat beszüntetését eljárás megindítása előtt vagy közvetlenül az eljárás megindítását követően, a vállalkozás saját elhatározásából tett intézkedéseit a jogsértés megállítására vagy annak következményeinek megszüntetése érdekében. Az enyhítő körülmények tehát magukban foglalhatják a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat következtében károsult személyek kárainak megtérítését, illetve enyhítését is.²⁹

5. A fogyasztók kártérítési lehetősége a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szembeni eljárás során

Az UCPA 12. § (1) bekezdése tartalmaz egy felsorolást a fogyasztók által kérhető jogkövetkezményekről. E szakasz alapján, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat alkalmazása esetén a fogyasztó, akinek jogát vagy jogos érdekét a gyakorlat sértette vagy veszélyeztette, az alábbi jogkövetkezmények alkalmazását követelheti:

- a) a jogsértés megszüntetését, illetőleg abbahagyását;
- b) a jogsértés következményeinek a megszüntetését, továbbá nyilatkozat megtételét (egy vagy több alkalommal), megfelelő tartalommal és megfelelő formában.

²⁷ K. Kohutek: *i. m.*

²⁸ https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=16026 (letöltés dátuma: 2020.03.10.)

²⁹ M. Sieradzka (ed.): *Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Komentarz*. Wolters Kluwer, Warszawa, 2008, 1054.

- c) kártérítést – az általános szabályoknak megfelelően – a jogsértéssel összefüggésben keletkezett valamennyi kárért, különösen követelheti a szerződés megszüntetését, a szolgáltatások kölcsönös visszatérítésének kötelezettségével együtt,
- d) a termék megszerzésével kapcsolatos költségek megtérítését,
- e) meghatározott összeg közérdekű célokra fordítását, amely a lengyel kultúra támogatására, a nemzeti örökség vagy a fogyasztók védelmére irányul.

A 12. § alapján a fogyasztó nemcsak akkor jogosult az igényérvényesítésre, ha a jogai sérelmet szenvedtek, hanem akkor is, ha a kereskedelmi gyakorlat a fogyasztók érdekeit veszélyezteti. A gyakorlatban a veszélyeztetést nyilvánvalóan sokkal nehezebb bizonyítani, mint a már megvalósult jogsértést, egyúttal magas fokú érzékenységet kíván meg a bíróságoktól a gyakorlatok lehetséges hosszú távú hatásainak értékelése során.³⁰

A fogyasztók érdeke a 12. § alapján arra a gazdasági érdekre korlátozódik, amelyet a 2005/29 irányelv védendő célként határoz meg (ehhez képest a lengyel polgári perrendtartásról szóló törvény 189. § szerinti jogi érdek szélesebb körű). Az UCPA-ban szereplő jogkövetkezmények katalógusa a tisztességtelen verseny elleni küzdelemlről szóló törvényben meghatározott jogkövetkezmények listáján alapul³¹ (bizonyos eltérésekkel).³² A követelések vagyoni jellegét az ítélkezési gyakorlat is elfogadta.³³

A jogsértés megszüntetése/abbahagyása iránti kérelem esetén a fogyasztó kérheti a vállalkozást, hogy hagyjon fel egy bizonyos magatartással, vagy ha a gyakorlat mulasztásból áll, akkor bizonyos magatartást tanúsítson. A Varsói Fellebbviteli Bíróság 2017. szeptember 8-i ítéletében³⁴ kimondta, hogy az ilyen igényt benyújtó fogyasztónak nagyon pontosan meg kell határoznia, mire terjed ki a követelése. Csak ez teszi ugyanis lehetővé a bíróság számára, hogy megtiltsa egy adott kereskedő olyan magatartását, amely tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak minősül és sérti a fogyasztó érdekeit.

A gyakorlat következményeinek elhárítása értelemszerűen az okozott következmények helyreállításából áll. Ez azonban nem minden esetben lehetséges. Például, ha a jogsértés a televízióban közvetített reklámban valósult meg, akkor

30 Wiewiórowska-Domagalska, Kunkiel-Kryńska: *i.m.*, Art. 12 Nb 17

31 A tisztességtelen verseny tilalmáról szóló törvény indokolása, 37.

32 Lásd Wiewiórowska-Domagalska, Kunkiel-Kryńska: *i.m.*, Art. 12 Nb 21.

33 Lásd például a lengyel Legfelsőbb Bíróság 2016. június 2-i ítéletét (I CSK 119/16)

34 I Aca 985/16.

a következmények helyreállítása olyan információ közzétételét jelentheti, amelyben helyesbítik a reklámban szereplő téves információkat. Nincs azonban garancia arra, hogy ez eljut minden, a jogsértő hirdetés által korábban érintett valamennyi személyhez.

Egy meghatározott tartalmú és formájú nyilatkozat egy vagy több alkalommal történő közzétételét az a bíróság rendeli el, egyes meghatározott médiumokban. Azt, hogy hol tehető közzé nyilatkozat, a törvény nem határozza meg pontosan, de a jogelméletben elfogadott, hogy ez az újságokat, rádiót, televíziót vagy az internetet is magában foglalja (beleértve a vállalkozás közösségi oldalakon közzétett tartalmait).³⁵ A nyilatkozat megfogalmazása több célt is szolgál: oktatási célokat a fogyasztók érdekében, megelőzési célokat más vállalkozásokat tekintve, de represszív jellegű célokat is, az azzal járó költségek, valamint a kereskedő jó hírvének sérelme miatt.³⁶ Egy, a nyilatkozattételt elrendelő ítéletben³⁷ például a bíróság ítéletének jogerőre emelkedésétől számított három hónapon belül a következő nyilatkozat közzétételét rendelte el: „*A [név] társaság, mint mobiltelefon-hálózat üzemeltető, ezúton elnézést kér G. L-től minden olyan kellemetlenségért, amelyet egy telefon nem megfelelő működésével összefüggő panasz eljárás nem megfelelő kezelése során okozott*”. A bíróság a végzésben meghatározta azt az újságot, amelyben a közleményt közzé kellett tenni, továbbá azt az oldalszámot, ahol el kell helyezni a nyilatkozatot, továbbá a betű méretét és típusát, valamint azt, hogy a szövegben másfélszeres sorközt kell alkalmazni.

A 12. § az okozott károk megtérítésének egyik általános szabályok szerinti módja, ami kiterjed különösen a szerződés megszüntetése következtében keletkezett károkra, a szolgáltatások kölcsönös visszatérítésének kötelezettségével együtt. Ezt az értelmezést a jogirodalom erősen kifogásolja, mivel a szerződés megszüntetése nem tartozik a kártérítések típusai közé.³⁸ A helyálló csoportosítás két különálló igény biztosítása lenne.³⁹ Az a tény, hogy az UCPA a károk általános szabályok szerinti megtérítésére utal, azt jelenti, hogy az igény a meglévő általános szabályok szerinti kártérítési rendszer alá tartozik. Az a tény, hogy a szabály helytelenül lett megfogalmazva, megnehezíti annak alkalmazását is a gyakorlatban.

35 Sieradzka: *i.m.*, Art. 18, Nb 13

36 Wiewiórowska-Domagalska: *i.m.*, Art. 12 Nb 41-44.

37 Katowicei Fellebbviteli Bíróság (V ACa 562/15)

38 M. Grochowski: Wadliwość umów konsumenckich (w świetle przepisów o nieuczciwych praktykach rynkowych. *Państwo i Prawo*, 2009/7. 60.

39 Grochowski: *i.m.*, 60.

Az általános szabályokra való hivatkozást a lengyel polgári törvénykönyv (Lptk.) 361–363. és 415. §-ára történő hivatkozásként kell értelmezni. Ez azt jelenti, hogy a felelősség megállapításához be kell tartani a kárfelelősség előfeltételeit.⁴⁰ A 415. § akkor teszi lehetővé kártérítési felelősség megállapítását, ha a felek között nincs szerződéses jogviszony, vagy van, de a károsodás nem a szerződésből ered. Ez a szemlélet megegyezik a szerződéses kapcsolatokban és azokon kívül egyaránt előforduló tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal kapcsolatos helyzetekkel. Ha a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot a szerződés nem vagy nem megfelelő teljesítéseként értékelhető, a fogyasztó helyreállíthatja szerződést a megfelelő igényérvényesítési lehetőségekkel, ami magába foglalja a Lptk. 471. § szerinti kártérítés iránti igényt is.

Az a körülmény, hogy a kártérítési igény a kártérítési felelősség általános szabályain alapszik, együtt jár annak az elvi tételnek is az elfogadásával, hogy a vállalkozás felelőssége felróhatóságon alapul.⁴¹ A felróhatóság bizonyításának szükségessége azonban a fogyasztó számára adott esetben rendkívül nehéz lehet, és a gyakorlatban kizárhatja a hatékony kártérítési igényérvényesítést. Ez a körülmény a 2005/29/EK irányelv megfelelő átültetését illetően is aggodalomra ad okot (az irányelv szerint a fogyasztó rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségeknek kellően hatékonyaknak kell lenniük).⁴² A jogirodalom kimunkált olyan eszközöket, amelyek hatékonyabbá tehetnék a jogérvényesítést (ilyen például az anonim felróhatóság doktrínája).⁴³ A kártérítési követelés egyébként kiterjedhet az anyagi károkra (*damnum emergens* és *lucrum cessans*), valamint a nem vagyoni sérelmekre is.

A szerződés megszüntetése, mint jogkövetkezmény ugyancsak felvet egyes jogelméleti kérdéseket. A rendelkezés megszövegezéséből nem következik egyértelműen, hogy a szerződés *ex lege* érvénytelen, vagy ehhez valamelyik fél kezdeményezése szükséges.⁴⁴ A szerződéstől való elállás *ex tunc* hatállyal teljes egészében szünteti meg a szerződést.

40 Grochowski: *i.m.*, 61., Sieradzka, *i.m.*, Nb 10.

41 Grochowski: *i.m.*, 61., Sieradzka, *i.m.*, Nb 10.

42 Wiewiórowska-Domagalska, Kunkiel-Kryńska: *i.m.*, Nb 52-53.

43 Wiewiórowska-Domagalska, Kunkiel-Kryńska: *i.m.*, Nb 52.

44 Grochowski: *i.m.*, 62.

Hasonlóképpen, a szankció, amely lehetővé teszi a megfelelő pénzösszeg különféle célokra történő teljesítését, kétértelmű természete miatt ellentmondásokhoz vezethet.⁴⁵ A kritikusok azon az állásponton vannak, hogy a rendelkezés egyrészt túlzottan általános megfogalmazást tartalmaz, másrészt, a fogyasztóknak nem áll érdekeikében e jogkövetkezmény érvényesítése - bár utóbbi álláspont vitatható.⁴⁶ Ezenkívül vitatható az is, hogy az erre irányuló kérelemnek a vállalkozás felróható magatartásán alapuló tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatra kell-e hivatkoznia.⁴⁷ Noha a közérdekű célok, amelyekre összegeket lehet fordítani, meglehetősen szűkre szabottak, a fogyasztónak megengedett, hogy ezzel kapcsolatos álláspontjaikat részletesebben előadják a kérelemben.

Az egyik, a lengyel jogirodalomban kifejtett vélemény⁴⁸ szerint a kisebb súlyú ügyeknek is helyt adó, túlzottan liberális hatósági és bírósági szemlélet a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatról szóló törvény rendelkezéseinek visszaélésszerű használatához vezethet, végső soron a vállalkozások hátrányára. A gyakorlatban azonban a fogyasztók nem sok esetben fordulnak bírósághoz vagy hatósághoz tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat miatt, ami azt jelenti, hogy a jogszabály rendelkezéseinek érvényesítése főként közvetlenül a közigazgatási gyakorlat útján valósul meg.

6. A fogyasztói érdekvédelmet ellátó szervezetek fellépésének lehetőségei

A fogyasztói érdekképviseleti szervezetek számára is biztosított a lehetőség, hogy hatósághoz (az UOKiK elnökéhez), valamint keresettel bírósághoz forduljanak tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat miatt. A hatóság felé tett bejelentésre ugyanazok a – a korábbiakban kifejtett – szabályok vonatkoznak, mint a fogyasztói bejelentések esetén.

Ami a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlattal szembeni bírósághoz fordulást illeti, az UCPA 12. § (2) bekezdése lehetővé teszi ezt az emberi jogi biztos, a pénzügyi ombudsman, fogyasztói érdekek védelmét célul kitűző országos vagy regionális szervezetek, továbbá területi vagy települési önkormányzati fogyasztóvédelmi ombudsmanok számára. E személyek azonban – a fogyasztókhoz

45 J. Szwaja, A. Tischner: Implementacja dyrektywy 2005/29/WE o zwalczaniu nieuczciwych praktyk rynkowych do prawa polskiego. MoP, 2007/20, 1121.; Sieradzka, *i.m.*, Nb 10.

46 Wiewiórowska-Domagalska, Kunkiel-Kryńska: *i.m.*, Nb 58.

47 Lásd erről: Wiewiórowska-Domagalska, Kunkiel-Kryńska: *i.m.*, Nb 59.

48 A. Michalak: *Przeciwdziałanie nieuczciwym praktykom rynkowym*. Komentarz, C. H. Beck, Warszawa, 2008, Comments to Art. 12, Nb 5.

képest – csak korlátozottan kezdeményezhetnek eljárás, csupán az alábbi jogkövetkezményeket kérve:

- a) a jogsértés megszüntetését, illetőleg abbahagyását;
- b) nyilatkozat megtételét (egy vagy több alkalommal), megfelelő tartalommal és megfelelő formában;
- c) meghatározott összeg társadalmi célokra történő teljesítését, amely a lengyel kultúra támogatására, a nemzeti örökség vagy a fogyasztók védelmére irányul.

7. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat esetén kiszabható jogkövetkezmények típusai és meghatározásuk szempontjai

Mint ahogyan korábban már említésre került, az UOKiK elnöke bírságot szabhat ki a fogyasztók kollektív érdekeit sértő gyakorlatok tilalmának megsértése miatt. A bírság kiszabása nem kötelező. A jogelmélet számos olyan szempontot meghatározott, amelyet az UOKiK elnökének figyelembe kell vennie a bírság kiszabásáról szóló határozatának meghozatalakor, különösen:⁴⁹ (1) a közérdek veszélyeztetésének mértéke, (2) a jogsértés szándékos volta, (3) a jogsértés időtartama (4) a jogsértésből származó haszon nagysága és (5) a jogsértés először történt-e. Wálczak⁵⁰ véleménye szerint UOKiK elnökének az eljárást befejező határozatban részletesen elő kellene adnia a bírság alkalmazására (vagy nem alkalmazására) irányuló döntésének indokait. Rámutat továbbá, hogy a határozatok általában nagyon szűkszavúan magyarázzák indokaikat, lényegében csak arra utalva, hogy a vállalkozással szemben bírság alkalmazása „indokolt” volt.

Korántsem állítható teljes bizonyossággal, hogy a fenti a szempontok előzetesen ismertek a vállalkozások előtt. Ennek ellenére, ha egy kereskedő az UOKiK elnökének eljárás alá kerül, a kritériumokat már nem nehéz meghatározni.

Mindemellett 2018. december 15-től kezdődően,⁵¹ az UOKiK elnöke a vállalkozások vezető tisztségviselőivel (vagy a vezető testület tagjaival) szemben 2 000 000 PLN-ig⁵² (körülbelül 465 000 EUR összegig terjedő),

⁴⁹ Wálczak: *i.m.*, 306.

⁵⁰ Wálczak: *i.m.*, 306-307.

⁵¹ A pénzügyi piacok felügyeletének megerősítésével és a befektetők védelmével kapcsolatos egyes jogi aktusok módosításáról szóló 2018. November 9-i törvény (*Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu wprowadzenia uproszczeń dla przedsiębiorców w prawie podatkowym i gospodarczym*) Hivatalos Lap, 2018/ 2243. sz.

⁵² Lengyel zloty.

pénzügyi ágazatban működő vállalkozások vezető tisztségviselőivel szemben 5 000 000 PLN-ig terjedő összegű pénzbírságot alkalmazhat. Bírság szabható ki akkor, ha a vezető a jogsértés megállapításának időszakában a feladatkörébe tartozó ügykörben szándékos cselekményével vagy mulasztásával lehetővé tette a vállalkozás számára, hogy megsértse a fogyasztók kollektív érdekeit. A gazdasági versenyről és a fogyasztók védelméről szóló törvény 106b. § (3) bekezdése értelmében a kollektív fogyasztói érdekeket sértő magatartás megállapítása esetén a hatóság döntésében bírságot szab ki a vállalkozással szemben.

A gazdasági versenyről és a fogyasztók védelméről szóló törvény 106. § (1)-(4) bekezdésének értelmében az UOKiK elnöke a bírság megállapítását megelőző üzleti év forgalmának legfeljebb 10 százalékáig terjedő mértékű bírságot alkalmazhat a vállalkozással szemben, ha – függetlenül szándékosságától – megsértette a fogyasztók kollektív érdekeit sértő kereskedelmi gyakorlat tilalmát. Noha a törvény lefekteti a bírság összegével kapcsolatos szabályokat, azt azonban nem határozza meg, hogy mi alapján kell a bírság összegét egyes esetekben meghatározni.⁵³ Walczak szerint az UOKiK elnökének a gazdasági versenyről és fogyasztóvédelemről szóló törvény 106. § (1) (4) bekezdése alapján bírságot kiszabó határozatainak elemzése egy egységes sémára enged következtetni.⁵⁴ Eszerint először az elnök meghatározza a bírság lehetséges maximális összegét, amely a vállalkozás bírság megállapítását megelőző üzleti évi forgalmától függ. Ezután a gazdasági versenyről és fogyasztóvédelemről szóló törvény 111. § (1) bekezdése alapján az elnök meghatározza a bírság alapösszegét, majd a 111. § (3) és (4) bekezdése alapján az elnök mérlegeli az esetre alkalmazható enyhítő vagy súlyosító körülményeket. Végül e mérlegelés alapján megállapított összeg képezi a kiszabott bírság összegét.

Az UOKiK elnökének bírságot kiszabó határozata bírósági felülvizsgálat tárgya lehet. A Hivatal által a 2013 – 2015 évekre vonatkozóan szolgáltatott adatai azt mutatják, hogy a bírósági felülvizsgálat eredményeként a bírságok összegét 75 522 520 PLN-ról 30 824 974 PLN-ra csökkentették az eljáró bíróságok. 2017-ben a fogyasztók kollektív érdekeinek megsértéséért kiszabott bírságok teljes összege 78,8 millió PLN (a legmagasabb kiszabott bírság 25,8 millió PLN volt),⁵⁵ 2018-ban pedig 16,9 millió PLN volt.⁵⁶

53 Walczak: *i.m.*, 307.

54 Walczak: *i.m.*, 307.

55 https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=14857 (letöltés dátuma: 2020.03.10.)

56 https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=16026 (letöltés dátuma: 2020.03.10.)

8. Az átlagfogyasztó megítélése és a fogyasztói döntéseket befolyásoló tényezők a hatósági és bírósági eljárások során

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatról szóló törvény 3. § (8) bekezdése az átlagfogyasztót észszerűen jól informált, figyelmes és körültekintő fogyasztóként határozza meg. Ennek megítélése során figyelembe kell venni a társadalmi, kulturális és nyelvi tényezőket, valamint azt, hogy a fogyasztó olyan azonosítható fogyasztói csoportba tartozik-e, amely különösen érzékeny a kereskedelmi gyakorlatra, vagy az alapul szolgáló termékre, amelyre a kereskedelmi gyakorlat vonatkozik, különös tekintettel az egyéni tulajdonságokra, például életkorra, testi vagy szellemi fogyatékoságra vagy hiszékenységre.

Az átlagfogyasztó fogalmát egy olyan meghatározott, egyértelműen azonosítható fogyasztói csoport összefüggésében kell értékelni, amelyre a kereskedelmi gyakorlat irányul. A jogirodalom⁵⁷ és az ítélkezési gyakorlat által ismert dilemma az átlagfogyasztó európai uniós és a nemzeti modell közötti különbség. Ez tükröződik a Bizottság 2016. évi iránymutatásában is,⁵⁸ amelyben a Bizottság rámutat, hogy a 2005/29/EK irányelvben megfogalmazott teljes harmonizáció elvétől függetlenül, elméletileg lehetséges az átlagfogyasztói teszt alapján megkövetelni, hogy a külföldi vállalkozás kiegészítő információkat szolgáltatson a fogyasztónak a társadalmi, kulturális vagy nyelvi tényezőkről (lásd az Európai Unió Bíróságának C-220/98. sz. *Estée Lauder Cosmetics* ügyben hozott ítéletét).⁵⁹

E tekintetben a Varsói Fellebbviteli Bíróság 2013. január 17-i ítéletében⁶⁰ kimondta, hogy míg a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló törvény 1. § (8) bekezdése az átlagfogyasztót észszerűen tájékozott, figyelmes és körültekintőként határozza meg, addig a magatartása értékelése során figyelembe kell venni a társadalmi, kulturális és nyelvi tényezőket. Közismert, hogy egy átlagos lengyel személy, beleértve az átlagfogyasztót is, társadalmi és kulturális okok miatt a jogban kevésbé jártas, amely tény különösen jól ismert a jogaikban tájékozottabb körökben is. Ezért Lengyelországban a kellően tájékozott, figyelmes és körültekintő fogyasztó szintje, azaz az átlagfogyasztó, semmilyen módon sem

57 M. Sieradzka: Wzorzec "przeciętnego konsumenta" w dyrektywie 2005/29/WE o nieuczciwych praktykach handlowych i jego implikacje dla prawa polskiego. *EPS*, 6/2008. 22.

58 Commission Staff Working Document Guidance on the implementation/application of Directive 2005/29/EC on Unfair Commercial Practices, SWD/2016/0163 Final, 51.

59 C-220/98. sz. *Estée Lauder Cosmetics* ügyben 2000. január 13-án hozott ítélet (ECLI:EU:C:2000:8)

60 Varsói Fellebbviteli Bíróság 2013. január 17-i ítélete (VI Aca 1069/12).

kapcsolódhat a nyugat-európai átlagfogyasztó szintjéhez. Bár megjegyzendő, hogy évtizedek óta zajlanak erőfeszítések annak érdekében, hogy olyan intézkedéseket vezessenek be, amelyek növelik a fogyasztói tudatosság szintjét.

Az átlagfogyasztó tesztjét a bírói gyakorlat fejlesztette tovább. A Legfelsőbb Bíróság a 2005. április 23-i ítéletében,⁶¹ amely a 2005/29/EK irányelv (18) preambulum bekezdésére utal, hangsúlyozta, hogy az átlagfogyasztói teszt nem statikus, és az átlagfogyasztó tipikus magatartásának a konkrét esetben történő megállapítása során a nemzeti bíróságoknak és a közigazgatási szerveknek – figyelembe véve az Európai Bíróság esetjogát – a saját meggyőződésükre kell támaszkodniuk

A lengyel ítélkezési gyakorlat viszonylag gyakran utal arra, hogy egy átlagfogyasztó hogyan érzékeli a reklámot. Elvárható például, hogy egy átlagfogyasztó megértse a reklámhirdetések bizonyos hétköznapi állításait, beleértve a túlzások használatának felismerését is. Ez nem azt jelenti, hogy egy reklám felhasználhat minden lehetséges „trükköt”, így például a hamis információkat vagy a fogyasztókat félrevezető információkat.⁶² A Legfelsőbb Bíróság szerint⁶³ az átlagfogyasztónak van bizonyos fokú ismerete annak a gazdasági valóságnak a vonatkozásában, amelyben a reklám őket, mint fogyasztókat célozza. Az általában elvárható figyelem és körültekintés tanúsításával az átlagfogyasztó bizonyos fokú észszerű kritikával használja fel ezen ismereteit a reklám elemzésére. Az átlagfogyasztóra jellemző, hogy tudatában van annak a ténynek, hogy a reklámban közvetített üzenet nem mindig felel meg teljesen a valóságnak, továbbá hogy túlzásokat alkalmaz, ez azonban semmiképpen sem igazolja a tudatosan hamis információk szolgáltatását.

A Varsói Fellebbviteli Bíróság a 2017. március 22-i ítéletben⁶⁴ egy vizsgálati módszert irányzott elő az átlagfogyasztó megállapítására, megtévesztő reklám esetén. A bíróság két vizsgálati szempontot állapít meg: a reklámozott termék vagy szolgáltatás típusát (amely lehetővé teszi a hirdetés címzettjének azonosítását) és a reklám megjelenésének formáját (sajtó, televízió, hirdetőtábla stb.). Az első kritérium alapvető jelentéssel bír annak szempontjából, hogy rekonstruálják az átlagfogyasztó rendelkezésére álló információinak körét. A második kritérium az információk körének pontosabb meghatározását

61 Legfelsőbb Bíróság 2005. április 23-i ítélete (III CSK 377/07).

62 Versenyügyi és Fogyasztóvédelmi Bíróság 2013. augusztus 29-i ítélete (XVII AmA 127/11).

63 Legfelsőbb Bíróság 2014. március 4-i ítélete (III SK 34/13).

64 Varsói Fellebbviteli Bíróság 2017. március 22-i ítélete (VI Aca 1863/15).

szolgálja, a reklám terjesztésének módjától függően. Ez a két szempont jelölheti ki azoknak a fogyasztóknak a körét, akiket a tényállás megállapítása során a reklám feltételezett átlagos címzettjeinek lehet tekinteni.

A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint⁶⁵ a biztosítás és a pénzügyi szolgáltatások területén nem vélemezhető az átlagfogyasztó hozzájárulása a biztosítási szerződés megkötéséhez, amennyiben nem biztosítottak lehetőséget neki arra, hogy előzetesen megismerje a szerződési feltételeket (még akkor sem, ha a fogyasztó valójában nem olvassa el azokat). Az átlagfogyasztónak a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló törvény által bevezetett modellje feltételezi, hogy a fogyasztó azután hozza meg a szerződéssel kapcsolatos döntéseket, miután felvilágosítást kapott, és kellően megértette a vállalkozás azon közléseit, amelyek célja a fogyasztó szerződéskötésre való rábírása.

Azon piaci gyakorlatok esetén, amelyek nem a marketing tevékenységgel kapcsolatosak, az átlagfogyasztói modell alapján az a vélelem áll fenn, hogy a fogyasztó megismeri és megérti azokat a konkrét feltételeket, amelyek a vállalkozás szerződéskötési ajánlatában szerepelnek. Ezek alapvetően azok az elemek, amelyek megkülönböztetik a vállalkozás ajánlatát a piaci kínálattól. A bankok által nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatban a fogyasztó nem számít tudatlan személynek, akit minden esetben védelemben kell részesíteni a szakemberekkel folytatott interakciói során. Az átlagfogyasztó tájékozott, körültekintő és észszerűen viselkedik. A Legfelsőbb Bíróság szerint⁶⁶ még azoknak a fogyasztóknak is, akiknek nincsenek szakirányú ismereteik a banki termékekkel kapcsolatban, meg kell érteniük, hogy egy bank által kínált szolgáltatással összefüggő, bankszámla nyitásáról szóló szerződés megkötése nem lehetséges, amennyiben a fogyasztó nem fizet be egy bizonyos összeget, valamint nem kap tájékoztatást a bankszámlaszámról.

A lengyel ítélkezési gyakorlatban törekvés mutatkozik arra, hogy növeljék az átlagfogyasztókkal szembeni elvárások szintjét.⁶⁷ Például a 2008. április 23-i ítéletben⁶⁸ a Legfelsőbb Bíróság hangsúlyozta, hogy az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatának és az EU hatására, a lengyel ítélkezési gyakorlat és a jogirodalom óvatosan ugye, de a hiányos memóriájú átlagfogyasztóval szemben a figyelmes, körültekintő és kellően tájékozott átlagfogyasztót veszi figyelembe.

65 Legfelsőbb Bíróság 2014. május 15-i ítélete (III SK 75/13)

66 Legfelsőbb Bíróság 2013. november 29-i ítélete (I CSK 87/13)

67 Wiewiórowska-Domagalska, Kunkiel-Kryńska: *i.m.*, Nb 84-111.

68 Legfelsőbb Bíróság 2008. április 23-i ítélete (III CSK 377/07)

A modellt alkalmazása az adott eset körülményei szerint módosulhat, ugyanis a fogyasztók megtévesztésének veszélye megállapításakor azt az átlagfogyasztót fontos figyelembe venni, akire a (tiszteességtelen) gyakorlat irányult, vagy akit a gyakorlat elért. Úgy tűnik, a Legfelsőbb Bíróságnak nem az az álláspontja, hogy a fogyasztónak „ézszerűen”, „amennyire csak lehetséges”, „kellően” („rozsądnie”, „w miarę”, „dosyc”) tájékozottnak, és „ézszerűen”, „amennyire csak lehetséges”, „kellően” („rozsądnie”, „w miarę”, „dosyc”) figyelmesnek és körültekintőnek kell lennie.

Hasonlóképpen, a Varsói Fellebbviteli Bíróság a 2007. december 6-i ítéletében⁶⁹ úgy határozott, hogy a „fapados légitársaságok” hirdetésének címzettjeit jól tájékozott, kellő információval, valamint a hasonló működésű vállalkozásokkal kapcsolatos élettapasztalattal rendelkező személyeknek kell tekinteni, amely értékelés kiterjed az online jegyvásárlással kapcsolatos magatartásukra is, és ezáltal megkülönbözteti őket az átlagfogyasztók körétől.

A Legfelsőbb Bíróság 2014. május 8-i ítéletében⁷⁰ úgy határozott, hogy a vállalkozás gyakorlata olyan barkácsáruházi ügyfelekre irányult, akik nem tartoznak abba a típusú fogyasztói kategóriába, akiket társadalmi, kulturális vagy nyelvi okok miatt különösen veszélyeztetne a gyakorlat. Ezért a barkácsáruházak vásárlóját panaszjogának érvényesítése esetén az általános szabályok szerint kell figyelembe venni.⁷¹ Ezzel összefüggésben, a Legfelsőbb Bíróság úgy vélte, hogy a barkácsáruházakban értékesített termékek tulajdonságai – még akkor is, ha azokat reklám hatására vásárolják meg – igazolják azt a feltételezést, miszerint a termék vásárlói – tekintettel az áruk jellegére és céljára – kellő figyelmet fordítanak a vásárolni kívánt termékekre. Ezenkívül a barkácsáruházakban vásárolt termékek nem a mindennapos használat körébe tartozó termékek, amelyeket mérlegelés nélkül szoktak vásárolni. Sőt, ha a vásárolt termékek hibásak, és a fogyasztó visszatér a boltba azzal a céllal, hogy az áru hibája miatt szavatossági igényt érvényesítsen, akkor sem lehet azt vélelmezni, hogy a fogyasztó nem volt kellően tájékozott, figyelmes és körültekintő.

Hasonló vélelem vonatkozik a fogyasztó szavatossággal (hibás teljesítéssel) összefüggő jogaival kapcsolatos ismeretei tekintetében is. A Legfelsőbb Bíróság úgy ítélte meg, hogy bár a fogyasztó megtéveszthető a vállalkozás által azon tekintetben, hogy milyen jogai vannak hibás

69 Varsói Fellebbviteli Bíróság 2007. december 6-i ítélete (VI Aca 842/07)

70 Legfelsőbb Bíróság 2014. május 8-i ítélete (III SK 45/13)

71 A tiszteességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló törvény 2. § 8. pontja.

teljesítéseseten (például az üzlet által készített formanyomtatvány hiányos, pontatlan tájékoztatást tartalmaz a fogyasztók jogairól, továbbá olyan fogyasztói kötelezettségvállalást tartalmaz, hogy további eljárást nem fog indítani), azonban egy ilyen kikötés esetén az átlagfogyasztóval szemben nem azt kell vélelmezni, hogy 2. cikk (8) bekezdése szerinti jogainak kizárását nem értette meg, hanem épp a döntés megalapozottságát, azaz hogy annak aláírásával a további eljárás kezdeményezésének jogáról kifejezetten lemondott.

Forrásjegyzék

1. M. GROCHOWSKI: Wadliwość umów konsumenckich (w świetle przepisów o nieuczciwych praktykach rynkowych). *Państwo i Prawo*, 2009/7. 59-71.
2. A. JURKOWSKA-GOMUŁKA: Objasnienia do art. 100. §. In: T. Skoczny (ed.): *Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*. C. H. Beck, Warszawa, 2014, 1195-1207.
3. K. KOHUTEK: Rekompensata publiczna – Kontrowersyjny środek stosowany przez prezesa UOKiK. 2018. 03. 08., elérhető: <http://kohutek.pl/rekompensata-publiczna-kontrowersyjny-srodek-stosowany-prezesa-uokik/> (letöltés dátuma: 2020.03.10.)
4. A. MICHALAK: Przeciwdziałanie nieuczciwym praktykom rynkowym. *Komentarz*, C. H. Beck, Warszawa, 2008.
5. K. RÓZIEWICZ-ŁADOŃ: *Postępowanie przed Prezesem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawach praktyk ograniczających konkurencję*. Wolters Kluwer, Warszawa, 2011.
6. M. SIERADZKA (ed.): *Ustawa o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Komentarz*. Wolters Kluwer, Warszawa, 2008.
7. M. SIERADZKA: Wzorzec “przeciętnego konsumenta” w dyrektywie 2005/29/WE o nieuczciwych praktykach handlowych i jego implikacje dla prawa polskiego. *EPS*, 6/2008. 19-23.
8. M. STRZELECKI: Nieuczciwe praktyki handlowe a ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. *Ikar*, Vol. 5, 2016/3, 51-67.
9. M. STRZELECKI: *Praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów w świetle zupełnej harmonizacji praktyk handlowych wynikającej z dyrektywy 2005/29/E o nieuczciwych praktykach handlowych*. Krajowa Konferencja Konsumentcka, 2016.
10. D. SYLWESTRZAK: *Postępowanie przed Prezesem Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów*. LexisNexis, Warszawa, 2012.
11. J. SZWAJA, A. TISCHNER: Implementacja dyrektywy 2005/29/WE o zwalczaniu nieuczciwych praktyk rynkowych do prawa polskiego. *MoP*, 2007/ 20. 1121.
12. A. TISCHNER: Miejsce implementacji dyrektywy 2005/29/WE do prawa polskiego. In: E. Nowińska, D. Kasprzycki: *Nieuczciwe praktyki rynkowe. Ocena regulacji*, Kraków, 2012, 53-63.

13. T. WALCZAK: *Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony zbiorowych interesów konsumentów jako szczególny rodzaj postępowania administracyjnego.* (Rozprawa doktorska), Poznań, 2018.
14. A. WIEWIÓROWSKA-DOMAGALSKA, A. KUNKIEL-KRYŃSKA: *Prawo konsumenckie: komentarz. Comments to Art. 1-12.* In: K. Osajda (ed.): *Tom VII. Komentarze Prawa Prywatnego.* C. H. Beck, Warszawa, 2019.
15. Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, HL L 149, 2005.6.11. 22-39.
16. 1964. április 23-i törvény a polgári törvénykönyvről (*Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny*)
17. 1993. április 16-i törvény a tisztességtelen verseny tilalmáról (*Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji*)
18. 2007. február 16-i törvény a gazdasági versenyről és a fogyasztók védelméről (*Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów*)
19. 2007. augusztus 23-i törvény a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról (*Ustawa z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym*)
20. 2018. november 9-i törvény a pénzügyi piacok felügyeletének megerősítésével és a befektetők védelmével kapcsolatos egyes jogi aktusok módosításáról (*Ustawa z dnia 9 listopada 2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu wprowadzenia uproszczeń dla przedsiębiorców w prawie podatkowym i gospodarczym*) Hivatalos Lap, 2018/2243. sz.
21. Európai Unió Bírósága C-220/98. sz. *Estée Lauder Cosmetics* ügyben 2000. január 13-án hozott ítélete (ECLI:EU:C:2000:8)
22. Legfelsőbb Bíróság a 2005. április 23-i ítélete (III CSK 377/07)
23. Legfelsőbb Bíróság 2014. május 8-i ítélete (III SK 45/13)
24. Legfelsőbb Bíróság 2014. május 15-i határozata (III SK 75/13)
25. Legfelsőbb Bíróság 2016. június 2-i ítélete (I CSK 119/16)
26. Katowicei Fellebbviteli Bíróság ítélete (V Aca 562/15)
27. Varsói Fellebbviteli Bíróság 2007. december 6-i ítélete (VI Aca 842/07)

28. WSA (Vajdaság Közigazgatási Bíróság) 2008. július 8-i határozata (VII SA / Wa 535/08, CBOSA)
29. Varsói Fellebbviteli Bíróság 2008. július 10-i ítélete (VI Aca 306/08)
30. Varsói Fellebbviteli Bíróság 2013. január 17-i ítélete (VI Aca 1069/12).
31. Versenyügyi és Fogyasztóvédelmi Bíróság 2013. augusztus 29-i ítélete (XVII AmA 127/11)

32. <https://radareklamy.pl/kodeks-etyki/> (letöltés dátuma: 2020.03.10.)
33. <https://zpf.pl/etyka/zasady-dobrych-praktyk/> (letöltés dátuma: 2020.03.10.)
34. https://www.uokik.gov.pl/faq_zagadnienia_ogolne.php#faq1198
35. https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=14857 (letöltés dátuma: 2020.03.10.)
36. https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=16026 (letöltés dátuma: 2020.03.10.)
37. https://odpowiedzialnasprzedaz.pl/wp-content/uploads/2020/01/Regulamin_6-11.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.12.)

DR. ANETA WIEWIÓROWSKA-DOMAGALSKA PHD, 2015. januárjától az Osnabrücker Egyetem Európai Jogi Intézetének vezető kutatója. 2019-ben a lengyel ombudsman által létrehozott Fogyasztóvédelmi Szakértői Csoport társelnökévé nevezték ki. Jogi diplomáját a Varsói Egyetemen, PhD fokozatát az Utrechti Egyetemen szerezte. Kutatóként vett részt az európai polgári törvénykönyv munkacsoport munkájában (a *Principles of European Law on Sales* - az Európai Adásvételi Jog Alapelvei című munka társszerzője). 2008-2014 között a lengyel igazságügyi minisztérium vezető tanácsadójaként dolgozott, ahol részt vett a magánjogi területre vonatkozó jogalkotási javaslatok előkészítésében és végrehajtásában, valamint az Európai Tanács magánjogi jogintézményeket érintő tárgyalásain. Wiewiórowska-Domagalska a lengyel soros elnökség idején a Közös Európai Adásvételi Jog (*Common European Sales Law* – CESL) munkacsoportjának elnöke volt. 2007 és 2015 között a lengyel polgári jogi kodifikációs bizottság különféle munkacsoportjainak tagja volt. Szakértőként vesz részt az Európai Jogi Intézet (European Law Institute – ELI) Online Közvetítő Szolgáltatások Modell-szabályai című projektben, és az ELI Végrehajtóanácsának tagja.

A TISZTESSÉGTLEN KERESKEDELMI GYAKORLATOK SZABÁLYOZÁSA ÉS JOGGYAKORLATA ROMÁNIÁBAN¹

KOVÁCS BÁLINT

1. Jogszabályi keret

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló 2005/29/EK irányelvet² (a továbbiakban: 2005/29/EK irányelv) a 363/2007. számú törvény³ (a továbbiakban: Tktv.) ültette át a román jogrendszerbe, és a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hivatal⁴ (a továbbiakban „NFH”), a hatáskörrel rendelkező állami szerv, amelynek fő hatáskörét a fogyasztókat célzó tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok felderítése és szankcionálása képezi.

A Tktv. többnyire csak fordítása a 2005/29/EK irányelvnek, viszont szükséges volt annak adaptálása a román jogrendszer sajátosságaihoz, hogy a törvény értelmezése miatt felmerülő esetleges jogalkalmazási problémák ne gátolják a jogszabály általános céljának érvényesülését, és hogy a benne foglalt szankciók a várt elrettentő eredményt hozzák. A Tktv. három fő részre oszlik: az első rész (I. Cím) tartalmazza az irányelv átültetését, a második rész (II. Cím) tartalmazza azokat a módosításokat, amelyek a fogyasztóvédelemmel kapcsolatos jogszabályok összeegyeztetését célozzák az *acquis*-val, és amelyek 13 különböző jogszabályt érintenek, valamint a harmadik rész (III. Cím) tartalmazza azokat a jogtechnikai előírásokat, amelyek a törvény hatálybalépését segítik elő.

1 A tanulmány megírása és megjelentetése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

2 Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, HL L 149, 2005.6.11. 22–39.

3 A vállalkozások fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlata elleni fellépésről és a szabályozás fogyasztóvédelemről szóló európai jogszabályokkal történő harmonizációjáról szóló 2007. évi 363. számú törvény, (*Legea nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor*) közzétéve a Hivatalos Közlöny (*Monitorul Oficial*) 899/2007. számában.

4 Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorului.

Jelen tanulmány fő célja az első rész elemzése, amely szabályozza és bünteti a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat.

A 2007. évi hatályba lépése óta a Tktv-t. többször módosították. A következő részben röviden bemutatom ezeket a módosításokat, hogy jobban megérthessük a jogharmonizációs folyamat fő fókuszait.

1.1. A szabályozás fejlődése

Az első módosításra a Tktv. 15. § első és második bekezdéseinek módosításáról szóló 130/2010. számú törvény⁵ által kerül sor, ami az NFH által a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok miatt kiszabható pénzbírságok alsó és felső határát növelte meg.⁶

A Tktv. második módosítására a 33/2015. számú törvény⁷ által került sor. A módosító jogszabály egyik fontos célja a Tktv-ben használt fogalmak pontosítása és a 2005/29/EK irányelv fogalomrendszerével való összehangolása volt. Így pontosításra került többek között a fogyasztók gazdasági magatartásának jelentős torzítása szóösszetétel, ami a Tktv. 2. cikkének e) pontjában jelenik meg. E szerint a fogyasztók gazdasági magatartásának jelentős torzítása olyan kereskedelmi gyakorlatot jelent, amelynek célja a fogyasztó tájékozott döntési képességétől való megfosztása, ami miatt olyan döntés meghozatalára kényszerül, amit egyébként nem hozott volna meg. Az jogszabály helyes értelmezésének megkönnyítésére e módosítás további apró mondattani és jelentésbeli helyesbítéseket hoz a Tktv. 4. cikkébe, amelynek ugyanaz a tartalma, mint az irányelv 5. cikkének. A 15. §-ban előírt pénzbírságok alsó és felső határát újra megemelték, illetve elkülönítették a megtévesztő és az agresszív kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó szankciókat. Továbbá a módosítás egyéb mondattani

5 Legea nr. 130/2010 pentru modificarea art. 15 alin. (1) și (2) din Legea nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor, közzétéve a Hivatalos Közlöny (*Monitorul Oficial*) 453/2010. számában.

6 A fenti rendelkezésekben szereplő pénzbírságokat, amelyeket azokra az esetekre szabtak ki, amikor (1) a kereskedők tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot folytattak, és (2) a kereskedők nem tartották be a hatóságok utasításait és döntéseit, bírságolási intervallumokat 3.000-30.000 és 6.000-60.000 lejről, 5.000-50.000 és 10.000-100.000 lejre emelték.

7 Legea nr. 33/2015 pentru modificarea Legii nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor, precum și pentru completarea art. 32 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 97/2001 privind reglementarea producției, circulației și comercializării alimentelor, közzétéve a Hivatalos Közlöny 170/2015. számában.

és jelentésbeli kiigazításokat is elvégzett az 1. számú függelék 6., 8. és 14. pontjaiban az irányelvhez igazítva ezeket.

A harmadik módosítási „hullám” a fogyasztóvédelmi jogi normák módosításáról és kiegészítéséről szóló 37/2015. számú kormányrendelet⁸ által történt. Amint azt a kormányrendelet háttéranyaga mutatja, az Európai Bizottság egy sor megjegyzést küldött a Tktv.-nek a 2005/29/EK irányelvvel való összeegyeztethetősége biztosításáért. A módosítás hatályon kívül helyezte a fogyasztók védelméről szóló 21/1992. számú kormányrendelet azon rendelkezéseit, amelyek átfedésben voltak a Tktv. egyes rendelkezéseivel. Ilyen átfedés volt tapasztalható például a *visszaéléses és/vagy helytelen kereskedelmi gyakorlatok⁹ fogalom meghatározása tekintetében. A 21/1992. kormányrendelet 2. § 22. bekezdésében rögzített meghatározás szerint bármely olyan cselekmény, mulasztás, magatartás vagy kereskedelmi kommunikáció – ideértve a reklámozást is – amit valamely gazdasági szereplő nevében foganatosítanak, és amely termékek vagy szolgáltatások promóciójához, értékesítéséhez és biztosításához közvetlenül kapcsolódik, illetve közvetlenül érinti a fogyasztói érdekeket, visszaéléses és/vagy tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak minősül.*

A Tktv. 4. §-át újfent módosították (ugyancsak a harmadik módosítási körben) tisztázva, hogy az ebben a szakaszban megszabott feltételeknek – amelyek teljesülésekor a kereskedelmi gyakorlatot tisztességtelennek lehet tekinteni – együttesen kell teljesülniük. A törvényhez hozzáadtak egy 13¹. §-t, amely szerint a 13. §-ban előírt intézkedések meghozataláról kizárólag az NFH vezetője, vagy az NFH jogi személyiséggel rendelkező aleggységeinek vezetői dönthetnek, a terepen dolgozó ügynökök javaslattétele nyomán (erről részletesebben az alábbiakban lesz szó). A módosítás további helyesbítéseket tesz a 15. §-ban található bírságok kapcsán, és további két paragrafust vezet be: 15¹. § és 15². §. Az új formában, a bírságokat tartalmazó 15. § kiterjesztésre került az összes tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatra, nem csak a Tktv. 1. mellékletében felsoroltakra, ahogy az a módosítás előtt volt. A 15¹. § kimondja, hogy a közigazgatási bírsággal együtt a hatóságok képviselői kiegészítő büntetéseket is kiszabhatnak, amelyek a kereskedő azon

8 Ordonanța nr. 37/2015 pentru modificarea și completarea unor acte normative din domeniul protecției consumatorilor, közzétéve a Hivatalos Közlöny 654/2015. számában.

9 Megemlítendő, hogy a román törvényhozó a Tktv.-ben is a *helytelen (incorrect) kereskedelmi gyakorlat* kifejezést használja a *tisztességtelen (neloial)* helyett, annak ellenére, hogy a törvény előkészítése alkalmával a Jogalkotási Tanács (a Parlament melletti tanácsadó testület) is kérte ennek helyesbítését. Jelen tanulmányban, a fogalmi zavar elkerülése végett a továbbiakban a 2005/29/EK irányelvben is használt *tisztességtelen* szót fogjuk használni.

kötelezettségéből állnak, hogy a termék vagy szolgáltatás értékét visszatérítsék a fogyasztónak a büntetés kézhezvételétől számított legfeljebb 15 napon belül. A 15². § alapján pénzbírságot lehet kiszabni arra a kereskedőre, aki a 15¹. § szerint kiszabott visszatérítést nem hajtja végre. A 17. § részletezi a közigazgatási pénzbírságok személyre szabására vonatkozó szabályokat, és megállapítja, hogy a bírságot a kereskedő éves kereskedelmi forgalma és alkalmazottainak száma szerint kell meghatározni.

Végezetül az utazási csomagok és hasonló turisztikai szolgáltatásokról, illetve egyes jogszabályok módosításáról szóló 2/2018. számú kormányrendelet¹⁰ hatályon kívül helyezte a II. Cím I., IV., V., és X. cikkei, amelyek különböző törvények módosításáról rendelkeztek. Ez a negyedik módosítás, viszont nem befolyásolta semmilyen módon a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal kapcsolatos előírásokat.

A fentiekben felsorolt módosítások szükségességét a 2005/29/EK irányelv megfelelő átültetése tette indokoltá és ennek elhelyezkedése a fogyasztóvédelmet szabályozó romániai jogi normák között. A módosítások célja a Tktv. hatályának és alkalmazásának a tisztázása, valamint a hatékonyabb szankciórendszer bevezetése volt.

1.2. Tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok jelenléte egyéb jogszabályokban

A tisztességtelen verseny tilalmáról szóló 11/1991. számú törvény¹¹ (a továbbiakban: Tvtv.) 1¹g. § a Tktv. 2a. § szerint definiálja a fogyasztó fogalmát. A Tvtv. 2¹. § 3. bek. előírja, hogy a Tktv. biztosítja a fogyasztók gazdasági érdekeinek védelmét. Ilyen értelemben a szakirodalomban az a gondolat rögzült, miszerint a tisztességes és lojális verseny biztosítása is egy módja a fogyasztók tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szembeni védelmének.¹² Fordítva, a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok torzítják a kereskedők közötti tisztességes és lojális versenyt. Ahogy azt a Tktv. Indokolásában leszögezték, a törvény közvetett módon védi a kereskedőket azokkal a versenytársakkal

10 Ordonanța nr. 2/2018 privind pachetele de servicii de călătorie și serviciile de călătorie asociate, precum și pentru modificarea unor acte normative, közzétéve a Hivatalos Közlöny 728/2018. számában.

11 Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale, közzétéve a Hivatalos Közlöny 24/1991. számában.

12 G. Piperea (ed.): *Protecția consumatorilor în contractele comerciale*. C.H. Beck, Bukarest, 2018, 218.

szemben, akik nem tartják be a benne foglalt szabályokat, ezáltal is garantálva a tisztességes versenyt az általa szabályozott területeken.¹³

A lakosság egyes jogellenes gyártási, kereskedési és szolgáltatási tevékenységekkel szembeni védelméről szóló 12/1990. számú törvénnyel,¹⁴ a termékek és szolgáltatások piacon történő értékesítéséről szóló 99/2000. számú kormányrendelettel¹⁵ és az élelmiszerek gyártásának, forgalmának és értékesítésének szabályozásáról szóló 97/2001. számú sürgősségi kormányrendelettel¹⁶ is egyes kérdésekben átfedésben van. Ennek oka az, hogy az említett jogszabályok mind a Tktv. előtt léptek hatályba. Ezek a jogszabályok is büntetnek egyes kereskedelmi gyakorlatokat, amelyek jogellenesnek vagy tisztességtelennek tekinthetők. A Jogalkotási Tanács által előterjesztett tanácsadó véleményben rögzítésre került, hogy e szakterület atomizálásának elkerülése végett ajánlatos a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó jogszabályok egységesítése egyetlen jogszabályban. A fent is említett jogszabály módosítások ellenére ez az egységesítés még nem történt meg.

Előfordul, hogy a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat egy kalap alá veszik a tisztességtelen szerződéses feltételekkel.¹⁷ Erről nem szeretnénk részletekbe bocsátkozni jelen tanulmányban, de fontosnak találjuk megemlíteni a Legfőbb Ítélet- és Semmítőszék (a továbbiakban: Legfőbb Ítéletőszék) 1977/2017. számú döntését.¹⁸ A Bíróság szerint egy szerződéses záradék nem tekinthető tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak a Tktv. 2d. §-ában rögzített tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat definíciója fényében. A határozatra azután került sor, hogy az NFH elrendelte egy bank esetében, hogy szüntesse meg *tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatát*, ami a hitelszerződésekbe történő olyan típusú záradék belefoglalásából állt, amely szerint jogában áll követelést engedményezni harmadik személyeknek. A Legfőbb Ítéletőszék szerint az NFH által kiszabott büntetés törvényellenes, ugyanis a Tktv. 2d. § meghatározása szerint tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak tekinthető bármely a kereskedő által kifejtett tevékenység, mulasztás, magatartási forma vagy megjelenítési mód,

13 A törvény indoklása (*Expunere de motive*), 3. Illetve a 2005/29/EK irányelv preambuluma 8. bek.

14 Legea nr. 12/1990 privind protejarea populației împotriva unor activități de producție, comerț sau prestări de servicii ilicite, újra közzétéve a Hivatalos Közlöny 121/2014. számában.

15 Ordonanța Guvernului nr. 99/2000 privind comercializarea produselor și serviciilor de piață, újra közzétéve a Hivatalos Közlöny 603/2007. számában.

16 Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 97/2001 privind reglementarea producției, circulației și comercializării alimentelor, újra közzétéve a Hivatalos Közlöny 168/2008. számában.

17 Piperea: *i.m.*, 111-301.

18 I.C.C.J., secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 1977/2017 din 25 mai 2017.

illetve kereskedelmi kommunikáció – beleértve a reklámot és a marketinget is –, amely közvetlen kapcsolatban áll valamely terméknek a fogyasztó részére történő eladásösztönzésével, értékesítésével vagy szolgáltatásával. Az ügyben tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak, illetve a szakmai gondosságnak ellentmondóként tekintettek a bank azon lehetőségére, hogy önkényesen engedélyezheti követelését egy természetes személynek. Egyrészről, a Bíróság szerint az ilyen típusú záradék bevezetése a szerződésbe nem képez tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot, ugyanis az ilyen gyakorlat konkrét tett (cselekmény) kell, hogy legyen a szerződés megkötése előtti fázisában, amelynek célja a termék promóciója vagy értékesítése, tehát nem veheti fel egy szerződéses záradék formáját. Másrészt a záradék kifejezetten tartalmazza azt a lehetőséget, hogy a bank a követelést természetes személy részére eladhatja, ugyanis a záradék nem tesz különbséget a természetes és jogi személyek között. A Legfőbb Ítélszék hangsúlyozta továbbá, hogy a Tktv. célja szerint, a benne foglalt 3. § 2. bek. alapján a Tktv. rendelkezései nem befolyásolják a szerződések jogát, főképp, ami a szerződések érvényességét, létrejöttét és hatásait illeti.

2. Intézményi keret

Ugyanúgy, mint a 2005/29/EK irányelv, a Tktv. is előírja, hogy a fogyasztók vagy fogyasztóvédelmi szervezetek a közigazgatási hatóságokhoz fordulhatnak panasszal, illetve bíróságokhoz fordulhatnak a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokban részt vevő, vagy azokban való részvételre alkalmas kereskedők ellen.¹⁹

Romániában a fogyasztóvédelemmel, illetve a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kivizsgálásával és szankcionálásával kapcsolatos hatáskörrel bíró hatóság a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hivatal, amely jelen fejezet fő témáját képezi. Ugyanakkor a Nemzeti Audiovizuális Tanács, illetve a Versenytanács is hatáskörrel rendelkezik néhány esetben, amelyet az alábbiakban részletezni fogunk. Végezetül, amint azt már említettük, a bíróságoknak is van hatásköre kivizsgálni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat, amennyiben ez iránti polgári per megindítását kérelmezik.

Az NFH közintézmény, amely a kormánynak alárendelt és az állami költségvetésből finanszírozott, a központi közigazgatás részét képező szakosított

¹⁹ Tktv. 10. § 1. bek.

testület, s jogi személyiséggel rendelkezik. Az NFH fő feladatköre, hogy a kormány fogyasztóvédelemmel kapcsolatos stratégiáit és politikáit megvalósítsa és igazgassa. Továbbá fő célja az is, hogy megelőzze és szankcionálja azokat a kereskedelmi gyakorlatokat, amelyek veszélyt jelentenek a fogyasztók életére, egészségére, biztonságára és gazdasági érdekére nézve.²⁰ Feladatai közé tartozik – tanulmányunk témája kapcsán – a *fogyasztók védelme a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben*.²¹

Az NFH-nak nyolc jogi személyiséggel rendelkező regionális alegysége van. Ezeket *regionális biztosi hivataloknak* nevezik (románul: *comisariat regional*), alárendelt területi struktúrákként vannak megszervezve és mindegyiknek megvan a saját területi illetékessége. A regionális hivatalokat ún. *főbiztosok* vezetik (románul: *comisar-șef*). Az NFH megyei szinten is rendelkezik biztosi hivatalokkal (románul: *comisariat județean*). Ezek jogi személyiséggel nem rendelkező közintézmények, amelyeket egy-egy *főbiztos-helyettes* (románul: *comisar-șef adjunct*) irányít.²² Az NFH szakosodott személyzetet (ügynököket) alkalmaz, akiket felügyeleti, kivizsgálási és ellenőrzési feladatokkal bíz meg. Az ügynököknek felhatalmazásuk van arra, hogy büntetéseket szabjanak ki kereskedőkre. A büntetések többnyire pénzbírságot jelentenek, viszont felfüggeszthetik, illetve leállíthatják a kereskedők tevékenységét, amennyiben úgy ítélik meg, hogy a fogyasztóvédelmi jogszabályokat megszegik. Az ügynökök további büntetéseket szabhatnak ki azokra a kereskedőkre, akik nem tesznek eleget a korábban kiszabott büntetéseknél.²³

A fogyasztók, illetve fogyasztóvédelmi szervezetek fogyasztóvédelmi jogszabályok megszegésével kapcsolatos panaszait az NFH veszi fel, amely illetékességgel és hatáskörrel rendelkezik azok kivizsgálása és megoldása terén, valamint amennyiben nem tartoznak illetékessége alá, tovább küldi azokat az illetékességgel rendelkező szerveknek. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok terén a törvény előírásainak megfelelően az NFH dolgozza ki e gyakorlatok megszüntetéséhez szükséges jogi eljárásokat.²⁴

20 A Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hivatal szervezéséről és működéséről szóló 700/2012. számú kormányhatározat 2. § 1. bek. (*Hotărârea nr. 700/2012 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor*) közzétéve a Hivatalos Közlöny 491/2012. számában.

21 700/2012. kh. 2. § 2. bek. d. pont.

22 700/2012. kh. 7. §

23 700/2012. kh. 8.

24 700/2012. kh. 3. § 1. bek. u. és hh. pontok.

Az NFH és egyéb intézmények együttműködése

Bizonyos esetekben az NFH és a bíróságok kötelesek a Nemzeti Audiovizuális Tanács (NAT) közbenjárását kérni. Ilyen eset merül fel például akkor, amikor a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat valamilyen audiovizuális reklámanyagon keresztül valósul meg. Az ilyen esetekben történő eljárások jogszerű lefolytatása végett az NFH-nak és a NAT-nak ún. együttműködési megállapodást (protokollt) kell aláírniuk, amelyben részletezniük kell a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok visszaszorításával kapcsolatos egymással szembeni kötelezettségeiket.²⁵

Továbbá, az NFH része a tisztességtelen verseny leküzdése terén működő Intézményközi Tanácsnak²⁶ (románul: *Consiliul interinstituțional în domeniul combaterii concurenței neloiale*), amely szintén egy szakosodott szerve a központi közigazgatási rendszernek (azaz a kormánynak) és szerepe van a fogyasztók védelmében a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben. Az Intézményközi Tanácsba a következő intézmények küldenek két-két képviselőt: a közpénzügyi minisztérium, a versenyhivatal, az audiovizuális hatóság, az NFH, az ipari tulajdon védelméért felelős hatóság, illetve a szerzői jog és szomszédos jogok védelméért felelős hatóság.²⁷ Az Intézményközi Tanács nem állandó testület, nincs jogi személyisége és csak tanácsadói szerepe van. Viszont a 2016. márciusi létrejötté óta, semmiféle hírt nem találtunk tevékenységéről, eredményeiről vagy javaslatairól.

3. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok ellenőrzése

A Tktv. az NFH meghatalmazott képviselőit (azaz az ügynököket) rögzíti, mint tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kivizsgálására feljogosított személyeket. A fogyasztók és fogyasztóvédelmi szervezetek tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal (de egyéb fogyasztói ügyekkel is) kapcsolatos panaszait az NFH-hoz és a biztonsági hivatalokhoz kell benyújtani. Az NFH hivatalból is, de más kereskedők által beküldött információk alapján is eljárhat. A Tktv. értelmében

²⁵ <http://www.cna.ro/Protocol-de-colaborare-A-N-P-C-C-N.html> (letöltés dátuma: 2020.03.18.)

²⁶ A tisztességtelen verseny leküzdése terén működő Intézményközi Tanács szervezéséről és működéséről szóló 162/2016. számú kormányhatározat által jött létre (*Hotărârea nr. 162/2016 privind organizarea și funcționarea Consiliului interinstituțional în domeniul combaterii concurenței neloiale*) közzétéve a Hivatalos Közlöny 209/2016. számában.

²⁷ Tvtv. 81. § 1. bek.

a kereskedők csakis tájékoztatással fordulhatnak az NFH-hoz tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kapcsán.²⁸ Minden esetben az NFH maga – belső eljárás szerint – dönti el, hogy eljárást indít-e.

Az NFH által kidolgozott *Általános eljárás a fogyasztói panaszok rendezésére*²⁹ tartalmazza, hogy a területi fogyasztóvédelmi struktúrák kötelesek megállapítani az általános szabályoknak megfelelően a saját belső eljárási rendszerüket, amelyeket az előbb említett dokumentum tartalmaz, tehát be kell osztaniuk a személyzetet, hogy fogadják, iktassák, tárolják, vizsgálják meg, dolgozzák fel és rendezzék a fogyasztói panaszokat (4. Fejezet), ilyen módon kötelezővé téve a fogyasztók és fogyasztóvédelmi szervezetek panaszaira adandó választ. *Általános szabály, hogy bármely kérelemre vagy panaszra, amelyet az NFH-nál (de igazából bármely közintézménynél) iktatnak, arra választ kell adni. Abban az esetben, ha nem érkezik válasz, illetve, ha a válasz nem kielégítő, a panasztevő bíróságokhoz fordulhat a közigazgatási jogvitákra vonatkozó általános szabályok szerint.*³⁰

Fontos megjegyezni, hogy a fent említett általános eljárás kizárólag a fogyasztók és fogyasztóvédelmi szervezetek panaszaira vonatkozik, tehát a kereskedők által beküldött tájékoztatásokra az NFH nem köteles válaszolni.

3.1. Az ellenőrzés

Az NFH kidolgozott egy *Felügyeleti és ellenőrzési eljárási keretszabályzatot*³¹ (továbbiakban: Keretszabályzat), amely körvonalazza a fogyasztóvédelmi szabályok kereskedők általi betartására vonatkozó általános szabályokat és a *modus operandi*-t. A Keretszabályzat 4. Fejezete részletes leírást tartalmaz a kivizsgálás alapelveiről és céljairól, az alkalmazott módszerekről, a kivizsgálás típusairól és ezek sajátosságairól, valamint a kivizsgálások ütemezéséről, előkészítéséről, elindításáról és lebonyolításáról. A piaci szektor sajátosságaira figyelemmel a Keretszabályzat részletszabályozásokat is tartalmaz.

28 10. § 2. bek.

29 Procedura generală privind soluționarea petițiilor consumatorilor: https://www.anpc.ro/galerie/file/544/2017/procedura_generala_solutiunarea_petitiilor_consumatorilor_121205.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.18.)

30 Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, közzétéve a Hivatalos Közlöny 1154/2004. számában.

31 Procedura cadru privind activitatea de supraveghere și control. https://www.anpc.ro/galerie/file/diverse/PROCEDURA_CADRU_CONTROL_ANPC.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.18.)

Ahhoz, hogy az NFH elrendelhesse a kivizsgálást, csak egyetlen feltételnek kell teljesülnie: a panasztevőnek egy ún. előzetes eljárást kell lefolytatnia. A panasz kézhezvételekor az NFH személyzete ellenőrzi, hogy a panasztevő korábban fordult-e már kérelemmel a kereskedőhöz, illetve, hogy a kereskedő válasza időben megérkezett-e, vagy elutasította a kérelem megoldását.³² Létezik továbbá egy másodiknak mondható, de lényegében magától értetődő feltétel is, ami a panaszba foglalt adatok valóságának követelményét támasztja. Habár külön nevesítve van, hangsúlyozni kell, hogy e feltétel bárminemű kivizsgálás megkezdésének előfeltétele.

A Tktv. alapján a kivizsgáló ügynöknek meg kell állapítania, hogy a kereskedő által alkalmazott kereskedelmi gyakorlatok ténylegesen kárt okozhatnak-e a fogyasztónak, eszerint pedig olyan módon alkalmazni a törvény szankciórendszerét, hogy a kereskedő ne szenvedje a szankciók következményeit érdemtelenül. A szakirodalomban megjegyezték, hogy a megtévesztő kereskedelmi gyakorlatok kivizsgálásakor az objektív kritériumnak kell előnyben részesülnie, tehát a fogyasztó félrevezetésére alkalmas elemeknek ténylegesen létezniük kell. Következésképpen a hamis információk fennállásából fakadó objektív kritérium fog érvényesülni a kereskedő megtévesztési szándékával szemben, ami szubjektív kritérium.³³

3.2. Tanácsadás

A Felügyeleti és ellenőrzési eljárási keretszabályzat szerint az NFH köteles tanácsadással ellátni a kereskedőket a kivizsgálásra alkalmazandó jogszabályok vonatkozásában. A tanácsadást bele kell foglalni a kivizsgálás alkalmával készült okiratokba. Eszerint tehát a tanácsadás a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kivizsgálásának szerves részét képezi. Egy általánosabban megfogalmazott tanácsadási kötelezettség is létezik, ami a kereskedőket és a fogyasztókat is érinti és ami az általános tájékoztatásban kellene kimerüljön. Egyrészt a Keretszabályzat szerint hatékony módszere a prevenció és korrekció intézkedéseknek az egyéni tanácsadás, amit kivizsgáláskor nyújtanak az NFH ügynökei. Másrészt az általános tájékoztatási kötelezettségben egyfajta kollektív

32 Felügyeleti és ellenőrzési eljárási keretszabályzat 4.4.1. § 1. bek. és 4.4.2. § 1. bek.

33 J. Goicovici: Clauzele privind drepturile consumatorilor în contractele de servicii cloud computing. *Revista Română de Drept Privat*, no. 2/2019, 13.; illetve J. Goicovici: Elementele constitutive ale practicilor comerciale neloiale în relațiile cu consumatorii. *Studia Iurisprudentia*, 2016/3. 6.

tanácsadásra utal a Keretszabályzat, amelyet konferenciák és egyéb tájékoztatást célzó rendezvények megszervezése által kellene teljesítenie a Hatóságnak. Nem találtuk nyomát tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat célzó tájékoztató konferenciáknak.

Ami a kereskedők rendelkezésére álló információkat illeti arról, hogy mi is képez tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot, találtunk némi információt egy 2009-es, illetve egy 2015-ös tájékoztatási kampányban, viszont ezek a fogyasztókat célozták és nem a kereskedőket.³⁴ Továbbá találtunk egy kézikönyvet, amit a KKV típusú kereskedőknek szántak és amit ugyancsak az EU finanszírozott.³⁵ Nyomokban találoztunk más típusú tájékoztatási kampánnyal is, amelynek neve *Nemzeti kampány a romániai piacon megjelenő tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok ellen*, viszont semmi koherens információt nem találtunk ennek tartalmáról vagy eredményeiről.³⁶ Ezekon kívül nem sikerült tudomást szerezni semmilyen egyéb hivatalos vagy „félhivatalos” információtól, amelyeket az NFH vagy egyéb szervezet bocsátottak volna ki.

3.3. A bizonyítás terhe

A Tktv. megköveteli, hogy a kereskedők az NFH vagy a bíróságok kérésére mutassanak fel bizonyítékokat az általuk tett kijelentések ténybeli alátámasztására, illetve, hogy dokumentumokat adjanak, amelyek bizonyítják korábbi kijelentéseiket.³⁷ Amennyiben a kereskedők a kért bizonyítékokat nem mutatják fel a rendelkezésükre bocsátott határidőn belül, illetve, ha a bizonyítékok elégtelenek, a kereskedő által védelmébe tett kijelentéseket pontatlannak kell tekinteni,³⁸ tehát a védelem nem hatékony. A Tktv. értelemszerűen csak

34 A 2009-es tájékoztatási kampányról itt találhatók további adatok: https://anpc.ro/anpcftp/infocons/campanie_informare_2009/pdf/practici_incorecte.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.18.). A másik tájékoztatási kampányt az ECC Romania folytatta le (amelyet annak idején az APC Romania fogyasztóvédelmi szervezet vezetett): http://www.eccromania.ro/media/pdf/17.Practici_comerciale_incorecte.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.18.). Mindkét tájékoztatási kampányt az EU finanszírozta. Megjegyzendő, hogy ez utóbbi dokumentum hamisan információt tartalmaz, miszerint az Tktv. nem tartalmazza az *átlag fogyasztó* koncepciójának a meghatározását. Ez a baki egy súlyos következtelésre derít fényt, ugyanis a fogyasztóvédelmi szervezetek anyagi hiányok miatt panaszkodtak, amikor tájékoztatási kampányokról kérdezték őket, amint az kiderült a következő anyagból: Study for the Fitness Check of EU consumer and marketing law, Final report Part 3 – Country reporting, Civic Consulting, 2017, 979.

35 A kézikönyv itt érhető el: https://www.consumerlawready.eu/sites/default/files/2019-04/CLR_Module_4_RO_Unfair_Commercial_Practices.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.25.)

36 Ez a kampány ugyancsak az APC Romania fogyasztóvédelmi szervezet által került lefolytatásra.

37 Tktv. 11. § 1. bek.

38 Tktv. 11. § 2. bek.

a kereskedők esetében írja elő a bizonyítékok felmutatására vonatkozó kötelességet, lévén, hogy a fogyasztóvédelem terén a fogyasztó a gyengébb fél, tehát nagyobb védelemre szorul a tapasztaltabb, tájékozottabb kereskedővel szemben. Ez azt is jelenti, hogy a bizonyítási teher megfordul a kereskedő kárára. 2011-ben a 11. § ellen alkotmányossági kifogást fogalmazott meg a *Banca Comercială Română SA* (bank, részvénytársaság). A felperes szerint a jogszabályi előírás alkotmányellenes, amennyiben azt úgy kell értelmezni, hogy az egy bűnösségi vélelmet állapít meg a kereskedők esetében, amivel kötelezi őket, hogy ártatlanságukat bizonyítsák, tehát ellentétes az ártatlanság vélelmével és a tisztességes eljáráshoz való joggal. Az ügy kapcsán a román Alkotmánybíróság (továbbiakban: AB.) felelevenítette a 1093/2011. számú határozatát, amelyben kimondta, hogy a Tktv. célja a jobban működő piac és magasabb szintű fogyasztói védelem biztosítása. Ugyanakkor azt is kimondta, hogy a kereskedőknek jogukban áll bizonyítékokat felmutatni az ellenük tett vádak ellen. Továbbá, bírság vagy egyéb szankció iránt leadott kereset tárgyalásakor a bíróságnak az igazság kiderítését szolgáló aktív szerepében jogában áll minden szükséges bizonyíték benyújtása, ami az igazság kiderítését szolgálja.

4. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben rendelkezésre álló hatósági intézkedések

A Tktv. 10. §-ának értelmében a fogyasztók és a fogyasztóvédelmi szervezetek, amelyeknek jogos érdekük van, két fajta eljárást indíthatnak tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat alkalmazó kereskedők ellen: egyik a közigazgatási eljárás, a másik a bírósági eljárás. A közigazgatási eljárást az NFH és alárendelt egységei végzik, ügynökei által. A bírósági eljárás egyértelműen a bíróságok előtt zajlik. Nincs olyan előírás, ami a két eljárás egyidejű lebonyolítását tiltaná, tehát elméletileg lehetséges a közigazgatási eljárás és a bírósági eljárás egyidejű megindítása is.

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elleni fellépésben az NFH vezetője *rendeleteket* bocsát ki, míg az NFH jogi személyiséggel rendelkező alárendelt egységeinek vezetői *határozatokat* bocsátanak ki,³⁹ s mindkettőt meg kell indokolni. Ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy a határozatba és a rendeletbe bele kell foglalni a kibocsátást megalapozó és Tktv. rendelkezéseivel összhangban álló indokokat. Mindkét típusú dokumentumot meg lehet támadni a közigazgatási

³⁹ Tktv. 12. § 1. bek.

bíróságok előtt, a közigazgatási eljárásról szóló törvény alapján.⁴⁰ A közigazgatási jogvitákról szóló törvény előírásai szerint a rendeletet vagy határozatot előbb a kiállító hatóság előtt kell megővni egy előzetes eljárás keretében, a kézhezvételtől számított 30 napon belül. Amennyiben a kibocsátó hatóság a megkeresésre nem ad választ (annak kézhezvételétől számított 30 napon belül), vagy a válasza nem kielégítő, a kereskedőnek az azt követő hat hónapban joga van az illetékes közigazgatási bíróság elé tárnai az ügyet és kérni a rendelet vagy határozat teljes vagy részleges érvénytelenségét, illetve – ha a feltételek fennállnak – kártérítést is követelhet.⁴¹

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kivizsgálására vonatkozó törvényes eljárásokról lehet találni némi információt az NFH weboldalán (viszont ez nem azt jelenti, hogy könnyen elérhető). A dokumentum – amelynek címe: *Felügyeleti és ellenőrzési eljárási keretszabályzat* – rögzíti, hogy milyen intézkedéseket kell foganatosítani a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok visszaszorítására (a 12. Fejezetben). Az erre vonatkozó fejezet rendelkezései igazából átveszik azokat a szankciókat, amelyeket a Tktv. tartalmaz, illetve előírják, hogy kik a szankciók kiszabására jogosított személyek. Ezeken túlmenően a keretszabályzat azokat a jogi dokumentumokat is nevesíti, amelyekkel a szankciók kiszabhatók. Eszerint, az NFH elnöke rendelet által, vagy a főbiztosok határozat által – viszont az NFH elnökének előzetes tájékoztatásával – kiszabhatják (a) a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok leállítását, vagy foganatosíthatják a szükséges jogi eljárásokat ezek leállítására, valamint (b) a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok betiltását, vagy foganatosíthatják a szükséges jogi eljárásokat ezek leállítására, amennyiben a gyakorlatok alkalmazására még nem került sor, de alkalmazásuk elkerülhetetlen. Az említett fejezet második bekezdése szerint az ügynökök a pénzbírság mellett javasolhatják a kereskedő tevékenységének felfüggesztését, mint kiegészítő büntetést, a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megszüntetéséig. Az ilyen módon javasolt kiegészítő büntetés végrehajtását elrendelheti az NFH elnöke rendelet által, vagy a főbiztosok határozat által, de csak az NFH elnökének előzetes tájékoztatása után. Ezeket a büntetéseket a Tktv. is tartalmazza és az alábbiakban is részletezzük. Általában a büntetések kivetésére vonatkozóan, a fent említett Eljárási keretszabályzat 13. Fejezete tartalmaz iránymutatásokat az ügynökök számára.

⁴⁰ Tktv. 12. § 3. bek.

⁴¹ Az 554/2004. törvény 7. § és 8. §.

5. A bíróságok szerepe

A fentiekben említettek alapján a bíróságok is szerephez jutnak, ugyanis a fogyasztók nem csak a közigazgatási hatóságokhoz fordulhatnak, hanem bírósági eljárás megindítását is kezdeményezhetik, amennyiben a kereskedő jogellenes magatartása miatt káruk keletkezett. Annak ellenére, hogy az alkalmazandó jog lehetőséget biztosít kártérítési per megindítására is, a gyakorlatban az tapasztalható, hogy a fogyasztók nem élnek e nyitva álló lehetőséggel. Ha azonban mégis úgy döntenek, hogy jogaikat bíróság előtt kívánják érvényre juttatni, általában közigazgatási panaszt nyújtanak be az NFH-hoz. Jelen tanulmány elkészültéig nem sikerült jelentős joggyakorlatot – amelyben a felperes fogyasztó lenne –, sem pedig statisztikai adatot vagy felmérést találni.

Fogyasztóvédelmi szervezetek kapcsán a törvény lehetővé teszi a bírósági eljárás elindítását és (a fogyasztókkal ellentétben) e körben már voltak ügyek, amelyeket ilyen szervezetek kezdeményeztek. Továbbá, a törvény lehetővé teszi ezek esetében, hogy beavatkozzanak folyó perekbe. Azonban az ilyen szervezetek által közvetlenül kezdeményezett bírósági ügyek rendkívül ritkák és nem találtunk semmi lényeges joggyakorlatot e téren. Minden bizonnyal a fogyasztóvédelmi szervezetek is – a fogyasztókhoz hasonlóan –, az NFH-hoz fordulnak, mint illetékes hatóság, illetve a sajtóhoz a nyilvánosság tájékoztatása végett.

6. Szankciók

Amint az a fentiekből is kiderül, alapvetően két típusú szankciót lehet elkülöníteni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok kapcsán. Egyrészt a Tktv. előírja a pénzbírságokat, amelyek a szabálysértésre vonatkozó általános szabályrendszer követi, amit a 2/2001. számú kormányrendelet⁴² tartalmaz. Másrészt a Tktv. tartalmaz kiegészítő szankciókra vonatkozó előírásokat is, amelyek a közigazgatási aktusok jogi szabályozását követik, eszerint pedig a már említett 554/2004. számú törvény szerint lehet őket megtámadni.

A már említett *Felügyeleti és ellenőrzési eljárási keretszabályzat* tartalmazza a szankciók kivetésére vonatkozó eljárási szabályokat, amelyeket alapvetően a jogszabály megsértésének súlyossága szerint kell alkalmazni (13. Fejezet). A Keretszabályzat nyilvános dokumentum, amihez elvileg

⁴² A Tktv. 16. § szerint a 15., 15¹ és 15². §-ok a 2/2001. számú kormányrendeletnek vannak alávetve (*Ordonanța nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 410/2001. számában.

a kereskedők is hozzáférnek. Ily módon lényegében lehetőségük van arra, hogy kereskedelmi gyakorlataikat (magatartásukat) a Keretszabályzatba foglaltakhoz igazítsák. Megjegyzendő, hogy bár a szóban forgó dokumentum elvileg nyilvános, megtalálása meglehetősen nehéz, ezért nem tekinthető a kereskedők megfelelő hivatalos tájékoztatására alkalmas jogi dokumentumnak.

6.1. Pénzbírságok

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra kiszabható pénzbírságokat a Tktv. 15. §-a tartalmazza. A törvény előír egy alsó és egy felső határt, amelyen belül az eljáró ügynök szabadon határozhatja meg a pénzbírság mértékét. A Tktv. 15. §-a több módosításon ment keresztül, míg elnyerte aktuális formáját. E rendelkezés tiltja a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazását, majd részletezi, hogy pontosan milyen gyakorlatok eredményezik a Tktv. megszegését és ezeket hogyan kell büntetni. A Tktv. megszegése miatt a bírságok kiszabását az NFH ügynökei végzik hivatalból, a fogyasztó, illetve a jogos érdeket bizonyító egyesületek⁴³ panasza alapján.

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok, amelyeket a Tktv. 4. §-a ír le, tehát olyan kereskedelmi gyakorlat, amely a szakmai gondosság követelményével ellentétes és a termékkel kapcsolatban jelentősen torzítja vagy torzíthatja az átlagfogyasztó gazdasági magatartását, illetve – amennyiben a kereskedelmi gyakorlat egy bizonyos fogyasztói csoportra irányul – a csoport átlagtagjának a gazdasági magatartását 2.000 lejtől (kb. 150.000 forint) 100.000 lejig (7,5 millió forint) terjedő pénzbírsággal kell súlytani.⁴⁴

Minden tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot, ami a Tktv. 6. és 7. § által meghatározottak alapján megtévesztő kereskedelmi gyakorlatot képez, illetve, amelyeket az 1. Melléklet „*Megtévesztő kereskedelmi gyakorlatok*” fejezete tartalmaz, 5.000 lejtől (kb. 375.000 forint) 100.000 lejig terjedő pénzbírsággal kell súlytani.⁴⁵

Minden tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot, ami a Tktv. 8. és 9. § által meghatározottak alapján agresszív kereskedelmi gyakorlatot képez, illetve, amelyeket az 1. Melléklet „*Agresszív kereskedelmi gyakorlatok*” fejezete

43 Habár ez a pontos fogalmazás, amit a 15. § 3. bek. tartalmaz, de kikövetkeztethetjük, hogy igazából fogyasztóvédelmi szervezetekről van szó.

44 Tktv. 15. § 1. bek. a. pontja.

45 Tktv. 15. § 1. bek. b. pontja.

tartalmaz, 50.000 lejtől (3,75 millió forint) 100.000 lejig terjedő pénzbírsággal kell súlytani.⁴⁶

6.2. Kiegészítő szankciók

A pénzbírságon kívül a kivizsgálást vezető ügynökök *javasolhatják* kiegészítő büntetésként a kereskedő tevékenységének felfüggesztését a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megszüntetéséig.⁴⁷ Ezt a kiegészítő szankciót csak az NFH elnöke, illetve a regionális hivatalok főbiztosai – az NFH elnök előzetes tájékoztatásával – szabhatják ki, a Tktv. 12. §-ának megfelelően. A 15. § második bekezdése előírja, hogy a kereskedők, akik nem tartják be a 12. § szerint megszabott büntetéseket, további 50.000 lejtől 100.000 lejig terjedő pénzbírsággal büntethetők.

6.3. A sürgősségi szankcionálási eljárás

A bíróságok és az NFH rendelkezésére állnak olyan sürgősségi szankció jellegű eljárások, amelyeket a Tktv. 13. § alapján áll jogukban foganatosítani. Az NFH részéről ezeket a szankciókat csak az elnök, illetve a főbiztosok szabhatják ki, a kivizsgálást folytató ügynök javaslatát követő öt napon belül.⁴⁸ A Tktv. három ilyen sürgősségi szankcionálási eljárást tartalmaz. Az első a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megszüntetését, illetve a megszüntetéshez szükséges megfelelő jogi lépések kezdeményezését célozza. A második a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megtiltását, valamint azok megszüntetéséhez szükséges megfelelő jogi lépések kezdeményezést célozza; ez utóbbit olyan ügyekben, amikor a gyakorlat alkalmazására még nem került sor, de alkalmazása elkerülhetetlen. A harmadik sürgősségi eljárás szerint kérelmezhető a NAT-tól olyan adatok megküldése, amelyek a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatnak tekintett audiovizuális reklám elkészítésében résztvevő természetes vagy jogi személy identitására vonatkoznak, a közvetített reklámról egy másolatot, az ilyen értelemben beérkezett kérelem kézhezvételétől számított öt napon belül. Az említett intézkedéseket bármiféle veszteség vagy elszenvedett kár, illetve kereskedői szándék vagy gondatlanság hiányában lehet foganatosítani.

⁴⁶ Tktv. 15. § 1. bek. c. pontja.

⁴⁷ Tktv. 15. § 4. bek.

⁴⁸ Tktv. 13¹. §

Amennyiben a bíróságok vagy az NFH által kivetett fent említett sürgősségi szankciók véglegesek maradnak, a szankciót kiszabó hatóságnak jogában áll teljességében vagy részlegesen közzétenni azt.⁴⁹ Továbbá a bíróságoknak vagy az NFH-nak jogában áll közzétenni egy ún. helyesbítési közleményt (*comunicat rectificator*), amelynek tartalmaznia kell a kereskedő azonosítására vonatkozó adatokat, az alkalmazott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot, a gyakorlat bevetésének időpontját, illetve az ellene tett intézkedéseket. Minden esetben a közzétételt egy széles körben terjesztett újságban kell megtenni, a kereskedő költségén.⁵⁰

Fontos megjegyezni, hogy a pénzbírság megtámadása bíróságok előtt a végrehajtás tekintetében felfüggesztő hatályú, míg a bíróságok döntenek annak törvényességéről. Ugyanakkor a fent említett rendeletekben vagy határozatokban kiszabott egyéb szankciók elleni óvások benyújtása nem függeszti fel automatikusan ezek végrehajthatóságát,⁵¹ a felperesnek viszont jogában áll kérni a felfüggesztést (a közigazgatási bíráskodásról szóló 554/2004. számú törvény 14. és 15. § alapján). Tehát két különböző eljárás alkalmazandó egyrészt a pénzbírság, másrészt pedig az egyéb kiegészítő szankciók esetében. Az utóbbiak esetében, a felfüggesztés elérése érdekében, egyrészt a szankció törvényellenességének jól megalapozott gyanúját, másrészt pedig a kereskedő rovására bekövetkező számottevő kár elkerülhetetlenségét kell bizonyítani. Mivel a bizonyítás terhe a kereskedőn van és a szankció kiszabásától annak tárgyalásáig akár több hónap is eltelhet, akár a vállalkozás fennmaradása is veszélybe kerülhet, amennyiben például a teljes gazdasági tevékenység felfüggesztése került elrendelésre a hatóságok által.

A Tktv. 12. és 13. § ellen alkotmányossági kifogást emelt az UPC Romania SRL (Kft.) egy ügyben, ahol óvást nyújtott be egy közigazgatási bíróság érvénytelensége iránt. A felperes szerint a 12. és 13. §-ok sértik a törvény előtti egyenlőségre, tisztességes eljárásra, ártatlanság vélelmére és a gazdasági szabadságára vonatkozó alkotmányos jogait. Megvizsgálva a felperes keresetét, az AB. arra a következtetésre jutott, hogy az valójában csakis a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok esetére vonatkozó, az általánostól eltérő különös jogszabályi rendelkezés ellen megfogalmazott kritika. Ilyen értelemben az AB. kimondta, hogy az említett rendelkezések nem korlátozzák az

49 Tktv. 13. § 2. bek. a. pont.

50 Tktv. 13. § 2. bek. b. pont.

51 Tktv. 12. § 4. bek.

igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést és nem ellentétesek a tisztességes eljáráshoz való joggal, ugyanis a törvény rendelkezik a büntetések megtámadhatóságára vonatkozó eljárásról, tehát az ügyet egy független és pártatlan bíró elé lehet tární. Eszerint a pénzbírságok és egyéb szankciók nem egy végső bűnösséget és felelősséget kimondó ítéletet képeznek, hanem csak közigazgatási aktusok, amelyeket érvényteleníteni lehet a törvény által előírt jogorvoslati mechanizmusok útján. Ami a törvény előtti egyenlőséghez való jogot illeti, az AB. szerint ez az egyenlő bánásmódot foglalja magában, olyan esetekben amelyek nem különbözőek, illetve, hogy minden személy, aki a jogszabályi előírások hatálya alá esik egyenlő bánásmódban részesül. Megjegyezve, hogy a felperes kritikái a törvénnyel szemben inkább annak módosítására irányulnak és a felperes magával a jogszabályi megoldással elégedetlen. Az AB. elutasította a keresetet, azzal az indokkal, hogy nem áll jogában módosítani azokat a jogszabályi előírásokat, amelyeknek alkotmányossági felülvizsgálatát kérték.⁵²

Egy másik ügyben, amely ugyancsak a Tktv. 12. és 13. §-ainak alkotmányellenességének megállapítását célozta, a UPC Romania SRL (Kft.) azt állította, hogy a rá kirótt szankciók végrehajtására vonatkozó kötelezettsége, mielőtt az azokra vonatkozó ügyet véglegesen letárgyalták volna a bíróságok, sérti a tisztességes eljáráshoz, illetve a törvény előtti egyenlőséghez való alkotmányos jogait. A kritizált jogszabály a közigazgatási szankciókra vonatkozik, amelyeket a hatóságok kiróhatnak azokra a kereskedőkre, akik tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat alkalmaznak. Az AB. megjegyezte, hogy a Tktv. célja egy jobban működő piac és magasabb szintű fogyasztói védelem biztosítása, a fogyasztók gazdasági érdekeit sértő kereskedelmi gyakorlatok szabályozása által. Tehát a Tktv.-ben szereplő intézkedések a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok visszaszorítását célozzák, de azért is szükségesek, hogy ezáltal a termékeket és szolgáltatásokat reklámozó kereskedők soraiban nagyobb felelősséget nyerjenek el, és ennek eredményeképpen fokozott fogyasztói védelmet biztosítsanak. Az AB. szerint a Tktv. a fogyasztók védelmét szolgálja és semmi esetben sem tekinthető diszkriminatívna, hanem helyzethez illő, tekintettel a fogyasztó és a kereskedő helyzetére ilyen ügyekben (a vélelmezett egyensúlyhiány a kettő között). Felelevenítve egy 2006-os határozatának⁵³ egyes részeit, az AB. kijelentette, hogy az állam alkotmányos feladata a piacot szabályozni, a gazdasági feyelymet

52 Decizia nr. 736/2011 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 12 și art. 13 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor.

53 89/2006. számú AB határozat.

biztosítani, amit a kereskedők kötelesek tiszteletben tartani, így joga van szankciókat megszabni, ahol arra szükség van. Ami a felperes érvét illeti, hogy egy panasz iktatása nem függeszti fel a közigazgatási büntetések végrehajtását (mint ahogy az a szabálysértések általános eljárása szerint szokott történni), az AB. úgy érvelt, hogy ez az intézkedés a fogyasztók számára szükséges többletvédelem része. Mindezek alapján az AB. elutasította a fenti ügyet.⁵⁴

6.4. A károk megtérítése

A pénzbírságok mellett a kivizsgálást végző ügynök elrendelheti, hogy a kereskedő visszatérítse a fogyasztónak a termék vagy szolgáltatás értékét a bírság kézhezvételétől számított 15 napon belül.⁵⁵ Ha a kereskedő nem teljesíti ezt, további 5.000 lejtől 50.000 lejig terjedő pénzbírsággal büntethető (15². §).

Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a fenti intézkedésen kívül, az NFH nem rendelheti el kártérítés fizetését. Ilyen értelemben csak a bíróságok járhatnak el, eszerint pedig a Tktv.-t módosítani kellene az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/2394 rendelete alapján, hogy az NFH-t kötelezze a fogyasztók kártérítésre vonatkozó tájékoztatására. Továbbá, a Tktv. nem várja el, és a hatósági eljárásban nincsen semmiféle külön előírás a kár megtérítésére vonatkozó kereskedői vállalásnak, illetve a törvény nem rendelkezik egy ilyen típusú vállalat következményeiről.

6.5. A szankciók kiszabása

A pénzbírságok kiszabásakor a Tktv.-ben előírt fent is említett intervallumok közötti megfelelő mérték megállapításáról a kivizsgáló ügynök dönthet a kereskedő és az alkalmazott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok sajátosságai alapján. A Tktv. 17. § a pénzbírságokra vonatkozóan különös intervallumokat szab meg a kereskedő alkalmazottainak száma és az éves üzleti forgalom alapján.

A Tktv. szerint a büntetéseket az alkalmazott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat súlyossága és időtartama szerint kell megszabni. Tehát a büntetésnek arányosnak kell lennie az alkalmazott gyakorlat által képviselt társadalmi

⁵⁴ Decizia nr. 1093/2011 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 12 și art. 13 din Legea nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor.

⁵⁵ Tktv. 15¹. §

veszéllyel, figyelembe véve alkalmazásának módját, a kereskedő szándékát, az elért eredményt, illetve minden egyéb releváns adatot, amit rögzíteni lehet.

6.6. Alkalmazott jogkövetkezmények

Legtöbb esetben a pénzbírság az alkalmazott büntetés, amit kísérhet kiegészítő büntetésként a 13. §-ban rögzített a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat megszüntetésére vagy betiltására vonatkozó intézkedések. Míg a komplementer büntetések akár logikusnak is tűnhetnek, a pénzbírság mértéke nem valószínű, hogy eléri elrettentő célját, ha arra gondolunk, hogy milyen piaci ágazati kereskedők alkalmazhatnak tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat.

Az NFH 2017-ben egy sor ellenőrzést indított a bankszektorban⁵⁶, amely során 15 kereskedőt vizsgáltak ki, és ennek eredményeképpen 15 bírságot szabtak ki, melyek összértéke 570.000 lej (kb. 43,2 millió forint) volt. Továbbá egy sor kiegészítő büntetést is kiszabtak, úgy mint: a szerződések kijavításának kötelessége, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok megszüntetése, pénzüsszegek visszatérítése a fogyasztóknak, egyéb rendellenességek kijavítása, illetve reklám kampányok felfüggesztése a törvényesség visszaállításáig. Anélkül, hogy belemennénk a kivizsgálás részleteibe, megjegyzendőnek tartjuk, hogy 15 kivizsgált kereskedőből (bankból) 15-nél találtak rendellenességeket, többek között tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat, viszont a bírságok mértéke, átlagban nem haladta meg a 3 millió forintot. Habár az NFH kiegészítő szankcióként elrendelte a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok és törvénytelen reklámoknak köszönhető bevételek visszatérítését, nem tiszta, hogy a fogyasztókat hogyan tájékoztatták a visszatérítésekről. Visszatérve a bírságokra, véleményünk szerint egyes kereskedők egyszerűen csak úgy tekintenek ezekre, mint a működés egyik költségére. Tehát mindaddig ameddig „nem kapják el őket” minden alkalommal, amikor tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat alkalmaznak, ezeket jövedelmezőnek tekinthetik, így tehát a pénzbírságok elrettentő célja nem valósul meg.

Egy másik kivizsgálás alkalmával, amit az NFH 2011-ben folytatott le, egy céget bírságoltak meg, mivel megtévesztő kereskedelmi gyakorlatokat alkalmazott pénzügyi szolgáltatások terén: a fogyasztóknak kedvező kölcsönöket ígért bizonytalan feltételek mellett, anélkül, hogy érvényes hatósági engedéllyel

⁵⁶ Az erre vonatkozó részletes sajtóközlemény az alábbiakban található:
https://anpc.ro/galerie/file/financiar/comunicat_control_banci.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.18.)

rendelkezett volna ilyen tevékenység végzésére.⁵⁷ Ahelyett, hogy elrendelte volna a társaság tevékenységének azonnali megszüntetését (vagy felfüggesztését), az NFH megbírságot a céget körülbelül 1,3 millió forint értékben és elrendelte a megtévesztő kereskedelmi gyakorlatok megszüntetését, illetve a fogyasztók pénzének visszatérítését. Véleményünk szerint e szankció aránytalanul alacsony, ha arra gondolunk, hogy a cég teljesen semmibe vette a törvény előírásait tevékenysége során és számos fogyasztót csapott be.

Talán a legsokatmondóbb példája a pénzbírságok hatástalanságának a távközlési szektorban érhető tetten, ahol egy kereskedőre egy 3,7 millió forint értékű bírságot szabtak ki 2016-ban,⁵⁸ majd egy 5,5 millió forint értékűt 2019-ben.⁵⁹ Ez egyrészt azt is mutatja, hogy a kereskedőknek nem áll rendelkezésükre megfelelő információ arról, hogy mi képez tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot, másrészt pedig a pénzbírságok hatástalanságát mutatja, amit e kereskedő vélhetően egy előre kiszámított üzleti költségként kezel.

Annak ellenére, hogy a törvényhozó a fogyasztóvédelmi szervezetek panaszaira reagálva⁶⁰ a 2015-ös törvénymódosítással megemelte a pénzbírságok alsó és felső határát, elmondhatjuk, hogy elegendő volt. A fentiek fényében, úgy gondoljuk, hogy az új szankcionálási rendszer, amit az Európai Bizottság COM(2018)185. javaslata⁶¹ tartalmaz, és ami a pénzbírságokat a kereskedők éves kereskedelmi forgalmához köti, üdvözlendő újítás lenne.

57 Egy rövid jelentést publikált az NFH weboldalára az ügyről két évvel a kivizsgálás után: <https://anpc.ro/articol/356/practici-comerciale-inselatoare> (letöltés dátuma: 2020.03.20.)

58 <https://www.news.ro/social/vodafone-amendata-cu-50-000-de-lei-de-anpc-pentru-practici-comerciale-incorecte-1922400303002016102015581674> (letöltés dátuma: 2020.03.18.)

59 https://www.economica.net/vodafone-a-fost-amendata-de-anpc-cu-70-000-de-lei-pentru-utilizarea-unei-practici-incorecte-in-scopul-scumpirii-abonamentelor_168026.html (letöltés dátuma: 2020.03.18.)

60 Study for the Fitness Check of EU consumer and marketing law, Final report Part 3 – Country reporting, Civic Consulting, 2017, 978.

61 Európai Bizottság javaslata: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtása és korszerűsítése érdekében a 93/13/EGK irányelv (1993. április 5.), a 98/6/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, a 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, valamint a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, COM/2018/185 final – 2018/0090 (COD)

7. Magatartási kódexek

A Tktv. megemlíti a magatartási kódexeket, amelyekhez csatlakozhatnak a kereskedők. A Tktv. pontosan úgy fogalmaz, hogy *nem zárja ki* a kódexek felelősei által, a magatartási kódex előírásainak megfelelően végzett ellenőrzéseket.⁶² A 14. § 2. bekezdése kimondja, hogy az ilyen ellenőrzés nem zárja ki és nem korlátozza a fogyasztók, az egyesületek és a versenytársak jogát, hogy a kódex felelősét felszólítsák, illetve a fogyasztók és fogyasztóvédelmi szervezetek jogát, hogy panasszal forduljanak az NFH-hoz vagy az illetékes bírósághoz.

Annak ellenére, hogy a Tktv. fenntartja a magatartási kódexek létjogosultságát, illetve, hogy biztosítja a kódex felügyelőjének a jogát, hogy ellenőrizze a kereskedőket, nem sikerült példát találni semmilyen magatartási kódexre vagy ilyen típusú ellenőrzésre. A magatartási kódexek megszerkesztése a kereskedők érdekét szolgálja, ilyen értelemben pedig az NFH-nak törvénybeli kötelessége tanácsadást biztosítani.⁶³

8. Határon átnyúló ügyek

A *European Consumer Centre Romania* (ECC Romania)⁶⁴ tagjává vált a *European Consumer Centers* nevű szervezetnek 2008-ban. Az ECC Romania-t az *Asociația Pro Consumatori* (vagy APC Romania) nevű fogyasztóvédelmi szervezet működtette 2008-tól 2018-ig, amikor bekebelezte az NFH.⁶⁵ Az ECC Romania célja, hogy segítséget nyújtson azoknak a fogyasztóknak, akik határon átnyúló fogyasztói szerződéseket kötnek, azáltal, hogy tájékoztatja őket, jogi tanácsadást biztosít, illetve támogatja őket követeléseik intézésében. Az ECC Romania az NFH-n belül működik, ami azt jelenti, hogy az NFH-nak van némi illetékessége határon átnyúló ügyekben. Azonban a határon átnyúló esetekben az eljárás az, hogy felveszik a kapcsolatot a másik tagállamban működő ECC-vel és megpróbálnak békés megoldást találni. Így csak olyan esetekben tesznek javaslatot egyéb megoldásokra, ha nem sikerül a békés megoldást találni. Olyan esetekben, amikor nincs békés megoldásra lehetőség, az ECC elküldheti az ügyet

⁶² Tktv. 14. § 1. bek.

⁶³ Erről a Tktv. III. Címének III. § 2. bekezdése rendelkezik.

⁶⁴ <http://www.eccromania.ro/language/en/about-us/what-is-ecc-romania/> (letöltés dátuma: 2020.02.20.)

⁶⁵ APC Romania tiltakozott a bekebelezés ellen a lenti nyilatkozatban.

<http://www.apc-romania.ro/Data/uploads/ufiles/1473324348385-memoriuprivindcentruleuropeanalconsumatoriilorindinromania.pdf> (letöltés dátuma: 2020.02.21.)

egy alternatív vitarendezési testülethez (amennyiben a szóban forgó tagállamban van ilyen testület) vagy egy másik testülethez, amelynek van joghatósága.

Az *Általános eljárás a fogyasztói panaszok rendezésére* című dokumentum három eltérő esetet különböztet meg a hatáskörrel rendelkező hatóság alapján. Az első eset azon az ügyek köre, amelyek kivizsgálására az NFH rendelkezik hatáskörrel, és a légi utasok jogaival kapcsolatos, az Európai Parlament és a Tanács 261/2004/EK rendelete⁶⁶ alapján. A második eset, amikor az ügy nem az NFH illetékessége alá tartozik, ami azt jelenti, hogy az ügyet átirányítják az ECC Romania-hoz, vagy egy másik tagállam illetékes hatóságához, az említett rendelet alapján. A harmadik eset, amikor az NFH előtt tesznek panaszt, hogy azt bevezesse a 2006/2004/EK fogyasztóvédelmi együttműködésről szóló rendelet⁶⁷ által alapított rendszerbe. A harmadik esetben, az Általános eljárás példaként megemlíti azt az esetet, amikor a kereskedelmi gyakorlatok a fogyasztók érdekeire is hatással vannak, mint az internetes vásárlás esetében. Mivel ilyen esetekben az NFH csak a gyakorlatok leállítására irányuló intézkedéseket fogantatosíthat, s nincsen joghatósága a veszteségeket visszaszerezni a fogyasztó javára, a panaszt tovább küldi az ECC Romániának békés megoldásra.

9. Fogyasztók meghatározása a hatósági joggyakorlatban

A fogyasztó fogalmát a Tktv. a 2a. §-ban határozza meg, mint az a természetes személyt, vagy egyesületekbe csoportosult természetes személyek csoportját, amelyik a törvény tárgyát képező kereskedelmi gyakorlatok vonatkozásában kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenységén kívül eső célok érdekében jár el.

A fogyasztó meghatározása mellett, a Tktv. 2m. § tartalmazza az *átlagfogyasztó* fogalmának a meghatározását is, mely szerint az átlagfogyasztó a megfelelően tájékozott, figyelmes és körültekintő fogyasztó, figyelembe véve a társadalmi, kulturális és nyelvi tényezőket. Az általunk talált joggyakorlatban a bíróságok használják a Tktv.-ben megjelenő átlagfogyasztó meghatározását, és kimondják, hogy az általában megfelelően tájékozott, figyelmes és körültekintő, anélkül, hogy tovább vizsgálnák a konkrét ügyben a fogyasztó helyzetét

66 Az Európai Parlament és a Tanács 261/2004/EK rendelete (2004. február 11.) visszautasított beszállás és légijáratok törlése vagy hosszu késése esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról, és a 295/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről, HL L 46., 2004.2.17., 1-8.

67 Az Európai Parlament és a Tanács 2006/2004/EK rendelete (2004. október 27.) a fogyasztóvédelmi jogszabályok alkalmazásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről. HL L 364., 2004.12.9., 1-11.

(ezzel olyan joggyakorlat kapcsán találkoztunk, ami másra vonatkozott, mint tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok, mint például tisztességtelen szerződéses feltételek). Semmiféle különbségtétel nem mutatkozik meg a társadalmi, kulturális és nyelvi tényezők figyelembevételével kapcsolatosan, amikor konkrét ügyben próbálják meghatározni az átlagfogyasztót. Illetve megemlíthető, hogy nem sikerült releváns joggyakorlatot találni a fogyasztói csoportok kapcsán sem.

Forrásjegyzék

1. J. GOICOVICI: Clauzele privind drepturile consumatorilor în contractele de servicii cloud computing. *Revista Română de Drept Privat*, 2019/2. 13.
2. J. GOICOVICI: Elementele constitutive ale practicilor comerciale neloiale în relațiile cu consumatorii. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Iurisprudentia*, 2016/3. 88-100.
3. G. PIPEREA (ed.): *Protecția consumatorilor în contractele comerciale*. C.H. Beck, Bukarest, 2018.
4. Study for the Fitness Check of EU consumer and marketing law. Final report Part 3 – Country reporting, Civic Consulting, 2017.
5. Az Európai Parlament és a Tanács 261/2004/EK rendelete (2004. február 11.) visszautasított beszállás és légijáratok törlése vagy hosszú késése esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról, és a 295/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről, HL L 46., 2004.2.17., 1-8.
6. Az Európai Parlament és a Tanács 2006/2004/EK rendelete (2004. október 27.) a fogyasztóvédelmi jogszabályok alkalmazásáért felelős nemzeti hatóságok közötti együttműködésről, HL L 364., 2004.12.9., 1-11.
7. Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, HL L 149, 2005.6.11. 22-39.
8. Európai Bizottság javaslata: Az Európai Parlament és a Tanács irányelve az uniós fogyasztóvédelmi szabályok hatékonyabb végrehajtása és korszerűsítése érdekében a 93/13/EGK irányelv (1993. április 5.), a 98/6/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, a 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, valamint a 2011/83/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, COM/2018/185 final – 2018/0090 (COD)

9. A lakosság egyes jogellenes gyártási, kereskedési és szolgáltatási tevékenységekkel szembeni védelméről szóló 12/1990. számú törvény (*Legea nr. 12/1990 privind protejarea populației împotriva unor activități de producție, comerț sau prestări de servicii ilicite*), újra közzétéve a Hivatalos Közlöny (*Monitorul Oficial*) 121/2014. számában
10. A tisztességtelen verseny tilalmáról szóló 11/1991. számú törvény (*Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 24/1991. számában
11. A közigazgatási bíráskodásról szóló 554/2004. számú törvény (*Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 1154/2004. számában
12. A vállalkozások fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlata elleni fellépésről és a szabályozás fogyasztóvédelemről szóló európai jogszabályokkal történő harmonizációjáról szóló 2007. évi 363. számú törvény. (*Legea nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 899/2007. számában
13. A tisztességtelen verseny tilalmáról szóló 11/1991. számú törvény 15. § első és második bekezdéseinek módosításáról szóló 130/2010. számú törvény (*Legea nr. 130/2010 pentru modificarea art. 15 alin. (1) și (2) din Legea nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 453/2010. számában
14. *Legea nr. 33/2015 pentru modificarea Legii nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor, precum și pentru completarea art. 32 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 97/2001 privind reglementarea producției, circulației și comercializării alimentelor*, közzétéve a Hivatalos Közlöny 170/2015. számában.
15. A termékek és szolgáltatások piacon történő értékesítéséről szóló 99/2000. számú kormányrendelet (*Ordonanța Guvernului nr. 99/2000 privind comercializarea produselor și serviciilor de piață*), újra közzétéve a Hivatalos Közlöny 603/2007. számában

16. Az élelmiszerek gyártásának, forgalmának és értékesítésének szabályozásáról szóló 97/2001. számú sürgősségi kormányrendelet (*Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 97/2001 privind reglementarea producției, circulației și comercializării alimentelor*), újra közzétéve a Hivatalos Közlöny 168/2008. számában
17. *Ordonanța nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor*, közzétéve a Hivatalos Közlöny 410/2001. számában
18. *Ordonanța nr. 37/2015 pentru modificarea și completarea unor acte normative din domeniul protecției consumatorilor*, közzétéve a Hivatalos Közlöny 654/2015. számában
19. Az utazási csomagok és hasonló turisztikai szolgáltatásokról, illetve egyes jogszabályok módosításáról szóló 2/2018. számú kormányrendelet (*Ordonanța nr. 2/2018 privind pachetele de servicii de călătorie și serviciile de călătorie asociate, precum și pentru modificarea unor acte normative*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 728/2018. számában
20. A Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hivatal szervezéséről és működéséről szóló 700/2012. számú kormányhatározat. (*Hotărârea nr. 700/2012 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 491/2012. számában
21. A tisztességtelen verseny leküzdése terén működő Intézményközi Tanács szervezéséről és működéséről szóló 162/2016. számú kormányhatározat (*Hotărârea nr. 162/2016 privind organizarea și funcționarea Consiliului interinstituțional în domeniul combaterii concurenței neloiale*), közzétéve a Hivatalos Közlöny 209/2016. számában
22. 89/2006. számú AB. határozat
23. 736/2011. számú AB. határozat (*Decizia nr. 736/2011 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 12 și art. 13 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor*)
24. 1093/2011. számú AB. határozat (*Decizia nr. 1093/2011 referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 12 și art. 13 din Legea nr. 363/2007 privind combaterea practicilor incorecte ale comercianților în relația cu consumatorii și armonizarea reglementărilor cu legislația europeană privind protecția consumatorilor*)

25. I.C.C.J., secția de contencios administrativ și fiscal, decizia nr. 1977/2017 din 25 mai 2017
26. Felügyeleti és ellenőrzési eljárási keretszabályzat (*Procedura generală privind soluționarea petițiilor consumatorilor*):
27. https://www.anpc.ro/galerief/544/2017/procedura_generala_soluționarea_petitiilor_consumatorilor_121205.pdf (letöltés dátuma: 2020.02.15.)
28. Procedura cadru privind activitatea de supraveghere și control: https://www.anpc.ro/galerief/diversefg/PROCEDURA_CADRU_CONTROL_ANPC.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.18.)
29. https://anpc.ro/anpcf/infocnscampanie_informare_2009/pdf/practici_incorecte.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.18.)
30. http://www.eccromania.ro/media/pdf/17.Practici_comerciale_incorecte.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.18.)
31. https://www.consumerlawready.eu/sites/default/files/2019-04/CLR_Module_4_RO_Unfair_Commercial_Practices.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.25.)
32. https://anpc.ro/galerief/financiar/comunicat_control_banci.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.18.)
33. <https://anpc.ro/articol/356/practici-comerciale-inselatoare> (letöltés dátuma: 2020.03.20.)
34. <https://www.news.ro/social/vodafone-amendata-cu-50-000-de-lei-de-anpc-pentru-practici-comerciale-incorecte-1922400303002016102015581674> (letöltés dátuma: 2020.02.15.)
35. https://www.economica.net/vodafone-a-fost-amendata-de-anpc-cu-70-000-de-lei-pentru-utilizarea-unei-practici-incorecte-in-scopul-scumpirii-abonamentelor_168026.html (letöltés dátuma: 2020.02.15.)
36. <http://www.cna.ro/Protocol-de-colaborare-A-N-P-C-N.html> (letöltés dátuma: 2020.03.18.)
37. <http://www.eccromania.ro/language/en/about-us/what-is-ecc-romania/> (letöltés dátuma: 2020.02.20.)
38. http://www.apc-romania.ro/acData/uploads/ufiles/1473324348385-memoriu_privindcentruleuropeanalconsumatorilordinromania.pdf (letöltés dátuma: 2020.02.21.)

KOVÁCS BÁLINT, LL.M., a Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskolájának doktorjelöltje. Jelenleg a Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet Magánjogi Főosztályán főállású kutató. A Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Kolozsvári Kar, Jogtudományi Intézetének oktatója, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga elnevezésű tárgy tekintetében. Kutatásai során főként a nemzetközi beruházási jogra fókuszál, viszont aktívan érdeklődik a nemzetközi magán- és közjog, az emberi jogok, főként a kisebbségi jogok és egyéb tematikák iránt is. Mielőtt kizárólag a jogi kutatásnak szentelte volna idejét több KKV-nak és civilszervezetnek is nyújtott jogi tanácsadást, valamint fizetésképtelenségi szakemberként is tevékenykedett.

A TISZTESSÉGTELEN KERESKEDELMI GYAKORLATOK SZABÁLYOZÁSA ÉS JOGGYAKORLATA SZLOVÁKIÁBAN¹

MAREK MASLÁK

1. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv átültetése a szlovák jogrendbe

A Szlovák Köztársaság a 2005/29/EK tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelvet (a továbbiakban: 2005/29/EK irányelv)² a Tt.³ 250/2007. számú, fogyasztóvédelemről szóló törvénnyel ültette át (a továbbiakban: SzFvt.). A SzFvt.-t módosító törvény (Tt. 102/2014. számú törvény) kiküszöbölte a 2005/29/EK irányelv végrehajtásának hiányosságait, és kiszélesítette a fogyasztók tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szembeni védelmének lehetőségeit azáltal, hogy a törvény hatálya nem csupán ingó dolgokra (árúk), hanem szolgáltatásokra, ingatlanra, jogokra és kötelezettségekre is kiterjed.

2. Az átlagfogyasztó fogalmának értelmezése a joggyakorlatban

A SzFvt., csakúgy, mint a 2005/29/EK irányelv, az átlagfogyasztó és a kiszolgáltató fogyasztó fogalmát is használja. Dobrovodský rámutat arra, hogy az átlagfogyasztót az adott ország lakosságához viszonyítva kell átlagosnak tekinteni.⁴ A bíróságok gyakran anélkül használják az átlagfogyasztó fogalmát, hogy különös figyelmet fordítanak tulajdonságaik értékelésére. Ezzel összefüggésben, a Szlovák Köztársaság Legfelsőbb Bírósága 8 Szo/40/2011.

1 A tanulmány megírása és megjelenítése az Igazságügyi Minisztérium jogászképzés színvonalának emelését célzó programjai keretében valósult meg.

2 Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/17/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról. HL L 149, 2005.6.11. 22–39.

3 a szlovák jogban a törvényeket hivatalosan is törvénytárba (továbbiakban: Tt.) sorolják, amelyre a törvény neve is utal, hasonlóan a régi magyar jogban egykor használatos törvénycikkekhez.

4 R. Dobrovodský: Test nekalosti správanía sa podnikateľov k spotrebitelom v slovenskom práve. In: G. Urbanská (ed.): *Ingerencia súdov do súkromnoprávnych zmlúv: Zásady súdov do kontraktáčného procesu*. Justičná akadémia SR, Pezinok, 2013, 144–145.

számú, 2012. április 26-i határozata a fogyasztó vételár tekintetében fennálló érdekeltségét emelte ki, és hangsúlyozta, hogy nem minden fogyasztó vásárol árukat részletre, egyúttal nem is rendelkezik mindenki tapasztalattal az ilyen típusú értékesítés kapcsán.

A 2015. november 18-i határozatában (PLz. ÚS 5/2015), az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a fogyasztókat kiszolgáltató személyeknek kell tekinteni.⁵ Ennek megfelelően, következetesen kiszolgáltató személyként azonosítja a fogyasztókat. A bíróságok különös figyelmet fordítanak a fogyasztók helyzetére (szegények, eladósodottak), mivel személyes helyzetük fontos tényező az ügyletre vonatkozó döntésük meghozatalában. A Pozsonyi IV. kerületi Bíróság a 2014. szeptember 3-án hozott, 5C/64/2009. sz. ítéletében megállapította, hogy az alperes nyugdíjas voltára tekintettel kiszolgáltatóknak tekintendő (a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot illetően, amikor valótlanul állítják, hogy egy termék képes gyógyítani egy betegséget).

A Popradi Kerületi Bíróság 2011. december 20-i 17C/113/2010. sz. ítéletében kimondta, hogy az internet átlagos fogyasztója ma már nem különbözik lényegesen az áruházakat, üzleteket ténylegesen (és nem virtuálisan) látogató átlagos fogyasztóktól. A bíróság döntésében utalt az internet széles körű használatára a Szlovák Köztársaságban, és arra a tényre, hogy a sok fogyasztó külön erre vonatkozó oktatás nélkül használja az online vásárlást és az online szolgáltatásokat.

A Szlovák Nemzeti Bank gyakorlata szintén az átlagfogyasztó fogalmára összpontosít a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok vonatkozásában. A bank a 2019. december 23-án kelt NBS1-000-037-987. számú határozatában foglalkozik az uniós jognak megfelelő értelmezés kérdésével (a 2005/29/EK irányelv 18. és 19. preambulumbekézése, az Európai Unió Bíróságának a C-435/11. sz. *CHS Tour* ítélete,⁶ valamint a Bizottság SWD (2016) 163. számú szolgálati munkadokumentuma⁷ alapján). Ebben a határozatban a Szlovák Nemzeti Bank kimondta, hogy az „átlagos fogyasztó” fogalma elvont fogalom, értelmezése pedig jogkérdés. Azt is kijelentette, hogy az átlagfogyasztótól nem várható el az adó- és kártérítési felelősségi (jog)szabályok mélyebb ismerete.

5 Lásd még ehhez a Nitrai (Nyitrai) Járásbíróság 2014. április 1-jei, 15C/55/2013. számú ítéletét.

6 C-435/11. sz. *CHS Tour Services GmbH kontra Team4 Travel GmbH* ügyben 2013. szeptember 19-én hozott ítélet, ECLI:EU:C:2013:574

7 A Bizottság SWD (2016) 163. számú szolgálati munkadokumentuma a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló 2005/29/EK irányelv végrehajtásához és alkalmazásához.

3. Jogérvényesítési lehetőségek a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szemben – igazgatási, polgári és büntetőjogi eszközök

A szlovák jog szerint két fő módszer van a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szembeni fellépésre. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó rendelkezések végrehajtása és betartatása közigazgatási hatósági és bírósági hatáskörébe tartozik, a védelmi módok jellege és célja azonban eltérő.

A fogyasztók jogait közvetlenül a bíróságok előtt is érvényesíthetik. A szlovák jog nem követeli meg előzetesen a közigazgatási szerv előtti eljárást vagy a bírósági eljárás előtti kötelező alternatív vitarendezési eljárást a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatról szóló rendelkezések szerinti igény érvényesítése érdekében. A polgári perben a bíróságok magánjogi vitákat kísérelnek meg rendezni. Más szóval, a polgári peres eljárás lényege egy adott fogyasztó és egy adott vállalkozás közötti jogvita rendezése, valamint annak mérlegelése, hogy a felperes követelése megalapozott-e.

Ami a közigazgatási hatóságokat illeti, a hatáskörükbe tartozó eljárások célja a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot vagy gyakorlatokat folytató vállalkozások szankcionálása, általában pénzbírság kiszabásával. A hatóságok jogköre kiterjed a vállalkozás által folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat betiltására is. A különféle közigazgatási szervek hatásköreinek megoszlása absztrakt természetű kérdés. Ezért, az igazgatási hatóságok nem döntenek a fogyasztó és a vállalkozás közötti konkrét jogviszonyról. A hatóság azt méri fel, hogy a vállalkozás általában tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat alkalmaz-e (meghatározhatatlan számú fogyasztóval szemben). A cél a fogyasztók kollektív érdekeinek védelme (absztrakt vizsgálat).

Fontos megemlíteni, hogy a polgári bíróságok is rendelkeznek bizonyos hatáskörrel a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmében. A közigazgatási hatóságok és a bíróságok közötti hatásköri elhatárolás ebben az értelemben nem teljesen világos.

A 2005/29/EK irányelv alapján átültetett rendelkezésekkel biztosított jogok érvényesülését a büntetőjog is védi. A szlovák büntető törvénykönyv (Tt. 300/2005 sz. törvény) szabályozza a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elnevezésű bűncselekményt. A Szlovák Büntető Törvénykönyv 269a. §-ának (1) bekezdése szerint, aki a fogyasztó jogait olyan kereskedelmi gyakorlaton alapuló magatartással sérti meg, amely

minden körülmények között tisztességtelennek minősül a fogyasztóvédelemre vonatkozó különös szabályok alapján,

- a) ha az elkövetést megelőző 24 hónapban korábban ugyanilyen cselekmény miatt elítélték, vagy az ugyanilyen bűncselekmény miatt kiszabott szabadságvesztéséből szabadult,
- b) ha az elkövetést megelőző 24 hónapban hasonló cselekmény miatt elítélték, hat hónaptól három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

4. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat hatása a fogyasztói szerződésekre

A Szlovák Köztársaságban nincs egyértelmű (explicit) jogi rendelkezés, amely alkalmazható lenne a szerződésből származó olyan igényekre, amelyek a vállalkozás által alkalmazott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokból erednek (felelősség az okozott kárért, a megállapodás szerinti ár csökkentése stb.), a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok azonban hatással lehetnek a szerződéses kapcsolatokra.

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok befolyásolhatják a jognyilatkozatok érvényességét is. A szlovák Polgári Törvénykönyv (Tt. 40/1964. számú törvény, továbbiakban SzPtk.) 53d. §-a szerint: „Az a fogyasztói szerződés, amely bíróság határozatának megállapításai alapján tisztességtelen szerződési feltételt tartalmaz, és amelynek megkötését tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat vagy uzsora alkalmazásával érték el, érvénytelen.”

Az SzPtk. említett 53d. §-ának alkalmazása nem gyakori. A rendelkezés ugyanis két feltétel együttes teljesülése esetén alkalmazható. Az első feltétel teljesítése, amely szerint a fogyasztói szerződésnek legalább egy tisztességtelen feltételt kell tartalmaznia, problematikus. Ehhez ugyanis a feltételt a bíróság korábbi határozata kell, hogy tisztességtelennek nyilvánítsa más (korábbi) eljárás során. Ilyen értelemben a fent említett rendelkezés kapcsolódik az SzPtk. 53a. §-ához, amely szerint, ha a bíróság egy olyan fogyasztói szerződés valamelyik szerződési feltételét, melyet több esetben is megkötnek, és melyek esetében megszokott, hogy a fogyasztó a szerződés tartalmát jelentős módon nem befolyásolja, annak tisztességtelen volta miatt érvénytelennek nyilvánította, illetve nem ismerte el a vállalkozás teljesítését egy ilyen feltétel miatt, a vállalkozás köteles az ilyen feltétel vagy ugyanilyen értelmű feltétel alkalmazásától tartózkodni valamennyi,

fogyasztókkal kötött szerződésben.⁸ E rendelkezéssel kapcsolatos aggály, hogy a Szlovák Köztársaságnak nincs nyilvánosan hozzáférhető listája a bíróságok által tisztességtelennek nyilvánított fogyasztói szerződési feltételekről.

Az az eset is előfordulhat, hogy a fogyasztónak egy előzetes bírósági eljárásban keresetet kell benyújtania a tisztességtelen szerződési feltétel vagy feltételek megállapítása céljából, annak érdekében, hogy megalapozottan kérhesse egy szerződés érvénytelenné nyilvánítását az SzPtk. említett 53d. §-a szerinti másik polgári per során. Ez meglehetősen megnehezíti a fogyasztó helyzetét, ugyanis az egyik polgári eljárásban a szerződési feltétel (feltételek) tisztességtelenségének megállapítását kell kérnie,⁹ a másik polgári eljárásban pedig a szerződés érvénytelenségének megállapítása, és az ebből eredő jogkövetkezmények iránt indíthat pert (jogalap nélküli gazdagodás).

Ezenkívül, a tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazása miatt szóba jöhet a fogyasztói szerződés érvénytelensége az SzPtk. általános szabálya, a 49a. §-a alapján, mivel a jognyilatkozat érvénytelen, ha annak megkötésekor a fél valamely lényeges körülmény tekintetében tévedésben volt, feltéve, ha tévedését a másik fél okozta vagy felismerhette. A jognyilatkozat akkor is érvénytelen, ha a tévedést a másik fél szándékosan okozta.

Agresszív kereskedelmi gyakorlat esetén a fogyasztói szerződést érvénytelennek lehet tekinteni különösen a fogyasztónak jognyilatkozat megkötésére irányuló szabad akaratának hiánya miatt. Az SzPtk. 37. § (1) bekezdésének értelmében a jognyilatkozatot szabad akaratelhatározásból kell megtenni, ellenkező esetben az érvénytelen.

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok általában olyan magatartást (vagy mulasztást) képviselnek, amelyek ellentétesek a jó erkölccsel (*bonos mores*). Jó erkölcsbe ütközik az SzFvt. 4. § (8) bekezdése (kizárólag a törvény alkalmazásában)

8 A szlovák Polgári Perrendtartás (Tt. 160/2015. sz. törvény) 298. § (2) bekezdése szerint, ha a bíróság megállapítja valamely szerződési feltétel érvénytelenségét annak tisztességtelensége okán, akkor a bíróság kifejezetten és pontosan megjelöli ezt a tisztességtelen szerződési feltételt az ítélet rendelkező részében.

9 Lehetséges a tisztességtelen szerződési feltétel megállapítását kérni konkrét fogyasztói szerződésben is a jogkövetkezmények iránti igény érvényesítése nélkül (Szlovák Legfelsőbb Bíróság 2019. március 28-i 6 Cdo. 27/2018. számú döntése). Mészáros egyetért ezzel a döntéssel. Lásd: P. Mészáros: Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 Cdo 27/2018 z 28.3.2019 (charakter žaloby o posúdenie neprijateľnosti podmienky v spotrebitelských zmluvách). *Súkronné právo*, 2019/3. Az igény érvényesítésének eljárási szabályai azonban eltérnek az általános szabálytól. A Polgári Perrendtartás 137. §-a szerint, amely az igény érvényesítését szabályozza, az igényérvényesítés célja nem lehet megállapítás, ha egyúttal a jogviszony vagy egyéb körülmény alapján a jogkövetkezmények iránt is igényt lehet előterjeszteni. Tisztességtelen szerződési feltétel esetén ez az elv nem alkalmazandó, a fogyasztók védelme és a bíróság előtti fogyasztói igények érvényesítésének hatékony biztosítása miatt.

szerint minden olyan magatartás, amely ellentétes a társadalmi hagyományokkal, ami magában foglalja a nyilvánvalóan hátrányos megkülönböztetés elemeit, eltér azoktól az erkölcsi szabályoktól, amelyek az adott termék vagy szolgáltatás nyújtására vonatkoznak, vagy amely magatartás a jóhiszeműség, a tisztesség, vagy a szokásos gyakorlat megsértésével vagy felhasználásával, illetőleg kihasználásával tévedésbe ejtő, megtévesztő, fenyegetést valósít meg, vagy a felek jelentős egyenlőtlenségét és a szerződéses szabadság megsértését eredményezheti. A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat alkalmazása indok lehet az SzPtk. 3. § (1) bekezdésének alkalmazására is, amelynek értelmében a polgári jogi jogviszonyokból eredő jogok gyakorlása és kötelezettségek teljesítése alapos ok nélkül nem érintheti mások jogait és jogos érdekeit, és nem lehet ellentmondásban a jó erkölccsel.

Eltételezve a szerződés érvénytelenségétől, tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat alkalmazása esetén az SzPtk. 49. §-a is lehetőséget biztosít az elállásra, amely szerint a fél, aki a szerződést kiszolgáltatott helyzetben, feltűnően előnytelen feltételek mellett kötötte meg, jogosult a szerződéstől való elállásra.

Meg kell említeni a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat alkalmazását a különböző értékesítési akciókkal összefüggésben (előadások, hirdetési rendezvények a közösség számára hozzáférhető nyilvános helyeken). Az ilyen típusú tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat olyan gyakori volt, hogy a Szlovák Köztársaságnak különleges igazgatási jellegű szabályokat kellett bevezetnie az ilyen tevékenységekre. A termékek és szolgáltatások távollevők közötti és üzlethelyiségen kívüli értékesítéséről szóló törvény (Tt. 102/2014.) 11. §-a szerint, ha a vállalkozás értékesítési akciót szervez, köteles azt előzetesen bejelenteni a Szlovák Kereskedelmi Felügyeletnek, különösen a meghívó és a szerződési feltételek megküldésével, valamint az értékesítésre kínált termékek listájával és a kínálati árakkal. E kötelezettség megszegése a vállalkozásra súlyos következményekkel járhat, különösen, hogy a megkötött fogyasztói szerződést nemlétezőnek kell tekinteni.

Budjač szerint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok potenciális forrásai a tisztességtelen szerződési feltételeknek, egyúttal felgyorsítják azok állandósult alkalmazását.¹⁰ Az SzPtk. 53. § (12) bekezdése értelmében: „A tisztességtelen szerződési feltételeket az áruk vagy szolgáltatások jellegére tekintettel, valamint a szerződés megkötésének időpontjában a szerződéskötés szempontjából lényeges

10 M. Budjač: 53. §. In: M. Števíček et al. (eds.): *Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár*. C. H. Beck, Prague, 2015, 662.

körülmények és feltételek alapján kell értékelni. Ezzel összefüggésben Budjač szerint, ha a bíróság szerződési feltételek tisztességtelenségét vizsgálja, ez egyúttal azt is jelenti, hogy a bíróság burkoltan a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat is figyelembe veszi.¹¹

5. Bírósági jogvédelem

5.1. Bírósághoz fordulás lehetősége egyéni jogvitákban

Azokban az esetekben, ahol a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat a fogyasztói szerződés érvénytelenségét eredményezi (ezért a vállalkozás részéről a jogalap nélküli gazdagodás lehetősége jön számításba) vagy egyéb jogkövetkezményekhez vezet (például a szerződéstől való elállás jogának gyakorlásához), elvárt, hogy a fogyasztót megilletesse a bírói jogvédelem, különösen, ha ez nem kísértékű követelést foglal magába.

Az SzFvt. 3. § (5) bekezdése szerint, ha a fogyasztó jogainak sérelmét a bíróság megállapította, a fogyasztó a vállalkozással szemben az őt ért sérelemért – beleértve a nem vagyoni sérelmet is – kártérítést is követelhet.

A Tt. 71/1992 sz. törvény 4. § (2) bekezdés v) pontja szerint a fogyasztók a fogyasztói jogvitákban mentesülnek a bírósági illetékek megfizetése alól, függetlenül attól, hogy a perben felperesként vagy alperesként vesznek részt. Ugyanakkor az eljárási költségeket a vesztes fél köteles viselni. A fogyasztóknak tudatában kell lenniük azon kockázatnak, hogy ha jogaikat nem sikerül érvényesíteniük a bírósági eljárásban, akkor a bírósági eljárás és a pernyertes fél költségeinek megtérítésére kötelezhetőek. Ezen túlmenően, a jogi tanácsadás általában költségekkel jár. Ha a fogyasztó rászorul, akkor a Központi Jogsegélyszolgálat által nyújtott ingyenes jogsegélyre lesz jogosult.

A kártérítési felelősséggel összefüggő jogi szabályozás, azaz a szlovák Polgári Perrendtartásról szóló törvény (SzPp.), speciális rendelkezéseket tartalmaz a fogyasztói vitákra, előnyben részesítve a gyengébbik felet (a bizonyítással, a bíróság kioktatási kötelezettségével kapcsolatban stb.) Az SzPp. 6. § (1) bekezdése kifejezetten is foglalkozik a fogyasztók védelmének elvével (eljárásjogi értelmében).

¹¹ M. Budjač: Nekalé obchodné praktiky ako potenciálny zdroj a akcelerátor sústavného používania neprijateľných zmluvných podmienok a ich vplyv na platnosť spotrebiteľskej zmluvy. In: G. Urbanská (ed.): *Ingerencia súdov do súkromnoprávných zmlúv: Zásahy súdov do kontraktáčného procesu*. Justičná akadémia SR, Pezinok, 2013, 121. Lásd még: R. Dobrovodský: *i. m.*, 127.

Mindezekről függetlenül, az elhúzódó polgári peres eljárások nagyban megnehezítik a hatékony(abb) bíróság előtti fogyasztói jogérvényesítést. Ezen kívül, a kisértékű fogyasztói igények érvényesítése gyakran nem áll arányban a pereskedésre fordított idővel és költségekkel.

5.2. Bírósághoz fordulás absztrakt vizsgálat lefolytatása érdekében

Az SzFvt. 3. § (5) bekezdése szerint a fogyasztóvédelmi szervezet fogyasztók kollektív érdekeit sértő jogellenes cselekmény esetén kérheti a bíróságtól, hogy kötelezze a jogsértő vállalkozást a jogellenes cselekménytől való tartózkodásra. E rendelkezés alkalmazása nem korlátozódik a fogyasztóvédelmi (jog)területre vagy egyes irányelvekre.

A korábban említett értelemben a szlovák Polgári Perrendtartás szabályoz speciális, fogyasztóvédelmi tárgyú eljárásokat is: a fogyasztói szerződésekben megvalósuló tisztességtelen szerződési feltételek és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat absztrakt vizsgálatát (301-306. §-ok). A jogszabály lehetőséget biztosít peres eljárás megindítására vállalkozással szemben a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat absztrakt vizsgálata érdekében, egyedi jogvita kezdeményezése nélkül. Az ilyen típusú eljárások célja a fogyasztók kollektív érdekeinek védelme az egyedi eset körülményeitől függetlenül.

A fenti eljárásokban a fogyasztóvédelmi szervezetek és a nemzeti végrehajtó hatóságok (például Szlovák Kereskedelmi Felügyelet vagy a Szlovák Nemzeti Bank a pénzügyi szektor fogyasztóinak védelme érdekében) nyújthatnak be keresetet a vállalkozásokkal szemben. Azaz, a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat absztrakt vizsgálata nem kezdeményezhető a fogyasztó által.¹² A fogyasztók ezen eljárásoknak nem résztvevői, peres félként a fogyasztóvédelmi szervezet (vagy más illetékes hatóság) és a vállalkozás szerepel az eljárásban.

A magasabb szintű jogbiztonság elősegítése érdekében, tekintettel a fogyasztói ügyekben lefolytatott absztrakt vizsgálat nehézségeire, első fokon a regionális bíróságok járnak el (és nem a járásbíróságok). Konkrétan, a Szlovák Köztársaságban működő nyolc regionális bíróságból csak háromnak van hatásköre ezekben az ügyekben eljárni (Pozsonyi Regionális Bíróság, Besztercebányai Regionális Bíróság, Kassai Regionális Bíróság). A szlovák Legfelsőbb Bíróság mint másodfokú bíróság jár el ezekben az esetekben. Bár az említett eljárásban

¹² Lásd a Szlovák Köztársaság Legfelsőbb Bíróságának 2017. július 26-i, 7 Ndc 9/2017. számú ítéletét.

a fogyasztó nem peres fél, az SzPp. a felperesekre (a fogyasztóvédelmi szervezetekre, illetve a nemzeti ellenőrző hatóságokra) kedvezőbb szabályokat állapít meg, hasonlóan a fogyasztók egyéni jogvitáiban érvényesülő szabályokhoz.

Ha a bíróság eljárása eredményes, döntésében megállapítja a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot, és egyúttal megtiltja annak további alkalmazását. Amint azt a Pozsonyi Regionális Bíróság 2019. január 31-i 14C/4/2016. sz. döntésében kimondta, az eljárás nem lehet eredményes, ha a kereskedelmi gyakorlat megismétlődésének veszélye a jövőben nem valószínű (vagy nem fenyeget).

Az SzPp. 306. §-a szerint az absztrakt vizsgálattal összefüggő, jogerőre emelkedett döntések mindenkivel szemben hatályosak. E rendelkezés gyakorlati alkalmazása azonban nem tisztázott.¹³ A rendelkezés szó szerinti értelmezése esetén arra a következtetésre juthatunk, hogy az ítélet minden, azonos tartalmú gyakorlatot alkalmazó vállalkozással szemben végrehajtható volna, holott az ilyen értelmezés rendkívül aggályos, egyúttal sérti a többi (az absztrakt vizsgálattal nem érintett) vállalkozás tisztességes eljáráshoz való jogát.

A gyakorlatban ezt az eljárást nem alkalmazzák széles körben. A fogyasztói ügyek absztrakt vizsgálata a Szlovák Köztársaságban ténylegesen elsősorban a közigazgatási jogban működik.

Fontos megemlíteni, hogy a bíróság előtti, tisztességtelen szerződési feltételek és tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat miatti absztrakt vizsgálati eljárás keretében a szlovák Polgári Perrendtartás nem teszi lehetővé kártérítés, jogalap nélküli gazdagodás vagy pénzügyi jóvátétel követelését a fogyasztók számára. Ez az eljárás jövőbeni magatartásokra irányul, ezért elsősorban preventív hatása van.¹⁴ A Szlovák Köztársaságban a károsult fogyasztók kárának tömeges megtérítésére nincs jogi lehetőség (fogyasztók kollektív érdekeinek érvényesítése esetén). Az anyagi jóvátételt is magában foglaló kollektív fellépés lehetősége *terra incognita* a Szlovák Köztársaságban. A szlovák jogrendszer nem ismeri el a fogyasztóvédelmi szervezetek (vagy a fogyasztóvédelmi ügyben hatáskörrel rendelkező hatóságok) jogát arra, hogy a fogyasztók kollektív érdekeinek megsértése esetén kártérítési igényvel léphessenek fel.

¹³ Lásd M. Maslák: Úskalia *erga omnes* účinkov rozsudku v konaní o abstraktnej kontrole v spotrebitelských veciach. *Súkromné právo*. Vol. 3, 2017/3. 111.

¹⁴ Lásd M. Maslák: *i. m.*, 2017, 106. Lásd még D. Zavadová: Konanie o abstraktnej kontrole v spotrebitelských veciach. *Súkromné právo*, 2017/1. 22-28.

6. Közigazgatási jogvédelem

6.1. Általános hatásköri szabályok

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elleni fellépés a bírósági jogérvényesítés mellett a közigazgatási szerveken keresztül lehetséges. Az SzFvt. 20. § (1) bekezdése szerint a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet az az általános felügyeleti hatóság, amely felhatalmazással rendelkezik a törvényben előírt kötelezettségek betartásának felügyeletére és ellenőrzésére.¹⁵ Más szóval, a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet mögöttes hatáskörrel rendelkezik. Külön törvények értelmében más közigazgatási hatóságok is rendelkeznek hatáskörrel egyes területeken a fogyasztóvédelmi szabályok betartásának ellenőrzésére. A pénzügyi szektorban (a pénzügyi szektor fogyasztóinak védelme érdekében) a Szlovák Nemzeti Bank¹⁶ gyakorolja ezt a hatáskört, az energetikai ágazatban a Hálózatos Iparágak Szabályozó Irodája,¹⁷ a távközlési és a postai szolgáltatások területén pedig az Elektronikus Kommunikáció és a Postai Szolgáltatások Szabályozó Hatósága.¹⁸

Erős kompetenciákról beszélhetünk a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok elleni végrehajtás terén a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet és a Szlovák Nemzeti Bank esetében.

Ami a Hálózatos Iparágak Szabályozási Irodáját illeti, noha az energetikai ágazat ezen hatóságának felhatalmazása van az egyetemes szolgáltatók szerződéses feltételeinek jóváhagyására a gáz- és villamosenergia-ellátás területén, a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet jogosult a tisztességtelen szerződési feltételekkel és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal szembeni fellépésre. Ezen kívül a fogyasztói jogok ellenőrzése tekintetében a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet és az Elektronikus Hírközlési és Postai Szolgáltatások Szabályozó Hatósága közötti hatáskörmegosztás sem egyértelmű.

6.2. A Szlovák Kereskedelmi Felügyelet eljárása

Az SzFvt. 24. §-a értelmében a törvényben megállapított kötelezettségek megszegése esetén a felügyeleti hatóság 66 400 euróig, a jogsértés 12 hónapon

¹⁵ Angol nyelvű honlap elérhető itt: <https://www.soi.sk/en/SOI.soi>

¹⁶ Angol nyelvű honlap elérhető itt: <https://www.nbs.sk/en/consumer>

¹⁷ Angol nyelvű honlap elérhető itt: <http://www.urso.gov.sk/?language=en>

¹⁸ Angol nyelvű honlap elérhető itt: <https://www.teleoff.gov.sk/regulatory-authority-for-electronic-communications-and-postal-services/>

belüli megismétlődése esetén pedig 166 000 euróig terjedő bírságot szab ki a vállalkozással szemben (általános szabály). A hivatkozott törvény 24. § (5) bekezdése szerint a bírság összegének meghatározásakor figyelembe kell venni a jogsértő cselekmény jellegét, a kötelezettségszegés súlyát, valamint a jogsértés módját és következményeit. A bírság attól a naptól számított egy éven belül szabható ki, amikor a felügyeleti hatóság tudomást szerzett az SzFvt. szerinti kötelezettség megszegéséről, de legkésőbb a jogsértés elkövetésének napjától számított három éven belül. A bírság kiszabását a közigazgatási hatóság hivatalból (*ex officio*) kezdeményezi, azonban a fogyasztói panaszok vagy a fogyasztóvédelmi szervezetek javaslatai nagy segítségül szolgálnak a közigazgatási szerv számára.

A Szlovák Kereskedelmi Felügyelet hatásköreit a Tt. 128/2002. számú, a belső piac fogyasztók ügyeit érintő állami ellenőrzéséről szóló törvény szabályozza. E törvény 10. § (4) bekezdése értelmében a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet együttműködik a fogyasztóvédelmi szervezetekkel, panaszait és értesítéseiket az eljárása során felhasználja.

A pénzbírság kiszabása mellett az SzFvt. elismeri a hatóság más hatáskörét is. Ha a vállalkozás a fogyasztók kollektív érdekeit sérti, az SzFvt. 21. §-a alapján a fogyasztóvédelmi szervezet javaslatot tehet a Szlovák Kereskedelmi Felügyeletnek ideiglenes intézkedés elrendelésére. Ilyen ideiglenes intézkedést a hatóság hivatalból is elrendelhet. A fogyasztóvédelmi szervezeteknek a javaslatukban bizonyítaniuk kell, hogy a vállalkozás a fogyasztói szervezet írásbeli felszólításának kézhez vételétől számított két héten belül sem tartózkodott a fogyasztók kollektív érdekeit sértő cselekménytől (például tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot alkalmazott).¹⁹

Az ilyen ideiglenes intézkedések széles körben elterjedtek, és hatékonyan akadályozzák meg a fogyasztók kollektív érdekeinek nyilvánvaló megsértését. Az SzFvt. nem ír elő határidőt, amelyen belül a hatóság köteles volna dönteni a fogyasztóvédelmi szervezet intézkedés elrendelésére irányuló javaslatáról. Az említett jogintézmény jellege azonban azt sugallja, hogy az intézkedést a lehető leghamarabb meg kell hozni. Az SzFvt. 21. § (3) bekezdése szerint a vállalkozás az ideiglenes intézkedés ellen három napon belül írásbeli kifogást nyújthat be, de a kifogásnak az intézkedés végrehajtására nincs halasztó hatálya. Az ideiglenes intézkedést kibocsátó felügyeleti hatóság felettes hatósága a kifogással kapcsolatos döntését annak kézhezvételétől számított öt napon belül hozza meg.

¹⁹ SzFvt. 21. § (1) bekezdés.

E tekintetben helyénvaló megemlíteni a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet által a viszonylag jól ismert utazási irodával, a CK Hechter Slovakia, spol. s. r. o.-val szemben alkalmazott ideiglenes intézkedést.²⁰ A Szlovák Kereskedelmi Felügyelet elrendelte a csomagban értékesített utazási szerződések megkötésének, mint tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat alkalmazásának a megszüntetését, mivel az utazási iroda nem rendelkezett kötelező biztosítással vagy bankgaranciával csőd esetére. A vállalkozás az ideiglenes intézkedés után folytatta az említett tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat alkalmazását,²¹ ezt követően a hatóság 66 000 euró bírságot szabott ki vele szemben, amely a médiában is nyilvánosságot kapott.²² Említésre méltó egy másik ideiglenes intézkedés is, amelyet a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet rendelt el egy olyan vállalkozással szemben, amely a fogyasztóknak küldött felszólításában a fogyasztó vagyonára vezető végrehajtással fenyegetőzött (úgy, hogy nem volt végrehajtási jogcíme).²³

A Szlovák Kereskedelmi Felügyelet másik eszköze a fogyasztók részére történő termékértékesítés vagy a szolgáltatás nyújtás legfeljebb három évig terjedő megtiltása, ha a vállalkozás a fogyasztók kollektív érdekeit sértő cselekményét követő 12 hónapon belül a fogyasztók kollektív érdekeit ismételten megsérti [SzFvt. 20a. § (2) bekezdés].

Amint azt a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet 2019. évi éves jelentése megállapítja, a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok ellenőrzése a fogyasztóvédelmi ellenőrzés egyik legfontosabb területe.²⁴ 2019-ben a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet 305 esetben állapította meg, hogy a vállalkozások tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat alkalmaznak (ez 47 esettel kevesebb, mint 2018-ban).²⁵

Mindemellett megjegyzendő, hogy a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet nem rendelkezik elegendő létszámú alkalmazottal ahhoz, hogy a fogyasztóvédelem területén érvényesülő széleskörű hatáskörét kielégítően ellássa.²⁶

20 A Szlovák Kereskedelmi Felügyelet 2016. július 22-i, 2069/04/2016. számú ideiglenes intézkedése.

21 Annual report of the Slovak Trade Inspection, 2016, 42. Elérhető: <https://www.soi.sk/sk/Kontrolna-cinnost/Vyročne-spravy.soi> (letöltés dátuma: 2020.03.10.)

22 Elérhető: <https://www.noviny.sk/slovensko/173558-bechter-musi-zaplatit-pokutu-66-000-eur> (letöltés dátuma: 2020.03.10.)

23 Elérhető: <https://www.sospotrebitelov.sk/sos/soi-firma-vymahala-pohladavky-vyhraznymi-sms-spravami/> (letöltés dátuma: 2020.03.10.)

24 Annual report of the Slovak Trade Inspection, 2019, 5. Elérhető: <https://www.soi.sk/sk/Kontrolna-cinnost/Vyročne-spravy.soi> (letöltés dátuma: 2020.03.10.)

25 Annual report of the Slovak Trade Inspection, 2019, i. m. 33.

26 Ez a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet éves jelentésében (Annual report of the Slovak Trade Inspection, 2019, i. m.) is megállapításra került.

6.3. A Szlovák Nemzeti Bank eljárása

A pénzügyi szektor fogyasztóinak védelméért felelős felügyeleti hatóság a Szlovák Nemzeti Bank. A pénzügyi fogyasztók közigazgatási jogi védelmét Tt. 747/2004. számú, a pénzügyi piac felügyeletéről szóló törvény szabályozza.

E törvény 35f. §-a értelmében a Szlovák Nemzeti Bank 1 000 000 euróig, 12 hónapon belüli ismételt jogsértés esetén 2 000 000 euróig terjedő pénzbírságot szab ki. A bírságot a megállapított jogsértés súlyának, terjedelmének, időtartamának, következményeinek és jellegének megfelelően kell kiszabni.

A Tt. 747/2004. számú, a pénzügyi piac felügyeletéről szóló törvény (Ppftv.) 35e. § (3) bekezdése szerint, ha a Szlovák Nemzeti Bank részéről felmerül a gyanú, hogy az általa felügyelt szervezet olyan módon sértette a fogyasztói jogokat, hogy az a pénzügyi piac fogyasztóinak a kollektív érdekeit sérti, ideiglenes intézkedést hozhat a felügyelt szervezettel szemben, amelyben kötelezi a jogsértéstől való tartózkodásra. A pénzügyi szektorban a fogyasztók védelme érdekében a Szlovák Nemzeti Bank mint nemzeti hatóság, ilyen intézkedéseket hoz. A hatóság a 2019. május 30-i, NBS1-000-037-870. számú határozatában megtiltotta a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat alkalmazását, amely abban állt, hogy a vállalkozás jogszabályváltozásra hivatkozva (speciális, biztosításokat terhelő adó kivetése) közleményében megemelte a biztosítási díjakat, anélkül, hogy a biztosítási díjakat egyoldalúan érvényesen megváltoztat(hat)ta volna, vagy a fogyasztóval a biztosítási díjak megemeléséről külön megállapodásban rendelkeztek volna.

Ezenkívül a Ppftv. 35e. §-ában és a 35f. § (1) bekezdésének c) pontjában kifejezetten előírja, hogy a Szlovák Nemzeti Bank határozatában az általa felügyelt szervezet számára megtilthatja a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazását.

A pénzügyi fogyasztóvédelem terén fennálló hiányosságok miatt a Szlovák Nemzeti Bank visszavonhatja a felügyelt szervezet működési engedélyét vagy más, a pénzügyi piaccal kapcsolatos tevékenységre vonatkozó engedélyét (Ppftv. 35g. § (1) bekezdés).

A szankciók célja a pénzügyi piac fogyasztói védelmének a biztosítása.²⁷ A Szlovák Nemzeti Bank jelentősnek mondható hatáskörrel rendelkezik. Egyúttal viszonylag szűk szakterületen tevékenykedik, és szakmailag is jól felkészült.

²⁷ Lásd még A. Slezáková, P. Mikloš: *Zákon o doblade nad finančným trhom – komentár*. Wolters Kluwer, Bratislava, 2018. , a Ppftv. 35f. §-ához fűzött kommentár.

A gyakorlatban a Szlovák Nemzeti Bank tevékenysége pozitív tapasztalatokkal szolgál. A Szlovák Nemzeti Bank 2018-ban összesen 1948 beadványt kapott a pénzügyi piac fogyasztóitól.²⁸ A fogyasztói beadványok információforrásként szolgáltak, amelyeket a Szlovák Nemzeti Bank a pénzügyi fogyasztók védelmével kapcsolatos hatáskörének gyakorlása (ellenőrzése) során felhasznált.

A Szlovák Köztársaságban általában hatékonyak a fogyasztói jogok védelmének hatósági eszközei. A döntéshozatali tevékenységet illetően, különösen a Szlovák Nemzeti Bank esetében, a döntések részletes indokolása ugyancsak kiemelendő.

6.4. A közigazgatási bírság megállapításának szempontjai

Amint azt a Szlovák Köztársaság Legfelsőbb Bírósága 2017. március 22-i, 3Sžo/154/2015. számú határozatában kimondta, a közigazgatási szerv a bírság kiszabása során a szankció megelőző (preventív) és büntető (represszív) hatását mérlegelni köteles.²⁹ A Szlovák Nemzeti Bank döntései nagyon részletes indokolást tartalmaznak a bírság összegére vonatkozóan, és figyelembe veszik a szankció represszív és preventív szerepét, azzal, hogy a szankció nem eredményezhet a vállalkozásnak likviditási problémákat.

A Nemzeti Bank 2019. december 23-i, NBS1-000-037-987. számú határozatában kimondta, hogy a bíráságnak kellőképpen érzékelhetőnek kell lennie a vállalkozás tevékenységi területén, és figyelembe kell venni a vállalkozás könyvelésével kapcsolatos nyilvános információkat. Azt is figyelembe kell vennie, hogy a vállalkozás a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat alkalmazásával a szankcionálási eljárás megkezdése előtt felhagyott-e, továbbá hogy milyen mértékben csökkent a fogyasztók bizalma a pénzügyi piac szereplőivel szemben a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat miatt.

A Nemzeti Bank 2019. január 28-i NBS1-000-027-223 sz. határozatában kimondta, hogy az arányosság a bírság tekintetében nem azt jelenti, hogy a fogyasztónak okozott esetleges károk és a bírság összege között matematikai egyenlőség kell, hogy fennálljon. Ez ugyanis a vállalkozásokat spekulációra ösztönözheti. Másrésztől azonban a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok

28 Annual report of the National Bank of Slovakia, 2018. Elérhető: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/AnnualReport/ARNBS18.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.18.)

29 *Mutatis mutandis* a Pozsonyi Regionális Bíróság 2019. június 19-i, 2S/27/2017. számú ítélete.

eredményeként a vállalkozásnál keletkezett vagyoni előny összege nem döntő jelentőségű a bírság összegének megállapítása során.

6.5. Együttműködés más tagállamok hatóságaival

Határokon átnyúló fellépés esetén az SzFvt. 25. § (1) bekezdés b) pontja szerint az Európai Bizottság által vezetett jegyzékben szereplő szervezetek jogosultak ideiglenes intézkedést kérni, vagy javaslatot tenni a polgári jogi eljárás kezdeményezésére. A szlovák fogyasztói szervezeteknek nincs tapasztalatuk a határokon átnyúló, a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmére irányuló intézkedések terén. Az igazgatási szervek azonban hangsúlyt fektetnek a nemzeti hatóságok közötti határokon átnyúló együttműködés erősítésére. A Szlovák Kereskedelmi Felügyelet 2019-es éves jelentése szerint a szlovák hatóság 17 esetben kérte más tagállamok hatóságának a közreműködését (5 esetben információszolgáltatási és 6 végrehajtási kérelem). A Szlovák Kereskedelmi Felügyelet, mint megkeresett hatóság jelenleg egy aktív esetet regisztrált, Franciaországból. A Szlovák Kereskedelmi Felügyelet megállapította, hogy a 2005/29/EK irányelv és a fogyasztói jogokról szóló 2011/83/EU irányelv³⁰ megsértése továbbra is hosszú távú problémát jelent a határokon átnyúló fogyasztói-gazdasági érdekek védelmének területén.³¹ A fogyasztókat a határokon átnyúló kapcsolatokban két komoly probléma érinti, egyrészt, a tapasztalat és megértés hiánya, másrészt, a belföldi és a külföldi szolgáltatók közötti különbségtétel.

6.6. A Fogyasztói Szerződések Feltételeinek és a Tisztességtelen Kereskedelmi Gyakorlatok Értékelésének Bizottsága mint különleges hatóság

Fontos megemlíteni a Szlovák Köztársaságban működő külön testületet – a Fogyasztói Szerződések Feltételeinek és a Tisztességtelen Kereskedelmi Gyakorlatok Értékelésének Bizottságát –, amelyet az SzFvt. 26a. §-a hozott létre. Ez a hatóság a Szlovák Köztársaság Igazságügyi Minisztériumának része.

³⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU irányelve (2011. október 25.) a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 345., 2017.12.27., 1-26.

³¹ Annual report of the Slovak Trade Inspection, *i. m.* 2019, 28.

A fent említett bizottság megvizsgálja, hogy a vállalkozás alkalmaz-e valamilyen tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatot, és ha igen, a bizottság továbbítja megállapításait az illetékes állami hatóságoknak, vagy kapcsolatba lép a fogyasztói szervezetekkel, hogy fellépésre ösztönözze őket az illetékes állami hatóságnál. A bizottság a fogyasztókat is segíti, akik állásfoglalást kérhetnek a bizottságtól, amely bár joghatással nem rendelkezik, de felhasználható bizonyítékként bíróság előtt. A bizottság nem rendelkezik döntéshozatali hatáskörrel. A bizottság által kiadott állásfoglalások indoklását gyakran említik a bírósági határozatok vagy a nemzeti hatóságok fogyasztói ügyekben hozott határozat indoklásában, meggyőző megfogalmazásuknak köszönhetően (például a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet 2014. március 11-i SK/0215/99/2014. számú határozata, vagy a Kassai I. Kerületi Bíróság, 2014. június 4-i, 39C/448/2009. számú határozata).

Sajnos azonban jelenleg a bizottság nem működik egy nagyvállalkozással folyamatban lévő peres eljárás miatt, amelynek kimenetele alapvető jelentőségű lehet a bizottság jövőbeli tevékenysége szempontjából.³²

7. Az üzleti szektor önszabályozása

Az SzFvt. 10. §-a értelmében a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok alkalmazását a kódex megalkotója, valamint a kódex megalkotója közvetítésével más személyek és szövetségek is ellenőrizhetik. Az ilyen tevékenységeket bírósági vagy közigazgatási eljárásoktól függetlenül lehet elvégezni.

Példaként említhetjük a Szlovákiai Ingatlanügynökségek Országos Szövetségének etikai kódexét,³³ de meglehetősen sikeres önszabályozó intézkedések köszönhetőek a Reklámszabályozási Tanács tevékenységének is.³⁴ Ez utóbbi célja, hogy előmozdítsa és biztosítsa az őszinte, tisztességes, jogszerű és valóságghű reklámot a Szlovák Köztársaságban. A Tanács egyik belső dokumentuma a reklámozási gyakorlat etikai kódexe, amely végrehajtásának felelős szerve a Választottbírói Bizottság, amelyhez bármely jogi vagy természetes személy panaszt nyújthatja be, a Választottbírói Bizottság tagjait kivéve.

32 Információ elérhető itt: <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Ministerstvo/Komisia-na-posudzovanie-podmienok-v-spotrebitelskych-zmluvach/Oznamy-o-staznostiach-spotrebitelov-detail.aspx?lc=284> (letöltés dátuma: 2020.03.15.)

33 Elérhető: <https://www.narks.sk/wp-content/uploads/2014/11/eticky-kodex-narks.pdf> (letöltés dátuma: 2020.03.15.)

34 Az angol nyelvű honlap elérhető itt: <http://www.rpr.sk/en>

A Választottbíróági Bizottság határozatai gyakran foglalkoznak a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok és a megtévesztő hirdetések egyes aspektusaival.

8. A bírói és a közigazgatási jogvédelem kapcsolata

Kérdéses, hogy a közigazgatási szervek (a Szlovák Kereskedelmi Felügyelet és a Szlovák Nemzeti Bank) határozatai a fogyasztók kollektív érdekei esetén befolyásolják-e a bíróságok határozatait. A felügyeleti hatóságok felügyeleti tevékenységet látnak el és bírságot szabnak ki, de a fogyasztók jogairól nem döntenek (a bíróságoktól eltérően). A felügyeleti hatóságok arról döntenek, hogy közigazgatási szabálysértés történt-e avagy sem. Csach szerint azonban, ha a közigazgatási hatóság tisztességtelennnek ítéli a kereskedelmi gyakorlatot (és például bírságot szab ki), a határozat a bíróság számára kötelező.³⁵ A fenti következtetés megkérdőjelezhető, és a legtöbb jogász szemében az igazságszolgáltatás a végrehajtói hatalomtól független. Csach következtetése talán elfogadható a bíróságok és a közigazgatási szervek hatáskörének nem egyértelmű elkülönítése esetén az absztrakt vizsgálat vonatkozásában. A törvény nem oldja fel kifejezetten a bíróságok és a közigazgatási hatóságok joghatósága közötti, a fogyasztói ügyek absztrakt ellenőrzésével kapcsolatos összeütközéseket.³⁶

Ugyanakkor, a közigazgatási szerveknek a fogyasztók kollektív érdekeivel kapcsolatos (absztrakt vizsgálat keretében hozott) határozatai az egyedi jogvitában eljáró bíróságokat nem kötik. A bíróságok természetesen figyelembe vehetik a nemzeti hatóságok absztrakt ellenőrzés keretében hozott megállapításait. Ebben az összefüggésben rámutathatunk a Tt. 747/2004. számú, a pénzügyi piac felügyeletéről szóló törvényre. Ez a törvény a Szlovák Nemzeti Bank felügyeletének általános elvei között kimondja: „A felügyelt szervezetek felügyelete nem terjed ki a felügyelt szervezetek és ügyfelek közötti jogviszonyokból fakadó viták rendezésére; az ilyen vitákat az illetékes bíróságok vagy más hatóságok az irányadó jogszabályi rendelkezésekkel összhangban tárgyalják és bírálják el.”³⁷ Amint

35 K. Csach: Nesúdna ingerencia do zmlúv a možnosti jej súdnej korekcie. In: *Ingerencia súdov do súkromnoprávných zmlúv. Zásahy súdov do obsahu súkromnoprávných zmlúv*. Justičná akadémia SR, Pezinok, 2014, 52-66. Elérhető: https://www.ja-sr.sk/files/2014_Zbornik_CSPD_Omsenie_Final_WEB.pdf (letöltés dátuma: 2020.02.15.)

36 Lásd még M. Maslák: Kolektívne záujmy spotrebiteľov. In: M. Lenhart et al (eds.): *Bratislava Legal Forum 2016. Collective Redress*. Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Bratislava, 2016, 55-63., elérhető: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praff/Vedal/Konferencie_a_podujatia/bpf_2016/Zbornik_BPF2016_sekcia_07.pdf (letöltés dátuma: 2020.02.15.)

37 Tt. 747/2004., 2. § (3) bekezdés.

azt a Szlovák Nemzeti Bank a 2019. október 1-jei, NBS1-000-036-210. számú határozatában megállapította, nincs hatásköre egyes jogviták eldöntésére. Ez a nemzeti hatóság, mint említettük, a pénzügyi szektorban működő vállalkozók tevékenységét felügyeli, valamint absztrakt vizsgálatot folytat le.

Összegzésként elmondható, hogy a közigazgatási bíróság és más szankciók alkalmazásának lehetősége bizonyos esetekben hatékonyabb ösztönző a jogkövetésre, mint a hosszabb és költségesebb bírósági eljárás. A Szlovák Köztársaságban a nemzeti hatóságok vagy a bíróságok gyakorlatában a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlattal szembeni fellépés gyakori és rendszeresen alkalmazott eljárástípus.

Forrásjegyzék

1. M. BUDJAČ: Nekalé obchodné praktiky ako potenciálny zdroj a akcelerátor sústavného používania neprijateľných zmluvných podmienok a ich vplyv na platnosť spotrebiteľskej zmluvy. In: G. Urbanská (ed.): *Ingerencia súdov do súkromnoprávných zmlúv: Zásahy súdov do kontraktačného procesu*. Justičná akadémia SR, Pezinok, 2013, 109-124.
2. K. CSACH: Nesúdna ingerencia do zmlúv a možnosti jej súdnej korekcie. In: *Ingerencia súdov do súkromnoprávných zmlúv. Zásahy súdov do obsahu súkromnoprávných zmlúv*. Justičná akadémia SR, Pezinok, 2014, 52-66., elérhető: https://www.ja-sr.sk/files/2014_Zbornik_CSPD_Omsenie_Final_WEB.pdf (letöltés dátuma: 2020.02.15.)
3. R. DOBROVODSKÝ: Test nekalosti správania sa podnikateľov k spotrebiteľom v slovenskom práve. In: G. Urbanská (ed.): *Ingerencia súdov do súkromnoprávných zmlúv: Zásahy súdov do kontraktačného procesu*. Justičná akadémia SR, Pezinok, 2013, 125-152.
4. M. MASLÁK: Kolektívne záujmy spotrebiteľov. In: M. Lenhart et al (eds.): *Bratislava Legal Forum 2016. Collective Redress*. Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Bratislava, 2016, 55-63., elérhető: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Konferencie_a_podujatia/bpf_2016/Zbornik_BPF2016_sekcia_07.pdf (letöltés dátuma: 2020.02.15.)
5. M. MASLÁK: Úskalia *erga omnes* účinkov rozsudku v konaní o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach. *Súkromné právo*. Vol. 3, 2017/3. 103-112.
6. P. MÉSZÁROS: Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 Cdo 27/2018 z 28.3.2019 (charakter žaloby o posúdenie neprijateľnosti podmienky v spotrebiteľských zmluvách). *Súkromné právo*, 2019/3.
7. A. SLEZÁKOVÁ, P. MIKLOŠ: *Zákon o dohľade nad finančným trhom – komentár*. Wolters Kluwer, Bratislava, 2018.
8. M. ŠTEVČEK et al. (eds.): *Občiansky zákonník I. § 1 – 450. Komentár*. C. H. Beck, Prague, 2015.
9. D. ZAVADOVÁ: Konanie o abstraktnej kontrole v spotrebiteľských veciach. *Súkromné právo*, 2017/1. 22-28.

10. Az Európai Parlament és a Tanács 2011/83/EU irányelve (2011. október 25.) a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről, *HL L 345.*, 2017.12.27., 1-26.
11. Tt. 40/1964. sz. törvény a Polgári Törvénykönyvről
12. Tt. 71/1992 sz. törvény
13. Tt. 128/2002. sz. törvény a belső piac fogyasztók ügyeit érintő állami ellenőrzéséről
14. Tt. 747/2004. sz. a pénzügyi piac felügyeletéről
15. Tt. 300/2005 sz. törvény a büntető törvénykönyvről
16. Tt. 250/2007 sz. törvény a fogyasztóvédelemről
17. Tt. 102/2014. sz. törvény a termékek és szolgáltatások távollevők közötti és üzlethelyiségen kívüli értékesítéséről
18. Tt. 160/2015. sz. törvény a polgári perrendtartásról
19. Európai Unió Bíróságának C-435/11. sz. *CHS Tour Services GmbH kontra Team4 Travel GmbH* ügyben 2013. szeptember 19-én hozott ítélete (ECLI:EU:C:2013:574)
20. Szlovák Alkotmánybíróság PLz. ÚS 5/2015. sz. 2015. november 18-án hozott határozata
21. Legfelsőbb Bíróság 2017. július 26-án hozott, 7 Ndc 9/2017. sz. ítélete
22. Legfelsőbb Bíróság 2019. március 28-án hozott 6 Cdo. 27/2018. sz. ítélete
23. Legfelsőbb Bíróság 2017. március 22-én hozott 3Szo/154/2015. sz. ítélete
24. Kassai I. Kerületi Bíróság, 2014. június 4-én hozott 39C/448/2009. sz. ítélete
25. Pozsonyi Regionális Bíróság 2019. január 31-én hozott 14C/4/2016. sz. ítélete
26. Pozsonyi Regionális Bíróság 2019. június 19-én hozott, 2S/27/2017. sz. ítélete
27. Pozsonyi IV. kerületi Bíróság a 2014. szeptember 3-án hozott, 5C/64/2009. sz. ítélete
28. Popradi Kerületi Bíróság 2011. december 20-i 17C/113/2010. sz. ítélete
29. Nitrai (Nyitrai) Járásbíróság 2014. április 1-én hozott, 15C/55/2013. sz. ítélete
30. Szlovák Nemzeti Bank 2019. január 28-én hozott NBS1-000-027-223 sz. határozata

31. Szlovák Nemzeti Bank 2019. május 30-án hozott NBS1-000-037-870. sz. határozata
32. Szlovák Nemzeti Bank 2019. október 1-én hozott NBS1-000-036-210. számú határozata
33. Szlovák Nemzeti Bank 2019. december 23-án kelt NBS1-000-037-987. számú határozata
34. Decision of the National Bank of Slovakia dated 28 January 2019, no. NBS1-000-027-223.
35. Szlovák Kereskedelmi Felügyelet 2014. március 11-én hozott SK/0215/99/2014. sz. határozata
36. Szlovák Kereskedelmi Felügyelet 2016. július 22-án hozott, 2069/04/2016. sz. ideiglenes intézkedése
37. Az Európai Bizottság SWD(2016)163. számú szolgálati munkadokumentuma a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló 2005/29/EK irányelv végrehajtásához és alkalmazásához
38. Annual report of the National Bank of Slovakia, 2018., elérhető: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/AnnualReport/ARNBS18.pdf (letöltés dátuma: 2020.03.18.)
39. Annual report of the Slovak Trade Inspection, 2016., elérhető: <https://www.soi.sk/sk/Kontrolna-cinnost/Vyročne-spravy.soi> (letöltés dátuma: 2020.03.10.)
40. Annual report of the Slovak Trade Inspection, 2019., elérhető: <https://www.soi.sk/sk/Kontrolna-cinnost/Vyročne-spravy.soi> (letöltés dátuma: 2020.03.10.)
41. <https://www.noviny.sk/slovensko/173558-hechter-musi-zaplatit-pokutu-66-000-eur> (letöltés dátuma: 2020.03.10.)
42. <https://www.sopotrebiteľov.sk/sos/soi-firma-vymahala-pohľadavky-vyhraznymi-sms-spravami/> (letöltés dátuma: 2020.03.10.)
43. <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Ministerstvo/Komisia-na-posudzovanie-podmienok-v-spotrebiteľských-zmluvach/Oznamy-o-staznostiach-spotrebiteľov-detail.aspx?Ic=284> (letöltés dátuma: 2020.03.15.)
44. <https://www.narks.sk/wp-content/uploads/2014/11/eticky-kodex-narks.pdf> (letöltés dátuma: 2020.03.15.)
45. <https://www.soi.sk/en/SOI.soi>
46. <https://www.nbs.sk/en/consumer>

47. <http://www.urso.gov.sk/?language=en>
48. <https://www.teleoff.gov.sk/regulatory-authority-for-electronic-communications-and-postal-services/>
49. <http://www.rpr.sk/en>

DR. MAREK MASLÁK PHD., a szlovák Nagyszombati (Trnava-i) Egyetem Jogi Kar Polgári és Kereskedelmi Jogi Tanszékének munkatársa, ahol a polgári perrendtartás, a fogyasztóvédelmi-és ingatlanjog a kutatási területe. Rendszeresen publikál hazai és külföldi szakmai folyóiratokban. Az ingatlanjogi törvénnyel kapcsolatos kommentár (Wolters Kluwer, 2019) főszerkesztője, valamint a fogyasztóvédelmi választottbírósági eljárásról szóló törvénnyel kapcsolatos kommentár (Wolters Kluwer, 2017) szerkesztője. A rendszeresen megjelenő Szlovák Ügyvédek Lapja folyóiratban publikált cikkeiért több díjat is kapott. Ő vezeti a Trnava-i Polgári Jogi Jogklinikát, ahol a felügyelete alatt álló joghallgatók ingyenesen, nem kötelező erejű jogi tanácsadást nyújtanak, és amelyek célja egyrészt a lakosság segítése a jogi kérdésekben, másrészt az ügyek lehetőségeinek a feltárása, azaz, hogy milyen módon lehet az adott problémát kezelni és hogy hova lehet fordulni további jogi segítségért. Egyúttal ügyvédjelölt a Nagyova Tenkac (s.r.o.) ügyvédi irodában.

